

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ, ΥΠΟΔΟΜΗ, ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ,
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (2000-2004)

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:
ΑΝΤΑΛΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ Α.Μ: 4490
ΒΡΕΤΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α.Μ:4453
ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ Α.Μ: 4411

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικά Στερεά Ελλάδα..... 6-7

ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Γενικά Στοιχεία..... 8-10

ΔΙΑΔΡΟΜΗ-ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ-ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Βόρεια Εύβοια..... 10-13

Κεντρική Εύβοια..... 13-15

Νότια Εύβοια..... 15-24

 ΜΟΥΣΕΙΑ..... 25-29

 ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ..... 29-32

 ΑΙΔΗΨΟΣ..... 32-33

 ΧΑΛΚΙΔΑ..... 33-35

 ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ..... 35-36

 ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ..... 36

ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Γενικά Στοιχεία..... 37-38

ΙΣΤΟΡΙΑ..... 39-40

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ..... 40-41

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ..... 41

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ..... 42-46

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

Αράχωβα..... 47-50

Παρνασσός..... 51-55

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ.....	56
ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ.....	56

ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Γενικά Στοιχεία.....	57-63
ΙΣΤΟΡΙΑ.....	64
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ.....	65-71
ΟΡΕΙΝΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑ	71-74
Οίτη.....	75-76
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	76-79
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	80-81
ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ	82-85
ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ.....	85
ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ.....	85-86

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Γενικά Στοιχεία.....	87-90
ΣΠΟΡ – ΑΝΑΨΥΧΗ.....	90
ΙΣΤΟΡΙΑ.....	91
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ.....	91-102
ΟΡΕΙΝΗ ΦΩΚΙΔΑ	
Βαρδούσια.....	103-105
Γκιάνα.....	106-108
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	108-109

ΠΑΡΑΛΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Γαλαξίδι.....	110-111
Ιτέα.....	111-113
Ευπάλιο.....	113-114

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ.....114

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ..... 114

ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Γενικά Στοιχεία..... 115-117

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ..... 118-121

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ..... 121-124

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΚΟΡΥΣΧΑΔΩΝ..... 125-126

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ..... 126-128

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ..... 129-134

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ..... 135-136

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ..... 136

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Γενικά Στοιχεία..... 137-140

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ..... 140-154

ΟΡΕΙΝΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

Παναιτωλικό..... 154

Βαράσοβα..... 155

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Μεσολόγγι.....	156
Ναύπακτος.....	157-158
Αγρίνιο.....	158-159
Αμφιλοχία.....	159-160

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ.....	160
---------------------	-----

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ.....	161
-----------------------	-----

<u>ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	162
----------------------------------	-----

<u>ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	163
-----------------------------------	-----

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	164
---------------------------	-----

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η περιοχή με τις εκπληκτικές εναλλαγές η Στερεά Ελλάδα σε ταξιδεύει από τις παραλιακές πόλεις στα ορεινά καταφύγια, ανεβάζοντας παράλληλα την αδρεναλίνη στα ύψη με καταβάσεις ποταμιών και αναρριχήσεις. Από τα χιόνια στους ψαρομεζέδες στην παραλία κι από το σκι στις ορεινές πίστες στις βουτιές στη θάλασσα οι διακοπές δεν τελειώνουν ποτέ. Από το γραφικό Γαλαξίδι στο χιονισμένο Καρπενήσι, από τους μύθους του μαντείου των Δελφών στις Θερμοπύλες κι από την όμορφη Ναύπακτο στο χιονοδρομικό του

Παρνασσού κι από κει στο δεύτερο μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας την Εύβοια, ο επισκέπτης ταξιδεύει στο χώρο και στο χρόνο και ζει πρωτόγνωρες εμπειρίες. Οι δυνατότητες που παρέχει η κεντρική Ελλάδα ικανοποιούν και τον πιο δύσκολο ταξιδιώτη καθώς συνδυάζουν υψηλών απαιτήσεων θέρετρα με πλούσια σε φυσικές ομορφιές μέρη και οργανωμένες μονάδες για χειμερινά και extreme σπορ. Χειμώνα και καλοκαίρι, με μεγάλη ή μικρή παρέα, οικογενειακά ή και μόνοι οι επιλογές είναι πολλές και οι προκλήσεις μεγάλες.

Η Θέση και η Ταυτότητα της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, σε άμεση γειτνίαση με την Μητρόπολη της Αθήνας καταλαμβάνει ένα εδαφικά κρίσιμο τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδος στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πάτρας, κυρίαρχων διεθνών πυλών της ελληνικής χερσονήσου αλλά και μεταξύ της Αθήνας και του αναδυόμενου βόρειο-δυτικού δίδυμου Ιωάννινα - Ηγουμενίτσα στον άξονα της Αδριατικής. Δυνατά σημεία της ταυτότητάς της στο διεθνή και ευρωπαϊκό περιφερειακό χώρο αποτελούν:

- Οι πολιτιστικοί πόροι της, με προεξάρχοντες το Διεθνή Αρχαιολογικό Χώρο των Δελφών, και τον συμβολικό χώρο των Θερμοπυλών, και η κοινή ιστορική παρουσία των επί μέρους τόπων της.
- η παραγωγική της εξειδίκευση στο δευτερογενή τομέα και η «πρωτιά» της στη μεταλλουργική βιομηχανία, ιδίως τη συνδεδεμένη με το βωξίτη και την παραγωγή αλουμινίου.
- τα μεγάλα φυσικά ορεινά οικοσυστήματα και τοπία της και οι ιδιότυποι θαλάσσιοι και νησιώτικοι χώροι της, που αποτελούν αποθέματα βιοποικιλότητας ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή εναλλακτικών μορφών ενέργειας και αναψυχής.

Το ανάγλυφο και η μορφολογία.

Η Στερεά Ελλάδα είναι η δεύτερη σε έκταση ελληνική περιφέρεια με 230 χλμ. μήκος και 95 χλμ. πλάτος. Αποτελούμενη από ηπειρωτικό και νησιωτικό τμήμα και ανοιχτή στο Αιγαίο Πέλαγος και το Ιόνιο Πέλαγος μέσω εσωτερικών θαλασσών και μεγάλου μήκους ακτών, η Περιφέρεια είναι εξαιρετικά πλούσια σε μορφολογία. Προσφέρει μία έτσι μεγάλη ποικιλία τοπίων : πεδιάδες, οροπέδια, μεγάλα δάση και υψηλές βουνοκορφές, ορεινές αγροτικές καλλιέργειες και βοσκότοπους, εσωτερικά και παραθαλάσσια νερά και ακτές.

Το κλίμα.

Στις ευρεία κατοικημένες παραλιακές και πεδινές περιοχές το κλίμα είναι μεσογειακό με μέση ετήσια θερμοκρασία 18^ο Κελσίου. Στις ορεινές περιοχές το κλίμα είναι ψυχρό, με συχνές χιονοπτώσεις το χειμώνα και ευχάριστες θερμοκρασίες το καλοκαίρι.

Η Δημογραφία.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Στερεάς Ελλάδος εμφανίζεται σταθερά θετική μέχρι σήμερα. Η εκτίμηση είναι ότι θα συνεχίσει θετικά εξελισσόμενη χάριν της θετικής μετανάστευσης ενώ θα συνεχίσει να παρουσιάζει κάμψη στη φυσική εξέλιξη. Η αστικοποίηση θα συνεχίσει αυξανόμενη. Αυξανόμενη επίσης θα είναι τα επόμενα χρόνια η είσοδος των γυναικών και νέων στην αγορά εργασίας, τομέα στον οποίο μέχρι σήμερα εμφάνιζε μικρές επιδόσεις. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στους παραγωγικούς τομείς, που μέχρι σήμερα τροφοδότησαν μια σημαντική ανεργία, την δεκαετία 2001-2011 αναμένεται να επιτρέψουν βελτιώσεις στην απασχόληση αλλά και την βελτίωση των δεξιοτήτων και των εξειδικεύσεων του ανθρώπινου δυναμικού.

Δίκτυα πόλεων και οικισμών.

Παρ' όλη την «αδύναμη» με τα σημερινά δεδομένα κρίσιμη μάζα τους, οι πόλεις και οι οικισμοί της επιμένουν να ζουν και να τροφοδοτούν στο μεγαλύτερο μέρος τον περιφερειακό χώρο με αστικές δομές. Εξαιρέση αποτελούν οι εξαιρετικά ορεινές περιοχές χωρίς δραστηριότητες. Οι πόλεις που έχουν τους κυρίαρχους κινητήριους ρόλους είναι:

- Η Λαμία και η Χαλκίδα, περιφερειακοί κόμβοι με 100.000 κατοίκους στην αστική περιοχή τους,
- Η Θήβα, η Λιβαδειά και η Άμφισσα-Ιτέα, κόμβοι με 20 000 έως 50 000 κατοίκους στην αστική περιοχή τους

Ιδιαίτερους ρόλους θα διαδραματίσουν το Καρπενήσι, αναδυόμενος πόλος αστικής διάχυσης στο υψηλό ορεινό δυτικό όγκο και οι νησιωτικές / παραλιακές παραδοσιακές μικρές πόλεις Ιστιαία-Λ.Αιδηψού, Αγ.Κων/νος-Καμένα Βούρλα, Αταλάντη-Λιβανάτες, Κύμη, Αλιβέρι και Κάρυστος. Εξειδικευμένα δίπολα στην εξορυκτική βιομηχανία και τη μεταλλουργία αποτελούν τα δίπολα Μαντούδι-Λίμνη και Δίστομο-Αντίκυρα.

ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ

Έκταση : 4.167 τ.μ.

Πληθυσμός (2001):215.136

Κατανομή Πληθυσμού: Αγροτικός:89.465

Ημιαστικός: 125.671

Δημοί :27

Πρωτεύουσα: Χαλκίδα

Βουνά: Δίρφης

Όχη

Όλυμπος

Ο νομός βόρεια ορίζεται από τους διαύλους του Τρίκερι και των Ωρεών που την χωρίζουν από την χερσόνησο της Μαγνησίας (Θεσσαλία) και την Φθιώτιδα. Βορειοδυτικά βρέχεται από τους κόλπους Μαλιακό, Ευβοϊκό (Βόρειο και Νότιο) και Πεταλιών, που την χωρίζουν από τη Λοκρίδα, την Ανατολική Βοιωτία και την Αττική. Νοτιοανατολικά βρέχεται από το στενό του Καφηρέα, που την χωρίζει από το νησί της Άνδρου και ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος. Το πιο στενό τμήμα του Ευβοϊκού κόλπου, το στενό του Ευρίπου, προσφέρεται για το πέρασμα από την Στερεά Ελλάδα στο νησί Εύβοια. Έχει πλάτος 40 μέτρα και βάθος 8,5 μέτρα και είναι γνωστό από τα παλιρροιακά φαινόμενα που παρουσιάζει.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο Νομός Ευβοίας περιλαμβάνει την Εύβοια, τη Σκύρο και απ' την πλευρά της Βοιωτίας την Κάνηθο (Καράμπαμπα) και τις περιοχές της Αυλίδας και της Δροσιάς. Το νησί κατοικήθηκε από την Παλαιολιθική εποχή και η ιστορική του εξέλιξη καθορίστηκε από το εύφορό του έδαφος και τη γεωγραφική του θέση, αν αναλογιστούμε ότι περιβάλλεται από θάλασσα. Οι ευβοϊκές αποικίες στη Μ. Ασία, τη Χαλκιδική και την Ιταλία με πρωταγωνίστριες τη Χαλκίδα και την Ερέτρια, τις δύο ισχυρές πόλεις του νησιού, καθώς και η ακμή που γνωρίζει το νησί τα επόμενα χρόνια κάτω βέβαια από την επιρροή της Αθήνας αρχικά και της Μακεδονίας αργότερα την κρατούν στο επίκεντρο του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Ακολουθεί η παρακμή στα ρωμαϊκά, τα βυζαντινά χρόνια καθώς και μετά την επικράτηση των Ενετών (1204) και των Τούρκων (1470).

Οι Ευβοείς παίρνουν μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 και η Εύβοια τελικά εντάσσεται το 1833 στο ελεύθερο ελληνικό κράτος.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Τα ψηλά βουνά, οι εύφορες κοιλάδες, ο κλειστός ευβοϊκός κόλπος στα δυτικά με τις ομαλές ακτές, το ανοιχτό Αιγαίο με τις απότομες και εκτεθειμένες στο βοριά ανατολικές ακτές συνθέτουν το τοπίο του στενόμακρου νησιού, που φαίνεται να προστατεύει τις ακτές της Αττικής, της Βοιωτίας και της Φθιώτιδας.

Διαδρομή - Αξιοθέατα – Παραλίες

Βόρεια Εύβοια:

Περιλαμβάνει τους δήμους Κηρέως, Νηλέως, Ελυμνίων, Αρτεμισίου, Ιστιαίας, Ωρεών, Αιδηψού και την κοινότητα Λιχάδος.

Στο βορειότερο σημείο βρίσκεται η Λιχάδα που αποτελεί κοινότητα. Είναι ένας τόπος με απέραντες παραλίες κάτω από πεύκα, ιδανικός για ονειρεμένες οικογενειακές διακοπές, κολύμπι, ψάρεμα, καλό φαγητό με άφθονα ψάρια και θαλασσινά.

Παραλίες:

Ο Άι-Γιώργης, Ασκαλωσιά, Νιο Πηγάδι, Κόκκινα, Κάβο, Αχινωτόπια, Βασιλίνα, Αγαπητό, Άι Βλάσης είναι πανέμορφες παραλίες που συναντά ο επισκέπτης στα 70 χιλιόμετρα των ακτών της κοινότητας.

Με κατεύθυνση Ν.Α ο δρόμος μας φέρνει στην ξακουστή Αιδηψό, την πρωτεύουσα του πιο τουριστικού δήμου της Εύβοιας που χάρη στα ιαματικά λουτρά της, στις σύγχρονες τουριστικές της εγκαταστάσεις και στην κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρά της έχει γίνει παγκοσμίως γνωστή.

Αξιοθέατα:

Στην Αιδηψό μπορείτε να επισκεφθείτε τη Σπηλιά του Σύλλα, την αρχαιολογική συλλογή, το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Ηλίων.

Σε απόσταση 12 χλμ. Από την Αιδηψό απέναντι από την αντικρινή ακτή της Φθιώτιδας βρίσκεται ο Αγιόκαμπος, αξιόλογος τουριστικός οικισμός.

Παραλίες:

Το Γρεγολίμανο, τα Γιάλτρα, ο Άγιος Νικόλαος, η Φτέρη, η Πλάζ των Λουτρών, τα

γραφικά Ήλια στον ευβοϊκό και ο Αγιόκαμπος είναι οι κοντινές παραλίες της Αιδηψού.

Οι Ωρεοί, πρωτεύουσα του ομώνυμου δήμου είναι πολυσύχναστο τουριστικό κέντρο που χάρη στην κίνηση του λιμανιού και στα κέντρα του κατά μήκος της παραλίας είναι ο αγαπημένος τόπος εξόδου τουριστών και ντόπιων.

Αξιοθέατα:

Το βενετσιάνικο κάστρο, ο Μαρμάρινος Ταύρος και η αρχαιολογική συλλογή είναι τα αξιοθέατα.

Παραλίες:

Η πανέμορφη πλάζ της Νησιώτισσας και οι μεγάλες αμμώδεις πλάζ Ν. Πύργου και Ωρεών είναι οι παραλίες του δήμου.

Σε απόσταση 5,5 χλμ. βρίσκεται η Ιστιαία εμπορικό και διοικητικό κέντρο της Β. Ευβοίας.

Τα χωριά του Ξηρού και του Τελεθρίου απλώνονται σε μια κατάφυτη από πεύκα, έλατα, βελανιδιές και καστανιές περιοχή. Χτισμένα τα περισσότερα ανάμεσα σε λόφους και πλαγιές. Αξίζει η επίσκεψη όλες τις εποχές στα χωριά Γαλατσάδες και Καματριάδες που έχουν θέα καταπληκτική προς τον κάμπο και τα απέναντι βουνά, όταν η ατμόσφαιρα είναι καθαρή.

Αξιοθέατα:

Το μουσείο φυσικής ιστορίας, η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου και η Εκκλησία της Παναγίας Ντινιούς στην καρδιά του δάσους με πλατάνια, είναι μερικά από τα αξιοθέατα.

Παραλίες:

Η παραλία της Ιστιαίας τα Κανατάδικα με τη λιμνοθάλασσα (Μεγάλο Λιβάρι) που φιλοξενεί αρκετά είδη υδρόβιων πτηνών (ιδίως το χειμώνα) και ψαριών.

Δήμος Αρτεμισίου:

Βρίσκεται στο βορειότερο άκρο της Εύβοιας, στο ακρωτήριο Αρτεμίσιο με έκταση 98 τετραγωνικά km και πληθυσμό 5.000 κατοίκους περίπου.

Προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων Αγδινών, Αρτεμισίου, Ασμηνίου, Γερακιούς, Γουβών, Αγριοβοτάνου, Ελληνικών και Βασιλικών.

Ταξιδεύοντας με αυτοκίνητο ξαφνικά βρίσκεσαι σε ένα νησί. Πολλοί επισκέπτες της Εύβοιας φτάνουν και σταματούν στη μαγευτική Χαλκίδα πιστεύοντας πως το υπόλοιπο νησί δεν έχει να τους προσφέρει περισσότερα. Δεν έχουν όμως την ίδια γνώμη όσοι γνώρισαν τη Βόρεια Εύβοια.

Συνεχίζοντας προς Αιδηψό έρχεστε σε λίγα χιλιόμετρα σ' επαφή με τους πρωταγωνιστές της Β. Εύβοιας- τα πεύκα της που τα βρίσκεις παντού και που φτάνουν μέχρι την άκρη της θάλασσας. Η οσμή του ρετσινιού σε συντροφεύει σ' όλη τη διαδρομή, ενώ το σκηνικό συνεχώς αλλάζει. Τα δασωμένα βουνά διαδέχεται η αγριάδα των βράχων και οι καταπράσινες από αιωνόβια πλατάνια και τρεχούμενα

νερά ρεματιές. Χωρίς διάθεση υπερβολής η διαδρομή είναι από τις ωραιότερες που διαθέτει η πατρίδα μας.

Οι ομορφιές της Βόρειας Εύβοιας δεν εξαντλούνται βέβαια μ' ένα απλό ταξίδι. Αξία έχει ν' αφουγκραστούμε την ψυχή αυτού του τόπου, που παραμένει άγνωστος και ανεξερευνήτος και που μπορεί να ικανοποιήσει κάθε είδους εξερευνητική διάθεση.

Ένας τόπος μοναδικός σε φυσικές ομορφιές, ιδανικός για κάθε επιθυμία. Τόπος πανέμορφος όλες τις εποχές. Το καλοκαίρι και την άνοιξη κυριαρχούν οι αποχρώσεις του πράσινου. Το φθινόπωρο είναι η εποχή των χρωμάτων και ο χειμώνας περνά γρήγορα με λιγότερο φως στα δάση και στις ρεματιές μα με τις κορφές των βουνών να λάμπουν ντυμένες στο χιόνι. Ποτάμια, ρυάκια, ιαματικές πηγές και πλήθος από παραλίες οργανωμένες και ερημικές δίνουν ευκαιρία για ξεκούραση, χαλάρωση, έντονη ζωή.

Είναι η γη της Αρτεμης και η θάλασσα του Ποσειδώνα, αφού εδώ το πράσινο του βουνού, ο τόπος της θεάς, σμίγει με το γαλάζιο της θάλασσας. Μικρές ανασκαφές που έχουν γίνει στο παρελθόν έχουν δώσει δείγματα για την ύπαρξη ναού προς τιμή της θεάς Αρτεμης στη θέση της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου στο Πευκί. Στη θάλασσα, περιοχή του Δήμου στα σύνορα Γουβών και Αρτεμισίου, το 1926 εντοπίστηκε από ψαράδες το χάλκινο άγαλμα του Ποσειδώνα ενός από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου. Ο Ποσειδώνας του Αρτεμισίου με ύψος 2,09 μ. ανασύρθηκε από το βυθό το 1927. Την ίδια περίοδο ήρθε στην επιφάνεια, από την ίδια θαλάσσια περιοχή "το παιδί με το άλογο" ή ο "έφιππος τζόκευ" κατ' άλλους. Τα δύο αγάλματα κοσμούν το αρχαιολογικό Μουσείο των Αθηνών.

Στο στενό που σχηματίζεται από τη Βόρεια Ευβοια και τις απέναντι ακτές της Μαγνησίας στα 480 π.χ. οι Έλληνες ήρθαν για πρώτη φορά σε σύγκρουση με τις υπέρτερες περσικές ναυτικές δυνάμεις. Η ναυμαχία του Αρτεμισίου οδήγησε μετά από λίγες μέρες στη νικηφόρα ναυμαχία της Σαλαμίνας, αφού οι Έλληνες είχαν πεισθεί στο Αρτεμίσιο ότι οι Πέρσες δεν ήταν ανίκητοι.

Μετά την περιοχή του δήμου Αρτεμισίου, ακολουθώντας το δρόμο προς Χαλκίδα συναντούμε τις περιοχές του δήμου Νηλέα, Κηρέα και Ελυμνίων.

Η Αγία Άννα, παραδοσιακό χωριό, γνωστό από το διονυσιακό της Καρναβάλι με πολιτική σάτιρα και βωμολοχίες. Ονομαστό είναι το camping στην παραλία της Αγίας Άννας, όπου κάθε καλοκαίρι πλημμυρίζει από κόσμο.

Το Μαντούδι, παλιό κέντρο εξόρυξης λευκολίθου, χτισμένο σε μια ιδιαίτερα προικισμένη περιοχή με νερά και πλατάνια, η γραφική Λίμνη να θυμίζει διαχρονικά την ναυτική αλλά και πολιτιστική της παράδοση και οι Ροβιές με την ατελείωτη παραλία της, τα υπεροχα ηλιοβασιλέματά της, που κερδίζει συνεχώς νέους φίλους, είναι οι πιο σπουδαίοι οικισμοί της περιοχής.

Αξιοθέατα:

Το λαογραφικό μουσείο της Αγίας Άννας, το φαράγγι του Αράπη κοντά στην Αγία Άννα, το απολιθωμένο δάσος της Κερασιάς (Νηλέως), οι καταρράκτες Δρυμόνα, η

Μονή Οσίου Δαβίδ, ο Πύργος των Ροβιών, το Ιστορικό και λαογραφικό Μουσείο της Λίμνης, η Μονή Γαλατάκη (Ελυμνίων), το προσκύνημα του Οσίου Ιωάννη Ρώσου, το Πλατανόδασος του Κηρέα, ο Μέγας Πλάτανος και το κάστρο Κλεισούρας (Κηρέως) είναι μερικά από τα αξιοθέατα της περιοχής.

Παραλίες:

Οι παραλίες Λουτρό, Φραγκάκη, Άγιος Βασίλειος Αγκάλη, Κρύα Βρύση, Κυμάσι, Πήλι, Μακρύγαλος, Σαρακήνικο με τη δροσιά του Αιγαίου και παραλίες στη Λίμνη, τα Καντούνια, το Κοχύλι, ο Αϊ-Γιώργης, Γαλατάκη, Ηρακλής, Αμπουριά, η έξοχη παραλία των Ροβιών με την θαλπωρή και την ηρεμία του Ευβοϊκού καθώς και τα υπεροχα ηλιοβασιλέματα είναι πάντα έτοιμες να σας υποδεχθούν.

Κεντρική Εύβοια:

Είναι η περιοχή του Δήμου Χαλκιδέων και οι περιοχές των Δήμων Ν.Αρτάκης, Μεσσαπίων, Διρφύων, Αηλιαντίων, Αμαρυνθίων, η Ερέτρια, καθώς και οι περιοχές των Δ.Αυλίδας και Ανθηδόνας στην απέναντι πλευρά του Ευβοϊκού. Η Ευβοϊκή πρωτεύουσα, η Χαλκίδα, μια πόλη με πανάρχαια ιστορία και πολιτισμό εκπέμπει πάντα μια ιδιαίτερη μαγεία και αρχοντιά.

Αξιοθέατα:

Ο επισκέπτης της Χαλκίδας μπορεί να επισκεφθεί το Φρούριο Κάνηθος ή Καρά-Μπαμπα με θέα εκπληκτική και εκεί κοντά τον τάφο του Γιάννη Σκαρίμπα και το Λαογραφικό Μουσείο. Περπατώντας στο κέντρο της πόλης, το Ναό της Αγίας Παρασκευής, το Τζαμί και καταλήγουμε στην παραλία του Ευρίπου όπου θαυμάζουμε το παγκοσμίως γνωστό φαινόμενο της παλίρροιας και το Κόκκινο σπίτι.

Η Ν.Αρτάκη που αποτελεί από μόνη της δήμο είναι ουσιαστικά προέκταση της Χαλκίδας. Φημίζεται για τις πτηνοτροφικές της μονάδες και τα κέντρα διασκέδασης κατά μήκος της παραλίας. Σήμερα αναπτύσσεται τουριστικά με γοργούς ρυθμούς. Τα Ψαχνά έδρα του δήμου Μεσσαπίων, γεωργική και βιομηχανική περιοχή. Είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση δήμος της Εύβοιας.

Η Στενή (έδρα του δήμου Διρφύων) ένα από τα ομορφότερα ορεινά χωριά της πατρίδας μας χτισμένο στις υπώριες της Δίρφυς.

Η Δίρφος και τα χωριά της είναι ένα από τα πιο γοητευτικά ελληνικά βουνά και διαθέτει σπάνια φυσικά μνημεία και προσφέρεται για κοντινές εκδρομές με ορειβασία, αναρρίχηση, επισκέψεις σε βυζαντινά και ενετικά μνημεία, ναούς, μοναστήρια, Μουσεία.

Αξιοθέατα:

Ο Ναός της Παναγίας της Φανερωμένης (Ν.Αρτάκη), το Κάστρο των Ψαχνών, η Οικία Κριεζώτη (Τριάδα), το Λαογραφικό Μουσείο των Ψαχνών, τα Βρυσάκια και ο Ανδριάντας του Αγγελή Γοβιού, ο Πύργος των Πολιτικών, οι μονές Παναγίας, Περιβλεπτή (Πολιτικά), Παναγίας Μακρυμάλλης (Μακρυμάλλης – Ψαχνά), Αγίου Ιωάννη Καλιβίτη (Ψαχνά), η Παλαιά Μονή Ερίων (Καθενοί), το Ιστορικό και Πολέμικό Μουσείο Λιάσκου (Κοντοδεσπότη). Το Λισθητικό δάσος της Στενής και το

φαράγγι της Αγάλης (Δίρφος). Το Αηλιάντιο πεδίο, η πιο μεγάλη και εύφορη πεδιάδα της Εύβοιας είναι μια περιοχή με μεγάλο ιστορικό αρχαιολογικό και τουριστικό ενδιαφέρον.

Έδρα του δήμου Αηλιαντίων το όμορφο Βασιλικό. Έχει ενωθεί με το παραλιακό Λευκαντί, ένα σύγχρονο τουριστικό οικισμό. Η Νέα Λάμψακος φημίζεται για τις ψαροταβέρνες και τα ουζερί του και έχει εξελιχθεί ουσιαστικά σε μακρινό προάστιο της Αθήνας.

Αξιοθέατα:

Από τα μνημεία της περιοχής η Ξερόπολη (Λευκαντί), ο Πύργος του Βασιλικού, το Κάστρο των Φυλλών, οι Δίδυμοι Ενετικοί Πύργοι (Μύτικας), το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, ΑΡΜΑ κοντά στα Φύλλα (Αρμά είναι η χρονολογία κτίσης 1141). Η Ερέτρια και η Αμάρυνθος παρουσιάζουν και αυτές πολύ μεγάλο αρχαιολογικό και τουριστικό ενδιαφέρον.

Η Ερέτρια χτισμένη πάνω στην αρχαία πόλη, στις ακτές του νότιο Ευβοϊκού προσφέρει στον επισκέπτη την επαφή με το χτες, την ηρεμία του υπέροχου παραλιακού της τοπίου και την απόλαυση ενός πραγματικά κοσμοπολίτικου περιβάλλοντος.

Αξιοθέατα:

Η γραφική χερσόνησος, το Νησί των Ονειρών ή Πεζονήσι όπως είναι γνωστή, το Αρχαιολογικό Μουσείο με τα μοναδικά και μεγάλου ενδιαφέροντος ευρήματα της περιοχής, ο Αρχαιολογικός χώρος και τα ερείπια της Αρχαίας Ερέτριας, το Αρχαίο Θέατρο, τα Αρχαία Λουτρά, την Οικία των Ψηφιδωτών, την Οικία Κανάρη.

Η Αμάρυνθος χάρη στην εκτεταμένη αμμουδερή της παραλία είναι ένα αξιόλογο τουριστικό θέρετρο. Οι επισκέπτες θα βρουν εξαιρετικά ενδιαφέροντα την ορεινή περιοχή του δήμου και μπορούν να έχουν έτσι έναν τέλειο συνδυασμό βουνού και θάλασσας.

Οι περιοχές της Αυλίδας και της Ανθηδόνας που βρίσκονται από την πλευρά της Στερεάς παρουσιάζουν μεγάλο αρχαιολογικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Είναι περιοχές με μεγάλη ανάπτυξη στον τουρισμό, με κοσμοπολίτικες παραλίες, εστιατόρια, ουζερί και παραλιακά νεανικά στέκια.

Η Δροσιά (έδρα του Δήμου Ανθηδόνας), τα Λουκίσια και το Βαθύ, η Αρχαία Αυλίδα (έδρα του Δήμου Αυλίδος) είναι οι κυριότεροι οικισμοί της περιοχής.

Παραλίες:

Η κεντρική Έυβοια διαθέτει μια πληθώρα από υπεροχες παραλίες στο βόρειο και νότιο Ευβοϊκό. Στο Β.Ευβοϊκό ξεκινώντας από τα Πολιτικά και τη Δάφνη συναντάμε τις παραλίες Βολονέρι, Καλαμιά και στη Χαλκίδα την Πλάζ Αστέρια, Κουρεντί, Σουβάλα, Λιανή Άμμο, Παναγίτσα.

Στο νότιο Ευβοϊκό τη Ν.Λάμψακο, τον Άγιο Νικόλαο, το Πυργάκι, το Λευκαντί, το Μαλακόντα, την Ερέτρια, την Μαγούλα και τις παραλίες της Αμάρυνθου.

Στην απέναντι πλευρά του Ευβοϊκού συναντούμε τις παραλίες Σκορπονέρι, Ανθηδόνα, Παναγίτσα, Αλυκές, Μπουρώντας, Άγιος Μηνάς, παραλία Αυλίδας και Φάρος.

Οι ανατολικές ακτές της Εύβοιας Λιμιόνας και Χιλιαδού αν και σχετικά απρόσιτες είναι μοναδικές χάρη στην έξοχη ομορφιά που παρουσιάζουν και γίνονται ολοένα και πιο γνωστές.

Νότια Έυβοια

Το φυσικό περιβάλλον στη Νότια Έυβοια είναι διαφορετικό και αυτό γίνεται πιο έντονο όσο προχωράμε νότια, όταν το πράσινο γίνεται λιγότερο και το τοπίο μοιάζει περισσότερο με εκείνο των νησιών του Αιγαίου. Μια περιοχή που δεν υπολείπεται της άλλης Εύβοιας σε φυσικά και ιστορικά μνημεία και που παρουσιάζει και αυτή τουριστικό ενδιαφέρον και ανάπτυξη απέχοντας ελάχιστα από τις απέναντι ακτές της Αττικής.

Η Ν.Έυβοια αποτελείται από 8 δήμους και μια κοινότητα. Οι κυριότερες πόλεις και οικισμοί είναι: το Αλιβέρι (έδρα του Δήμου Ταμινέων) με το μεγάλο θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο, το πανέμορφο Αυλωνάρι (έδρα του δήμου Αυλώνος), η Κύμη (έδρα του Δήμου Κύμης) με την πανάρχαια ιστορία και τη ναυτική παράδοση, τα Κριεζά (έδρα του Δήμου Δυστίων), τα Στύρα (έδρα του Δήμου Στυρέων) με την πανάρχαια ιστορία, τα Ν.Στύρα, ο Αλμυροπόταμος, το Μαρμάρι (έδρα του Δήμου Μαρμαρίου), η Κάρυστος (έδρα του Δήμου Καρύστου) μια από τις αρχαιότερες ελληνικές πόλεις είναι το εμπορικό και διοικητικό κέντρο της Ν.Ευβοίας, με αξιόλογη τουριστική υποδομή.

Το νοτιότερο τμήμα της Εύβοιας κατέχει η κοινότητα Καφηρέα (έδρα η Αμυγδαλιά). Είναι η περιοχή του άγριου και δυσπρόσιτου Κάβου Ντόρο.

Οι παραδόσεις και τα έθιμα της Ν.Ευβοίας όπως παρουσιάζονται στις εκδηλώσεις έχουν έντονα χρωματιστή από το Αρβανίτικο στοιχείο που εγκαταστάθηκε στα χρόνια της και ενσωματώθηκε απόλυτα με τους κατοίκους της περιοχής.

Αξιοθέατα:

Ο επισκέπτης της Ν.Ευβοίας μπορεί να γνωρίσει τη Σπηλιά Θαρουνίων, τον Πύργο Τραηλίου, το Θολωτό Τάφο Κατακαλού, το Κάστρο Μυλάκι, τον Πύργο Δ.Ε.Η (Δ.Ταμυνέων), τον Πύργο του Αυλωναρίου, το Κάστρο ποτήρι Αυλώνος, τους Ναούς Αγίου Δημητρίου Αυλώνος και Αγίας Θέκλας, τις Μονές Αγίου Ιωάννη Καρυών, Λευκών (Δ.Αυλώνος), τις Μονές Μάτζαρη και Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, το Λαογραφικό Μουσείο Κύμης (Δ.Κύμης), τον Πύργο Κουτουμουλά, την αρχαία Δύστο, τον υδροβιότοπο της λίμνης Δύστος (Δ.Δυστίων), τα περίφημα Δρακόσπιτα των Στύρων, τον Πύργο Μαυρομιχάλη, το Δρακόσπιτο και το Λαογραφικό Μουσείο Καψάλων (Δ.Στυρέων), το Κάστρο Φυλαγρά και το φαράγγι του Δημοσάρι (Δ.Μαρμαρίου), Δρακόσπιτο και αρχαίο λατομείο Όχης, το Κοκκινόκαστρο Καρύστου, το Γιοκάλιο Αρχαιολογικό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο Καρύστου, το Μπούρτζι στην παραλία Καρύστου, τον Αρχαιολογικό Χώρο Πλατανιστού (Δ.Καρύστου)

Παραλίες:

Οι ακτές της Ν.Ευβοίας μετά τις γνωστές παραλίες της Κ.Ευβοίας διαθέτουν ωραιότερες παραλίες όπως Πόρτο Μπούφαλο, Άγιο Δημήτριο, Παναγιά, Ν.Στύρα, Λεύκα, Νημποριό, Λάφια, Φηγιάς, Μαρμάρι, Νησάκι, Αλυκές, Ψυλή και Μεγάλη Άμμος, Μπούρος και Καστρί. Θαιμάσιες είναι και οι ανατολικές παραλίες από Β. Προς Ν. Το Σουτσίνι, η Πλατάνα, το Στόμιο, Μούρτερη, Αχλαδερή, Κάλαμος, Άγιοι Απόστολοι, Πετριές, παραλία Ζαράκων, Αλμυρίκι, Λιμιόνας, Χάρακας, παραλία Βαρελλαίων και η φημισμένη παραλία του Γιαννιτσίου.

ΛΕΙΟΘΕΑΤΑ

Τα κυριότερα αξιοθέατα του Ν. Ευβοίας είναι τα εξής:

Ταύρος Ωρεών

Μαρμάρινο άγαλμα ταύρου μεγέθους μεγαλύτερου του φυσικού (μήκος 3,28μ. και σωζόμενο ύψος 1,30μ.) Το ζώο εικονίζεται όρθιο, με σκυμμένο το κεφάλι, σε στάση επίθεσης. Λείπουν τα πόδια μέχρι το γόνατο και τα κέρατα. Ο ταύρος ανήκε σε επιτύμβιο μνημείο του 4ου αιώνα π.Χ.

Το έργο τοποθετήθηκε σε σύγχρονο βάθρο το 1966, σε πλατεία των Ωρεών, κοντά στη θάλασσα. Το 1993 κατασκευάστηκε ξύλινο κεραμοσκεπές στέγαστρο.

Το άγαλμα βρέθηκε στη θάλασσα, στο λιμάνι των Ωρεών, το 1965.

Αρχαίο θέατρο Ερέτριας

Η Ερέτρια μαζί με τη Χαλκίδα υπήρξε στην ελληνική αρχαιότητα μια από τις σπουδαιότερες και εμπορικότερες πόλεις της Εύβοιας. Ήταν γνωστή και ως Αρότρια ή Μελανής. Στο χώρο της υπήρχε ζωή τουλάχιστον από τη μυκηναϊκή περίοδο και ειδικά από το 1400 π.Χ. Η πόλη κατοικήθηκε από τους ιωνικής καταγωγής Άβαντες και ίδρυσε αποικίες στη Χαλκιδική, στη Σικελία και στη Ν. Ιταλία (Μεγάλη Ελλάδα). Αργότερα ήρθε σε σύγκρουση με τη Χαλκίδα για την κατοχή του Ληλαντίου πεδίου, της πεδιάδας δηλαδή που χωρίζει τις δυο πόλεις. Στην ιωνική επανάσταση (τέλη του ΣΤ' π.Χ. αιώνα) βοήθησε τους Ίωνες εναντίον των Περσών. Γι' αυτό, όταν το 490 π.Χ. έφτασαν εκεί οι Πέρσες την κατέστρεψαν και μετέφεραν τους κατοίκους της στην Περσία.

Η πόλη ωστόσο ξαναχτίστηκε στην ίδια θέση και όταν ιδρύθηκε η Αθηναϊκή Συμμαχία (478) έγινε μέλος της. Στα μέσα του Ε' π.Χ. αιώνα η Αθήνα εγκατέστησε εκεί Αθηναίους, αλλά το 411 π.Χ. η Ερέτρια αποστάτησε. Τον επόμενο αιώνα έγινε μέλος της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας (378 π.Χ.). Μετά τη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) η Ερέτρια υπέκυψε στους Μακεδόνες. Τον Γ' αιώνα π.Χ. λειτούργησε στην πόλη φιλοσοφική σχολή που ιδρύθηκε από το Μενέδημο και είναι γνωστή ως Ερετριακή σχολή.

Το 198 π.Χ. κατέλαβαν την Ερέτρια οι Ρωμαίοι. Σε έναν όμως χρόνο η Ρωμαϊκή Σύγκλητος την κήρυξε και πάλι ελεύθερη. Παρά την καινούρια ακμή της η πόλη έπεσε τελικά στην αφάνεια και ερημώθηκε.

Οι αρχαιολογικές έρευνες αποκάλυψαν μέρος από το αρχαίο τείχος της Ερέτριας το ναό της Δήμητρας και Κόρης ένα άλλο ιερό, ηρώο γεωμετρικής εποχής και δυο τεράστια συγκροτήματα που μοιάζουν με ανάκτορα. Αποκαλύφθηκαν επίσης τάφοι, πηγάδια, λουτρά, παλαιίστρα, θόλος, θέατρο και ένας ναός αφιερωμένος στο Διόνυσο.

Αξιόλογα είναι τα ερείπια του ναού του Δαφνηφόρου Απόλλωνα, τα γλυπτά του οποίου φυλάγονται στο Μουσείο της Χαλκίδας. Βρέθηκαν επίσης και μερικά άλλα κτίρια, ερείπια ιδιωτικών κατοικιών και αρκετά από τα περίφημα ερετριακά αγγεία (γεωμετρικά, ανατολιζόντα και μελανόμορφα), μερικά από τα οποία στολίζουν το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας.

Θολωτός τάφος Κατακαλούς

Μυκηναϊκός θολωτός τάφος στην Κατακαλού Αλιβερίου. Είναι ο μοναδικός θολωτός τάφος στην Εύβοια, που διατηρείται σε καλή κατάσταση. Ο θάλαμος έχει κάτοψη κυκλική και είναι κτισμένος με αργούς λίθους μικρών διαστάσεων. Στη βάση του έχει διάμετρο 5,60μ. αι μέγιστο σωζόμενο ύψος 4,70μ. Η είσοδος έχει μήκος 3,30μ. και καλύπτεται με ανακουφιστικό τρίγωνο. Ο τάφος χρονολογείται στους μυκηναϊκούς χρόνους (16ος-12ος αιώνας π.Χ.).

Κατά τις εργασίες αναστήλωσης του τάφου έγινε υποστήλωση της θόλου, του υπερθύρου και της εισόδου.

Ο τάφος ανασκάφηκε το 1907, από τον Γ. Παπαβασιλείου. Εξαιτίας της σύλησής του δεν βρέθηκαν κτερίσματα, με εξαίρεση μία κύλικα. Κατά τις εργασίες καθαρισμού και υποστήλωσης του τάφου βρέθηκαν όστρακα και χάλκινο νόμισμα

Ιερό Αυλιδείας Αρτέμιδος

Η ευρύτερη περιοχή κατοικείται ήδη από τα μυκηναϊκά χρόνια (16ος-12ος αιώνας π.Χ.), η ομηρική όμως Αυλίδα πιστεύεται ότι βρίσκεται βορειότερα, στη θέση Γλύφα, κοντά στη Χαλκίδα. Την συνεχή χρήση του χώρου πιστοποιεί η εύρεση τμήματος αψιδωτού κτίσματος των γεωμετρικών χρόνων (10ος - 8ος αιώνας π.Χ.) κάτω από τον ναό της Αρτέμιδος του 5ου αιώνα π.Χ. Την ίδια εποχή κατασκευάζεται η Ιερή Κρήνη. Στα ελληνιστικά χρόνια (330-30

π.Χ.) προστίθεται ο πρόναος στο ναό και κτίζεται συγκρότημα εργαστηρίων και ένας ξενώνας νοτιότερα. Στα ρωμαϊκά αυτοκρατορικά χρόνια (30π.Χ.-330 μ.Χ.) ο ναός επισκευάζεται, ενώ το πλήθος των αναθημάτων δείχνει την άνθηση της λατρείας. Το ιερό καταστράφηκε κατά τις επιδρομές των Γότθων του Αλαρίχου το 396 μ.Χ. Αργότερα, στη θέση του ναού ιδρύθηκαν λουτρικές εγκαταστάσεις (θέρμες).

Σποραδικές ανασκαφές στην περιοχή έγιναν το 1928, κατά την ανέγερση του εργοστασίου των "Τσιμέντων Χαλκίδος" και το 1954 από τον έφορο αρχαιοτήτων Ι. Θρεψιάδη. Συστηματικότερες έρευνες διενεργήθηκαν από τον ίδιο το διάστημα 1956-1961 με την υποστήριξη της Αρχαιολογικής Εταιρείας. Τα ευρήματα των ανασκαφών φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θήβας.

Συντήρηση των τοίχων γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα από την 11η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Τα σημαντικότερα μνημεία και αρχιτεκτονικά σύνολα είναι:

Ναός της Αρτέμιδος: Κτίστηκε τον 5ο αιώνα π.Χ., ίσως επάνω σε παλαιότερο. Διαστάσεις: 9,40Χ31μ. Αποτελείται από πρόναο ανοικτό με 4 ή 6 δωρικούς κίονες, σηκό που διαιρείται σε 3 κλίτη με δύο σειρές 4 ιωνικών κιόνων και άδυτο. Στο εσωτερικό του ναού βρέθηκαν αγάλματα, βάσεις αναθημάτων, μικροί "θησαυροί" και τράπεζες προσφορών.

Ιερή Κρήνη: Βρίσκεται 8μ. ανατολικά του ναού, μέσα σε περίβολο. Το νερό αντλείτο από τετράγωνη (1,80X1,80μ.) δεξαμενή προσιτή από κτιστή κλίμακα. Ίσως ήταν στεγασμένη.

Κτήρια Α,Ν,Π,Μ: Συγκρότημα κτηρίων ελληνιστικών χρόνων (3ος-2ος αιώνας π.Χ.) που βρίσκεται νότια του ναού. Αποτελούνται από δωμάτια γύρω από μία κεντρική αυλή. Τα ευρήματα, ανάμεσα στα οποία και κεραμεικός κλίβανος, έδειξαν ότι τα κτήρια Α,Ν και Π ήταν οργανωμένα εργαστήρια αγγειοπλαστικής και κοροπλαστικής, ενώ το κτήριο Μ ίσως ήταν ξενώνας.

Θέρμες: Ιδρύθηκαν μετά τον 4ο αιώνα μ.Χ. επάνω στο ανατολικό τμήμα του σηκού του ναού και στο χώρο βορειότερα. Ως οικοδομικό υλικό χρησιμοποιήθηκαν αρχιτεκτονικοί λίθοι και γλυπτά από το ναό.

Κάστρο Καράμπαμπα Χαλκίδας

Η θέση του Κάστρου ταυτίζεται από μερικούς μελετητές με την αρχαία πόλη Κάνηθο, καθώς σώζονται σποραδικά ίχνη κτισμάτων και τάφων, στην επιφάνεια του εδάφους. Ο λόφος πιθανότατα οχυρώθηκε για πρώτη φορά κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο, αλλά είναι βέβαιο ότι δεν είχε οχύρωση στους Βυζαντινούς χρόνους και κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας και τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας. Το φρούριο που σώζεται σήμερα οικοδομήθηκε από τους Τούρκους

το 1684, με σκοπό την προστασία της Χαλκίδας από τους Βενετούς. Σχεδιάστηκε από τον Βενετό Gerolimo Galoro και η αρχιτεκτονική του είναι περισσότερο Ευρωπαϊκή και λιγότερο Τουρκική. Το φρούριο πολιορκήθηκε ανεπιτυχώς από τον Μοροζίνι το 1688 και οι Τούρκοι κατόρθωσαν να διατηρήσουν την κυριότητά του έως την απελευθέρωση της Ελλάδας, οπότε και το παρέδωσαν στο Ελληνικό κράτος.

Το κάστρο Καράμπαμπα βρίσκεται σε λόφο της βοιωτικής ακτής, που ονομάζεται Φούρκα. Η θέση του είναι στρατηγική, καθώς ελέγχει τα στενά του Ευρίπου και την πόλη της Χαλκίδας. Η μορφή του είναι μάλλον βενετική, με στενόμακρο περιβόλο, προσανατολισμένο Α-Δ, με προτείχισμα στη βόρεια πλευρά, τρεις προμαχώνες και έναν μεγάλο πύργο. Το νότιο τμήμα του τοίχου διατηρείται σε κακή κατάσταση. Αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη έχουν εντοιχισθεί σε αρκετά σημεία του περιβόλου. Ο πιο σύνθετος, εξαγωνικός προμαχώνας βρίσκεται στην ανατολική πλευρά, προς τη Χαλκίδα. Στις επάλξεις διατηρούνται δύο ρωσικά κανόνια του 19ου αιώνα. Η μοναδική πύλη του φρουρίου βρίσκεται στη ΝΑ πλευρά του τείχους, ενώ γύρω της έχουν οικοδομηθεί κτήρια στρατιωτικού χαρακτήρα.

Στον ανατολικό τοίχο του περιβόλου, μεταξύ της πύλης και του ανατολικού πύργου, βρίσκεται κωδωνοστάσιο, κτισμένο στη θέση όπου βρισκόταν η καμπάνα του συναγερμού του φρουρίου. Το μόνο καλά σωζόμενο κτίσμα μέσα στον περιβόλο είναι ναός αφιερωμένος στον Προφήτη Ηλία, που χρονολογείται το 1895. Το δυτικό άκρο του τείχους καταλαμβάνει επτάπλευρος πύργος, η μεγαλοπρεπέστερη αμυντική κατασκευή του φρουρίου. Η είσοδος στον πύργο γίνεται από στενό καμαροσκεπή διάδρομο, που θυμίζει λαβύρινθο.

Μάνικα

Προϊστορικός οικισμός και νεκροταφείο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού (3000-1900 π.Χ.) που βρίσκεται σε εύφορο και στρατηγικό σημείο του Ευβοϊκού κόλπου, κοντά στη Χαλκίδα.

Οι έρευνες στην Μάνικα έχουν προ πολλού συμπληρώσει δεκαετία, ωστόσο ένα μικρό τμήμα του οικισμού έχει ανασκαφεί, ενώ το μεγαλύτερο μέρος του (περίπου 600 στρέμματα) έχει καλυφθεί από οικοδομές και έτσι δεν υπάρχει περαιτέρω δυνατότητα ανασκαφικής έρευνας. Το μεγαλύτερο μέρος του νεκροταφείου που υπολογιζόταν σε περισσότερους από 5000 τάφους, πρέπει να έχει καταστραφεί από την ανεξέλεγκτη δόμηση. Μόνο μερικές εκατοντάδες τάφοι έχουν ανασκαφεί, ενώ παραμένουν επισκέψιμοι λίγες δεκάδες από αυτούς.

Είναι αναμφισβήτητο ότι ο οικισμός της Μάνικας ήταν μια ολόκληρη πόλη αν και όχι τόσο πυκνά δομημένη, αφού διαπιστώθηκε ανασκαφικά ότι υπήρχαν και αρκετοί ακάλυπτοι χώροι. Η μεγάλη ακμή του οικισμού πρέπει να οφείλεται στο ότι έλεγχε την κυριότερη θαλάσσια οδό επικοινωνίας της εποχής εκείνης, τον Ευβοϊκό κόλπο, ενώ διακινούσε και κατεργαζόταν τον οψιανό και κυρίως τα μέταλλα, στα οποία ώφειλε και τη μεγαλύτερή του ανάπτυξη. Από τον J. Davis χαρακτηρίστηκε ως ένας από τους μεγαλύτερους οικισμούς της εποχής της Χαλκοκρατίας στην Ελλάδα, αν όμως εξετάσει κανείς βαθύτερα τα πράγματα θα διαπιστώσει ότι μέχρι σήμερα δεν έχει βρεθεί άλλος μεγαλύτερος σε έκταση. Δεν επιδέχεται επίσης αμφισβήτηση ότι η πόλη αυτή είχε ένα αρκετά κανονικό πολεοδομικό σχέδιο, επειδή και στα πιο απομακρυσμένα σημεία συναντάται ο προσανατολισμός των σπιτιών με διεύθυνση Β-Ν ή Α-Δ. Ο προσανατολισμός αυτός φαίνεται ότι επηρεαζόταν από τους δύο φυσικούς άξονες, την ακτή και τον αρχαίο δρόμο που έβαιναν παράλληλα με κατεύθυνση Β - Ν .

Το μεγαλύτερο ανασκαμμένο τμήμα του οικισμού που σώζεται μέχρι σήμερα είναι ο τομέας Ι, όπου έχουν εντοπιστεί δημόσια κτήρια και κατοικίες σε μεγάλη πυκνότητα. Υπάρχουν ορθογώνια κτήρια με αυλές, το ένα δίπλα στο άλλο. Ο ένας δρόμος οδηγεί μάλλον προς την θάλασσα, ενώ σ' αυτόν καταλήγουν άλλοι δρόμοι με διεύθυνση Α- Δ . Τα κτήρια στο σημείο αυτό χρονολογούνται στην πρώιμη Πρωτοελλαδική ΙΙ περίοδο, αν και υπάρχουν λίγα προγενέστερα λείψανα. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να έχουν δύο ασυνήθιστα πεταλοειδή κτήρια με χοντρούς τοίχους που είναι πολύ πιθανό ότι ανήκαν σε «σιτοβολώνες» της εποχής και χρονολογούνται επίσης στην Πρωτοελλαδική ΙΙ. Δεν αποκλείεται στο σημείο αυτό να υπήρχαν σημαντικά κτήρια και χώροι αποθήκευσης όπου συγκεντρωνόταν το πλεόνασμα της παραγωγής, το οποίο πιθανώς προερχόταν από τις δύο μεγάλες πεδιάδες, του Ληλαντίου πεδίου και της ποτάμιας κοιλάδας των Ψαχνών. Τα οικοδομήματα αυτά ασφαλώς θα ήταν δημόσια και θα ελέγχονταν από κάποιον ηγεμόνα. Υποθέτουμε ότι η ίδια κεντρική εξουσία θα ήταν υπεύθυνη για την παραγωγή, συγκέντρωση και μεταφορά των αγαθών. Το πλεόνασμα (κυρίως του σιταριού) όταν υπήρχε θα μπορούσε να εξάγεται στις φτωχότερες περιοχές, οι οποίες λόγω του άγονου εδάφους των παρήγαν μικρές ποσότητες κριθαριού, όπως για παράδειγμα τα νησιά των Κυκλάδων. Ο ρόλος αυτός της Μάνικας ή καλύτερα της προϊστορικής Χαλκίδας, ως παραγωγικού και εμπορικού κέντρου σε μία στρατηγική θέση μεταξύ Αττικής, Βοιωτίας, Θεσσαλίας και Κυκλάδων είναι πολύ σημαντικός για μας προκειμένου να ανασυστήσουμε την οικονομική βάση της Πρώιμης Χαλκοκρατίας και τα γεωγραφικά της πλαίσια .

Τα κτήρια της Μάνικας αυτά πρέπει να είχαν επίπεδη οροφή, επειδή στις ανασκαφές απουσιάζουν τελειώς λείψανα κεραμιδιών. Ένα άλλο στοιχείο είναι τα λιθόστρωτα που υπάρχουν σε ανοιχτούς και κλειστούς χώρους.

Παρόμοια λιθόστρωτα παρατηρήθηκαν και σε άλλους Πρωτοελλαδικούς οικισμούς, όπως το Λινοβρόχι, η Μαγούλα Ερέτριας και η Καλογερόβρυση. Το σχήμα των κτηρίων είναι συνήθως ορθογώνιο, ενώ οι αφιδωτές κατασκευές είναι σπανιότερες και συνήθως ατυπικές. Αναρωτιέται κανείς ποιά χρήση είχαν αυτά τα κτήρια με το αφιδωτό σχήμα. Μέχρι σήμερα δεν βρέθηκε κανένα κτίσμα μεγαροειδούς τύπου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως δημόσιο, παρόμοιο με αυτά που βρέθηκαν στην Θήβα, τα Ακοβίτικα της Μεσσηνίας, την Λέρνα της Αργολίδας και αλλού. Πάντως αν υπήρχε ανάκτορο θα έπρεπε να βρισκόταν σε κάποια ψηλή θέση όπως είναι ο τομέας I.

Κάτι που παρατηρείται στα σπίτια της Μάνικας είναι ότι οι εστίες είναι πολύ σπάνιες ή σχεδόν ανύπαρκτες, φαίνεται λοιπόν ότι οι κάτοικοι του οικισμού χρησιμοποιούσαν φορητά μαγκάλια (πύραυνα). Θραύσματα αυτών ή και ολόκληρα δείγματα έχουν βρεθεί στον τομέα I. Υπολείμματα καύσης βρέθηκαν σε στενό χώρο μιας κατοικίας της Πρωτοελλαδικής III περιόδου που είχε ερμηνευθεί όμως ως τροφοπρομηθευτική κατασκευή. Έναν άλλο θέμα είναι η ύδρευση ενός τόσο μεγάλου οικισμού. Πηγάδια που βρέθηκαν σε πολλά από τα κτήρια της Μάνικας δείχνουν ότι η πόλη υδρευόταν κανονικά από τον πλούσιο υδροφόρο ορίζοντα της περιοχής.

Η σημασία του νεκροταφείου της Μάνικας είναι ιδιαίτερα σπουδαία γιατί από εκεί προέρχονται και τα περισσότερα ευρήματα (αγγεία, μετάλλινα εργαλεία και σκεύη). Αν και οι τάφοι που ανασκάφηκαν δεν υπερβαίνουν τις τρεις

εκατοντάδες, αποτελούν ένα σπάνιο ταφικό σύνολο, το οποίο έχει μελετηθεί διεξοδικά από κατασκευαστική άποψη, από πλευράς ευρημάτων αλλά και σκελετικών υπολειμμάτων. Πρόκειται για μνημειώδεις λαξευτούς τάφους που η κατασκευή τους φαίνεται απόρροια μιας καλά οργανωμένης και ιεραρχημένης κοινωνίας. Το σκελετικό υλικό μελετάται από το τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και ετοιμάζεται πλήρης δημοσίευσή του, η οποία, σε συσχέτισμό με τα κτερίσματα θα συμβάλει στην καλύτερη γνώση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Παρόμοια εργασία σε μικρότερη όμως κλίμακα έχει γίνει σε ένα μικρό σύνολο τάφων που είχαν προέλθει από την ανασκαφή του 1982. Η ύπαρξη χαραγμάτων πάνω σε ανθρώπινα οστά του νεκροταφείου αποτελεί ένα άλλο σημαντικό κεφάλαιο που έχει μέχρι σήμερα μελετηθεί αρκετά. Αν και παρόμοιες επεμβάσεις πάνω σε ανθρώπινα οστά έχουν παρατηρηθεί και σε άλλες θέσεις της Εποχής του Χαλκού εκτός Ελλάδας, όπως στην Βουλγαρία και την Πολωνία, το φαινόμενο αυτό στον ελλαδικό χώρο θεωρήθηκε ως μοναδικό. Η μελέτη τους από τους Μ. Φουντουλάκη, Κ Ζαφειράτο και J. Musgrave απέδειξε ότι οι περισσότερες από αυτές είχαν γίνει σκόπιμα. Οι γνώμες που προτάθηκαν για την ερμηνεία τους (κόψιμο των τενόντων για να λυθεί η νεκρική ακαμψία, φόβος του νεκρού) αδυνατούν να εξηγήσουν τα διάφορα είδη των επεμβάσεων.

Τα κτερίσματα του νεκροταφείου είναι κατά βάση ελλαδικά, υπάρχουν όμως και πολυπληθή κτερίσματα ανατολικού και κυκλαδικού τύπου. Τα ανατολικού τύπου αγγεία που βρέθηκαν στο νεκροταφείο της Μάνικας χρονολογούνται στην

Πρωτοελλαδική ΙΙΙ περίοδο και είναι συχνά περισσότερα από τα κυκλαδικά. Παρόμοια ανατολικού τύπου κεραμεική έχει βρεθεί και στις Κυκλάδες (Καστρί Σύρου, Πάρος, Δήλος) και έχει στηρίξει θεωρίες περί εισβολής ανατολικών φύλων. Στην ηπειρωτική Ελλάδα υπάρχει ένα έντονο διεθνιστικό κλίμα σε πλαίσιο ανταλλαγών και ένας συρμός που ευνοούσε την διάδοση κυκλαδικών και ανατολικών πολιτισμικών στοιχείων. Ωστόσο, δεν αποκλείεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις να υπήρξε στην Εύβοια ή στην Στερεά Ελλάδα εγκατάσταση μικρών ομάδων από την Μικρά Ασία ή το Αιγαίο που τελικά απομοιώθηκαν από τον ντόπιο πληθυσμό. Ο οικισμός, ωστόσο, έχει καθαρά ελλαδικό χαρακτήρα.

Μαυσωλείο Καρύστου

Το κτήριο κτίσθηκε και χρησιμοποιήθηκε ως τάφος επιφανούς Ρωμαίου αξιωματούχου (procurator), ο οποίος εικονίσθηκε στο μετάλλιο του αετώματος. Ίσως οι αρμοδιότητες του περιλάμβαναν την επίβλεψη των ρωμαϊκών λατομιών βορείως της Καρύστου. Οι αρχικές έρευνες (ανασκαφή στα 1908) είχαν χαρακτηρίσει το κτήριο ως ναό κάποιας θεότητας (Απόλλωνα, Αρτέμιδος ή Ηφαίστου).

Πρόκειται για ένα περίστυλο, σχεδόν τετράγωνο, ναόσχημο κτίσμα κατασκευασμένο από μάρμαρο (λευκό, πεντελικό και φαιόλευκο καρυστινό cippolino) εξαιρετικής ποιότητας. Οι εξωτερικές διαστάσεις του είναι 13,20μ X 12,30μ. Πριστοιχιζόταν από επτά X έξι ιωνικούς κίονες. Εδράζεται σε πεντάβαθμη κλίμακα, η οποία σώζεται μερικώς. Περιλαμβάνει σηκό, ο οποίος, όπως και όλο το μαυσωλείο έχει είσοδο στα Ν, με θέα προς το λιμάνι. Μια βαθμίδα περιτρέχει τον σηκό. Πάνω σ' αυτή θα είχαν τοποθετηθεί οι σαρκοφάγοι. Το αέτωμα του κτηρίου διεκοσμήτο με προτομή του νεκρού μαζί με άλογο, σε κυκλικό μετάλλιο (imago cireata). Αδριάνεια - Αντωνίεια περίοδος (μέσα 2ου αιώνα μ.Χ.)

Το ρωμαϊκό αυτό μαυσωλείο ανασκάφηκε στα 1908 από τον Γ. Παπαβασιλείου και στα 1962 ο χώρος απαλλοτριώθηκε υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

ΜΟΥΣΕΙΑ

Αρχαιολογικό Μουσείο Χαλκίδας

Το κτήριο οικοδομήθηκε την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα. Η νέα έκθεση λειτουργεί από το 1991, με επέκταση στο προαύλιο του μουσείου όπου στεγάζονται οι συλλογές των τιμητικών ψηφισμάτων, των επιτύμβιων μνημείων και των ρωμαϊκών γλυπτών.

Στις συλλογές περιλαμβάνονται:

- Πρωτοελλαδικά ευρήματα από τον οικισμό και το νεκροταφείο της Μάνικας (3η χιλιετία π.Χ)
 - Μυκηναϊκή κεραμική και ειδώλια
 - Γεωμετρική συλλογή -κεραμική και χάλκινα ειδώλια
- Συλλογή Οικονόμου με ευβοϊκή και βοιωτική κεραμική και κοροπλαστική
- Συλλογή κλασικών και ελληνιστικών νομισμάτων από την Χαλκίδα, Ερέτρια, Κάρυστο.
 - Ρωμαϊκά αναθηματικά γλυπτά από την Χαλκίδα και την Αιδηψό
 - Επιτύμβια μνημεία από την Χαλκίδα, Νέα Λάμψακο
 - Τιμητικά ψηφίσματα

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

Ραμφόστομη πρόχους Πρωτοελλαδικής Εποχής από τους τάφους της Μάνικας Χαλκίδας. Μέσον 3ης χιλιετίας π.Χ .

Οστέινο και μαρμάρινα κυκλαδικά ειδώλια Πρωτοελλαδικής Εποχής από τάφους της Μάνικας. 3η χιλιετία π.Χ .

Άσπρο χυτροειδές σφαιροειδές αγγείο με εγχάρακτη διακόσμηση ταινιών και τεθλασμένων. Πρωτοελλαδικής Εποχής.
3η χιλιετία π.Χ.

Πήλινο ρυτό πρώιμων μυκηναϊκών χρόνων από τον τάφο 5 της Βρωμούσας. Γραπτή διακόσμηση κατά ζώνες από "γυφλάντες".

Κορμός Απόλλωνος Αρχαϊκών χρόνων από τον Ναό του Δαφνηφόρου Απόλλωνος στην Ερέτρια.

Ανάγλυφο τμήμα επιτύμβιας στήλης που εικονίζει ένθρονη γυναίκα προς τα δεξιά, πιθανώς από την Χαλκίδα, του 5ου αιώνα π.Χ.

Προτομή μαρμάρινη αλόγου, υπερφυσικού μεγέθους, ελληνοιστικών χρόνων από τις Τρεις Καμάρες Χαλκίδας.

Χρυσός στέφανος από το ελληνοιστικό νεκροταφείο του Αγ. Στεφάνου Χαλκίδας.

Άγαλμα Αντινόου, εποχής Αδριανού, από το ρωμαϊκό βαλανείο της Αιδηψού. Είναι στεφανωμένος με κισσό και φέρει παρδαλή στον κορμό και τμήμα θύρσου στο αριστερό χέρι. Λείπουν μέρος των χεριών και των άκρων ποδών.

Ακέφαλο άγαλμα Απόλλωνος που στηρίζεται με το αριστερό χέρι σε κορμό δέντρου από τις "Πολλές Καμάρες" της Χαλκίδας. Αντίγραφο των Ρωμαϊκών χρόνων.

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρύστου - Γιοκάλειο Ίδρυμα

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρύστου στεγάζεται στη δυτική πτέρυγα του Γιοκάλειου Πνευματικού Ίδρυματος, κληροδότημα του ευεργέτη Νικολάου Γιοκαλά. Οικοδομήθηκε το 1959 στην Πλατεία Μαξιμιλιανού της Καρύστου. Περιλαμβάνει αίθουσες Αρχαιολογικού Μουσείου (1988), Θεάτρου, Βιβλιοθήκης. Η τοπική Εφορεία Αρχαιοτήτων διοργανώνει ξεναγήσεις στο Μουσείο, ενώ το θέατρο και η Βιβλιοθήκη λειτουργούν υπό την εποπτεία του Δήμου Καρύστου.

Η δυτική πτέρυγα του Γιοκάλειου Πνευματικού Ίδρυματος παραχωρήθηκε σύμφωνα με τους όρους της διαθήκης του Ν. Γιοκαλά, το 1980 στο ΥΠΠΟ για την δημιουργία Αρχαιολογικού Μουσείου. Η ΙΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων διαμόρφωσε τον παραχωρηθέντα χώρο και εγκαινίασε το Μουσείο Καρύστου το 1989 παρουσιάζοντας για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό τα ευρήματα της περιοχής.

Στις συλλογές περιλαμβάνονται :

- Γλυπτά Καρυστίας (κλασικών-ελληνιστικών-ρωμαϊκών χρόνων)
 - Ευρήματα από Δρακόσπιτα (Ώρης, Στύρων)
 - Επιγραφές Καρυστίας
 - Πήλινα ειδώλια διαφόρων περιοχών Καρυστίας.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

Ενεπίγραφη λίθινη πλάκα αρχαϊκών χρόνων με επιγραφή σε χαλκιδικό αλφάβητο, 6ος αιώνας π.Χ. Από το Δρακόσπιτο Μετσόγι Στύρων.

Μόνωτα μελαμβαφή κυάθια από το Δρακόσπιτο της Ώρης. Βρέθηκαν ανεστραμμένα, σε σειρά, σε επίπεδο βαθύτερο από το δάπεδο του Δρακόσπιτου. Χρονολογούνται στον 6ο αιώνα π.Χ. ή, κατ' άλλους ερευνητές, στα όψιμα Ελληνιστικά έως Ρωμαϊκά χρόνια (3ος-2ος αιώνας π.Χ.).

Μαρμάρινο ορθογώνιο βάθρο επιτύμβιου αγάλματος με ανάγλυφες παραστάσεις. Στην κύρια στενή πλευρά, ανάγλυφη παράσταση δεξιώσης με καθιστή γυναικεία μορφή αι όρθιο, ώριμο, γενειοφόρο άνδρα. Στη μία μακρά πλευρά, ανάγλυφη παράσταση τριών γυμνών αθλητών, στην άλλη σκηνή κυνηγιού με τέσσερις άνδρες και σκύλο. Από το λυμάνι Καρύστου, κοντά στο Μπούρτζι (4ος αιώνας π.Χ.).

Επιγραφή, σε καρύστιο μάρμαρο, απολογιστική περί δημοσίων χρεών του δήμου Καρύστου (κεφάλαια και τόκοι). Αναγράφονται οφειλόμενοι τόκοι που κατεβλήθησαν, επί Αρχέστρατου άρχοντα, σε δανειστές από τη Θήβα και Ιστιαία από τους έξι εκμηνοταμίες (ταμίες για έξι μήνες) του δήμου Καρύστου. Από την Παλαιοχώρα Καρύστου, γύρω στα 370 π.Χ.

Ενεπίγραφη στήλη από ασβεστόλιθο με τιμητικά ψηφίσματα υπέρ του καρύστιου δικαστή Χαριάνθου και του γραμματέα του, οι οποίοι μετέβησαν στην Κίμωλο και κδίκασαν άριστα τις νομικές διαφορές των ντόπιων, στα χρόνια του Αντίγονου ΙΙ Γονατά ή Αντίγονου ΙΙΙ Δώσωνα. Η στήλη στήθηκε στο ναό του Γεραίστιου Ποσειδώνα και

μία όμοια στο ναό της Αθηνάς στην Κίμωλο. Από τη Γεραιστό (Καστρί). Τρίτο τέταρτο ου αιώνα π.Χ. (250-225 π.Χ.)

Επιτύμβια στήλη από ασβεστόλιθο, με αετωματική επίστεψη διακοσμημένη με ανάγλυφο σύμπλεγμα από ανθέμιο, έλικες, φύλλα ακάνθης, άνθη λωτού και ημιανθέμια στις δύο πλευρές. Κάτω από το εξέχον κυμάτιο της επίστεψης υπάρχει ζεύγος ανάγλυφων ροδάκων από ομόκεντρους κύκλους. Η επιγραφή: ΘΕΟΚΛΗΣ ΚΤΗΣΙΩΝΟΣ. Από τον Άγιο Ιωάννη Πρόδρομο Μύλων Καρυστίας. Ελληνιστικοί χρόνοι, 3ος-2ος αιώνας π.Χ.

Ενεπίγραφο ορθογώνιο βάθρο αγάλματος από μάρμαρο, με αναθηματική επιγραφή. Στην άνω επιφάνεια αβαθής κοιλότητα και οπή γομφώσεως της πλίνθου του αγάλματος. Επιγραφή: ΦΡΥΝΙΣ ΠΡΑΞΑΓΟΡΟΥ / ΓΥΝΗ ΔΕ ΕΥΡΥΤΙΔΟΥ / ΙΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ / ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΤΟ ΑΓ / ΑΛΜΑ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ / ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΑΝΕΘΗ / ΚΕΝ ΕΥΧΗΝ.

ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ

Κοιλάδα Πλατανιστού

Ανατολικά της Καρύστου, σε απόσταση 25 χιλιομέτρων, βρίσκεται το χωριό Πλατανιστός, όπου το όνομά του τα λέει όλα. Το διασχίζει ένα όμορφο ρέμα μήκους 7 χιλιομέτρων, που ρέει όλο το χρόνο. Έχει τις πηγές του στο φαράγγι του Πανοχωρίου, που απέχει 2 περίπου χιλιόμετρα από τον Πλατανιστό και τις εκβολές του στο Ποτάμι, στις ανατολικές ακτές της Νότιας Ευβοίας.

Οι πηγές στο Πανοχώρι αποτελούν ένα σημαντικό αξιοθέατο της φύσης. Μια περιοχή μέσα στα αιωνόβια πλατάνια που ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να αποστάσει, να

καθίσει στα βράχια και στους ξύλινους πάγκους, να αφουγκραστεί τους ήχους του νερού και των πουλιών και να δει από κοντά τον **παλιό νερόμυλο**.

Τα πλατάνια συνεχίζονται σε όλη σχεδόν την πορεία του ρέματος και μαζί με την υπόλοιπη πλούσια βλάστηση δημιουργούν έναν πραγματικό παράδεισο.

Η επίσκεψη στην περιοχή δεν μπορεί να αγνοήσει τον μικρό **υγρότοπο στις εκβολές** του ρέματος. Η πρόσβαση μπορεί να γίνει και με όχημα, ακολουθώντας τον χωματόδρομο που οδηγεί από τον κεντρικό δρόμο στη **μεγαλύτερη παραλία του Καβοντόρο, το Ποτάμι**. Οι λίμνες που σχηματίζονται από τις εκβολές δίπλα στην παραλία και τα αιωνόβια πλατάνια δημιουργούν ένα μοναδικό τοπίο και έναν φιλόξενο υγρότοπο για μεταναστευτικά πουλιά.

Αποτελούν όμως και έναν αγαπημένο προορισμό για τους λάτρεις της φύσης ή για αυτούς που αναζητούν μια **όμορφη παραλία**. Μια οικογενειακή **παραδοσιακή ταβέρνα** δίπλα στις εκβολές αποτελεί άλλον ένα λόγο για να αφηγήσει ο επισκέπτης τη μικρή ταλαιπωρία του χωματόδρομου.

Οι καταρράκτες του Δρυμόνα

Οι καταρράκτες του Δρυμόνα Ευβοίας βρίσκονται 4 χιλιόμετρα μετά το ιστορικό Μοναστήρι του οσίου Δαυίδ, στο δρόμο που ξεκινάει από τις Ροβιές και κατευθύνεται προς Κερασιά και Παπάδες. Πιο συγκεκριμένα, οι πανέμορφοι καταρράκτες βρίσκονται **ανάμεσα στους οικισμούς του Δρυμόνα και της Κερασιάς**, πάνω στην κοίτη του ρέματος Σηπιάς.

Πρόκειται για μια τοποθεσία **ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς** σε υψόμετρο 600 μέτρων περίπου. Το νερό πέφτει από ύψος **15 μέτρων** και οι υδατοπτώσεις είναι ανεπανάληπτες. Το όμορφο τοπίο συμπληρώνει και το **μικτό δάσος ελάτης και μαύρης πεύκης** στο οποίο αξίζει να περιηγηθείτε.

Για να φτάσετε στους καταρράκτες θα χρειαστεί να ακολουθήσετε για 150 μέτρα ένα **καλά διαμορφωμένο μονοπάτι** το οποίο μαζί με τις γέφυρες και τις διαμορφώσεις στον χώρο έχουν γίνει με μεγάλη προσοχή και φυσικά σεβασμό στη φύση.

Φαράγγι του Δημοσάρη

Τέσσερις ώρες στην καρδιά της φύσης θα σας δώσουν αναμνήσεις για μια ζωή!

Αν εξερευνήσετε την πίσω πλαγιά της Όχης, προς το Αιγαίο, θα συναντήσετε ένα από τα **πιο όμορφα φαράγγια**, το φαράγγι του Δημοσάρη. Η πιο ελκυστική και ξεκούραστη διαδρομή για να το διασχίσετε είναι από το διάσελο Πετροκάναλο, να προχωρήσετε **στο παλιό λιθόστρωτο μονοπάτι που ακολουθεί την κοίτη του ποταμού** και να καταλήξετε, μετά από 10 χιλιόμετρα κατάβασης, στην παραλία του Καλιανού.

Το μονοπάτι αυτό, κατασκευασμένο από το μεσαίωνα ή ακόμη παλιότερα, ήταν άλλοτε ένας από τους κύριους διαδρόμους επικοινωνίας στη Νότια Εύβοια. Σήμερα εξακολουθεί να είναι ζωντανό πέρασμα για τους κτηνοτρόφους και τους πεζοπόρους.

Θα απολαύσετε τις σκιές των ψηλών δέντρων, τις γάργαρες πηγές, τις υπέροχες λίμνες και το άφοβο κελάηδισμα των πουλιών.

Το "φαράγγι Δημοσάρη", μαζί με το όρος Όχη, τον κάμπο της Καρύστου και το ακρωτήριο Καφηρέα, έχουν προταθεί για ένταξη στο Δίκτυο προστατευόμενων φυσικών περιοχών **Natura 2000**.

Στην περιοχή αυτή, το φαράγγι θα βρίσκεται στη ζώνη απόλυτης προστασίας. Η σημασία του σχετίζεται τόσο με την ποικιλία των οικοτόπων του όσο και με τον αριθμό των ειδών πτηνοπανίδας της

περιοχής, **αρπακτικών και μεταναστευτικών**, τα οποία έχουν επίσης κριθεί ως προστατευόμενα.

ΑΙΔΗΨΟΣ

Η περιοχή είναι γνωστή από την αρχαιότητα. Σύμφωνα με το Στράβωνα, ο Ηρακλής απέκτησε τη θεϊκή του δύναμη στα νερά των πηγών της Αιδηψού. «Περί την Αιδηψόν θερμάς» την αποκαλεί ο Αριστοτέλης στα «Μετεωρολογικά» του. Στη Ρωμαϊκή Εποχή την επισκέπτονταν συχνά ο Αύγουστος, ο Αδριανός και ο στρατηγός Σύλλας. Αμέσως μετά την κατάλυση του ρωμαϊκού κράτους παράκμασε, για να καταστραφεί από τους Τούρκους το 1814. Η αξιοποίηση των λουτρών άρχισε το 1887. Στην Αιδηψό

υπάρχουν 60 περίπου πηγές με σημαντική παροχή νερού θερμοκρασίας 34-71,2 βαθμών Κελσίου. Η προέλευση του υπερθερμού αυτού νερού οφείλεται στο μεγάλο ρήγμα του Βορείου Ευβοϊκού. Σήμερα η Αιδηψός είναι από τις πιο γνωστές λουτροπόλεις της Ελλάδος.

Μαζί με τους οικισμούς Λουτρά Λιδηψού, Ήλια, Πολύλοφο και Παραλία Αγίου Νικολάου, αποτελεί δήμο. Απέχει 117 χλμ ΒΔ από τη Χαλκίδα (μέσω Λίμνης - Ροβιών). Με εκδρομικά σκάφη συνδέεται καθημερινά το καλοκαίρι με Άγιο Γεώργιο Λιχάδας και Καμένα Βούρλα. Έχει 6.670 κατοίκους.

Οι θερμές ιαματικές πηγές Λιδηψού είναι γνωστές από την αρχαιότητα. Στην αρχαιολογική συλλογή της πόλης, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να δει σημαντικά εκθέματα, που συνδέονται με την ιστορία της περιοχής και τις πηγές της και χρονολογούνται από την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο.

Στην Λιδηψό λειτουργεί μεγάλο σύγχρονο υδροθεραπευτήριο με λουτήρες,

υδρομασάζ, δινόλουτρα. Διαθέτει εξωτερική πισίνα ολυμπιακών διαστάσεων με ανάμικτο ιαματικό και θαλάσσιο νερό, καθώς και δύο εσωτερικές με αμιγώς ιαματικό νερό. Το υδροθεραπευτήριο δεν διαθέτει ξενοδοχείο οπότε η διαμονή γίνεται στα γύρω ξενοδοχεία που λειτουργούν στην Λουτρόπολη.

Θεραπευτικές ενδείξεις: ρευματισμοί χρόνιοι και υποξείς, παραμορφωτικές αρθρίτιδες, σπονδυλοαρθρίτιδες, νευρίτιδες, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες, μετατραυματικές δυσμορφίες και αγκυλώσεις, γυναικολογικές παθήσεις (σαλπγγίτιδα, ενδομητρίτιδα, ωοθηκικές ανεπάρκειες, λευκόρροιες, μερικές μορφές στειρώσεως).

ΧΑΛΚΙΔΑ

Η περιοχή της Χαλκίδας κατοικήθηκε από την 3η χιλιετία π.Χ. Σύμφωνα με τις εκδοχές ονομάστηκε έτσι από τη φοινικική λέξη «κάλχη» (πορφυρούχο κοχύλι), ή από τις φλέβες του χαλκού. Τον 7ο αι. π.Χ. πρωτοστάτησε στον αποικισμό της Χαλκιδικής, της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας. Τον 5ο αι. π.Χ. αποτέλεσε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Στους Ελληνιστικούς Χρόνους υπήρξε το μήλο της έριδας ανάμεσα στους διαδόχους του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Το 478 π.Χ. η Χαλκίδα έγινε μέλος της Δηλιακής συμμαχίας. Το 445 έως το 441 π.Χ. βρισκόταν στην άμεση υποταγή της Αθήνας, το 377 π.Χ. έγινε μέλος της Β΄ Ναυτικής συμμαχίας της Αθήνας και έπειτα περιήλθε διαδοχικά στην κυριαρχία της Μακεδονίας (338 π.Χ.), της Ρώμης (147 π.Χ.). Τότε καταστράφηκε από το Ρωμαίο ύπατο Μόμμιο. Στη Φραγκοκρατία αποτέλεσε μια από τις τρεις βαρονίες. Τον ΙΕ΄ αιώνα, κυριεύτηκε από τους Τούρκους και απελευθερώθηκε το 1833. Οι κάτοικοί της έδωσαν πολλά στον Αγώνα του 1821. Η Χαλκίδα είναι μια ζωντανή εμπορική πόλη με μεγάλη κίνηση, ιδιαίτερα στο λιμάνι της. Συνδέεται με την αντικρινή βοιωτική ακτή με κινητή γέφυρα πάνω από την «κινούμενη θάλασσα» του στενού του Ευρίπου, την παλιρροϊκή κίνηση του νερού. Η ροή προς τη μια κατεύθυνση διαρκεί 6 ώρες .

Ο οικοδομικός οργανισμός των τελευταίων χρόνων τη γέμισε τσιμεντένιους όγκους, αλλοιώνοντας τη φυσιογνωμία της. Έχει 53.584 κατοίκους και απέχει 81 χλμ ΒΔ από την Αθήνα.

Λξιθέατα αποτελούν:

- Η γέφυρα της Χαλκίδας - αρχικά ξύλινη το 540 επί Ιουστινιανού - ανακαινίστηκε το 1858, 1896 και 1962 (η σύγχρονη). Από τη γέφυρα φαίνεται η παλιτροϊκή κίνηση του νερού. Τώρα πια η κίνηση των αυτοκινήτων γίνεται από την σύγχρονη "κρεμαστή" γέφυρα.

Η γέφυρα στο στενό του Ευρίπου

Η νέα, σύγχρονη "κρεμαστή" γέφυρα

- Η μεσαιωνική εκκλησία της Αγίας Παρασκευής - βυζαντινό αρχικά μνημείο, που μετασκευάστηκε το 14ο αι. από τους Ενετούς - στο κέντρο της συνοικίας Κάστρο.
- Το Λαογραφικό Μουσείο που στεγάζεται στις τρεις γοτθικές αίθουσες του μεσαιωνικού τείχους. Εκθέματα λαϊκής τέχνης.
 - Οι Καμάρες - το μεσαιωνικό υδραγωγείο - και η μαρμαρένια κρήνη.
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο (παραμένει κλειστό μετά τους σεισμούς του 1981) περιλαμβάνει ευρήματα από ανασκαφές σε διάφορες περιοχές του νησιού και κυρίως στην Ερέτρια (σύμπλεγμα από το αέτωμα του ναού του Δαφνηφόρου Απόλλωνα, 5ος αι. π.χ.), κεραμική πρωτοελλαδική, μυκηναϊκή, κλασική, ελληνιστική, γλυπτά ελληνιστικά, ρωμαϊκά.
- Ο πύργος στην οδό Μπαλαλαίων, που συνιστούσε την πρόσοψη μεσαιωνικού αρχοντικού.
- Ο τουρκικός πύργος του Καράμπαμπα και το τουρκοβενετσιάνικο φρούριο Βελή-Μπαμπά. Εδώ θάφτηκε ο συγγραφέας-λογοτέχνης Γιάννης Σκαρίμπας.
- Το τουρκικό τζαμί (πιθανόν 17ου αι.), που στεγάζει τη βυζαντινή συλλογή - κεραμικά και γλυπτά παλαιοχριστιανικά, βυζαντινά και μεταβυζαντινά, ψηφιδωτά δάπεδα, ενετικοί θυρεοί, τουρκικά ανάγλυφα κ.ά.

- Η Δημοτική Πινακοθήκη - ιδρύθηκε το 1968 με ιδιωτική δωρεά. Περιλαμβάνει έργα ζωγραφικής, γλυπτικής, χαρακτηριστικής.

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Η Εύβοια έχει μήκος 280 χλμ. και συνολικό μήκος ακτών 890 χλμ. Συνδέεται οδικά με την υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα με δύο γέφυρες, η πρώτη εκ των οποίων (η παλιά) είναι κινητή και βρίσκεται στο κέντρο της Χαλκίδας, ενώ η δεύτερη που κατασκευάστηκε πριν μία δεκαετία είναι σταθερή και βρίσκεται στις παρυφές της πόλης. Το οδικό δίκτυο στο νομό καλύπτει 1774 χλμ εκ των οποίων το δίκτυο εθνικής σημασίας 230 χλμ., το επαρχιακό 824 χλμ και τέλος το δημοτικό 720 χλμ. Έχει αποφασιστεί η κατασκευή σύγχρονου εθνικού οδικού άξονα σύνδεσης του νομού με τον αυτοκινητόδρομο Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων (Π.Α.Θ.Ε.).

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Η Εύβοια συνδέεται με το κεντρικό δίκτυο του Οργανισμού Σιδηοδρόμων Ελλάδας (Ο.Σ.Ε.) μέσω της σιδηροδρομικής γραμμής Χαλκίδας-Αυλίδας-Οινόης. Ο εκσυγχρονισμός της γραμμής που έχει ήδη αρχίσει θα βοηθήσει σημαντικά στην αναβάθμισή της αυξάνοντας τον όγκο της μεταφοράς εμπορευμάτων του ευρύτερου οικονομικού χώρου Χαλκίδας - Θηβών - Οινοφύτων - Σχηματαρίου προς την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ ταυτόχρονα θα αποσυμφορήσει και τον οδικό άξονα μεταφοράς προϊόντων.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Η πλεονεκτική γεωγραφική θέση της Εύβοιας την είχε καταστήσει μέσα στο χρόνο διεθνές διαμετακομιστικό κέντρο χάρη κυρίως στα λιμάνια της και τις θαλάσσιες συνδέσεις της με τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, τη Μαύρη Θάλασσα και τη ΝΔ Μεσόγειο. Τον ίδιο ρόλο μπορεί να παίξει και σήμερα η Εύβοια με τις απαραίτητες βελτιώσεις που γίνονται ή που πρόκειται να γίνουν στα λιμάνια της και στο οδικό της δίκτυο.

Στο νομό υπάρχουν έντεκα λιμάνια: της Χαλκίδας, της Κύμης, της Καρύστου, του Μαρμαρίου, της Λιναριάς, των Στύρων, του Αλιβερίου, της Ερέτριας, της Λίμνης, των Λ. Αιδηψού και των Ωρεών. Υπό κατασκευή είναι το λιμάνι του Μαντουδίου. Στην Εύβοια λειτουργούν επίσης και τέσσερα ιδιωτικά λιμάνια επιχειρήσεων, ενώ είναι εγκατεστημένα στην Αυλίδα και τα ναυπηγεία Χαλκίδας. Τέλος η Εύβοια εκτός από την οδική σύνδεση μέσω των δύο γεφυρών της Χαλκίδας συνδέεται με τη Σ. Ελλάδα και τη Σκύρο με τα εξής επτά πορθμεία: Αγ. Μαρίνα-Ν. Στύρα, Ραφήνα-Κάρυστος, Ραφήνα-Μαρμάρι, Ωρωπός-Ερέτρια, Αρκίτσα-Λ.Αιδηψού, Γλύφα-Αγιόκαμπος, Κύμη-Σκύρος

Αεροπορικές Συνδέσεις

Στο νομό λειτουργεί ένα μόνο αεροδρόμιο αυτό της Σκύρου με τακτικές πτήσεις και πτήσεις τσάρτερ. Η κατασκευή όμως του νέου αεροδρομίου της Αθήνας στα Σπάτα σε συνδυασμό με την Αττική οδό μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη του νομού.

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ο Ν. Ευβοίας διαθέτει 204 ξενοδοχειακά καταλύματα όλων των κατηγοριών

Αιδηψός: 100, Κάρυστος: 11, Νέα Στύρα: 9, Ερέτρια: 8, Ροβιές: 7

Χαλκίδα: 6, Αμάρυνθος: 6, Αγ. Άννα: 5, Πευκί: 5, Μαλακόντα: 4

Ωρεοί: 4, Νέος Πύργος: 3, Αγ. Μηνάς: 3, Λίμνη: 3, Κύμη: 3

Μαρμάρι: 3, Αγ. Γεώργιος: 2, Νέα Αρτάκη: 2, Καιμένη Βασιλικών: 2

Στενή: 2, Πολιτικά: 2, Λευκαντί: 2, Βασιλικά Ιστισίας: 2, Πλατανά: 2

Ηλία: 1, Ψαροπούλα Βασιλικών: 1, Οξύλιθος: 1, Καλοχώρι: 1

Αλμυροπόταμος: 1, Γρεζολίμανο Λιγάδας: 1, Κρύα Βρύση: 1

Χύλιαδού: 1

ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν.ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Έκταση: 2.952 τ.χλμ.
Πληθυσμός (2001): 131.085
Κατανομή πληθυσμού: Αγροτικός: 50.081
 Αστικός : 81.004
 Δημοί :20
Πρωτεύουσα: Λιβαδειά
Βοινά: Παρνασσός
 Ελικώνας
 Κιθαιρώνας
 Χλωμό
Ποτάμια: Ασωπός
 Βοιωτικός Κηφισός

Ο νομός συνορεύει βόρεια με το νομό Φθιώτιδας, δυτικά με το νομό Φωκίδας, νοτιοανατολικά με το νομό Αττικής, ανατολικά βρέχεται από τον Ευβοϊκό κόλπο και νότια από τον Κορινθιακό. Ο νομό Βοιωτίας ιδρύθηκε το 1943, μετά την απόσπασή του από τον έως τότε νομό Αττικής και Βοιωτίας.

Διαίρεται σε δύο επαρχίες, Λιβαδειάς με πρωτεύουσα τη Λιβαδειά και Θηβών, με πρωτεύουσα τη Θήβα. Περιλαμβάνει συνολικά 20 δήμους (Σχέδιο Καποδίστριας). Σημαντικά κέντρα εκτός από τη Λιβαδειά είναι η Θήβα (19.509 κάτ.), ο Ορχομενός (5.525 κάτ.), τα Βάγια (4.525 κάτ.), το Σχηματάρι (7.302 κάτ.), η Αλίαρτος (4.633 κάτ.), η Δράγοβα (3.375 κάτ.), η Αντίκυρα (2.346 κάτ.), ο Άγιος Γεώργιος (2.170 κάτ.) και ο Άγιος Θωμάς.

Στις ακτές του πορθμού του Ευρίπου, βρίσκεται η αρχαία πόλη Αυλίδα, όπου εκεί είχε συγκεντρωθεί ο στόλος των Αχαιών πριν ξεκινήσει για την Τροία. Εκεί θυσιάστηκε η κόρη του Αγαμέμνονα Ιφιγένεια.

Κοντά στο σημερινό Σχηματάρι, βρίσκεται η αρχαία πόλη Τανάγρα. Η πόλη έφτασε σε μεγάλη ακμή στα μυκηναϊκά χρόνια και η ακμή της συνεχίστηκε έως την ρωμαϊοκρατία. Ο Ηρόδοτος μας πληροφορεί πως οι αρχαιότατοι κάτοικοι της ήταν Φοίνικες που είχαν έρθει στη Βοιωτία με τον Κάδμο. Στους κλασικούς χρόνους η Τανάγρα υπήρξε η πρώτη πόλη της βοιωτικής ομοσπονδίας και καλλιτεχνικό κέντρο περιωπής. Οι αρχαιολογικές έρευνες έφεραν στο φως πλήθος από αξιόλογα ευρήματα που στεγάζονται στο μεγαλύτερο μέρος τους στο μουσείο των Θηβών.

Άποψη της λίμνης Υλίκης στο νομό Βοιωτίας

Ιστορία

Ιστορική και γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας στη Στερεά Ελλάδα. Τα γεωγραφικά της όρια συμπίπτουν με το σημερινό νομό Βοιωτίας.

Η Βοιωτία είναι περιοχή με πανάρχαιο πολιτισμό και κατοικήθηκε από τη νεολιθική εποχή. Φαίνεται μάλιστα ότι πολλοί πληθυσμοί μετακινήθηκαν από τη Θεσσαλία προς τη Βοιωτία. Στα χρόνια εκείνα λεγόταν Λονία και Ωγυγία. Τη μεταγενέστερη ονομασία της την πήρε από το Βοιωτό, γιο του Ιτώνου και της νόμφης Μελανίπης και εγγονό του Αμφικτύονα.

Η Βοιωτία εξάλλου συνδέεται και με τους μύθους για τον Κάδομο, που σύμφωνα με την παράδοση ήρθε από τη Φοινίκη φέρνοντας τα μυστικά της γραφής, τα «Καδμήια γράμματα». Οι ανασκαφές του μυκηναϊκού ανακτόρου της Θήβας έφεραν στο φως μεγάλους αμφορείς με επιγραφές στη λεγόμενη γραμμική γραφή Β και απέδειξαν πως υπήρχαν εμπορικές συναλλαγές με τη Συρία και τη Μεσοποταμία. Αλλά και τα ομηρικά έπη μας πληροφορούν για την ακμή της περιοχής, αφού η Βοιωτία πήρε μέρος στον Τρωικό πόλεμο με 50 πλοία. Στα γράμματα οι ποιητές Ησίοδος και Πίνδαρος πιστοποιούν την ανώτερη επίδοση των Βοιωτών στην ποίηση.

Η Βοιωτία ήταν χωρισμένη σε μικρά βασίλεια. Ανάμεσά τους όμως υπήρχε μια ένωση, η κοινωνικοθηρασκευτικής μορφής γνωστή ως «Κοινό των Βοιωτών» με αρχηγούς τους βοιωτάρχες. Το μεγαλύτερο μέρος των βασιλείων αυτών συνεργάστηκε με τους Πέρσες στους Μηδικούς πολέμους, εκτός από τις Πλαταιές, τις Θεσπιές και την Αλίαρτο. Οι Σπαρτιάτες, θέλοντας να δημιουργήσουν ζητήματα στους Αθηναίους, υποστήριξαν τους Βοιωτούς, και ιδιαίτερα τους Θηβαίους. Οι Αθηναίοι όμως το 456 π.Χ. κυριάρχησαν στη Βοιωτία, εκτός από τη Θήβα, και υποχρέωσαν τους κατοίκους να εγκαταστήσουν δημοκρατικά πολιτεύματα.

Μετά δέκα χρόνια οι Θηβαίοι νίκησαν τους Αθηναίους στη μάχη της Κορώνειας. Και η νίκη αυτή τους εξασφάλισε την ηγεμονία έως το 387. Το 379, με την ηγεσία δύο σπουδαιών στρατηγών, του Πελοπίδα και του Επαμεινώνδα, η Βοιωτία έφτασε σε υψηλό σημείο ακμής και φάνηκε πως θα κυριαρχούσε σε όλη την Ελλάδα αν οι Μακεδόνες δεν καταστρέφανε ολότελα τη Θήβα (388 π.Χ.). Μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου ο στρατηγός Κάσσανδρος αποκατέστησε το Κοινό των Βοιωτών που διατηρήθηκε έως το Β' αιώνα μ.Χ.

Στα χρόνια της ρωμαϊκής ιστορίας η Βοιωτία είχε πέσει σε μεγάλη παρακμή και ο αυτοκράτορας Καλιγούλας, θέλοντας να πυκνώσει τον αραιότατο τότε πληθυσμό της, εγκατέστησε εκεί πολλούς Εβραίους. Αλλά οι Γότθοι του Αλάριχου σταμάτησαν και πάλι την πρόοδο της περιοχής. Στον ΙΑ΄ αιώνα εισέβαλαν οι Νορμανδοί.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους (1204) η Βοιωτία έγινε φέουδο του Βονιφάτιου του Μομφερατικού, έπειτα έδαφος του δουκάτου της Αθήνας και ύστερα από μικρή περίοδο διακυβέρνησής της από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο (1444) τμήμα της τουρκικής αυτοκρατορίας.

Η Βοιωτία πήρε μέρος στην Επανάσταση του 1821 και στο έδαφός της έδρασαν οι ήρωες Γ. Καραϊσκάκης, Αθαν. Διάκος και Οδ. Ανδρούτσος και έγινε η τελευταία μάχη του Αγώνα (Δημήτριος Υψηλάντης, Πέτρα Βοιωτίας 1828).

Στη διάρκεια του Αγώνα του 1821 υπήρξε πεδίο σκληρών μαχών.

Γεωγραφικά στοιχεία - Έδαφος - Κλίμα

Η Βοιωτία είναι περιοχή πεδινή και πολύ εύφορη. Η ορεινή έκταση είναι πολύ μικρή. Αναλυτικά η κατανομή του εδάφους σε κατηγορίες έχει ως εξής:

- 40% πεδινό,
- 38% ημιορεινό και
- 22% ορεινό.

Οι μεγαλύτερες πεδιάδες είναι της Θήβας, της Χαιρώνειας και της Κορναΐδας (που σχηματίστηκε ύστερα από την αποξήρανση της ομώνυμης λίμνης). Οι πεδιάδες αυτές βρέχονται από μικρούς ποταμούς και χείμαρρους, κυριότεροι από τους οποίους είναι ο Δσωπός, στα δυτικά του νομού, που πηγάζει από τον Κιθαιρώνα και χύνεται στον Ευβοϊκό κόλπο, ο Βοιωτικός Κηφισός που χύνεται στην Υλική λίμνη, και ο Λιβαδόστρας που χύνεται στον Κορινθιακό κόλπο. Μικρότεροι ποταμοί είναι οι παραπόταμοι του Κηφισού, Μόρνος και Μέλας.

Ο νομός έχει δυο λίμνες, την Υλική και την Παραλίμνη, που τροφοδοτούν με τα νερά τους τη λίμνη του Μαραθώνα.

Τα λεκανοπέδια της Βοιωτίας περιβάλλονται από τα βουνά: Ελικώνα (με ψηλότερη κορυφή την Παλιοβούνα, 1.748 μ.), Κιθαιρώνα (1.409 μ.), Παρνασσό (2.400 μ.), Νεραϊδολάκκωμα (1.678 μ.), Μασσάπιο (1.201 μ.) και Χλωμό (1.081 μ.).

Οι ακτές του Κορινθιακού κόλπου έχουν μεγάλο διαμελισμό και σχηματίζουν τα ακρωτήρια Αγιά, Μαύρος Κάβος και Μούντα και πολλά νησάκια, μεταξύ των οποίων το Μακρονήσι και το Ελατονήσι. Στη Βοιωτία ανήκουν πολλές ακατοίκητες νησίδες :

Άμπελος, Δασκαλιό, Τσαρούχι, Κασίδης, Αλατονήσι, Βρώμη, Μακρόνησος,

Αλκυονίδες Νήσοι, Γράμμουσα, Γάντζα, Πασάς, κ.ά. Στον Ευβοϊκό κόλπο σχηματίζονται τα στενά της Αυλίδας και του Ευρίπου, και ο όρμος Σκροπονεριού.

Το κλίμα της Βοιωτίας είναι ηπειρωτικό με κρύους χειμώνες και ζεστά καλοκαίρια. Η μέση θερμοκρασία είναι 16-18oC και το μέσο ύψος των βροχών 500-600 χλστ.

(Θήβα)

(Λίμνη Υλική)

(Παρνασσός)

Οικονομία

Η Βοιωτία είναι από τις πιο εύφορες περιοχές της Ελλάδος. Η εκτεταμένη πεδινή έκτασή της είναι πλούσια σε γεωργική παραγωγή. Κύρια προϊόντα είναι το βαμβάκι, ο καπνός, οι ελιές, τα σιτηρά, τα όσπρια, τα κηλευτικά και τα κτηνοτροφικά προϊόντα. Οι μεγάλες πόλεις της είναι κέντρα εμπορίου και επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων.

Αρκετά αναπτυγμένη είναι και η εξορυκτική βιομηχανία, κύρια στο λίθιο Παρνασσού (βωξίτης) και στο Πτώο (σιδηρομεταλλεύματα). Αναπτυγμένος είναι επίσης, ο χειμερινός και θερινός τουρισμός στην περιοχή.

Εκδηλώσεις

- Τα «Πινδάρεια», πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στη Θήβα το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου και περιλαμβάνουν παραστάσεις αρχαίου δράματος και συναυλίες.
- Τα «Τροφώνια», που διοργανώνονται από το Δήμο Λεβαδέων κάθε Σεπτέμβριο.
- Τα «Θεοτόκια», που διοργανώνονται στον Άγιο Θωμά κάθε Σεπτέμβριο.

Αξιοθέατα

Στα αξιοθέατα του νομού περιλαμβάνονται:

- Το ιερό του Πτώου Απόλλωνα (6ος π.Χ. αι.), στα βορειοανατολικά των Θηβών, το οποίο αποτελούσε ένα από τα μαντεία της αρχαιότητας.

ΘΗΒΑ

Η Θήβα είναι χτισμένη πάνω στην αρχαία και στη μυκηναϊκή ακρόπολη, την Καδμεία. Η ακρόπολη αυτή είχε τείχη κυκλώπεια που σώζονται ακόμη σε μερικά σημεία. Το ανάκτορο, το ΚΑΔΜΕΙΟ, φαίνεται πως ήταν χτισμένο όπως τα μινωικά ανάκτορα. Όταν η πόλη αναπτύχθηκε, το τμήμα που απλωνόταν στην πεδιάδα ονομάστηκε «Θήβαι», ενώ εκείνο που βρισκόταν στην ακρόπολη εξακολούθησε για αρκετό καιρό να λέγεται Καδμεία. Στην περιοχή της αρχαίας Θήβας υπήρχαν

πολλά ιερά, από τα οποία το πιο ονομαστό ήταν του Απόλλωνα Ισμηνίου. Γύρω από την Καδμεία είναι και άλλοι λόφοι που χρησιμοποιούν για νεκροταφεία.

Υπήρχε εκεί και ένα υπαίθριο ιερό του Ηρακλή. Από τα κτίσματα αυτής της ακμής της Θήβας δε σώθηκαν παρά ελάχιστα λείψανα. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί και για τα ρωμαϊκά και τα βυζαντινά. Αντίθετα, από την εποχή της φραγκοκρατίας σώθηκαν δύο πύργοι, από τους οποίους ο ένας κοντά στο σημερινό μουσείο.

Η οικοδόμηση νέων κατοικιών αποτέλεσε σοβαρό εμπόδιο στην αρχαιολογική έρευνα γιατί τα αρχαία κτίρια θάβονταν, καταστρέφονταν στα θεμέλια των νέων. Από το 1963 όμως η οικοδόμηση νέων κτιρίων ελέγχεται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία και έτσι, πολλά λείψανα της αρχαίας ακμής με άφθονα κεραμικά ερευνήθηκαν πλουτίζοντας με τα ευρήματά τους τις αίθουσες του αξιόλογου τοπικού μουσείου

- Τα ερείπια των αρχαίων πόλεων των Πλαταιών και της Τανάγρας.

ΠΛΑΤΑΙΕΣ

Αρχαία πόλη της Βοιωτίας στον Κιθαιρώνα, κοντά στον ποταμό Ασωπό. Η περιοχή είχε κατοικηθεί

από τους προϊστορικούς χρόνους. Συμμαχική πόλη των Αθηναίων από το 519 π.Χ., οι

Πλαταιές καταστράφηκαν από τους Θηβαίους το 427 π.Χ. κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου. Οι Πλαταιείς γύρισαν στην πόλη τους το 387 π.Χ. Αλλά οι Θηβαίοι την κατέστρεψαν πάλι (372 π.Χ.). Οι κάτοικοι γύρισαν το 338 π.Χ. Από τότε η πόλη άρχισε πια να παρακμάζει, αν και διατηρήθηκε ως τα βυζαντινά χρόνια.

Μάχη των Πλαταιών. Μάχη που έγινε το 479 π.Χ. κοντά στις Πλαταιές μεταξύ 50.000 Περσών και 10 - 12.000 Ελλήνων με στρατηγό το Σπαρτιάτη Πausanία. Οι Πέρσες νικήθηκαν και αποχώρησαν από την Ελλάδα. Στη μάχη μάλιστα εκείνη, τελευταία ουσιαστικά των «περσικών» - «μηδικών» πολέμων, αληθινά κοσμοϊστορική, σκοτώθηκε και ο αρχηγός των Περσών Μαρδόνιος.

ΤΑΝΑΓΡΑ

Μαζί με τον οικισμό Παναγιά (1.102 κάτοικοι) αποτελεί κοινότητα. Απέχει 71 χλμ ΝΑ από τη Λιβαδειά.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα νεκροταφεία της αρχαίας πόλης απλώνονται σε όλο το μήκος της κοιλάδας. Οι ανασκαφές στις αρχές του αιώνα έφεραν

στο φως εκατοντάδες επιγραφές, αγγεία, ειδώλια και τις περίφημες για τη χάρη και την κομψότητά τους Ταναγραίες κόρες -μικρά πήλινα αγάλματα.

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο στο Σχηματάρι, 5 χλμ Α, διαθέτει πλούσια συλλογή ευρημάτων από τις ανασκαφές που έγιναν κατά καιρούς στην περιοχή της Τανάγρας: γλυπτά, αρχιτεκτονικά μέλη, κεραμικά, ειδώλια και επιγραφές Αρχαϊκών Χρόνων ως τη Βυζαντινή Εποχή.

ΧΑΙΡΩΝΕΙΑ

- Το άγαλμα του Λέοντα της Χαιρώνειας, που βρίσκεται στην είσοδο του ομώνυμου χωριού και αποτελεί μνημείο της ήττας των Θηβαίων από τον Φίλιππο της Μακεδονίας στην μάχη του 338 π.Χ.

Αρχαία πόλη της Βοιωτίας, στα όρια της αρχαίας Φωκίδος, στη θέση όπου βρίσκεται το σημερινό ομώνυμο χωριό, η οποία γνώρισε σημαντική ακμή στην αρχαιότητα, ήταν πατρίδα του Πλουτάρχου και το όνομά της συνδέεται κυρίως με την περίφημη μάχη του 388 π.Χ., μετά την οποία ο Φίλιππος έγινε κύριος και της νοτίου Ελλάδος. Δείγματα της αρχαιότητας της πόλεως αποτελούν τα νεολιθικά και μυκηναϊκά ευρήματα του προϊστορικού της τύμβου. Ως τον 5ο π.Χ. αι. η Χαιρώνεια φαίνεται πως ανήκει στον Ορχομενό, μετά έγινε μέλος της βοιωτικής συμμαχίας. Σώζονται ερείπια των τειχών της της κλασικής και της μυκηναϊκής περιόδου και επίσης θεμέλια ναών, αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές.

Η σημαντικότερη μάχη στην Χαιρώνεια είναι αυτή που έγινε το 388 π.Χ. μεταξύ των Μακεδόνων (30.000 πεζοί, 2000 ιππείς), με επικεφαλής τον Φίλιππο και των συνασπισμένων Αθηναίων Θηβαίων Βοιωτών, Κορινθίων, Μεγαρέων, Ευβοέων και μισθοφόρων (35.000 πεζοί, 2.000 ιππείς), κατά την οποία οι εμπειροπόλεμοι Μακεδόνες, υπό την άξια ηγεσία του Φιλίππου, νίκησαν τις συνασπισμένες δυνάμεις των νοτίων Ελλήνων ανοίγοντας έτσι τον δρόμο προς τη νότιο Ελλάδα. Στη μάχη είχε λάβει μέρος και ο Αλέξανδρος, 18 ετών τότε. Στη Χαιρώνεια επίσης συγκρούστηκαν το 85 π.Χ. οι δυνάμεις του Ρωμαίου Σύλλα και του βασιλιά του Πόντου Μιθριδάτη ΣΤ' του Ευπάτορος. Στη σύγκρουση νίκησαν οι Ρωμαίοι, οι οποίοι έθεσαν έτσι τέρμα στην προσπάθεια του Μιθριδάτη να δημιουργήσει ένα μεγάλο ασιατικό βασίλειο.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

Οι ανασκαφές του Ορχομενού (πρώτα του Σλήμαν το 1880-1 και το 1886, μετά της Γαλλικής Σχολής, το 1893, και ύστερα της Γερμανικής, το 1905 και αργότερα) έφεραν στο φως σπουδαιότατα ίχνη όλων των περιόδων της προϊστορικής εποχής της Ελλάδος σε διαδοχικά στρώματα σε τέσσερεις φάσεις:

Η πρώτη φάση, που λέγεται Ορχομενός 1, αντιστοιχεί με τη Νεολιθική εποχή. Σ' αυτήν βρέθηκαν σημαντικά λείψανα από κυκλικά σπίτια διαμέτρου 2- 6 μέτρων, τα αγγεία της εποχής αυτής είναι χειροποίητα.

Η δεύτερη φάση που λέγεται Ορχομενός 2, αντιστοιχεί με την Πρωτοελλαδική εποχή.

Σ' αυτήν ανήκουν λείψανα σπιτιών με ελλειψοειδές σχήμα και χαρακτηριστικό γνώρισμα τους λεγόμενους βόθρους, που εσωτερικός είναι χρισμένοι με πηλό και περιείχαν τέφρα. Δεν είναι βέβαιο αν οι βόθροι αυτοί χρησίμευαν για το ψήσιμο των τροφών ή είχαν κάποια θρησκευτική χρήση. Τα αγγεία της εποχής αυτής είναι χρωματισμένα με βερνίκι.

Η τρίτη φάση που λέγεται Ορχομενός 3, αντιστοιχεί με τη Μεσοελλαδική εποχή της Ελλάδος. Τα σπίτια έχουν τώρα τετράγωνο σχήμα. Η κεραμική είναι συνήθως αμαυρόχρωμη, τα αγγεία δηλαδή είναι ζωγραφιστά με θαμπό χρώμα. Σπουδαιότερα όμως είναι τα λεγόμενα Μινυακά αγγεία, που για πρώτη φορά βρέθηκαν στον Ορχομενό και αυτό δημιούργησε την υπόθεση πως είναι έργα των μυθικών Μινυών. Είναι κατασκευασμένα στον κεραμικό τροχό, από γαλάζιο ή ανοιχτό κίτρινο πηλό και πολύ καλά γυαλισμένα, έτσι που δίνουν την εντύπωση μετάλλινων, τα οποία χωρίς αμφιβολία μιμούνται. Μινυακά αγγεία είναι τώρα γνωστά και από άλλες περιοχές της κεντρικής Ελλάδος και της Πελοποννήσου.

Η τέταρτη φάση, που λέγεται Ορχομενός 4, αντιστοιχεί με τη Μυκηναϊκή περίοδο και είναι η περίοδος ακμής του Ορχομενού. Σ' αυτήν βρέθηκαν τμήματα τοιχογραφιών,

που ασφαλώς ανήκαν σ' ένα ανάκτορο και είναι όμοιες με τις τοιχογραφίες που βρέθηκαν στη Θήβα, στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στην Πύλο. Στην ίδια περίοδο χρονολογείται επίσης ένα σημαντικό αγγείο ο λεγόμενος ενεπίγραφος αμφορέας του Ορχομενού, με επιγραφή στη λεγόμενη Γραμμική Β Γραφή. Στην ίδια εποχή ανήκει και ο λεγόμενος θησαυρός του Μινύου, θολωτός τάφος όμοιος στο σχήμα με τον θολωτό τάφο του Ατρέως στις Μυκήνες και με ένα θολωτό τάφο στις Αρχάνες της Κρήτης.

Ο λεγόμενος θησαυρός του Μινύου, που δεν σώζεται δυστυχώς στην κατάσταση των δύο άλλων τάφων, αποτελείται και πάλι από τον δόμο, τη θόλο κι ένα πλευρικό δωμάτιο. Ο δόμος επικοινωνεί με τη θόλο με μια πόρτα, που στεγάζεται από ένα υπερμέγεθες μονολιθικό υπέρθυρο. Η θόλος ήταν κτισμένη όπως συνήθως κτίζονταν οι Μυκηναϊκοί Θολωτοί τάφοι, με πέτρες σε ισοδομικές σειρές κατά το λεγόμενο εκφορικό σύστημα, δηλαδή σε δακτυλίους που στενεύουν στην κορυφή. Το πλευρικό δωμάτιο, που επικοινωνούσε πάλι με τη θόλο, με πόρτα, είναι επενδυμένο εσωτερικώς, τόσο στους τοίχους, όσο και στην οροφή, με τεράστιες ανάγλυφες λίθινες πλάκες, διακοσμημένες με σπείρες και ανθέμια. Ο θησαυρός του Μινύου είχε συληθεί ασφαλώς στην αρχαιότητα. Η θόλος του χρησιμοποιήθηκε και σε μεταγενέστερα χρόνια και στη ρωμαϊκή εποχή τοποθετήθηκε στο κέντρο μια μαρμάρινη τράπεζα.

ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

- Η βυζαντινή Μονή του Οσίου Λουκά (11ος αι.), κοντά στον οικισμό του Διστόμου, που είναι ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία του ελλαδικού χώρου. Η Μονή Οσίου Λουκά βρίσκεται στη δυτική πλαγιά του Ορους Ελικών, κάτω από την ακρόπολη του Αρχαίου Στείριου. Περικλείεται από περίβολο και περιλαμβάνει διώροφα και τριώροφα συγκροτήματα

κελλιών, ένα κωδωνοστάσιο στη ΝΔ γωνία, την Τράπεζα στη νότια πλευρά και δύο ενωμένους ναούς, στο κέντρο του χώρου.

Ο μικρότερος ναός οικοδομήθηκε τον 10ο αιώνα και αφιερώθηκε στη Θεοτόκο. Είναι το πρωιμότερο γνωστό μνημείο του σύνθετου, τετρακίονιου, σταυροειδούς εγγεγραμμένου τύπου και διαθέτει έναν ευρύχωρο δικλόνιο νάρθηκα στη δυτική πλευρά και δυτικά αυτού ένα προστώο, που ουσιαστικά εξυπηρετούσε τη σύνδεση των δύο ναών. Οι τοίχοι είναι κτισμένοι με το πλινθοπερίκλειστο σύστημα,

και διακοσμούνται με πλούσια Κουφικά κοσμήματα. Το διακονικό και η τοξωτή στοά μεταξύ του διακονικού και του άμβωνα ήταν διακοσμημένα με υπέροχες τοιχογραφίες, που είναι λίγο μεταγενέστερες από την κατασκευή του ναού (11ος-12ος αιώνας).

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΑΡΑΧΩΒΑ-ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Η ΑΡΑΧΩΒΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η Αράχωβα ή Ράχωβα, όπως ήταν γνωστή ως τα χρόνια της Επανάστασης, είναι χτισμένη στις νότιες ράχες του Παρνασσού, όπως μαρτυρεί και το όνομά της, σε υψόμετρο 900-1000 μέτρα, αριθμεί 4158 κατοίκους ([απογραφή 2001](#)) και απέχει από την Αθήνα 160 χλμ.

Η περιοχή της Αράχωβας έχει πανάρχαιη ιστορία. Είναι γεμάτη από αρχαίες οικίες, που ανάγονται ως το 1200 π.χ., και διάσπαρτα ίχνη της αρχαιότητας από τον Παρνασσό ως το Ζεμενό κι ως κάτω στην κοιλάδα του Πλειστού. Στο Κωρύκειο Άντρο τα αρχαιότερα ίχνη ανάγονται στα νεολιθικά χρόνια (3000 π. χ. περίπου). Στη δυτική πλευρά της Αράχωβας υπήρχε η Ανεμώρεια ή Ανεμώλεια, πόλη ομηρική, αναφερόμενη απ' τον Όμηρο μαζί με την Κυπάρισσο, που τοποθετείται στα ανατολικά της Αράχωβας. Αρχαιότατη πόλη η Λυκώρεια, ψηλά στον Παρνασσό μας οδηγεί στον καιρό του Κατακλυσμού. Τότε στη Λιάκουρα, την πιο ψηλή κορυφή του βουνού (2457 μ.) στάθηκε η κιβωτός του Δευκαλίωνα και της Πύρρας, που γέννησαν τον Έλληνα, γενάρχη των Ελλήνων. Αλλά και το ίδιο όνομα Παρνασσός, λέξη προελληνική, μας φέρνει στα βάθη του χρόνου, πριν από το 2000 π. χ.

Με διαρκή ιστορική ζωή η περιοχή εμφανίζει οικισμούς και στα βυζαντινά χρόνια (παλαιοχριστιανικοί οικισμοί Πάνιας).

Σύμφωνα με μαρτυρίες, στα 1435 μ.χ. "η Αράχωβα είναι πόλη πολυάνθρωπη". Στο 16 αι. εμφανίζει άνθηση και το 1728 αναφέρεται ως "η διασημότερη κόμη στον Παρνασσό". Στα 1826 η μάχη της Αράχωβας έσωσε την επανάσταση των Ελλήνων. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης αντιμετώπισε νικηφόρα 2000 Τουρκαλβανούς, απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.

Προχωρώντας μέσα στο χρόνο συναντάμε πάντα παρόντες τους Αραχωβίτες να πολεμούν για τα ιδανικά της Ελλάδος λαμβάνοντας μέρος σε όλους τους Εθνικούς αγώνες.

Ελιές, λάδι εκλεκτό και κρασί, που συνεχίζει την παράδοση του παλιού μπρούσκου κρασιού, είναι τα προϊόντα της Αραχωβίτικης γης. Πασίγνωστα είναι και τα γαλακτοκομικά προϊόντα της όπως η φέτα Παρνασσού και κυρίως η φορμαέλλα. Επίσης περίφημα είναι τα αραχωβίτικα καρπίτια, χαλιά με παραδοσιακά αραχωβίτικα σχέδια.

Σημαντικό βήμα στην ανάπτυξη της Αράχωβας αποτέλεσε η δημιουργία των χιονοδρομικών κέντρων του Παρνασσού.

Η σημερινή Αράχωβα παρά την αλματώδη ανάπτυξή της, διατηρεί τον παραδοσιακό χαρακτήρα της, τα ήθη και τα έθιμά της. Μια γνήσια εκδήλωση της αραχωβίτικης ψυχής είναι και η τριήμερη γιορτή της, το ζακουστό "Πανηγυράκι". Γιορτή

θησκευτική και εθνική προς τιμήν του πολιούχου Αγίου Γεωργίου, που συνδέεται με την ανάμνηση της μάχης του 1826. Στη γιορτή αυτή επιζούν πανάρχαια ελληνικά έθιμα, που μαρτυρούν τις βαθιές ιστορικές ρίζες της Αράχωβας.

Οι 35 εκκλησίες της Αράχωβας είναι δείγμα της βαθιάς πίστης, που διακρίνει τους ντόπιους.

Στη δυτική έξοδο της πόλης προς τον Παρνασσό έχει στηθεί μαρμάρινη προτομή του Γ. Καραϊσκάκη, πάνω σε πέτρες, συμβολικό τρόπαιο νίκης 300 τουρκικών κεφαλών, που στήθηκε μετά την μάχη. Στο κέντρο της πόλης ο βράχος της Ωρας τυλιγμένος στον κισσό και το νεοκλασικό κτίριο του Δημοτικού Σχολείου, είναι αληθινά στολίδια της Αράχωβας.

Όλοι, όσοι πέρασαν από δω υμνούν το όμορφο αυτό φυσικό μπαλκόνι του Παρνασσού. Οι Αραχωβίτες είναι απλοί, ήσυχοι και φιλόξενοι άνθρωποι και αγαπούν την παράδοση την οποία προσπαθούν να διατηρήσουν με κάθε τρόπο. Ήταν και είναι οι αετοί του Δία, που σπαθίζουν τις κορφές του Παρνασσού, σύνοικοι της ζωής του. Από την αρχαιότητα στις κορφές και τις πλαγιές του, Κελάρια και Φτερόλακα, είναι οι μοναδικοί σύντροφοί του. Στις κορφές του, τραγουδούν μαζί με τον Πάνα και τα βράδια κοιμούνται με τις Νύμφες.

Όποιος δεν έχει κάνει Πάσχα στην Αράχωβα, δεν έχει δει τη λιτανεία της ασημένιας εικόνας του προστάτη της Αγίου Γεωργίου, με τους λεβεντόκορμους Αραχωβίτες με φουστανέλες και τις Αραχωβίτισες με σεγκούνια, δεν έχει φάει ψητό, μεζέδες και δεν έχει πει κρασί τη Λαμπρή στους λάκκους, αν δεν είναι εν ζωή, κρίμα, αν ζει όμως, μην ξεχάσει να πάει το Πάσχα ή τη μέρα τ' Αι Γεωργίου στην Αράχωβα. Είναι θαύμα, ανάσταση της φύσης και μετάληψη Θεού!

Η αγάπη του κάθε Αραχωβίτη για τον τόπο του, η γνησιότητα της ψυχής του όπως εξίσου και η αγάπη των άλλων κατοίκων η οποία τους οδήγησε να επιλέξουν την Αράχωβα ή την ευρύτερη περιοχή της για μόνιμη ή προσωρινή κατοικία, εγγυώνται την περαιτέρω ανάπτυξη του τόπου σε όλους τους τομείς που επιβάλλονται από τις σημερινές απαιτήσεις με ταυτόχρονη διατήρηση της ομορφιάς και της παράδοσης του τόπου.

ΚΩΡΥΚΕΙΟΝ ΑΝΤΡΟΝ 'Η ΣΑΡΑΝΤΑΥΛΙ

Δρόμος προς σπηλιά

Ο Παιουανίας, στα Φωκικά του, μας πληροφορεί ότι: Πηγαίνοντας κανείς από τους Δελφούς προς την κορφή του Παρνασσού, σε απόσταση εξήντα περίπου σταδίων, έντεκα και κάτι χιλιόμετρα, από την πόλη του Φοίβου, συναντάει άγαλμα χάλκινο.

Η ανάβαση προς το Κωρύκειο Άντρο είναι ευκολότερη για έναν πεζοπόρο -συνεχίζει ο Παιουανίας- και όχι για όσους χρησιμοποιούν μουλάρια και άλογα. Σήμερα όμως, δρόμος προσιτός στο αυτοκίνητο φτάνει ως τη σπηλιά. Όταν ο επισκέπτης -και είναι πολλοί κυρίως ξένοι- φτάσει ως εκεί, λίγα μέτρα δηλαδή κάτω από τη σπηλιά, δε φαντάζεται ότι εκεί, τέσσερα ως πέντε μέτρα πιο πάνω, βρίσκεται η είσοδος.

Είσοδος-Εσωτερικός χώρος

Το Κωρύκειο Άντρο είναι ονομαστό, όχι μόνο στο μύθο, αλλά στον κόσμο της αρχαιότητας και τους συγγραφείς του, «είναι το πιο αξιοθέατο από όλα τα σπήλαια που είδα», σημειώνει ο Πausανίας, που το επισκέφθηκε τον 1 ο αιώνα μ.Χ. Από τον ίδιο προέρχεται η πληροφορία ότι υπήρχε τότε τρεχούμενη πηγή μέσα στη σπηλιά.

Η είσοδος, από τα πρώτα βήματα μέσα σ' αυτό, εκ πρώτης όψεως, είναι χωρίς ενδιαφέρον, έτσι καθώς από το φως μπαίνεις στο σκοτάδι. Πριν όμως τα μάτια σου συνηθίσουν σ' αυτό, ακούς ένα μονότονο θόρυβο που κάνουν οι χοντρές σταγόνες νερού όταν είναι άνοιξη νομίζεις ότι ακούς την τριβή των αιώνων πάνω στους σταλαγμίτες- που πέφτουν στο δάπεδο.

Αυτό είναι το πρώτο καλωσόρισμα.

Σιγά-σιγά η ματιά σου, συνηθίζοντας, περιφέρεται με δέος μέσα σ' αυτόν το χώρο που είναι 90 μέτρα μήκος και 60 μέτρα πλάτος.

Η ματιά συνεχίζει να παίρνει, ότι δίνει το λιγοστό φως που μπαίνει από την είσοδό του.

Χοντροί σταλαχτίτες κρέμονται από την οροφή του, που μοιάζουν με κόρυκες (δερμάτινο ταγάρι, ασκί, πανέρι). Μπροστά σου, προς το βάθος, ένα πλήθος σταλαχτιτών και σταλαγμιτών δημιουργούν ένα δάσος με έργα «αφηρημένης τέχνης». Πράγματι, πολύ εντυπωσιακό και θείο.

Όπως μπαίνουμε δεξιά στο βράχο, είναι σκαλισμένη η εξής επιγραφή, που πρέπει να είναι του 4ου π.Χ. αιώνα ή των αρχών του 3ου.

/ Εύστρατος / 'Αλκιδάμου / άμβρυσιος / συμπερίπολοι / Πανί, νύμφαις.

Ο Αναθέτης Εύστρατος καταγόταν από την Αμβρυσσό, το σημερινό Δίστομο Βοιωτίας.

Σε μια δεύτερη επιγραφή, λίγο παλαιότερη, αναφέρονται πάλι οι νύμφες και ο Πάνας μαζί με τις θιάδες. Αυτή η επιγραφή συμπληρώθηκε από τον παλιό έφορο Νίκο Παπαδάκη έτσι: νυμφών κ[αί] Πανός κ[λ]ύουσα 'Αμα[ράντα] (ή Αμιάντα) έλ[ή]φ[θη]. Δηλ. μια γυναίκα που το όνομά της δε διατηρήθηκε καλά, ακούγοντας τον Πάνα με την ακολουθία των νυμφών «έλήφθη». Έγινε νυμφόπληκτη και πανόληπτη, μένοντας σε (έκσταση).

Στο χώρο αυτό πρέπει να υπήρχε και μαντείο σε προϊστορικούς χρόνους, λόγω των πολλών αστράγαλων που βρέθηκαν με τις ανασκαφές. Ήταν σε χρήση στη μέση και στη νεότερη νεολιθική εποχή.

Το Κωρύκειο Άντρο όμως, λόγω της θέσεώς του –όπως είπαμε ήταν αθέατο, μέχρι και λίγα μέτρα μακριά από την είσοδό του- έχει το μερίδιό του σχεδόν σε όλη την ανθρώπινη προϊστορία και ιστορία, μέχρι και τη νεοελληνική, με την κατοίκηση αυτό της οικογένειας του τραγικού στρατηγού της Ρούμελης Οδυσσέα Αντρούτσου, το 1821-1823 αφού πρώτα το είχε οχυρώσει.

Μεταξύ λοιπόν των θεών και των ημίθεων, τους Απόλλωνες, τους Παρνασσούς και τους Πάνες που το κατοίκησαν, σ' αυτό έγιναν και οι γάμοι της αδερφής του Οδυσσέα με τον Εδουάρδο Ιωάννη Τρελώνη, Άγγλο ναυτικό και φιλέλληνα, αγωνιστή στο πλευρό του Οδυσσέα και φίλο των μεγάλων ποιητών της εποχής, Σέλλεϋ και Λόρδου Βύρωνα.

Περιβάλλον - Δραστηριότητες

Το κλίμα της Αράχωβας είναι ηπειρωτικό με σχετικά δροσερό αλλά ξηρό καλοκαίρι, βροχερό φθινόπωρο και βαρύ χειμώνα.

Η γεωμορφολογία που επιτρέπει ανεμπόδιστη θέα, η ιδιαίτερα πλούσια χλωρίδα και πανίδα της περιοχής και γενικά η σπάνια οικολογική και αισθητική αξία της φύσης είναι τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της Αράχωβας.

Σπάνια συνδυάζεται η μεγαλοπρέπεια και η αγριότητα του τοπίου με τον ιδιαίτερο ρυθμό, που παρουσιάζει το κτίσιμο του χωριού, καθώς και με την ψυχοσύνθεση και την εξωτερική παράσταση των κατοίκων. Έτσι όλα εδώ πάνω έχουν κάτι να προσφέρουν στον περίεργο επισκέπτη ή τον περιηγητή: Ορίζοντα τοποθεσίας, θέα μαγευτική απ' όλες τις μεριές, αρχιτεκτονική σπιτιών ιδιόρρυθμη, ωραιότητα ανδρικών και γυναικείων τύπων, βιοτεχνία πλούσια, παλαιογραφία και προ πάντων κλίμα θαυμάσιο και υγιεινότατο.

Είναι ζήτημα αν υπάρχει άλλη πόλη χτισμένη έτσι συνεχώς αναρριχόμενη από βράχο σ' άλλο βράχο αποτομότερο και με τόση διαφορά ύψους τον ένα από τον άλλον. Γιγγιά κανείς παρατηρώντας από το προαύλιο του Αϊ Γιώργη ολόκληρη την Αράχωβα κάτω. Αλλά το θέαμα από μακριά όταν την πρωταντικρίζουμε, ερχόμενοι από Λιβαδειά, είναι από τα μοναδικότερα και χαρακτηριστικότερα. Νομίζει κανείς πως η πόλη κρέμεται πάνω στις δειράδες και τις κλιτύες του Παρνασσού και πως θα πέσει κάτω στο βαθύ και απότομο φαράγγι του ποταμού Πλειστού.

Έτσι η Αράχωβα δίνει την εντύπωση μιας από τις ιδιόρρυθμότερες τοποθεσίες που μπορεί να συναντήσει κανείς και ως πόλη αξίζει να την επισκεφθεί κανείς αλλά και να μελετηθεί για το χαρακτήρα της και για τον αρχιτεκτονικό ρυθμό της .

Με αυτά τα μοναδικά φυσικά χαρίσματα η Αράχωβα δίνει τη δυνατότητα σπάνιων τουριστικών δραστηριοτήτων, εκτός του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, όπως είναι ο αγροτουρισμός, οικότουρισμός, δασοτουρισμός-ορεινός τουρισμός, αλλά και θαλάσσιων τουριστικών δραστηριοτήτων στις παραλίες Αντίκυρας, Παραλίας Διστόμου, Ιτέας και Γαλαξιδίου.

Από στατιστικά στοιχεία και εμπειρικές παρατηρήσεις προέκυψε ότι οι επισκέπτες της περιοχής ενδιαφέρονται κυρίως για κατασκήνωση κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, για σκι το χειμώνα, για διήμευση (υπαίθρια γεύματα – άτυπο παιχνίδι), πεζοπορία, παρατήρηση και επίσκεψη της βλάστησης και των φυσικών γεωμορφολογικών φαινομένων, οδήγηση στο φυσικό περιβάλλον για ευχαρίστηση, σπανιότερα κίνηση με ποδήλατο και τέλος απόλαυση του τοπίου από σημεία με καλή θέα.

Παρνασσός (2457 μ.)

Ψηλότερη κορυφή του Παρνασσού είναι η Λιάκουρα 2457 μ. Η κλασική διαδρομή για να ανέβουμε σ' αυτήν γίνεται από το καταφύγιο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών, στην τοποθεσία Σαραντάρι (ύψος 1900 μ.). Ως εκεί φτάνει πολύ καλός δρόμος από την Αράχοβα, που μια διακλάδωσή του συνεχίζει για το χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακκας και από κει κατεβαίνει για την Αμφίκλεια.

Πολύ κοντά στο καταφύγιο βρίσκεται άλλο χιονοδρομικό κέντρο, που ανήκει στον Αθηναϊκό Όμιλο Φύλων του Σκι. Η πιο κοντινή κορυφή είναι ο Γεροντόβραχος (2367 μ.), στην οποία μπορούμε να ανεβούμε σε 1.30 ώρα περίπου.

Οι άλλες κορυφές του βουνού που είναι πάνω από 2000 μ. είναι οι παρακάτω: Κοτρώνη 2428 μ., Τσάρκος 2414 μ., «2402», «2393», «2376», Μαύρα Λιθάρια ή Τρύπα 2334 μ., Ραϊδόλακκα 2328 μ., Ένεζα 2328 μ., Αρνόβρυση 2257 μ., Σέσι 2120 μ., Κούκος 2112μ.

Η ανάβαση στον Παρνασσό μπορεί να συνδυασθεί και με μια επίσκεψη στο φημισμένο ιερό των Δελφών, που βρίσκεται στις πλαγιές του.

Ο Παρνασσός, με τις πολλές και απότομες κορυφές του, παρέχει τη δυνατότητα για ενδιαφέρουσες διαδρομές βράχου. Σε πολλές από τις ορθοπλαγιές του έχουν πραγματοποιηθεί ενδιαφέρουσες αναρριχήσεις.

Χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού

Τα Χιονοδρομικά κέντρα του Παρνασσού είναι τα καλύτερα οργανωμένα και εξοπλισμένα της χώρας και καλύπτουν τις απαιτήσεις για αρχάριους και προχωρημένους λάτρεις του σκι, ακροβατικό σκι αλλά και με πολλές δυνατότητες για ενδιαφέρουσες καταβάσεις εκτός πίστας. Είναι επίσης μια ιδανική αφετηρία για διασχίσεις με ορειβατικά σκι.

Στο χιονοδρομικό κέντρο που βρίσκεται σε υψόμετρο 1.600 - 2.300 μ., λειτουργούν 1 τηλεκαμπίνα, 6 εναέρια και 7 συρόμενοι αναβατήρες με 20 πίστες συνολικού μήκους 14 χιλιομέτρων. Οι 16 είναι πίστες κατάβασης μήκους από 600μ., μέχρι 4.000μ. Από αυτές οι 13 είναι μπλε (για αρχάριους, μέσους και καλούς σκιέρ), ενώ οι τρεις είναι μαύρες αγωνιστικές.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει επίσης πάρκινγκ, ελικοδρόμιο, χώρους υποδοχής, καφετέρια, μπαρ, εστιατόριο, πρώτες βοήθειες, οδική βοήθεια και τμήμα Baby sitting με έμπειρο πεδοβρεφοκόμο. Επίσης λειτουργούν σχολές Ski και Snowboard, καταστήματα ενοικίασης και πώλησης ειδών Ski και μπουτίκ ειδών ένδυσης.

Από το 1974 στη θέση Γερωντόβραχος λειτουργεί το πρώτο χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού από ομάδα Αθηναίων πολιτών που λάτρευαν τα χειμερινά σπορ.

Λίγο αργότερα, το 1977 από τον Ε.Ο.Τ. λειτουργεί επίσημα το χιονοδρομικό κέντρο στη θέση Φτερόλακκα.

Από το χειμώνα του 1981 λειτουργεί η καρδιά των χειμερινών σπορ της Ελλάδος στη θέση Κελλάρια.

Η απόσταση των χιονοδρομικών κέντρων από την Αθήνα είναι 190-200χ.μ. και από την Αράχωβα 20-25 χ.μ.

Κατά την χειμερινή περίοδο και τα τρία χιονοδρομικά κέντρα είναι σε πλήρη λειτουργία, καλύπτοντας έτσι τις απαιτήσεις των χειμερινών σπορ και όχι μόνο.

Το Ελληνικό Κέντρο Ορεινών Σπορ Αράχωβας (ΕΚΟΣΑ), όπως και άλλες ιδιωτικές σχολές, παραδίδουν καθημερινά μαθήματα σκι κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου.

Ορειβασία-Περίπατοι

Για το σπορ της ορειβασίας ο Παρνασσός ανέκαθεν συγκέντρωνε το ενδιαφέρον των λατρών του, προσφέροντας μοναδικές εμπειρίες σε προχωρημένους και μη ορειβάτες.

Αρκετά χρόνια πριν ιδρυθούν τα σημερινά χιονοδρομικά κέντρα, ορειβάτες διαφορετικών απαιτήσεων και κατηγοριών έχοντας σαν σημεία εκκίνησης τα γύρω χωριά, κυρίως την Αράχωβα, ενδιάμεσο σταθμό διαμονής το Ορειβατικό Καταφύγιο στο Γεροντόβραχο και έμπειρους ντόπιους οδηγούς, εξασκούσαν το ωραίο πραγματικά σπορ της ορειβασίας, 'κατακτώντας' μοναδικές σε ομορφιά κορυφές όπως : Λιάκουρα, Γεροντόβραχο, Τσάρκο, Κούβελο, Ακρινό Νερό, και άλλες.

Σήμερα, λόγω της ανάπτυξης του οδικού δικτύου από Αράχωβα, Αμφίκλεια, Αγόργιανη, η πρόσβαση στα ρείθρα των κυριότερων κορυφών και στο Ορειβατικό Καταφύγιο είναι πολύ ευκολότερη.

Για τους περιπατητές, οι επιλογές που μπορούν να κάνουν σχεδιάζοντας όμορφες διαδρομές είναι πολλές, συνδυάζοντας τις δυνατότητες πρόσβασης, τον βαθμό δυσκολίας, τον χρόνο και οπωσδήποτε τις προσωπικές δυνατότητες και απαιτήσεις.

Από το σχετικό με το θέμα και πολύ ενδιαφέρον βιβλίο του Ν. Χαρατσή, δανειζόμαστε τις πραγματικά αξιολογες εμπειρίες και προτάσεις του συγγραφέα που ακολουθούν.

«Έτσι σκαρφάλωσα στη 'Λιάκουρα', στο μέγα καραούλι. Εκεί που απλώνεται η ματιά και τελειωμό δεν έχει. Εκεί που βλέπεις τα βουνά και λες πως θα τ'αγγίξεις. Εκεί που είσαι λεύτερος και λες πως θα πετάξεις. Εκεί που ο αετός λογιάζεται και όχι ανθρωπάκι.

Στάθηκα όρθιος λοιπόν, κατάκορφα και γύρισα τα μάτια μου ολόγυρα. Άγγιξα μια κορυφή και στη στιγμή πήγαίνα σε άλλη. Έβλεπα ράχες, ρεματιές, κάμπους και δασωμένα πλάγια. Αισθανόμουν ανάλαφρος, λες και δεν πατούσα στη γη. Που πήγε η κούραση και οι σκέψεις όταν ανηφόριζα! Πώς τέτοια αλλαγή από τη μια στιγμή στην άλλη! Ποιες δυνάμεις επέδρασαν μέσα μου και ήμουν έτοιμος να πετάξω!»

Παρόμοιες εμπειρίες μπορεί να ζήσει όποιος αποφασίσει ένα περίπατο στον Παρνασσό και χρησιμοποιήσει σαν οδηγό αυτό το

Περίπατοι στον Παρνασσό

Για τους διαμένοντες στην Αράχωβα και επιθυμούντες να δοκιμάσουν για μια πρώτη εμπειρία, προτείνουμε την παρακάτω διαδρομή :

Διαδρομή: Αράχωβα (950 μ.) - «Βλαχόλακκα» (1.800 μ.) Διάρκεια: 1 ώρα (μονοπάτι)

Αυτή είναι μια διαδρομή με αρκετά έντονη ανάβαση, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν υπάρχει ούτε νερό ούτε σήμανση.

Από την Αράχωβα ξεκινάμε με αυτοκίνητο και ακολουθούμε το χωματόδρομο που πηγαίνει για τη «Μάνα». Περίπου ένα χιλιόμετρο μετά την Αράχωβα συναντάμε περιφραγμένο χώρο αριστερά μας, μέσα στον οποίο υπάρχουν κεραίες του Ο.Τ.Ε. Εδώ αφήνουμε το αυτοκίνητο και αρχίζουμε να βαδίζουμε σε μονοπάτι.

Ανάμεσα από τις κεραίες του Ο.Τ.Ε. και από το κτίσμα που υπάρχει εκατόν πενήντα μέτρα βορειοανατολικά από αυτές (πιθανώς παλαιό υδραγωγείο), ξεκινάει μονοπάτι, το οποίο ανηφορίζει μέτρια με κατεύθυνση βορειοδυτική σε ανοιχτό χώρο. Μετά από περίπου εκατό μέτρα διαγράφει δύο απανωτές φουρκέτες και συνεχίζει ν' ανηφορίζει με την ίδια κατεύθυνση. Εδώ το μονοπάτι είναι πιο φαρδύ από πριν και ευδιάκριτο.

Όσο ανηφορίζουμε όμως τόσο πιο έντονη γίνεται η ανάβαση. Στη συνέχεια το μονοπάτι διαγράφει απανωτές μικρές φουρκέτες, βαδίζοντας σε σάρα με μικρές πέτρες. Εδώ η ανάβαση είναι πιο έντονη και κουραστική.

Με αυτές τις συνθήκες και ακολουθώντας πλέον γενική κατεύθυνση βόρεια, φτάνουμε σε δασικό δρόμο, ο οποίος τερματίζει στη «Βλαχόλακκα». Εμείς δεν ακολουθούμε το δρόμο, αλλά το μονοπάτι, το οποίο πλησιάζει πολύ κοντά στο δρόμο, σχεδόν εφάπτεται μ' αυτόν και στη συνέχεια κατευθύνεται ανατολικά. Εδώ ο δρόμος στρέφεται απότομα προς τ' αριστερά και απομακρύνεται από το μονοπάτι.

Εδώ ακριβώς έρχεται από αριστερά μας και το άλλο μονοπάτι, το οποίο ξεκινάει από Αράχωβα, περνάει από το ξωκλήσι του Σταυρού και, στο σημείο ετούτο που είμαστε, ενώνεται με το μονοπάτι που βαδίζουμε. Από 'δω τα μονοπάτια αυτά ακολουθούν κοινή πορεία. Έτσι, από 'δω το μονοπάτι συνεχίζει ν' ανηφορίζει με βορειοανατολική κατεύθυνση, είναι ανοιχτό και ευδιάκριτο.

Στη συνέχεια συναντάμε πιο πάνω τον ίδιο χωματόδρομο και μπροστά μας ανοίγεται μια μεγάλη και αβαθής λάκκα. Αυτή είναι η «Βλαχόλακκα». Από 'δω διασχίζουμε γκάρσια το δρόμο και κατόπιν το μονοπάτι βαδίζει στη δεξιά πλαγιά της λάκκας αυτής, λίγα μέτρα αριστερότερα από το χωματόδρομο. Έτσι, ακολουθώντας κατεύθυνση βορειοανατολική και φτάνοντας στο βόρειο τέρμα της λάκκας, πλησιάζουμε προς το δρόμο και μπαίνουμε μέσα σ' αυτόν. Βαδίζουμε στο δρόμο για εκατόν πενήντα μέτρα και κατόπιν ο δρόμος τερματίζει. Πλάι και δεξιά από το τέρμα του δρόμου υπάρχει μια μικρή στάνη. Από 'δω το μονοπάτι συνεχίζει και ανηφορίζει για τις κορυφές.

Για περισσότερες εμπειρίες προτείνουμε τις παρακάτω διαδρομές απο σημείο διαμονής – προετοιμασίας την Αράχωβα :

Χάνια 'Ζεμενού' - Άκρινό Νερό' (3 ώρες, μονοπάτι, δασικός δρόμος)

Αράχωβα - Άκρινό Νερό' (3 ώρες και 30 λεπτά, μονοπάτι αγροτικός)

'Μάνα' - 'Σιδηρόπορτο' - 'Τσάρκος' (1 ώρα και 30' λεπτά, μονοπάτι)

'Μάνα' - 'Λιάκουρα' (4 ώρες, μονοπάτι)

Αράχωβα - 'Βλαχόλακκα' - 'Βρομόβρυση' (1 ώρα και 15'λεπτά για 'Βλαχόλακκα', 2 ώρες για 'Βρομόβρυση)

Αράχωβα - 'Λιάκουρα' (6 ώρες, μονοπάτι)

Αράχωβα - Χιονοδρομικό κέντρο 'Γεροντόβραχος' (2 ώρες και 30'λεπτά, μονοπάτι, δασικός)

Καλύβια "Λιβαδιού" Αράχωβας - "Λιάκουρα" και "Γεροντόβραχος" (4 ώρες και 30'λεπτά, αγροτικός, μονοπάτι)

Καλύβια "Λιβαδιού" Αράχωβας - Χιονοδρομικό Κέντρο "Γεροντόβραχος" (1 ώρα και 40'λεπτά, μονοπάτι)

Καλύβια "Λιβαδιού" Αράχωβας - Χιονοδρομικό Κέντρο "Γεροντόβραχος" (2 ώρες, μονοπάτι, δασικός δρόμος)

Καλύβια "Λιβαδιού" Αράχωβας - "Έλατος Club" (2 ώρες και 30'λεπτά, μονοπάτι)

"Σκαμνός" - Αϊ- Νικόλας (1 ώρα και 15'λεπτά, μονοπάτι)

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Οδικές συγκοινωνίες: από Αθήνα για Θήβα με λεωφορεία (απόσταση: 88 χλμ.), Αλίαρτο (109 χλμ.), Λιβαδειά (134 χλμ.). Για την Αράχοβα εκτελούνται δρομολόγια από την Αθήνα αλλά και από την Λιβαδειά.

Σιδηροδρομικές γραμμές: από Αθήνα για Θήβα, Λιβαδειά, Αλίαρτο.

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν.ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ο Ν.Βοιωτίας διαθέτει 29 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών.

Αράχοβα: 12, **Αντίκυρα:** 5, **Δίστομο:** 2, **Θήβα:** 3, **Λιβαδειά:** 4, **Ζέμενο:** 2, **Αλίαρτος:** 1

ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Έκταση: 4.441 τ.χλμ.

Πληθυσμός(2001):178.771

Κατανομή πληθυσμού: Αγροτικός:81.898

Ημιαστικός :96.873

Δημοί: 25

Πρωτεύουσα: Λαμία

Βουνά: Βαρδούσια

Οίτη

Όρθρυς

Ποτάμια: Σπερχιός

Ο Σπερχειός ποταμός

Ο νομός συνορεύει βόρεια με τους νομούς Μαγνησίας, Λάρισας, Καρδίτσας, δυτικά με το νομό Ευρυτανίας και νότια με τους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Φωκίδας και Βοιωτίας. Ανατολικά βρέχεται από τον Ευβοϊκό και τον Μαλιακό κόλπο και από τον διάυλο των Ωρεών.

Ο Νομός Φθιώτιδας αποτελεί μία μικρογραφία της Ελλάδας με χαρακτηριστικές ομοιότητες του μέρους προς το όλο· στρατηγική θέση, έντονο ανάγλυφο, εύφορες εκτάσεις, θάλασσες, ιδανικό κλίμα και ποικιλία πλουτοπαραγωγικών πηγών και δραστηριοτήτων, συνεχής κατοίκηση από την αρχαιότητα, ιστορία και πολιτισμός. Στη μικρή "Ελλάδα", στο Νομό Φθιώτιδας, αρχίζει ένα μικρό οδοιπορικό! Αρχίζει εύκολα με το καλοκαίρι και την πρώτη σκέψη· καθαρή θάλασσα, γαλανός ουρανός, μεσογειακό φως και καλοκαιρινές απολαύσεις. Με πυξίδα τον αυτοκινητόδρομο E/75, της Ν.Ε.Ο. Αθηνών - θεσσαλονίκης και φυσικά τη διάθεση, ο επισκέπτης του νότου ίσως, φτάνει στη Λάρυμνα. Μετά την πρώτη ξενάγηση στο βυθό του Β. Ευβοϊκού κόλπου ακολουθεί η πανέμορφη Μαλεσίνα.

Ο Αγ. Ιωάννης ο Θεολόγος συστήνει την αρχαία πόλη Αλές· τα λείψανα νεολιθικής κατοίκησης, τις αρχαιότητες απ' τον 6^ο π.Χ. αι. μέχρι τα ελληνοιστικά χρόνια και το βυζάντιο, κι υστέρη τις υπέροχες παραλίες του για το επόμενο μάνιο, τις τουριστικές εγκαταστάσεις για τη διαμονή και τα καταστήματα κάθε είδους για την εξυπηρέτηση και την ικανοποίηση των αναγκών (π.χ. τροφή και νερό) και των επιθυμιών (π.χ. θαλασσινές γεύσεις, κρασί, καφές και συνέχεια...). Η συνέχεια αφορά την Αταλάντη (κέντρο της Λοκρίδας) και την παραλία της τη Σκάλα Αταλάντης. Η πόλη φιλοξενεί αρχαιολογικό μουσείο και μαυσωλείο ρωμαϊκών χρόνων "Χαμάϊθανάσης", καθώς και το χρώμα, την υποδομή και τη σύγχρονη κίνηση τεσσάρων εποχών. Το τρίκορφο Αταλαντονήσι είναι ακριβώς απέναντι, αλλά η γεύση του καλοκαιριού και της θάλασσας διαμένει στις τουριστικές εγκαταστάσεις και κινείται στα μαγαζιά στην παραλία της Σκάλας.

Έντονη γεύση θάλασσας έχουν και οι Λιβανάτες όμορφο ψαροχώρι με σημαντικές αρχαιότητες στη θέση Κθνο στον Πύργο Λιβανατών. Η Αρκίτσα εκτός από τις ιδανικές της παραλίες και την τουριστική υποδομή, φιλοξενεί και το πορθμείο, που ταξιδεύει τους επισκέπτες στη Β. Εύβοια.

Για τα ταξίδια στη Σκιάθο, τη Σκόπελο, την Αλόνησο (Β. Σποράδες) και τη Β. Εύβοια, υπάρχει το λιμάνι του Αγ. Κωνσταντίνου, με κίνηση όλες τις εποχές του χρόνου. Για τη διαμονή στον Αγ. Κωνσταντίνο, υπάρχουν, η θάλασσα και οι σειρήνες της, το βουνό και οι νύμφες του, τα ξενοδοχεία, η αγορά, οι επιχειρήσεις εξυπηρέτησης και ψυχαγωγίας και οι άνθρωποι.

Μια βουτιά στο Ασπρονέρι κρίνεται επεικώς απαραίτητη, αφού συνοδεύεται από πεντακάθαρα νερά και υπέροχη παραλία, ενώ η στάση στα Καμένα Βούρλα θεωρείται επίσης αδιαπραγμάτευτη. Μαγευτικές παραλίες, εντυπωσιακοί ορεινοί όγκοι, ιαματικές πηγές από τις πιο σημαντικές και σπάνιες στην Ελλάδα και την Ευρώπη, αξιοθέατα, το βυζαντινό μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, πλήρης τουριστική υποδομή και άπειρες

δυνατότητες επιλογών ψυχαγωγίας, δραστηριοτήτων, αγορών, προτείνονται στον κατάλογο του διεθνούς θέρετρου...Ενώ η συνέχεια είναι πιο ήρεμη στις παραλίες του Καινούργιου, στη Σκάρφεια, στον Αγ. Σεραφείμ με την εντυπωσιακή του μαρίνα και στο Μώλο, που προτείνουν όμως απλόχερα τις θάλασσες του, τις ομορφιές και τη φιλοξενία τους στις τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής.

Η στάση στις Θερμοπόλες συνιστάται ανεπιφύλακτα για ιαματικό τουρισμό στις φημισμένες πηγές και προσκύνημα στο μνημείο των Θερμοπυλών. Λίγο πριν τη Λαμία, τη σύγχρονη πρωτεύουσα του χώρου της Φθιώτιδας στέκει το μνημείο του Αθανάσιου Διάκου στην Αλαμάνια. Κι αμέσως μετά η πόλη των τεσσάρων εποχών του χρόνου παρουσιάζει αρχαιότητες κι αξιοθέατα, το κάστρο, το αρχαιολογικό μουσείο, τα θρησκευτικά μνημεία, το κενοτάφιο του Αθανάσιου Διάκου και τον ανδριάντα του, το άγαλμα του Άρη Βελουχιώτη, το Λαογραφικό Μουσείο, τη Δημοτική Πινακοθήκη, το Δημοτικό Θέατρο, το Ιστορικό Αρχείο. Η πόλη αναπτύσσεται πάνω στα γερά θεμέλια του παρελθόντος, εξαπλώνεται γύρω απ' τις χαρακτηριστικές της πλατείες μέχρι τις έντονες ανηφόρες που οδηγούν στο λόφο του Αγ. Λουκά και αλλού, τα γραφικά της μονοπάτια και τους συγχρόνους της δρόμους.

Στο διοικητικό κέντρο της Φθιώτιδας, στην έδρα της περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας, το παρελθόν συναντά το παρόν και συζητούν για το μέλλον, σ' ένα ψητοπωλείο ή μία ταβέρνα, σ' ένα καφέ ή ένα μπαρ σ' ένα μικρό ίσως κομμάτι της Λαμίας αλλοτινών καιρών, που πια αποτελεί μία πόλη που συνδυάζει το γραφικό χρώμα και τις μνήμες με την εξέλιξη και τον πολιτισμό και τις ανέσεις του...

Το καλοκαίρι πάντως προχωρά στην Αγ. Μαρίνα, όμορφο παραλιακό χωριό με άψογη τουριστική υποδομή για διαμονή, φαγητό, χαλάρωση, καφέ, ψυχαγωγία, αύρα και ανάμεικτες αισθήσεις κι επιλογές. Η επόμενη στάση αφορά τη Στυλίδα, το μεγαλύτερο εμπορικό λιμάνι της Φθιώτιδας, με συνεχή κίνηση και τουριστική υποδομή, με θησαυρούς της θάλασσας (φρέσκα ψάρια) και της

ξηράς (ελιές), με αρχαιότητες και πλήθος θρησκευτικών μνημείων.

Παραλίες του Μαλιακού κόλπου για μπάνιο, φαγητό, καφέ, ποτό, είναι αυτές στα Μελίσσια, στον Αη-Γιάννη, στον οικισμό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στον Καραβόμυλο. Μετά την απαραίτητη στάση στις γνωστές ψαροταβέρνες, κάποια στιγμή, πολύ μετά το φαγητό(!) έρχεται το μπάνιο στη θάλασσα κι η διαμονή στα ξενοδοχεία της περιοχής.

Βορειότερα, περιμένουν ο Αχινός με τα λείψανα της αρχαιότητας του, ο γραφικός οικισμός της Κουβέλας και οι Ράχες, που προτείνουν ανεπιφύλακτα και τη θορυβώδη κοσμοπολίτικη πλαζ και την ήρεμη παραλία. Το θέρετρο διαθέτει υποδομή ικανή να φιλοξενήσει και να ικανοποιήσει κάθε αξίωση και κάθε καλοκαιρινή φαντασίωση.

Για τη συνέχεια, προτείνεται μια βουτιά (!) στη θάλασσα του παραλιακού χωριού Αχλάδι, για να ηρεμήσουν τα "πνεύματα" του θε'ρους, ενώ τα... σώματα μπορούν ν' απολαύσουν φρέσκο ψάρι στις ταβέρνες του χωριού, καθώς και στην επόμενη στάση, στη γραφική παραλία της Πελασγίας που φιλοξενεί και αρχαιότητες του 5ου π.Χ. αι.

Η τελευταία βουτιά στο Νομό Φθιώτιδας, είναι αυτή του Βαθύκοιλου, του υπέροχου κόλπου που φτάνει μέχρι τη Γλυφά και το προϊστορικό νεκροταφείο στο Φανό ή το κάστρο της αρχαίας Αντρώνας. Το πορθμείο της σύγχρονης Γλύφας, ταξιδεύει τον επισκέπτη της Φθιώτιδας μέχρι τον Αγίοκαμπο της Εύβοιας και πάλι πίσω, στο πανέμορφο θέρετρο, του οποίου οι καλλονές και η υποδομή εγγυώνται ποιοτικές και αξέχαστες διακοπές!

Το ίδιο αξέχαστες θα'ναι οι διακοπές στο Νομό, που συστήνει τις ομορφιές μιας ξεχωριστής φύσης, τα μονοπάτια που οδηγούν σε φαράγγια, σε ποτάμια και πηγές, σε λίμνες, σε πλαγιές, σε δρυμούς,

κορυφογραμμές και ορεινά καταφύγια. Η Φθιώτιδα διαθέτει εντυπωσιακούς ορεινούς όγκους, που προσφέρονται για διακοπές τεσσάρων εποχών, για εξορμήσεις και δραστηριότητες ορεινού τουρισμού, για ένα οδοιπορικό ή και περισσότερα, με την κυριολεκτική του όρου έννοια.

Στα αριστερά της Ν.Ε.Ο. Αθηνών - Θεσσαλονίκης, με κατεύθυνση πάλι από Νότο προς Βορά είναι πάντα τα βουνά, που φιλοξενούν τους χρόνους της Φθιώτιδας. Λίγο πριν την Αταλάντη υψώνεται το Χλωμό όρος, αυτό που γύρω του φανερώθηκαν σημαντικές αρχαιότητες κι έγιναν λαμπρά μνημεία, στην Κόλακα και στο Καλαπό-δι στους ναούς της Αρτέμιδος Ελαφηβόλου και του Απόλλωνος της Υαμπόλεως, αυτό που βρίσκεται ανάμεσα στη θέα του Β. Ευβοϊκού κόλπου και τους δρόμους που οδηγούν στον Παρνασσό. Η Ελάτεια, μπορεί να είναι ο χώρος, απόπου ο οδοιπόρος ξεκινά την περιήγηση στην Λοκρίδα και τους αρχαίους της χρόνους. Σύγχρονη πόλη, με αρχαιότητες και δρόμους, που οδηγούν μέχρι το φαράγγι Καχάλα και τις πλαγιές ορειβατικής εξάσκησης της Τιθορέας, το αισθητικό της δάσος και το αρχαίο της κάστρο.

Κι υστέρη η Αμφίκλεια στις πλαγιές του Παρνασσού του μύθου και της ιστορίας, στα όρια της Φθιώτιδας, της Φωκίδας και της Βοιωτίας, στο χώρο των εξορμήσεων όλων των εποχών και ιδίως του χειμώνα. Ο Εθνικός Δρυμός του Παρνασσού συστήνει τη φύση της άνοιξης, του καλοκαιριού, του φθινοπώρου, ενώ το χειμώνα γίνεται όλος ένα κάλεσμα στη δράση του χιονιού.

Η Αμφίκλεια κι όσα χωριά ή πόλεις πλαισιώνουν τον ορεινό όγκο, αναλαμβάνουν να φιλοξενήσουν τους επισκέπτες και θιασώτες της φύσης και των σπορ του βουνού και του χιονιού... Μέχρι το επόμενο βουνό της Φθιώτιδας, το Καλλίδρομο, με τις γνωστές του λίμνες, τη "Νευρόπολη" κι αυτή της Μενδερίτσας, το ορεινό καταφύγιο στη θέση "Προφήτης Ηλίας" και τις προτεινόμενες διαδρομές, τα αξιοθέατα και τα μονοπάτια της φύσης που περνούν απ' τα πανέμορφα χωριά Ελευθεροχώρι, Μενδερίτσα με το μεσαιωνικό της κάστρο, Σκαμινό, απ' το βυζαντινό μοναστήρι της Δαμάστας κι όλες τις καλλονές της περιοχής.

Ο οδοιπόρος εδώ, εκτός απ' τη γεύση της φύσης και της φιλοξενίας των ανθρώπων, συναντά την περιπέτεια και την πρόκληση και σίγουρα το φαράγγι του Ασωπού, το "πέραςμα" του οποίου, διατελεί πλέον λόγος πανελληνίας ορειβατικής συνάντησης.

Την ίδια ώρα βορειότερα η Ανοπαία ατραπός περιμένει ξανά την ώρα της· το μονοπάτι έγινε διαβόητο σημείο ιστορίας ως μονοπάτι του Εφιάλτη και της προδοσίας του, σύγχρονα όμως φημίζεται για το οικολογικό και ορειβατικό ενδιαφέρον, που παρουσιάζει. Επόμενο σημείο οικολογικού ενδιαφέροντος, αποτελεί ο υδροβιότοπος του Δέλτα του Σπερχειού, ενώ δυτικά υψώνεται η Οίτη. Επόμενο σημείο οικολογικού ενδιαφέροντος, αποτελεί ο υδροβιότοπος του Δέλτα του Σπερχειού, ενώ δυτικά υψώνεται η Οίτη. Μαζί της υψώνεται ο μύθος του μεγαλύτερου των ηρώων ο Ηρακλής αποθεώνεται στην κορυφή του βουνού κι η Φθιώτιδα παρουσιάζει έναν από τους πλουσιότερους ορεινούς της όγκους. Η πανέμορφη Παύλιανη με την άψογη τουριστική της υποδομή και το γραφικό της υφός, το Κουμαρίτσι, η Οίτη, τα Δυο Βουνά, ο Γοργοπόταμος, ο Κωσταλέξης, η Καστανιά, η ιστορική Υπάτη με τους θησαυρούς της αρχαιότητας της, τους βυζαντινούς της ναούς, την υποδομή της φιλοξενίας της και την απείρητη ομορφιά του χώρου, είναι κάποια απ' τα υπέροχα χωριά της. Το ορεινό καταφύγιο της Οίτης στη θέση "Τράπεζα", τα μονοπάτια που προτείνονται για ορειβατικές διαδρομές, το ιστορικό μοναστήρι της Παναγίας του Αγάθωνα με το καταφύγιο ζώων και πτηνών και το αξιόλογο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας είναι κάποια απ' τα αξιοθέατα της. Οι πηγές του Γοργοποτάμου και η θρυλική γέφυρα, ο καταρράκτης της Υπάτης, τα φημισμένα ιαματικά λουτρά, ο εθνικός Δρυμός της Οίτης, είναι κάποια απ' τα γνωστά μονοπάτια εκείνων που λατρεύουν τη φύση και την ιστορία· τα μυστικά της είναι τόσα, που απαιτείται τάση εξερεύνηση, όση και η έρευνα του μύθου ενός ημίθεου! Δυτικά... του μύθου είναι τα Βαρδουσία και η Γραμμένη Οξυά, το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης, με οξυές, που κοκκινίζουν το φθινόπωρο μία έκταση 8000 στρεμμάτων. Απ' τα Βαρδουσία περνάει το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, που ξεκινάει απ' την Ευρυτανία για να καταλήξει στους Δελφούς.

Στη Γραμμένη Οξυά υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο και οι διαδρομές που προτείνονται η... δεν προτείνονται, οδηγούν απ'τα Βαρδουσία στη Γραμμένη Οξυά, απ' το Γαρδίκι Ομιλίων κι απ' τη Ράχη Τυμφρηστού στη Σαράνταινα και το καταφύγιο κι απ' το κόκκινο των φύλλων της οξυάς του φθινοπώρου, σ'όλα τα χρώματα της φύσης. Η φύση πάλι οργιάζει στις όχθες του Σπερχειού, ανάμεσα στα πλατάνια, τ'αρμυρίκια και τις λυγαριές, κοντά στα γραφικά χωριά της περιοχής, που ξεφυτρώνουν, όπως τα άπειρα είδη της γλωρίδας του Σπερχειού. Ιδιαίτερα η Μακρακώμη και η Σπερχειάδα, τα κέντρα της περιοχής, φιλοξενούν ιστορία, πολιτισμό και συνάμα σύγχρονη υποδομή και γραφικό χρώμα. Όσο γραφικό είναι το χρώμα του Αγ. Γεωργίου, της Μεγάλης και Μεσαίας Κάψης, της Μερκάδας, του Μαυρίλου, του Νεο-χωρίου, του Τυμφρηστού, των πανέμορφων χωριών που φτάνουν μέχρι τη Ράχη Τυμφρηστού, το όριο της Φθιώτιδας και της Ευρυτανίας, μέσα σε μια διαδρομή απρόσμενης ομορφιάς με ζεστά χάνια, φιλόξενες γωνιές και αληθινά χαμόγελα.

Ενώ το Χιονοδρομικό Κέντρο του Βελουχιού είναι η επόμενη χειμερινή πρόκληση, πολύ κοντά στα όρια της Φθιώτιδας. Απομένει πλέον ο ορεινός όγκος της Όθρυος και η περιοχή του Δομοκού, όπου συναντώνται για άλλη μία φορά στη γη της Φθιοκίδας, ο μύθος του Θευμακού και του Φιλοκτήτη, η ιστορία των αρχαίων Φθιωτών και η πίστη της Παναγίας της Αντίντισσας, της Παναγίας Ελε-οθσης και των άλλων θρησκευτικών μνημείων της περιοχής. Στην Όθρη προτείνονται διαδρομές, που περνούν απ τη Μονή Αντίντισσας, τον Προφήτη Ηλία, τη Δίβρη, τη Λαμία, την Αγ. Παρσκευή, τον Αγ. Νικόλαο, τους Μύλους της Πελασγιάς. Στα μέρη του Δομοκού πάλι, μικρά και μεγαλύτερα χωριά οργανώνουν το χώρο, που παρουσιάζει μία αδιάπτωτη, υπέροχη συνέχεια.

Αυτή τη συνέχεια γιορτάζουν όλες οι γωνιές της Φθιώτιδας! Τους μήνες του Καλοκαιριού θρησκευτικά πανηγύρια, χοροί και ανταμώματα ζωντανεύουν το χώρο και ιδίως την ύπαιθρο. Τους μήνες του Χειμώνα τα τζάκια και οι "στόφες" των νοικοκυριών αρκούν για να ζεστάνουν όλη τη χώρα, κι αυτή είναι πλέον μία σύγχρονη χώρα, μοναδική και ιδιαίτερη, άγρια κι ήρεμη, γνωστή κι ανεξερεύνητη, μία εύμορφη μικρογραφία της Ελλάδας!

ΙΣΤΟΡΙΑ

Τους αρχαίους χρόνους η Φθιώτιδα καταλάμβανε την έκταση βόρεια και νότια του Βουνού Όθρυς ως τον Παγασητικό και το Μαλιακό κόλπο. Η χώρα ονομαζόταν στην αρχή Αχαιία, επειδή ήταν κοιτίδα των Αχαιών. Οι Αχαιοί αυτοί αναφέρονται από τον Όμηρο ως Μυρμιδόνες και Έλληνες. Μετά την εποίκηση των Αχαιών στην Πελοπόννησο ονομάστηκε Αρχαία Φθιώτις. Τον 3ο αι. οι κυριότερες πόλεις που αναφέρονται είναι η Μελίτεια, οι Φθιώτιδες Θήβες. Στα κράσπεδα της θεσσαλικής πεδιάδας, η Άκορρα, ο Θαυμακός, η Πρόερνα. Στο λεκανοπέδιο της Μελιτείας η Κύπαιρα. Κοντά στην Ξυριάδα λίμνη, η Λύρρα, η Πήρεια, η Φυλιαδών η Φυλάκη και στη νοτιοανατολική ακτή το Πτελεόν, η Κορώνεια, ο Ερινέος, το Δίον, ο Ορχομενός ο Εχίνος. Όλη η περιοχή κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους το 191 π.Χ.

Ακολούθησαν οι Βυζαντινοί, οι Φράγκοι, οι Καταλανοί και οι Τούρκοι εναντίον των οποίων οι κάτοικοι εξεγέρθηκαν στις 8 Απριλίου 1821 για να τους διώξουν τελικά το 1832.

Ο Γοργοπόταμος, ποταμός της Στερεάς Ελλάδας, στο νομό Φθιώτιδας, πηγάζει από την Οίτη και είναι παραπόταμος του Σπερχειού.

Έγινε ιδιαίτερα γνωστός με την ανατίναξη της γέφυράς του από Έλληνες αντάρτες (1942).

Η μεγάλη σιδηροδρομική γέφυρα του Γοργοπόταμου ανατινάχτηκε από Έλληνες αντάρτες σε συνεργασία με Άγγλους δολιοφθορείς (σαμποτέρ) το Νοέμβρη του 1942. Η ανατίναξη έγινε για να σταματήσει ο ανεφοδιασμός των γερμανικών στρατευμάτων του μετώπου της Β. Αφρικής σε πολεμικό υλικό από τη Γερμανία και την Αυστρία και σε πετρέλαια από τη Ρουμανία. Η επιχείρηση αυτή στάθηκε ένα από τα λαμπρότερα κατορθώματα της ελληνικής εθνικής αντίστασης εναντίον της γερμανοϊταλικής κατοχής στην πατρίδα μας (1941 - 1944) και πέτυχε το σκοπό της γιατί είχε άμεσο αντίκτυπο στις εξελίξεις των επιχειρήσεων του πολεμικού μετώπου της Β. Αφρικής.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Τα κυριότερα αξιοθέατα της περιοχής:

- Οι Θερμοπύλες με το μνημείο του Λεωνίδα

Μνημείο που αναπαριστά πάνοπλο τον Λεωνίδα και στήθηκε απέναντι από τον ιστορικό λόφο του Κολωνού στη δεκαετία του 1950, με δαπάνες των ομογενών της Αμερικής, σε σχέδιο Β. Φαληρέως.

Το μνημείο ανεγέρθηκε σε ανάμνηση της μάχης των

Θερμοπυλών, στην κεντρική πύλη του περάσματος, όπου διεξήχθη η τελική φάση της μάχης, όπως μαρτυρείται από την συσσώρευση σιδερένιων και χάλκινων λογχών του 5ου αιώνα π.Χ. στους πρόποδες του υψώματος. Στο λόφο τοποθετήθηκε από τους Αμφικτύονες προς τιμή των πεσόντων λίθινο άγαλμα λονταριού, το οποίο δε σώζεται σήμερα, με επίγραμμα του Σιμωνίδη.

Μικρής έκτασης ανασκαφική έρευνα στο λόφο του Κολωνού κατά το 1939, αποκάλυψε μικρά οχυρωματικά έργα διαφόρων περιόδων, τάφους ρωμαϊκής και βυζαντινής εποχής, και λείψανα βυζαντινών οικοδομημάτων.

- Το Κάστρο (Ακρολαμία), στο ψηλότερο σημείο της Λαμίας

Οχυρωματικός περίβολος με κάτοψη ορθογωνίου τριγώνου, το ανώτερο τμήμα του οποίου καταλήγει σε οδοντωτές επάλξεις με περιδρομο. Σώζονται τμήματα των πρώτων οικοδομικών φάσεων του από τον 5ο αιώνα π.Χ., κατά το ισοδομικό και το πολυγωνικό σύστημα τοιχοποιίας, το μεγαλύτερο όμως τμήμα του είναι αποτέλεσμα διαδοχικών επεμβάσεων και επισκευών κατά την Βυζαντινή και Μεσαιωνική περίοδο.

Στην κορυφή της ακρόπολης διατηρείται αναπαλαιωμένο το κτήριο του Οθωνικού Στρατώνα όπου στεγάζονται σήμερα τα γραφεία της ΙΔ' Εφορείας Προϊστορικών και

Κλασικών Αρχαιοτήτων και το Αρχαιολογικό Μουσείο.

Επιφανειακές έρευνες και δοκιμαστικές τομές έγιναν κατά το έτος 1974 και πιστοποίησαν την κατοίκηση του Κάστρου από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού έως τον 5ο αιώνα π.Χ., ενώ επείγουσες σωστικές ανασκαφές διεξήχθησαν μεταξύ των ετών 1985 - 1989, στο πλαίσιο των εργασιών ανάπλασης - διαμόρφωσης του χώρου. Αυτές απέδωσαν οικοδομικά λείψανα της τουρκοκρατίας και της νεώτερης περιόδου.

Τα τείχη έχουν αναστηλωθεί από την αρμόδια Εφορεία Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων στην δεκαετία του 1950. Οι εργασίες επαναλήφθηκαν το 1972 και το 1994.

• Η Κοιλάδα και οι Εκβολές του Σπερχειού

Ποταμός της ανατολικής Στερεάς, στο νομό Φθιώτιδας. Πηγάζει από τον Τυμφρηστό σε υψόμετρο 2.300 μ. και εκβάλλει στο Μαλιακό κόλπο. Διασχίζει το νομό Φθιώτιδας και δέχεται τα νερά των Βαρδουσιών ορέων, Όθρης και Οίτης.

Το συνολικό του μήκος φτάνει τα 82,5 km. Η λεκάνη απορροής του καλύπτει έκταση 1.517 τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Είναι πλούσιος σε φερτές ύλες, με τις οποίες προσχώνει τον Μαλιακό κόλπο. Χάρης στις προσχώσεις αυτές τα άλλοτε "στενά των Θερμοπυλών", στα οποία έγινε η περίφημη μάχη εναντίον των Περσών τον 5ο αιώνα π.Χ., που τότε είχαν πλάτος ολίγων μέτρων, σήμερα φθάνουν σε πλάτος τα 5-6 χιλιόμετρα και είναι ως επί το πλείστον ελώδη.

Οι κυριότεροι παραπόταμοι του Σπερχειού είναι:

1. Η Βίστριζα (ο αρχαίος Ίναχος)

Πρόκειται για το μεγαλύτερο παραπόταμο του Σπερχειού ο οποίος πηγάζει από την Οίτη. Συμβάλλει με το Σπερχειό μεταξύ των χωριών Καρυάς Υπάτης και Καστρίου.

2. Ο Γοργοπόταμος (ο αρχαίος Δύρας)

Πηγάζει από την Οίτη, έχει άφθονο νερό και η μυθολογία λέει ότι δημιουργήθηκε για να σβήσει τη φωτιά που έκαιγε τον Ηρακλή.

3. Το Μαυρονέρι (ο αρχαίος Μέλας)

Πηγάζει από την Οίτη. Περνάει μέσα από το χωριό Μοσχοχώρι. Παλιότερα χυνόταν κατευθείαν στη θάλασσα.

4. Ο Ασωπός (παλιότερα λεγόταν Καρβουναριά)

Πηγάζει από την Οίτη, την οποία και χωρίζει από το όρος Καλλίδρομο.

Άλλοι μικρότεροι παραπόταμοι (από τους περίπου 63 που έχει ο Σπερχειός) είναι: Ρουστιανίτης, Λουγγιές, Κατής, Κάκαβος, Ξηριάς Υπάτης, Ξηριάς Λαμίας, Ξηριάς Βαρδατών, Παλαιόκαστρο, Βοϊδόρεμα, Μαρίτσα, Μαυριλιώτης, Πετσιώτης, Καστανόρεμα, Σαπουνόρεμα, Βαγινόρεμα, Δριστελόρεμα, Παλιοχειμαρόρεμα, Λειβαδόρεμα, Σπερτόρεμα, Ψαροφωλιάς, Πλατάνια, Καβουρόρεμα, Κρανιόρεμα, Τριανταφυλλιάς, Μέγα Ρέμα, Κακαβόρεμα, Γερακάρη.

ΤΟ ΔΕΛΤΑ ΤΟΥ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ

Στο ανατολικό τμήμα του Νομού Φθιώτιδας και δυτικά του Μαλιακού Κόλπου κυριαρχεί το Δέλτα του Σπερχειού. Σχηματίστηκε από τις προσχώσεις του ποταμού και η έκτασή του είναι περίπου 196 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στο μεγαλύτερο τμήμα του το Δέλτα είναι γη που καλλιεργείται ενώ το υπόλοιπο τμήμα αποτελεί υγροβιότοπο.

Μπορεί να χωριστεί σε 4 μέρη:

1. Την κύρια κοίτη:

Εδώ συναντάμε ιτιές, λεύκες, αρμυρίκια και αγριοκαλαμιές.

2. Τους αρμυρόβαλτους:

Υπάρχουν βούρλα, αλόφυτα. Εδώ βρίσκουν τροφή τα πουλιά και τόπο για φώλιασμα.

3. Τα λασποτόπια:

Υπάρχει μικρή βλάστηση και πολλές αχβάδες και άλλοι παρόμοιοι οργανισμοί χρήσιμοι για την τροφή των πουλιών.

4. Τις μόνιμα διαβρεχόμενες ακτές:

Υπάρχουν βενθικά φυτά, πολύτιμη τροφή για τα πουλιά και χώρος ανάπτυξης ψαριών. Στο τμήμα που καλλιεργείται υπάρχουν πολλοί ορυζώνες όπου το καλοκαίρι τρέφονται πολλοί πελαργοί, ερωδιοί, γλάροι, κοκκινোসκέληδες και καλαμοκανάδες.

Ο υγροβιότοπος περιλαμβάνει όλη την περιοχή των εκβολών του ποταμού και συγκεκριμένα τις ελώδεις εκτάσεις: Αυλέμωνα, Μπούκα, Αγία Τριάδα, Ροδίτσα, Αγία Μαρίνα. Περιλαμβάνει επίσης όλες τις τεχνητές σούδες των ορυζώνων της Ανθήλης, τους καλαμιώνες, τους διάσπαρτους βάλτους και τα ιαματικά νερά της Δαμάστας και των Θερμοπυλών.

- Το Λαογραφικό Μουσείο της Λαμίας.

Το Λαογραφικό Μουσείο Φθιώτιδας είναι νομικό πρόσωπο του Δήμου και ιδρύθηκε το 1984. Έχει στόχο την ανεύρεση, διάσωση και διατήρηση κάθε είδους λαογραφικού υλικού που υπάρχει στη Λαμία και στην περιοχή Φθιώτιδας καθώς και τη διαφύλαξη και διάδοση της παράδοσης και των εθίμων, που αναφέρονται στον ποιμενικό, αγροτικό και οικογενειακό βίο της περιοχής. Διαθέτει μία αρκετά πλούσια

συλλογή από τοπικές φορεσιές, υφαντά, κεντήματα, σκεύη, είδη καθημερινής χρήσης, εργαλεία και άλλα αντικείμενα, προσφορά του Συλλόγου Γυναικών Λαμίας. Ο αποβιώσας μητροπολίτης Φθιώτιδας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, με αφορμή δωρεά του Ηλία Αναργύρου Θεοδοσίου αναφέρει σε σχετική επιστολή του. "Το 1981 ο Ηλίας (σ.σ. γιος του Ανάργυρου Θεοδοσίου) μου ανήγγειλε ότι προτίθετο να αναγείρει Μουσείο στην μνήμη του πατέρα του Αναργύρου και του θείου του Σταύρου. Πατρικά τον προέτρεψα και εύκολα τον έπεισα με τα αντίστοιχα χρήματα και στη μνήμη πάντα του πατέρα του και του θείου του, να διασκευάσει σε Μουσείο ένα ερειπωμένο οίκημα στη Λαμία, όπου παλιά και επί Τουρκοκρατίας λειτουργούσαν Δημοτικά Λουτρά.

Στο νέο και σύγχρονο οίκημα θα εστεγάζετο το ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ της Λαμίας εμπλουτισμένο με πολλά και διάφορα αντικείμενα λαϊκής τέχνης, που από χρόνια και με μεράκι συνέλεξαν οι κυρίες του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γυναικών της Λαμίας. Τα αντικείμενα αυτά συσσωρεύοντο σε διάφορες τοποθεσίες και αποθήκες του Δήμου, αλλά σε κακές συνθήκες, υγρασία, σκόνη κ.τ.λ.. Ο τότε Δήμαρχος Λαμίας, αγαπητός επίσης φίλος Αντώνης Φύλης, βρήκε την ιδέα του μουσείου εξαιρετική και συνεφώνησε με ενθουσιασμό. Παρεχώρησε τον χώρο των Παλαιών Λουτρών και παρότρυνε τον Ηλία για την ταχεία χρηματοδότηση του έργου. Η χρηματοδότηση έγινε εξ ολοκλήρου από τον Ηλία Α. Θεοδοσίου και την Α.Ε.Θεοδοσίου με σχετικές προς την Μητρόπολη δωρεές και το κτίριο επερατώθη το 1983. Το Μουσείο βρίσκεται στην οδό Αγγλέως 2, κάτω από το αρχοντικό του πρώην Δημάρχου Λαμίας και Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, Γεωργίου Πλάτη.

Για όσους δεν γνωρίζουν, ο Γεώργιος Πλάτης, θείος και αυτός του Ηλία Α. Θεοδοσίου, εδώρησε το Αρχοντικό του στο Κράτος". Το Λαογραφικό Μουσείο Λαμίας εκδίδει ακόμη βιβλία λαογραφικού περιεχομένου και διοργανώνει διάφορες λαογραφικές εκδηλώσεις. Επισκέψεις γίνονται ύστερα από τηλεφωνική συνεννόηση. Ετοιμάζεται νέο κτίριο που θα στεγαστεί, στην οδό Καλύβα-Μπακογιάννη (στον τόπο όπου, όπως λέγεται, οι Τούρκοι είχαν κλείσει τον Θανάση Διάκο και τον βασάνιζαν για να αλλάξει την πίστη του ολόκληρη νύχτα, ρίχνοντας στα πόδια και στα χέρια του ζεματιστό λάδι).

- Η Μονή της Παναγίας Αγάθωνος, στην Υπάτη

Η Ιερά Μονή Αγάθωνος είναι σκαρφαλωμένη στην πλαγιά του όρους Οίτη, κοντά στην περιοχή της Υπάτης σε υψόμετρο 553 μ. μέσα σε μια φύση που οργιάζει. Σύμφωνα με την προφορική παράδοση το παλιό Μοναστήρι που ασκήτευσε ο όσιος Αγάθωνας έπαθε καθίζηση και μυστηριωδώς η εικόνα της Παναγίας εξαφανίστηκε, για να βρεθεί σε μια σπηλιά, όπου δίπλα σε αυτήν, ο όσιος έκτισε το μοναστήρι τον 14^ο με 15^ο αιώνα. Η εφέστιος εικόνα της Παναγίας

του Αγάθωνος με την ασημένια επικάλυψη λέγεται ότι είναι θαυματουργή. Η μονή μετά την κοίμηση του κτήτορος μετονομάστηκε από τους μοναχούς σε Μονή του Αγάθωνος και γιορτάζει την 6^η και 15^η Αυγούστου. Ο πρώτος ιστορικός ερευνητής της Μονής ήταν ο Γ. Λαμπράκης. Λόγω της καταστροφικής μανίας του Δράμαλη που το 1822 πυρπόλησε το Καθολικό, καθώς και λόγω της αναμενόμενης φθοράς από το χρόνο σήμερα διασώζονται ελάχιστες τοιχογραφίες. Ιερά σκεύη, αρτοφόρια, άγια Λείψανα, ιερές εικόνες, άμφια, κώδικες και μια πλειάδα σταυρών περισυνελέγησαν από τους Ναούς και τις κατεστραμμένες Μονές από τον Ηγούμενο Δημάκο και μ' αυτό τον τρόπο δεν έγιναν λεία των αρχαιοκαπήλων. Στα λειτουργικά βιβλία της Μονής εξιστορούνται οι ενθυμήσεις των μοναχών που έχουν ιστορική αξία καθώς αποκαλύπτουν πολλά για τη ζωή της Μονής και των γύρω χωριών. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 οι ίδιοι οι μοναχοί συστρατεύθηκαν στο πλευρό των οπλαρχηγών και κατά καιρούς στη Μονή λειτούργησαν διάφορες σχολές, όπως ιερατική, γεωργική και δασική. Σήμερα λειτουργεί εκτροφείο θηραμάτων καθώς και ένα μουσείο Φυσικής ιστορίας της Οίτης.

Το Μουσείο περιλαμβάνει, 1. Βοτανικό Κήπο με αντιπροσωπευτικό αριθμό φυτικών ειδών της Οίτης που μεταφέρθηκαν και φυτεύτηκαν στον περίβολο του Μουσείου. 2. Μουσείο του Εθνικού Δρυμού.

Το γενικό μέρος του Μουσείου, όπου παρουσιάζονται πληροφορίες και στοιχεία που αφορούν τη διατήρηση και προστασία της φυσικής

κληρονομιάς, παγκόσμια αλλά και στον ελλαδικό χώρο. Το Ειδικό Μέρος του Μουσείου είναι εμπλουτισμένο με εκθέματα της χλωρίδας και της πανίδας της Οίτης και παρέχει πληροφορίες που σχετίζονται με τη γεωλογία, παλαιοντολογία, κλιματολογία, εδαφολογία και οικολογία της περιοχής του Εθνικού Δρυμού Οίτης.

Το Εργαστήριο-Βιβλιοθήκη που υπάρχει στο χώρο του Μουσείου προσφέρει σημαντική βοήθεια στον τομέα της έρευνας και στον συνεχή εμπλουτισμό του. 3. Μουσείο Ορνιθόμορφων πουλιών και Εκτροφείο Θηραμάτων ιδρύθηκε από τη Δασική Υπηρεσία το 1956 στο μοναστήρι και καταλαμβάνει έκταση 985 στρεμμάτων. Στην Ιερά Μονή Αγάθωνος υπάρχει μουσείο με εκκλησιαστικά αντικείμενα.

- Γοργοπόταμος

Πάνω απ' το χωριό βρίσκεται η ιστορική γέφυρα του Γοργοποτάμου, που ενώνει τις δύο πλαγιές της Οίτης. Πάνω της περνά η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών - Θεσσαλονίκης. Το 1905 το σιδηροδρομικό δίκτυο μέχρι το Μπράλο ήδη λειτουργούσε πλήρως. Το υπόλοιπο όμως ορεινό σιδηροδρομικό δίκτυο από Μπράλο μέχρι Λιανοκλάδι ήταν υπό κατασκευή. Η κατασκευή της γέφυρας του Γοργοποτάμου τελείωσε το 1905. Της 20 Ιουλίου 2005 αρχίζει η εκμετάλλευση του τμήματος Μπράλου - Λιανοκλαδίου με σκοπό να εξυπηρετήσει τοπικούς συρμούς που έκαναν τα άλλα σιδηροδρομικά έργα στη περιοχή. Της 24 Αυγούστου 1908, αφού τελείωσαν τα έργα, γίνεται η πρώτη επίσημη λειτουργία

της Γραμμής Αθήνας - Λάρισας.

Η κατασκευή της Γέφυρας όπως και η υπόλοιπη γραμμή από Μπράλο μέχρι Λιανοκλάδι, έγινε από την Γαλλική Εταιρεία "Batignoles" που ηγούνταν της νεοϊδρυθείσας "Εταιρεία Ελληνικών Σιδηροδρόμων" με Τεχνικό Διευθυντή τον Γάλλο Κ. Μπαρμπιέρ, Αρχιμηχανικό τον Γάλλο Μπερώ και μικτό συνεργείο από Γάλλους, Άγγλους, Ιταλούς και Έλληνες μηχανικούς και εργάτες.

Στην Γέφυρα του Γοργοποτάμου γράφτηκε μια από τις ενδοξότερες σελίδες της νεότερης ιστορίας. Την νύχτα της 25 Νοεμβρίου του 1942, οι ενωμένες αντιστασιακές οργανώσεις του Ε.Α.Μ και του Ε.Δ.Ε.Σ., μαζί με Άγγλους Σαμποτέρ, ύστερα από απόφαση του συμμαχικού στρατηγείου της Μέσης Ανατολής, ανατίναξαν την γέφυρα προκαλώντας μεγάλη καθυστέρηση στην διέλευση των Γερμανών που πίεζαν τους συμμάχους στην Αφρική. Η επιχείρηση ήταν δύσκολη, γιατί την γέφυρα φύλαγαν καλά Ιταλοί φρουροί. Το σχέδιο καταστρώθηκε με προσοχή. Οι Έλληνες, χρησιμοποιώντας πληροφορίες που πήραν από ντόπιους βοσκούς, μέσα από μονοπάτια που οδηγούσαν στην κοίτη του ποταμιού, έφτασαν κάτω από την Γέφυρα. Με μια αιφνιδιαστική επίθεση εξουδετέρωσαν τους φρουρούς και η γέφυρα ανατινάχθηκε.

Η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου ήταν μια από τις πιο μεγάλες και δύσκολες δολιοφθορές του Β' παγκοσμίου πολέμου στα Βαλκάνια και ένα από τα λαμπρότερα κατορθώματα της Εθνικής Αντίστασης.

Οι Ιταλοί ανακατασκεύασαν την γέφυρα που λειτούργησε ξανά τον Ιανουάριο του 1943. Ανέλαβαν οι ίδιοι την φρούρησή της Γέφυρας, αλλά στην συνέχεια ανέλαβαν την φύλαξη της οι Γερμανοί, διότι δεν είχαν πλέον εμπιστοσύνη στους Ιταλούς. Οι Γερμανοί φεύγοντας ανατίναξαν ξανά την Γέφυρα στις 13 Οκτώβρη του 1944(3*). Η νέα γέφυρα ανακατασκευάστηκε το 1948. Έχει μήκος 211 μέτρα και ύψος 30.

Στο μικρό ύψωμα που βρίσκεται σε απόσταση λίγων μέτρων πραγματοποιείται ετησιακή συγκέντρωση εκπροσώπων της πολιτείας και αντιστασιακών οργανώσεων για να τιμηθεί το κατορθώμα της 25^{ης} Νοεμβρίου 1942, που εκφράζει εκτός των άλλων και την ενότητα του αγώνα των χρόνων της Κατοχής εναντίον των δυνάμεων της βίας.

ΟΡΕΙΝΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑ

Μαγευτικά τοπία, με δάση από πλατάνια και κωνοφόρα, ποτάμια, λίμνες και φαράγγια, καταφύγια και γραφικά χωριά, περιλαμβάνει η ορεινή φύση της Φθιώτιδας, που αποτελεί πρόκληση για τους λάτρεις της ορειβασίας και του σκι, αλλά και για κάθε περιηγητή. Ακόμα και για τους εραστές της περιπέτειας.

Οι ορεινοί όγκοι του Παρνασσού, του Καλλιδρόμου, της Οίτης και της Ώθρου θα ξεδιπλώσουν την πανόρα ομορφιά τους στο ζηλωτή της φύσης.

Στους πρόποδες του Παρνασσού είναι κτισμένη αμφιθεατρικά η Αμφίκλεια, στις παρυφές του εθνικού δρυμού. Ο ταξιδιώτης μπορεί, χρησιμοποιώντας ως σημείο εκκίνησης τη γραφική κωμόπολη, να περιτλανηθεί στις δασόφυτες πλαγιές. Το χιονοδρομικό κέντρο είναι σε απόσταση αναπνοής.

Σκαρφαλωμένη στις πλαγιές του Παρνασσού συναντάμε την Τιθορέα. Μαγευτική: με το φαράγγι Καχάλα, τις πλαγιές ορειβατικής εξάσκησης και την Αρχαιολογική Συλλογή.

Απέναντι από τον Παρνασσό με μια θέα που συναρπάζει βρίσκεται η Ελάτεια.

Η κωμόπολη προσφέρεται σαν βάση για εξόρμηση στην κεντρική Λοκρίδα και στον Παρνασσό. Σε μικρή απόσταση από την πόλη βρίσκεται το μυκηναϊκό νεκροταφείο.

Εξίσου μαγευτικός και επιβλητικός είναι ο ορεινός όγκος της Οίτης. Με αφετηρία τη γραφική Υπάτη, με το Βυζαντινό Μουσείο και το φημισμένο καταρράκτη της, ο περιηγητής μπορεί ν' αρχίσει τη διαδρομή του στον υπέροχο εθνικό δρυμό, να θαυμάσει στο οροπέδιο στις Λιβαδιές, τη φημισμένη αλπική λίμνη και να καταλήξει στην πανέμορφη Παύλιανη.

Κοντά στο χωριό Πυρά βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Πυράς Ηρακλέους. Δεκάδες χωριά, που οι εικόνες τους θυμίζουν ζωγραφικούς πίνακες, περιμένουν τον ταξιδιώτη για να ξεποστάσει.

Η περιοχή Γαρδίκι Ομιλαίων δίνει τη δυνατότητα στον πεζοπόρο να θαυμάσει τη θέα από τα βουνά της Ρούμελης ως τη Θεσσαλία. Κοντά στο χωριό Περιβόλι, ο διάπλους σε τμήμα του ποταμού Ίναχου, προσφέρεται για καγιάκ.

Θέα που κόβει την ανάσα προσφέρεται από τον Δομοκό, ο οποίος είναι κτισμένος σε πανοραμική θέση. Από εκεί φαίνεται όλη η πεδιάδα της αρχαίας Εστιώτιδας και Θεσσαλιώτιδας ως τα Άγραφα. Λίγα μόλις χιλιόμετρα από τη Λαμία αρχίζουν πολλές οικοτουριστικές διαδρομές:

Φαράγγι Ασωπού

Μια πανέμορφη διαδρομή, που συνδυάζει περπάτημα και κολύμπι, ιδανική στις μέρες του Σεπτεμβρίου, με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν βροχές. Σε περίπτωση καταιγίδας, γίνεται επικίνδυνη και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, λόγω της ορμητικότητας των νερών.

Αρχίζει από την παλιά εθνική οδό, με ανάβαση στο χάνι Καρανάσιου και συνεχίζεται με πορεία στο δρόμο προς Άμφισσα και κάθοδο από το Σκαμνό, πάνω σε γιδόστρατες, μέχρι τον Ασωπό,

πνιγμένο στα πλατάνια. Από το σημείο αυτό, το περπάτημα εναλλάσσεται συνεχώς με το κολύμπι. Μετά από τρεις ή τέσσερις ώρες, η διαδρομή τερματίζεται στη γέφυρα της παλιάς εθνικής οδού Λαμίας - Άμφισσας.

Καλλιδρόμο -Μενδενίτσα

Εύκολη και ελκυστική διαδρομή, με σημείο εκκίνησης και εδώ την παλιά εθνική οδό Λαμίας -Αμφισσας, άνοδο προς το χάνι Καρανάσιου, το Ελευθεροχώρι και τη λίμνη του Καλλιδρόμου.

Από εκεί, ένας χωματόδρομος οδηγεί στη Μενδενίτσα, μέσα από έλατα όπου συναντάμε, το χειμώνα, την πανέμορφη λίμνη της

Παλιοσουβάλας. Από τη Μενδενίτσα μέσω Καλλιδρόμου και Ρεγκινίου φθάνουμε στα ιστορικά Βασιλικά και σε ένα από τα ομορφότερα πευκοδάση της Ελλάδας.

Γραμμένη Οξυά

Το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης με οξυές, έκτασης οχτώ χιλιάδων στρεμμάτων. Κάθε φθινόπωρο τα φύλλα της οξυάς στην περιοχή κοκκινίζουν, δημιουργώντας ένα εντυπωσιακό θέαμα. Ακολουθώντας την οδό προς Καρπενήσι -Μακρακώμη - Γαρδίκι Ομυλαίων, φτάνουμε στο δασικό δρόμο και από εκεί στο πρόσφατα ανακαινισμένο καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Λαμίας, σε τρεις ώρες.

Όθρυς

Ενδιαφέρουσα είναι η διαδρομή από τη διασταύρωση του Αχλαδίου (αριστερά της εθνικής οδού) με ανοδική κατεύθυνση προς το χωριό Σπαρτιά, απ' όπου ένας χωματόδρομος οδηγεί πιο ψηλά, στη θέση "Πόρτες". Εκεί υπάρχει μια μικρή λίμνη και ανατολικά, κοντά στο χωριό Βρίνιανη, βρίσκεται η Νεροσπηλιά. Ένα υπόγειο καρστικό σπήλαιο, με νερά, σταλακτίτες και σταλαγμίτες, λιμνούλες και απολιθωματοφόρα πετρώματα - θέαμα που αποζημιώνει τους κουρασμένους πεζοπόρους. Απαιτείται, όμως, ειδικός σπηλαιολογικός εξοπλισμός για την είσοδο στη σπηλιά.

Μια άλλη, ωραία διαδρομή στην Όθρυ, αρχίζει από τη Λαμία με κατεύθυνση τη Στυλίδα και το χωριό Νεράιδα, απ' όπου ξεκινάει ο χωματόδρομος για τα κονάκια των Σαρακατσάνων (απέναντι από τη Μεγάλη Ράχη, σε υψόμετρο 1.219 μ.). Μετά υπάρχει η κάθοδος προς μια όμορφη κουάδα και ανάβαση, για δύομιση περίπου ώρες, αυτή τη φορά στο Γερακοβούνι, σε ύψος 1.726 μέτρων.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4

Πανέμορφα τοπία με δάση από έλατα, πηγές, χειμάρρους, ποτάμια και φαράγγια διασχίζει το μονοπάτι από το Καρπενήσι μέχρι τους Δελφούς, διεγείροντας τις αισθήσεις και τη φαντασία του ταξιδευτή. Το ευρωπαϊκό μονοπάτι διέρχεται από τη συνοριακή γραμμή του νομού Φθιώτιδας και αποτελεί μια πολύμορφη διαδρομή (που χωρίζεται σε έξι επί μέρους διαδρομές), από τις οποίες μπορεί κανείς να

επιλέξει οποιαδήποτε του ταιριάζει: Καρπενήσι -Κρίκελο (έξι ώρες και 30 λεπτά), Κρίκελο - Σταυροπηγή (τέσσερις ώρες και 30 λεπτά), Σταυροπηγή - Αρτοτίνα (επτά ώρες), Αρτοτίνα -Αθ. Διάκος (επτά ώρες), Καλοσκοπή -Επτάλοφος (επτά ώρες), Επτάλοφος -Δελφοί (έξι ώρες).

Πέρασμα προς Θεσσαλία

Παράλληλα στο χειμάρρο Ξηριά (βόρεια της Λαμίας) υπάρχει ένα μονοπάτι, που ακολουθούμε από την τοποθεσία Ταράτσα, επί δύο ώρες, μέχρι την Αντίνιτσα, όπου βρίσκεται το ομώνυμο μοναστήρι. Από το ύψωμα αυτό, η θέα προς την κοιλάδα του Σπερχειού και την απέραντη θεσσαλική πεδιάδα, είναι μοναδική.

Δυτική Φθιώτιδα

Πολλά γραφικά μονοπάτια οδηγούν στον Τυμφρηστό, με τις πλούσιες σοδειές σε κάστανα, καρύδια και μήλα. Στη Λελούδα Μερκάδας συναντάμε την άγρια χλωρίδα με την πολύχρωμη βλάστηση.

Ανεβαίνοντας προς τη Ράχη Τυμφρηστού (υψόμετρο 1.200 μ.), μέσα από καταπράσινες πλαγιές και πηγές ο επισκέπτης συναντά παραδοσιακά χάνια που σερβίρουν τις τοπικές παραδοσιακές λιχουδιές. Το Ζαχαράκι (σύνορα Φθιώτιδας-Ευρυτανίας -Καρδίτσας), έχει πανοραμική θέα στο θεσσαλικό κάμπο, κυκλωμένο από ελατοσκεπάστες κορυφές.

Χιονοδρομικά κέντρα

Το χιονοδρομικό κέντρο, που υπάρχει στο Βελούχι (τοποθεσία "Διαβολότοπος"), έχει πίστες για αρχάριους και προχωρημένους, με αναβατήρες, σαλέ και άλλες ανέσεις.

Στις τοποθεσίες "Κελάρια" και "Φτερόλακα" (υψόμετρο 1.750) λειτουργούν τα χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού, με πίστες για σκι και αναβατήρες.

Καταφύγια

Ορειβατικά καταφύγια υπάρχουν στα βουνά: Γραμμένη Οξυά (θέση Καρβουνόλακκα, υψόμετρο 1.700), Καλλιόδρομο (θέση Προφήτης Ηλίας), Οίτη (θέση Τράπεζα, 1.850μ.)

Επίσης, λειτουργούν ξενώνες στην Ιερά Μονή Αγάθωνος .

Οίτη

Με αφετηρία τη Λαμία και προορισμό την κορυφή της Οίτης, Γρεβενό, σε υψόμετρο 2.116 μ., η διαδρομή αυτή είναι ιδανική για ορειβατικές ομάδες, αλλά και τολμηρούς- μεμονωμένους περπατητές. Οι διαδρομές έχουν χαρτογραφηθεί στον ειδικό χάρτη "Οίτη". Ακολουθεί το δρόμο προς Καρπενήσι, Λιανοκλάδι, άνοδο προς Υπάτη και Καστανιά. Από εκεί χρειάζεται πορεία τριών ωρών μέχρι τη θέση Τράπεζα, σε ύψος 1.850 μέτρων, όπου υπάρχει καταφύγιο του Ε.Ο.Σ.

Λαμίας.

Δέκα λεπτά δρόμου οδηγούν στις Λιβαδιές και ανατολικά βρίσκεται το Γρεβενό. Η ανάβαση είναι εύκολη και διαρκεί περίπου μιάμιση ώρα. Η θέα της κοιλάδας του Σπερχειού είναι εκπληκτική. Ο Εθνικός Δρυμός Οίτης παρέχει δυνατότητες πραγματοποίησης και άλλων διαδρομών, στην ορεινή ζώνη (μέχρι και την κορυφή Πύργος, στα 2.152 μέτρα), χωρίς δυσκολίες προσανατολισμού

και διανυκτέρευσης, καθώς και στην ημιορεινή ζώνη, με σημείο εκκίνησης την Υπάτη.

Στη διαδρομή Λουτρών Υπάτης - Καμαριώτισσας -Καρίτσας βρίσκεται η Φουρνοσπηλιά, ένα σπήλαιο νεολιθικής εποχής, όπου ίσως λατρευόταν κάποια θεότητα.

Τα ελατοδάση, τα πλατάνια, η βλάστηση της χαράδρας Καμαριώτη και ο καταρράκτης στα Στενοβούνια είναι μερικά από τα δώρα της Οίτης στην όραση των περιηγητών.

Ο Εθνικός Δρυμός Οίτης περιλαμβάνει τις υψηλότερες κορυφές του όρους Οίτη, με εξαίρεση την υψηλότερη κορυφή (Πύργος, 2.152m). Το επικρατέστερο πέτρωμα είναι ο ασβεστόλιθος. Αυτός είναι και ο λόγος που ο δρυμός, και το όρος γενικότερα, είναι διάσπαρτος με κυρστικούς σχηματισμούς μεγάλου αισθητικού ενδιαφέροντος. Το πιο γνωστό σπήλαιο είναι της Ανεμότρυπας, το οποίο βρίσκεται πάνω από το χωριό Υπάτη, στα βορειοδυτικά του δρυμού. Στο κέντρο του δρυμού υπάρχει ένα μικρό αλπικό λιβάδι, με ενδιαφέρουσα ποώδη βλάστηση και μία εποχικά σχηματιζόμενη λίμνη. Στη βλάστηση του δρυμού επικρατεί το δάσος της ενδημικής και της κεφαλληνιακής ελάτης (*Abies cephalonica*). Άλλοι δύο τύποι ενδιαιτημάτων υπάρχουν στην Οίτη: οι φυτοκοινωνίες *Trifolium parnassi* και "υπερμεσογειακά υγρά λιβάδια". Σε χαμηλότερα υψόμετρα το ελατοδάσος το διαδέχονται δρυοδάση και μακκία βλάστηση στην οποία επικρατούν δενδρώδη πουρνάρια. Στην άνω δασική ζώνη η βλάστηση είναι η τυπική των αλπικών οικοσυστημάτων της Κεντρικής Ελλάδας. Μια μικρής έκτασης συστάδα *Pinus nigra* ssp. *pallasiana* βρίσκεται στα βορειοανατολικά του δρυμού.

Ο Εθνικός Δρυμός Οίτης θεωρείται ως ένας από τους πιο επιτυχημένους (από πλευρά οικολογικής αξίας και βαθμό προστασίας) δρυμούς της χώρας. Ιδρύθηκε το 1966 με σκοπό την προστασία της μοναδικής γλωρίδας και άγριας ζωής του βουνού. Τουλάχιστον 50 ελληνικά ενδημικά φυτικά είδη φύονται μέσα στα όρια της προτεινόμενης περιοχής, 8 από τα οποία προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία. Επιπλέον, άλλα 40 ενδημικά είδη της βαλκανικής υπάρχουν στην Οίτη. Μεγάλης οικολογικής σημασίας είναι ένα μικρό οροπέδιο στη θέση Λειβαδιές, όπου παρουσιάζονται τρεις τύποι λιβαδιών και μια εκπληκτική ποικιλία φυτών και εντόμων. Η ύπαρξη ενός εποχικού τέλματος, στη μέση του οροπεδίου αυτού, προσφέρει οικολογικό θώκο σε είδη που σε άλλη περίπτωση δεν θα ενδημούσαν σε έναν τυπικό ορεινό βιότοπο. Τέλος, μεγάλης οικολογικής αξίας είναι μια περιορισμένης έκτασης συστάδα από μαύρη πεύκη. Η σημασία της έγκειται στο μεγάλο βαθμό απομόνωσής της από τα εκτεταμένα δάση μαύρης πεύκης της βόρειας (Πίνδος, Ολυμπος) και της νότιας (Ταθγέτος, Χελμός) Ελλάδας. Τα σπήλαια του βουνού παρουσιάζουν επιστημονικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα αυτό της Ανεμότρυπας. Το όρος Οίτη συνδέεται με πολλές πτυχές της ελληνικής ιστορίας και μυθολογίας. Στην ευρύτερη περιοχή του βουνού έλαβαν χώρα πολλές μάχες κατά την Ελληνική Επανάσταση (1821-1827) και κατά την αντίσταση στον ναζισμό (1941-1944). Κατά τη βυζαντινή περίοδο η κοινωνία της Υπάτης γνώρισε μεγάλη οικονομική άνθηση (το φημισμένο μοναστήρι του Αγάθωνος χτίστηκε εκείνη την εποχή). Επίσης, κατά τον Πausanias, υπήρχε στην κορυφή του βουνού, κατά τους κλασικούς χρόνους, ιερό αφιερωμένο στον ημίθεο Ηρακλή. Στο μοναστήρι του Αγάθωνα λειτουργεί σήμερα ένα μικρό μουσείο που παρουσιάζει την άγρια ζωή και τη φύση του όρους και του δρυμού ειδικότερα.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Αμέτρητα κειμήλια, εντυπωσιακές τοιχογραφίες και παμπάλαιες εικόνες, αρκετές από τις οποίες στις παραδόσεις αναφέρονται ως θαυματουργές, κοσμούν τα μοναστήρια της Φθιώτιδας.

Βυζαντινά και μεταβυζαντινά, μεσαιωνικά ή κτίσματα που ο χρόνος οικοδόμησής τους παραμένει απροσδιόριστος, άντεξαν τις βάρβαρες επιδρομές στη διάρκεια της τουρκοκρατίας και, μετέπειτα, της γερμανικής κατοχής. Παρά τις καταστροφές, αντιστέκονται στο πέρασμα των

αιώνων, αποτελούν δείγματα αρχιτεκτονικής διάφορων ρυθμών και κάποια από αυτά έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα μνημεία.

Σήμερα βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία 16 μονές (εννέα ανδρικές και επτά γυναικείες).

Ιερά μονή Παναγίας Αντίνιτσας

Κτισμένο στις πλαγιές του όρους Ωθρυς, καταστράφηκε ολοσχερώς από τις κατοχικές δυνάμεις, το 1944, για να ανοικοδομηθεί αρκετά χρόνια αργότερα. Διασώθηκε η εικόνα της Παναγίας, που θεωρείται θαυματουργή. Η μονή αποτέλεσε ορμητήριο των αγωνιστών κατά την επανάσταση του 1821. Το προσωνύμιό της σχετίζεται πιθανότατα, με την αρχαία πόλη Αντινοίτισσα, που ιδρύθηκε στην Όθρυ τον 2ο μ.Χ. αιώνα, από το Ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό.

Παναγίας Ελεούσης Ξυνιάδος

Κάτοικοι του χωριού Ξυνιάδα Δομοκού, ακολούθησαν, το 1962, την υπόδειξη της Παναγίας σε όραμα και έσκαψαν σε βάθος 1,50 μ. κάτω από τη γη, όπου βρήκαν την εικόνα της, με την επιγραφή «Μήτηρ Θεού Ελεούσα» (από την εποχή της εικονομαχίας). Εκεί ακριβώς κτίστηκε το μοναστήρι.

Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Καμένων Βούρλων

Τέσσερα χιλιόμετρα πάνω από τη λουτρόπολη βρίσκεται το μοναστήρι, που υπολογίζεται ότι ιδρύθηκε τον 7ο αιώνα.

Διαθέτει πολλά κειμήλια, ενώ κατά την τουρκοκρατία πρόσφερε υπηρεσίες στους αγωνιστές της επανάστασης.

Αγίου Γεωργίου Στυλίδος

Πάνω στο όρος Ωθρυς, κοντά στο χωριό Νεράιδα, μοιάζει από μακριά σαν βυζαντινό κάστρο. Μια επιγραφή πληροφορεί ότι κτίστηκε το 1753. Στους χώρους του φυλάσσονται λείψανα πολλών αγίων.

Αγίου Βλασίου Στυλίδος

Σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων από την πόλη της Στυλίδας, πάνω σ' ένα λόφο, ιδρύθηκε το 1746 και έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην περίοδο της τουρκοκρατίας. Πρόκειται για ένα μεταβυζαντινό μνημείο, μέσα στο οποίο φυλάσσονται αξιόλογες εικόνες.

Αγίου Νικολάου Δίβρης

Διατηρητέο μνημείο έχει κηρυχθεί το μοναστήρι αυτό, λόγω του ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντός του. Είναι κτισμένο σε ερημικό σημείο του όρους Όθρυς, δίπλα σ' ένα μεγάλο φαράγγι, όπου με ειδική τροχαλία ανάβουν καντήλι στον Άγιο Νικόλαο.

Αγίας Τριάδος Μελιταίας

Κτίσθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα, στην περιοχή της αρχαίας Μελιταίας και σε υψόμετρο 800 μέτρων. Από τα κειμήλια της μονής ξεχωρίζει ο τετράγωνος ογκόλιθος που στηρίζει την πλάκα της Αγίας Τράπεζας. Είναι του 3ου π.Χ. αιώνα και περιέχει σκαλισμένο κείμενο συνθήκης μεταξύ Μελιταίων και Πηρέων.

Αγίας Τριάδος Τραγάνας

Ιδρύθηκε τον 15ο αιώνα κοντά στο σημερινό χωριό Τραγάνα. Από το αρχικό μοναστηριακό συγκρότημα διασώζονται μόνο κάποιες στοές.

Γεννησίου Θεοτόκου, Δαμάστας

Ένα εντυπωσιακό κτιριακό συγκρότημα, στις πλαγιές του όρους Καλλιδρομος, 23 χιλιόμετρα από τη Λαμία, με μαγευτική θέα. Εκεί βρίσκεται μια ακόμη εικόνα της Παναγίας, έργο του 16ου αιώνα, που θεωρείται θαυματοουργή.

Παναγίας Δαδίου Αμφίκλειας

Κτίσθηκε το 1755, σε υψόμετρο 800 μέτρων. Έχει θαυμάσιες τοιχογραφίες, παρά τις φθορές. Αποτελέσε κέντρο δράσης του Αθανασίου Διάκου και του Οδυσσέα Ανδρούτσου.

Κοιμήσεως Θεοτόκου Αγίας Μαρίνης Λοκρίδος

Είναι διατηρητέο μνημείο των μεταβυζαντινών χρόνων, κτισμένο στη βορειοανατολική πλευρά του Παρνασσού. Η προσφορά στον αγώνα κατά των Τούρκων θεωρείται ανεκτίμητη.

Αγίου Γεωργίου Μαλεσίνας

Βρίσκεται στη χερσόνησο της Αετολίμνης. Κτίσθηκε μεταξύ 11ου και 12ου αιώνα και κατ' άλλους, τον 16ο. Παρά τους σεισμούς του 1894, διασώζονται οι τοιχογραφίες του.

Μεταμορφώσεις του Σωτήρος Λιβανάτων

Μέσα σ' ένα καταπράσινο τοπίο, κοντά στις Λιβανάτες, υπήρξε στήριγμα του Οδυσσέα Ανδρούτσου.

Ιερά μονή Αγίου Γεωργίου Μύλων

Ιδρύθηκε κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους, κοντά στο χωριό Μύλοι της Πελασγίας. Σημαντική η συνεισφορά του κατά την επανάσταση του 1821.

Μεταμορφώσεις του Σωτήρος Αλεποσπίτων Λαμίας

Σε μια μαγευτική τοποθεσία, μια εκκλησία και πολλά ερείπια αποτελούν την ιστορική μαρτυρία για την ύπαρξη του μεγαλύτερου μοναστηριού της Φθιώτιδας, που κτίστηκε γύρω στο 1500. Πυρπολήθηκε για να μην πέσει στα χέρια της τούρκικης στρατιάς, από τον τότε ηγούμενο της μονής. Αξιόλογο για τις αγιογραφίες του και με αρχαιολογική σημασία είναι και το ξωκλήσι της Παναγίας της Αρχοντικής, κάτω από το Κάστρο της Λαμίας.

ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι λουτροπόλεις της Φθιώτιδας συνδυάζουν το βουνό, τη θάλασσα, την ηλιοφάνεια και το γαλάζιο ελληνικό ουρανό. Σε αντίθεση με τις ιαματικές πηγές άλλων χωρών, δεν έχουν ραδιενεργά κατάλοιπα ή βιομηχανικά λύματα.

Λουτρά Καμένων Βούρλων

Οι ιαματικές πηγές των Καμένων Βούρλων βρίσκονται επί της εθνικής οδού Λαμίας - Αθηνών, 38 χιλιόμετρα από τη Λαμία και 165 από την Αθήνα, στους πρόποδες του βουνού Κνημίδα. Αναβλύζουν από τους πρόποδες του βουνού και έχουν την ίδια χημική σύσταση, αλλά διαφορετική θερμοκρασία και ραδιενέργεια. Εκτός από τις ραδιενεργές πηγές, υπάρχει η υδροθειοχλωριονατριούχος πηγή, μια σιδηρούχος και η καλλυντική πηγή της Αφροδίτης, που περιέχει κολλοειδές θείον. Οι

θεραπευτικές ιδιότητές τους ενδείκνυνται για: χρόνιες ρευματοπάθειες, παραμορφωτική αρθρίτιδα, γυναικολογικές και αγγειακές παθήσεις κ.ά.

Λουτρά Κονιαβίτη

Βρίσκονται ένα χιλιόμετρο από τα Καμένα Βούρλα προς Λαμία. Η λουτροθεραπεία στις πηγές αυτές είναι ωφέλιμη για: χρόνιο άσθμα, βροχίτιδες, χρόνιες ρινίτιδες.

Η πηγή είναι υδροθειοχλωριο - νατριούχος και η θερμοκρασία της 32 βαθμοί Κελσίου.

Λουτρά Θερμοπυλών

Απέχουν 15 χιλιόμετρα από τη Λαμία και 199 χιλιόμετρα από την Αθήνα. Βρίσκονται επί της εθνικής οδού Αθηνών - Λαμίας, στους πρόποδες του Καλλιδρόμου. Οι πηγές είναι υδροθειοχλωριονατριο ύχες και έχουν οσμή υδρόθειου. Είναι ωφέλιμες για γυναικολογικές παθήσεις, ρευματοπάθειες, αρθρίτιδες, φλεβίτιδες, αιμορροΐδες, χρόνιες παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος κ.ά.

Λουτρά Καλλιδρόμου (Ψωρονέρια)

Οι λουτροπηγές του Καλλιδρόμου βρίσκονται έξι χιλιόμετρα από τη Λαμία, κάτω από την εθνική οδό, προς το Μπράλο. Είναι γνωστές λόγω των θεραπευτικών ιδιοτήτων τους σε παθήσεις του δέρματος και ρευματοπάθειες. Είναι υδροθειούχες και έχουν θερμοκρασία 35 βαθμών Κελσίου.

Λουτρά Υπάτης

Η πηγή της Υπάτης αναβλύζει από βάθος 18 μέτρων, μέσα σε μια κατάφυτη περιοχή της πεδιάδας του Σπερχειού. Είναι υδροθειοχλωριονατριούχος και αλκαλικών γαιών οξυπηγή, με θερμοκρασία 33,5 βαθμών Κελσίου. Από άποψη θερμοκρασίας, τα νερά κατατάσσονται μεταξύ των ισοθέμων και ομοιοθέμων, δηλαδή έχουν θερμοκρασία παραπλήσια του

ανθρώπινου σώματος, ώστε καρδιοπαθείς και υπέρτασικοί να κάνουν θεραπευτική χρήση χωρίς κίνδυνο. Τα λουτρά της Υπάτης ωφελούν σε διαταραχές της καρδιακής λειτουργίας, υπέρταση, χρόνιες παθήσεις του νευρικού συστήματος, μετατραυματικές καταστάσεις, κ.ά.

Λουτρά Πλατυστόμου

Τα λουτρά βρίσκονται στον εθνικό δρόμο Λαμίας - Καρπενησίου, σε υψόμετρο 420 μέτρων, στους πρόποδες της Οθρυος, σ' ένα καταπράσινο κάμπο που διασχίζει ο Σπερχειός ποταμός. Έχουν δύο πηγές, που απέχουν 1.500 μέτρα από το χωριό Πλατύστομο. Η πρώτη είναι αλκαλοπηγή, με θερμοκρασία 33,6 βαθμούς Κελσίου για λουτροθεραπεία. Η δεύτερη πηγή με

κρύο νερό, θερμοκρασίας 25,5 βαθμών, το νερό της οποίας είναι πόσιμο και χρησιμοποιείται για παθήσεις του στομάχου, της χολής, του ήπατος, των νεφρών, του σαχαροδιαβήτη κ.λπ.

Λουτρά Παλαιοβράχας

Τα λουτρά βρίσκονται κοντά στη Σπερχειάδα και διαθέτουν δύο σύγχρονες πισίνες. Ωφελούν σε παθήσεις ρευματοπάθειας, ισχυαλγίες, κ.λ.π. Λουτροπηγές υπάρχουν επίσης στις περιοχές του Δομοκού: Καίτσα, Εκκάρια, Γαβράκια, Γερακλή, καθώς και στο Αρχάνι της Δυτ. Φθιώτιδας.

ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΣΤΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑ

Πανέμορφες παραλίες για όλα τα γούστα και για κάθε διάθεση βρίσκονται στην πλευρά του νομού Φθιώτιδας, που βρέχεται από τα νερά του Β. Ευβοϊκού και του Μαλιακού κόλπου. Ακρογιαλιές με άμμο ή βότσαλα, απάνεμοι κολπίσκοι και γραφικά λιμανάκια, υπόσχονται στους ταξιδευτές τη γαλήνη που προσφέρει η θέα της θάλασσας, απολαυστικό κολύμπι στα διάφανα νερά της, φρέσκο ψάρι και

ευκαιρίες για ψάρεμα στις αμμουδερές αλλά και στις βραχώδεις ακτές.

Ένα οδοιπορικό στα παράλια του νομού, θα μπορούσε να ξεκινήσει από την ιστορική κωμόπολη Λάρυμνα, λίγα χιλιόμετρα δεξιά της εθνικής οδού Αθηνών - Λαμίας. Έχει όμορφες, ερημικές ακρογιαλιές και το νησάκι Λαγονήσι (πολύ κοντά στην ακτή), η μετάβαση στο οποίο γίνεται με καΐκι. Στη Λάρυμνα βρίσκεται και ο περίφημος Κυματοθραύστης, που χρονολογείται μεταξύ 6ου και 4ου π.Χ. αιώνα.

Μετά τη Λάρυμνα συναντάμε το χωριό Προσκυνάς και κοντά του μια πολύ ωραία, πευκόφυτη παραλία.

Η κωμόπολη Μαλεσίνα απέχει λίγα χιλιόμετρα από την εθνική οδό, έχει θέα στο Β. Ευβοϊκό Μαλεσίνα -παραλία και όμορφες παραλίες.

Σε μικρή και πάλι απόσταση, σ' έναν απάνεμο όρμο, βρίσκεται το γνωστό τουριστικό θέρετρο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου. Ο Θεολόγος, κτισμένος στη θέση του λιμανιού της αρχαίας πόλης των Αλών (επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος), έχει θαυμάσιες παραλίες, ταβέρνες με άφθονο και φρέσκο ψάρι και καλή τουριστική υποδομή. Ακολουθώντας πάντα την εθνική οδό, βρίσκουμε την Αταλάντη και απέναντι, στα ήσυχα νερά του Οπούντιου κόλπου, το ιστορικό τρίκορφο νησί Αταλαντονήσι. Στην

παραλία της, τη Σκάλα Αταλάντης, οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν την καθαρή θάλασσα του Β. Ευβοϊκού και φρεσκοτάτα ψάρια.

Το φρέσκο ψάρι, όμως, αποτελεί παράδοση στις παραλιακές ταβέρνες που διαθέτει το όμορφο ψαροχώρι Λιβανάτες. Η παραλία του, με ψιλή άμμο και ρηχά νερά, απλώνεται σε όλο το μήκος του χωριού. Όμως, θα ήταν παράλειψη να μην επισκεφθείτε και τον αρχαιολογικό χώρο του Κύνου.

Επόμενος σταθμός, το λιμάνι της Αρκίτσας, απ' όπου συνδέεται η κεντρική Ελλάδα με τη βόρεια Εύβοια, με τα πορθμεία Αρκίτσας -Αιδηψού. Η περιοχή διαθέτει καθαρές παραλίες με άμμο και βότσαλα, ιδανικές για μπάνιο, που εκτείνονται σε μήκος 13 χιλιομέτρων.

Εξαιρετική είναι η συνέχεια της διαδρομής μέχρι τον Άγιο Κωνσταντίνο, με τη θάλασσα δίπλα στην εθνική οδό να εναλλάσσεται με μια καταπράσινη φύση από τηνάλλη πλευρά του ορίζοντα. Το λιμάνι της κομόπολης του Αγίου Κωνσταντίνου συνδέει, με φέρι μπόουτ και ιπτάμενα δελφίνια, την κεντρική Ελλάδα με τις Β. Σποράδες (Σκιάθο, Σκόπελο, Αλόνησο) και παρουσιάζει μεγάλη τουριστική κίνηση όλο το χρόνο. Δεξιά και αριστερά του λιμανιού υπάρχουν πλαζ με ψιλή άμμο και πολύ καθαρά νερά, ενώ η τουριστική υποδομή της περιοχής είναι αξιόλογη.

Λίγο πιο κάτω και σε μήκος ενός χιλιομέτρου απλώνεται η απάνεμη και πεντακάθαρη, με άμμο και βότσαλα, παραλία του Ασπρονερίου. Μετά από λίγο και αφού απολαύσουμε τον ιδανικό συνδυασμό βουνού και θάλασσας, φθάνουμε στο πασίγνωστο τουριστικό θέρετρο Καμένα Βούρλα, που θεωρείται το σημαντικότερο της κεντρικής Ελλάδας. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του Μαλιακού κόλπου, ακριβώς κάτω από το καταπράσινο βουνό Κνημιάς.

Τα Καμένα Βούρλα συνδυάζουν θάλασσα, βουνό, ιαματικές πηγές και εύκολη πρόσβαση σε κοντινές παραλίες και νησάκια (π.χ. στις υπέροχες αμμουδιές της Β. Εύβοιας, στα Λιγαδονήσια ή στο νησάκι Στρογγυλή). Εδώ μπορεί κανείς να γευθεί ολόφρεσκα ψάρια και στερεοελλαδίτικες λιχουδιές, ενώ για όσους επιθυμούν κοσμοπολίτικες διακοπές, η νυχτερινή διασκέδαση είναι καλά οργανωμένη. Η περιοχή διαθέτει άρτια οργανωμένες ξενοδοχειακές μονάδες (ακόμα και για συνεδριακό τουρισμό) και παρέχει δυνατότητες εκδρομών.

Οι παραλίες του Κανούργιου, της Σκάρφειας και του Αγίου Σεραφείμ, μετά τα Καμένα Βούρλα, προσφέρονται για μπάνιο και κάμπινγκ.

Λίγα χιλιόμετρα μακρύτερα βρίσκεται η κομόπολη του Μώλου, με αρκετές ψαροταβέρνες. Στην παραλία του Μώλου, όταν η θάλασσα αφήνει τη λάσπη ακάλυπτη, οι ερασιτέχνες ψαράδες μπορούν να βγάλουν δόλωμα για ψάρεμα με καθετή ή παραγάδι, τη λασπογαρίδα".

Με παράκαμψη από την εθνική οδό, ακολουθώντας τον επαρχιακό δρόμο Λαμίας - Στυλίδας, μπαίνουμε στο παραλιακό χωριουδάκι της Αγίας Μαρίνας, φημισμένο για τις γραφικές ψαροταβέρνες του ακριβώς μπροστά στη θάλασσα.

Στη θέση της αρχαίας πόλης των Φαλάρων, πάνω στο φυσικό όρμο που σχηματίζει ο Μαλιακός κόλπος, είναι κτισμένη αμφιθεατρικά, η Στυλίδα, το μεγαλύτερο εμπορικό λιμάνι του νομού. Για κολύμπι υπάρχουν κοντινές παραλίες, ενώ η περιοχή διαθέτει ξενοδοχεία και κάμπινγκ.

Συνεχίζοντας στην εθνική οδό Αθηνών - Θεσσαλονίκης και μετά τις όμορφες παραλίες του Αη Γιάννη και της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, φτάνουμε στο γραφικό Καραβόμυλο, φημισμένο για τις ψαροταβέρνες με φρέσκα και νοστιμότητα ψάρια στο ωραίο λιμανάκι του. Η υπέροχη ακτή προκαλεί για κολύμπι, ενώ οι παρόβαρκες και οι πελώριες λεύκες, που φτάνουν μέχρι τη θάλασσα, συμπληρώνουν το σκηνικό. Την άνετη διαμονή εξασφαλίζουν τα μοντέρνα ξενοδοχεία της περιοχής.

Μερικά χιλιόμετρα από το ψαροχώρι του Καραβόμυλου είναι ο Αχινός στη θέση του αρχαίου Εχίνου με το κάστρο και το Ρωμαϊκό ηρώο.

Στην παραλία, στον οικισμό "Κουβέλα" υπάρχουν γραφικές ψαροταβέρνες και ξενοδοχεία. Στη συνέχεια συναντάμε τις Ράχες, με την κοσμοπολίτικη παραλία. Το χωριό έχει πλαζ για μπάνιο και θαλάσσια σπορ ξενοδοχείο και ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενώ στο λιμανάκι του αράζουν μικρά σκάφη αναψυχής. Εδώ μπορεί ο

επισκέπτης να συνδυάσει τις κοσμοπολίτικες διακοπές με αυτές της ηρεμίας, να γευτεί το φρέσκο ψάρι και τις τοπικές λιχουδιές και να απολαύσει τη νυχτερινή διασκέδαση. Τις Ράχες διαδέχεται το όμορφο παραλιακό χωριό Αχλάδι, με την ήρεμη θάλασσα, τις ταβέρνες και τα φρέσκα, ντόπια ψάρια.

Γραφική είναι και η παραλία της Πελασγίας με τη γαλήνια θάλασσα, που εξασφαλίζει ιδεώδεις συνθήκες κολύμβησης.

Σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων, στρίβοντας από την εθνική οδό δεξιά, οδηγούμαστε στη Γλύφα, με το μαγευτικό κόλπο του Βαθύκουλου. Εδώ, το πράσινο της βλάστησης φτάνει εκεί που τελειώνει η στεριά, για να ενωθεί με το γαλάζιο της θάλασσας.

Ο πανέμορφος αυτός κόλπος, καταλήγει στη γραφική Γλύφα με τις απάνεμες παραλίες, την πολύ καθαρή θάλασσα και τις βραχώδεις ακτές για τους λάτρεις του ψαρέματος.

Το λιμάνι της Γλύφας συνδέει τη Φθιώτιδα με τον Αγιοκαμπο της Εύβοιας, με πορθμείο. Τα ξενοδοχεία και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια της περιοχής σε συνδυασμό με τις όμορφες ταβέρνες και τα μπαρ εγγυώνται την ευχάριστη διαμονή του επισκέπτη.

Έξι μόλις χιλιόμετρα Β.Α. της Γλύφας, στη θέση Φανός που ταυτίζεται με την αρχαία Αντρώνα, υπάρχει αρχαιολογικός χώρος.

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Οδικές συγκοινωνίες: από την Αθήνα με λεωφορεία του ΚΤΕΛ για Λαμία (215 χλμ.), για Άγιο Κωνσταντίνο (170 χλμ.) για Καμένα Βούρλα (178 χλμ.), για Αταλάντη (145 χλμ.), για το Μώλο (191 χλμ.). Επίσης για το Μαρτίνο (185 χλμ.), για τη Μαλεσίνα (120 χλμ.) και για τη Μακρακώμη (246 χλμ.).

Σιδηροδρομικές συγκοινωνίες: από την Αθήνα για τη Λαμία. Ο σταθμός βρίσκεται στο Λειανοκλάδι και οι επιβάτες μεταφέρονται στην πόλη με λεωφορεία του ΚΤΕΛ.

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ο Ν.Φθιώτιδας διαθέτει 156 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών.

Καμένα Βούρλα: 63, Λουτρά Υπάτης: 34, Λαμία: 10, Λιβανάτες: 6,

Αμφίκλεια: 6, Αγ. Κωνσταντίνος: 6, Θεολόγος: 4, Αρκίτσα: 3

Αταλάντη: 2, Κάτω Τιθορέα: 2, Κραβόμυλος: 2, Στυλίδα: 1

Λουτρά Καίτσα: 1, Λάρυμνα: 1, Γοργοπόταμος: 1, Ράχες: 1

Μακρακόμη: 1, Υπάτη: 1, Σκάλα Αταλάντης: 1, Τυμφρηστός: 1, Πελασγία: 1

Αγ. Μαρίνα: 1, Μαλεσίνα: 1, Θερμοπύλες: 1, Παραλία Καινούργιου: 1,

Πλατύστομο: 1, Πουρνάρι: 1, Γλύφα: 1, Παυλιανή: 1

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν.ΦΩΚΙΔΑΣ

Έκταση: 2.120 τ.χλμ.
Πληθυσμός (2001): 48.284
Κατανομή πληθυσμού: Αγροτικός:31.760
 Αστικός :16.524
 Δημοί :12
Πρωτεύουσα: Άμφισσα
Βουνά: Γκιώνα
 Βαρδούσια
 Οίτη
 Παρνασσός
Ποτάμια: Μόρνος

Άποψη από το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού

Ο νομός συνορεύει βόρεια και βορειοανατολικά με το νομό Φθιώτιδας, ανατολικά με το νομό Βοιωτίας, δυτικά με το νομό Λιτωλοακαρνανίας και νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο.

Γεω - Φυσικά Χαρακτηριστικά

Ο νομός Φωκίδας καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της Κεντρικής Στερεάς και έχει πρωτεύουσα την Άμφισσα, τα ιστορικά Σάλωνα. Περιλαμβάνει δώδεκα δήμους: Άμφισσας, Ιτέας, Δελφών, Δεσφίνας, Γαλαξιδίου, Παρνασσού με έδρα το Πολύδροσο, Καλλιέων με έδρα το Μαυρολιθάρι, Γραβιάς, Ευάλιο, Τολοφώνας με έδρα την Ερατεινή, Λιδορικού και Βαρδουσίων με έδρα το Κροκύλειο. Το κλίμα του νομού είναι ήπιο στο παραλιακό τμήμα, το οποίο βρέχεται από το Κορινθιακό κόλπο και δροσερό ως ψυχρό στο υπόλοιπο τμήμα του νομού, επειδή υπάρχουν αρκετοί ορεινοί όγκοι. Ο νομός εμφανίζει υψηλές βροχοπτώσεις στο Βορειοδυτικό τμήμα του και έντονες στην Ανατολική πλευρά του Παρνασσού.

Η θερμοκρασία κυμαίνεται από μείον 12° C η ελάχιστη και μέχρι 39° C η μέγιστη. Η μέση ετήσια θερμοκρασία φθάνει στους 15° C.

Η σχετική υγρασία κυμαίνεται από 43% η ελάχιστη μέχρι 81% η μέγιστη.

Η ηλιοφάνεια κυμαίνεται κατά περιοχές από 150 μέχρι 250 μέρες. Πιο συνηθισμένοι άνεμοι είναι οι Ν.Δ. και Β.Α. Χιόνια πέφτουν στις ορεινές περιοχές κατά τη περίοδο Νοεμβρίου - Φεβρουαρίου. Σχεδόν κάθε χρόνο πέφτει χαλάζι κυρίως την Άνοιξη.

Κατά την περίοδο του χειμώνα, παρατηρούνται παγετοί.

Ο νομός καταλαμβάνει το 14% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, έχει έκταση 2.121.000 στρέμματα (2.121τ.χλ.) και παρατηρείται ότι κατά το 79% η έκταση του νομού ανήκει στην ορεινή ζώνη. Ακολουθεί το 21% της συνολικής έκτασης το οποίο ανήκει στην πεδινή ζώνη και το 19% το οποίο ανήκει στην ημιορεινή. Όσον αφορά τις χρήσεις γης στον νομό, διαπιστώνεται ότι ένα σημαντικό ποσοστό αυτής το 60% - το υψηλότερο της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας - απασχολείται με κτηνοτροφικές δραστηριότητες, ενώ μόλις το 9% της συνολικής έκτασης αποτελεί καλλιεργούμενη γη και το 2% χρησιμοποιείται οικιστικά. Ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό δασοκάλυψης του νομού το οποίο ανέρχεται σε 26% της συνολικής έκτασης.

Συγκεκριμένα, η ποιοτική κατάσταση του εδάφους γεωμορφολογικός διαιρείται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τα πεδινά εδάφη όπου επικρατούν οι αλλουβιακοί σχηματισμοί και είναι κατάλληλα για έντονη γεωργική εκμετάλλευση και τα ορεινά εδάφη τα οποία χαρακτηρίζονται από ισχυρές κλίσεις, έντονες διαβρώσεις και φυσικά μειωμένη παραγωγικότητα και είναι κατάλληλη για κτηνοτροφία και δασοπονία. Τα πεδινά εδάφη είναι ασβεστούχα στη πλειοψηφία τους και μερικά από αυτά έχουν αρκετές πέτρες και χαλίκια, ενώ τα ορεινά εδάφη είναι αρκετά διαβρωμένα.

Στον νομό Φωκίδας υπάρχουν τεράστιες ποσότητες βωξίτη οι οποίες εξορύσσονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Επίσης υπάρχουν αναξιοποίητα κοιτάσματα μαγγανίου στη περιοχή Τολοφώνα και μαρμάρου στην περιοχή Οινόχωριου - Σώταινας - Καστελίου. Τα μεταλλεία μαγγανίου δεν είναι δραστηριοποιημένα και τα κοιτάσματα μαρμάρου παραμένουν αναξιοποίητα.

Από άποψη επιφανειακών υδάτων, ο νομός υστερεί. Η Φωκίδα διαθέτει ουσιαστικά έναν ποταμό το Μόρνο και μέρος του Βοιωτικού Κηφισού. Ο νομός έχει αρκετούς χειμάρρους, οι κυριότεροι των οποίων είναι ο Πλειστός από όπου αρδεύεται ο ελαιώνας Ιτέας - Άμφισσας. Γενικά τα επιφανειακά ύδατα, κύρια στα ορεινά τμήματα του νομού, δεν αξιοποιούνται ικανοποιητικά κι αυτό γιατί δεν υπάρχει ορθολογική χρήση αυτών. Πηγές στο νομό υπάρχουν με μικρές ή σημαντικές παροχές που συγκεντρώνονται κύρια στη λεκάνη απορροής του Μόρνου και του Βοιωτικού Κηφισού. Επίσης πηγές με μεγάλες παροχές υπάρχουν στο παραλιακό τμήμα του νομού από δυτικά της Ιτέας μέχρι τη κοινότητα Μαραθιά οι οποίες αναβλύζουν μέσα στη θάλασσα ή στην επαφή με την ακτή.

Πληθυσμιακή - Δημογραφική διάρθρωση

Ο πληθυσμός της Φωκίδας σύμφωνα με την απογραφή του 2001 εκτιμάται στους 48.285 κατοίκους. Ο πληθυσμός του νομού την τελευταία δεκαετία έχει αυξηθεί κατά 4.102 άτομα, αύξηση όμως που θεωρείται πολύ μικρή. Σε ότι αφορά την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, ο νομός Φωκίδας δεν εξαιρείται του γενικού δημογραφικού

κανόνα για όλα σχεδόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας τα ποσοστά συμμετοχής των μικρών ηλικιών (0 – 14 ετών) μειώνονται συστηματικά από το 1991

και μετά, γεγονός που μπορεί να έχει βραχυχρόνια αλλά και μακροχρόνια σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του νομού. Σημαντική διαπίστωση επίσης είναι ότι οι ομάδες ηλικιών 60 και άνω καταλαμβάνει το 35,41% του συνολικού πληθυσμού για το έτος 2001, γεγονός που σημαίνει ότι ο νομός γηράσκει, δεν μπορεί να συγκρατήσει τις παραγωγικές ηλικίες (20 έως 59 ετών) οι οποίες αντιστοιχούν περίπου στο 50% του πληθυσμού. Στο σύνολο του πληθυσμού της Φωκίδας οι 31.760 είναι αγροτικός και οι 16.524 είναι ημιαστικός.

Σπορ – Αναψυχή

Ορειβασία - Πεζοπορία: Ο Παρνασσός, η Γκιώνα και τα Βαρδούσια είναι από τα πιο όμορφα και πρόσφορα βουνά της Ελλάδας, για τους φίλους της ορειβασίας και της πεζοπορίας. Διασχίζονται και από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4. Η διαμονή των ορειβατών γίνεται στα ορειβατικά καταφύγια του Παρνασσού σε υψόμετρο 1.900μ., της Γκιώνας σε υψόμετρο 1.700μ. και στα δυο των Βαρδουσιών : α) του Ορειβατικού Συλλόγου Αμφισσας σε υψόμετρο 1.950μ. και του β) Πεζοπορικού σε υψόμετρο 2.050μ.

Μια μοναδικής εμπειρίας πεζοπορία προσφέρει το φαράγγι της Ρεκκας που ξεκινάει από τη κορυφή της Γκιώνας μέχρι την πεδιάδα της Βίνιανης για 12 χλμ. Οι κάθετες ορθοπλαγιές που υψώνονται σε σημαντικό ύψος και η εναλλαγή του τοπίου, σε συνδυασμό με τα νερά που τρέχουν από τις τρεις πηγές προσδίδουν μια άγρια ομορφιά και καθιστούν το φαράγγι ένα αξιόλογο μέρος για ορειβασία, για επιστημονική παρατήρηση και για περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Αναρρίχηση: Το αναρριχητικό πεδίο Συκιάς με τις αρνητικές του κλίσεις, ένα από τα καλύτερα της Ευρώπης δίνει μεγάλες συγκινήσεις στους λάτρεις του σπορ.

Αεραθλητισμός: Πολλές πλαγιές (θέση Κόφινας - Αμφισσα, Προφήτης Ηλίας - Μαλανδρίνο, περιοχή Ιτέας - Δεσφίνας) είναι ιδανικές για πτήση με αλεξίπτωτο. Γίνονται απογειώσεις προς όλες τις κατευθύνσεις του ανέμου.

Ψάρεμα: Οι εκτεταμένες ακτοθαλασσιές, που βλέπουν στον Κορινθιακό κόλπο προσφέρονται για επιφανειακό και υποβρύχιο ψάρεμα.

Κυνήγι: Οι βιότοποι των βουνών της Φωκίδας, παρέχουν άφθονα θηράματα αγριόχοιρου, λαγού και ορεινής πέρδικας, ενώ η Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή Παρνασσίδας προσελκύει πολλούς κυνηγούς από όλη τη χώρα.

Σκι: Το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας είναι αυτό του Παρνασσού. Σκιέρ συρρέουν κατά εκατοντάδες για να απολαύσουν τις ήπιες αλλά και τις δύσκολες μεγάλες πίστες του Κέντρου.

Θαλάσσια Σπορ: Τα ήρεμα νερά του Κορινθιακού προσφέρονται για θαλάσσια σπορ. Θαλάσσια σπορ όπως η ιστιοσανίδα, θαλάσσιο σκι, κτ.

Διαδρομές με το αυτοκίνητο: Το πυκνό δίκτυο δασικών δρόμων που διασχίζει όλα τα βουνά της Φωκίδας, φέρνει τον επισκέπτη κοντά στα ρέματα, βουνοκορφές, πυκνά ελατοδάση και δρυοδάση με γάρφαρες πηγές και με εξαιρετική ομορφιά διαμορφωμένους χώρους αναψυχής (Παλιοπαναγιά Δελφών, Αγία Τριάδα Καλοσκοπής, θέση Τσουκνίδα - Ποτιδάνειας, θέση Πούλιανη - Περιθιάτισσας, Αγία Ελεούσα, πλατεία Κηριάς, Πολύδροσου, Πρατά - Λάκκο - Πενταγιούς).

Ιστορία

Η αρχαία Φωκίδα έφτανε ως τον Ευβοϊκό κόλπο -όπου είχε για λιμάνι το Λαφνούντα- την κοιλάδα του Σπερχειού και του Κηφισού και κατείχε δυτικά το «ευδαίμον Κρυσσαϊόν πεδίο». Πρώτοι κάτοικοι θεωρούνται οι Πελασγοί και μετά οι Φωκείς με αρχηγό το Φώκο, γιο του Ορτυνίωνα από την Κόρινθο ή γιο του Λιακού από την Αίγινα που μετανάστευσε εδώ. Με τους Βουωτούς, τους Ίωνες και αργότερα τους Δωριείς αποτελούσαν την Αμφικτιονία του ναού του Πυθείου Απόλλωνα που είχε ως όργανο το Αμφικτιονικό Συνέδριο στο οποίο οι Φωκείς είχαν δυο ψήφους. Οι Φωκείς πήραν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο με 40 πλοία. Ο Όμηρος αναφέρει τις πόλεις Πυθώνα, Κρίσσα, Δουλίδα, Υάμπολιν, Λυλαία. Νεότερες είναι η Αμβρυσσός, Κίρρα, Αντίκυρα, Αβαί, Ελάτεια, Μεδεών κ.α. Στην αρχή των Ιστορικών Χρόνων οι 22 φωκικές πόλεις αποτελούν ομοσπονδία χωρίς κοινούς άρχοντες.

Μετά τον πρώτο Ιερό Πόλεμο (600-590) εξαιτίας της Κρίσσας για απρεπή συμπεριφορά προς το Μαντείο των Δελφών, οι Φωκείς χάνουν την επιρροή τους στο Μαντείο και οι Δελφοί γίνονται ανεξάρτητη πόλη. Στη διάρκεια του πολέμου μεταξύ Θηβαίων και Σπαρτιατών πήραν το μέρος των πρώτων τους οποίους όμως εγκατέλειψαν στη μάχη της Μαντινείας. Οι Θηβαίοι ζήτησαν την καταδίκη τους από το Αμφικτιονικό Συνέδριο, γιατί είχαν καταπατήσει εδάφη του Μαντείου. Έτσι άρχισε ο δεύτερος Ιερός Πόλεμος (356-346). Με επέμβαση του Φίλιππου οι Φωκείς νικήθηκαν οι πόλεις.

Αξιοθέατα

Τα κυριότερα αξιοθέατα της περιοχής:

- ο Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών και ο αρχαιολογικός χώρος που το περιβάλλει.

Το Μουσείο των Δελφών είναι Μουσείο του ιερού των Δελφών. Τα εκθέματά του είναι κυρίως αρχιτεκτονικά γλυπτά και αγάλματα και έργα μικροτεχνίας από αναθήματα του ιερού. Συγκαταλέγεται μεταξύ των

πρώτων ελληνικών Μουσείων σε αριθμό επισκεπτών.

Το πρώτο κτήριο του Μουσείου κατασκευάστηκε το 1903 σύμφωνα με τα σχέδια του Γάλλου αρχιτέκτονα Τουρναιρέ. Το 1938 κατασκευάστηκε νέο μεγαλύτερο Μουσείο που ενσωμάτωσε το παλαιό. Η αναδιοργάνωση του νέου Μουσείου έγινε σταδιακά και διήρκεσε έως το 1980. Το 1974 προστέθηκε μία νέα αίθουσα για την έκθεση των χρυσών και ελεφάντινων ευρημάτων του ιερού.

Πρόσφατα πραγματοποιήθηκε η επέκταση του Μουσείου των Δελφών, που βελτιώνει τη λειτουργικότητα του κτηρίου και την μορφή της πρόσοψής του.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου των Δελφών είναι:

Ο Κλέοβις και ο Βίτων. Δύο αρχαϊκά αγάλματα, που παριστάνουν τους δύο αδελφούς Κλέοβι και Βίωνα από το Αργος, ή κατ' άλλους μελετητές τους Διόσκουρους. Έργα του αρχαίου γλύπτη (Πολυ)μήδους, χρονολογούνται μεταξύ 610 - 580 π.Χ.

Κεφάλια από χρυσελεφάντινα αγάλματα.

- Ελεφάντινο κεφάλι από χρυσελεφάντινο άγαλμα θεού που αποδίδεται στον Απόλλωνα
- Ελεφάντινο κεφάλι από χρυσελεφάντινο άγαλμα θεού που αποδίδεται στην Αρτεμι.

Ζωφόρος Θησαυρού Σιφνίων. Ανάγλυφη ζωφόρος με μυθολογικές παραστάσεις, έξοχο δημιούργημα της ώριμης αρχαϊκής τέχνης. Στη βόρεια πλευρά του Θησαυρού εικονίζεται ο πόλεμος των Θεών εναντίον των Γιγάντων. 525 π.Χ.

Μετόπες του θησαυρού των Αθηναίων. Μαρμάρινες μετόπες με παραστάσεις Αμαζονομαχίας, των άθλων του Ηρακλή και του Θησέα. Έργα σπουδαίων Αθηναίων καλλιτεχνών γύρω στο 490 π.Χ.

Λευκή Κύλικα. Κύλικα με παράσταση ζωγραφισμένη σε λευκό βάθος. Ο Απόλλων καθισμένος σε δίφρο κάνει σπονδή με τη φιάλη που κρατάει στο δεξί του χέρι ενώ με το άλλο κρατάει τη λύρα. 480 - 470 π.Χ. Έργο σπουδαίου άγνωστου καλλιτέχνη.

Ηνίοχος. Χάλκινο άγαλμα που παριστάνει τον ηνίοχο του άρματος. Το αφιέρωσε στον Απόλλωνα ο τύραννος της Γέλας Πολύζαλος σε ανάμνηση της νίκης του στα Πύθια του 478 π.Χ. Αντιπροσωπευτικό έργο της αττικής γλυπτικής του αυστηρού ρυθμού, φτιαγμένο από μεγάλο καλλιτέχνη.

Αγίας. Αγαλμα του αθλητή Αγία, γνωστού πρωταθλητή στο παγκράτιο, τον 5ο π.Χ. αιώνα. Μαρμάρινο αντίγραφο χάλκινου πρωτότυπου που κατασκεύασε ο Λύσιππος. Ανήκει στο σύμπλεγμα των αγαλμάτων που αφιέρωσε στον Απόλλωνα γύρω στο 335 π.Χ. ο Θεσσαλός ιερομνήμων Δάοχος Β'.

Χάλκινο θυμιατήρι. Θαυμάσια εργασιμένο θυμιατήρι με τη μορφή νεαρής πεπλοφόρου που συγκρατεί επάνω στο κεφάλι της ημισφαιρικό λέβητα για το θυμίαμα. Πρωτότυπο έργο σπουδαίου καλλιτέχνη. 460 - 450 π.Χ.

Ο κίων με τις χορεύτριες. Σύμπλεγμα τριών νεαρών γυναικών σε χορευτική κίνηση πάνω σε φυτόμορφο κίονα. Φορούν κοντό χιτώνα κολλημένο στο σώμα και υψηλό καλάθο στο κεφάλι, όπου στηριζόταν χάλκινος λέβητας. Αφιέρωμα των Αθηναίων γύρω στο 330 π.Χ.

Αντίνοος. Μαρμάρινο άγαλμα νέου που εικονίζει τον διάσημο για την ομορφιά του σύντροφο του αυτοκράτορα Αδριανού και θεωρείται από τα ωραιότερα "λατρευτικά" του αγάλματα. Χαρακτηριστικό έργο της νεοκλασικής τέχνης του 2ου μ.Χ. αιώνα.

Αρχαιολογικός χώρος Δελφών

Στα μυκηναϊκά χρόνια στον μικρό οικισμό των Δελφών λατρευόταν η θεά Γη. Η ανάπτυξη του ιερού και του μαντείου αρχίζει τον 8ο π.Χ. αιώνα με την πλήρη επικράτηση της λατρείας του Απόλλωνα. Κάτω από την προστασία και την διοίκηση της Αμφικτυονίας το ιερό εδραιώνει τον 6ο π.Χ. αιώνα την αυτονομία του έναντι των διεκδικητών του (α΄ιερός πόλεμος), αυξάνει την πανελλήνια θρησκευτική και

πολιτική επιρροή του, μεγαλώνει σε έκταση, αναδιοργανώνει τους Πυθικούς αγώνες και πλουτίζεται με λαμπρά οικοδομήματα, αγάλματα και άλλα αναθήματα. Τον 3ο π.Χ. αιώνα κύριοι του ιερού γίνονται οι Λιτωλοί, τους οποίους αντικαθιστούν οι Ρωμαίοι το 191 π.Χ. Κατά την περίοδο της ρωμαϊκής κυριαρχίας οι Δελφοί άλλοτε λεηλατήθηκαν και άλλοτε ευνοήθηκαν από τους αυτοκράτορες. Με την επικράτηση της νέας θρησκείας το ιερό χάνει το πνευματικό του νόημα, και το 394 μ.Χ. κλείνει οριστικά με διάταγμα του αυτοκράτορα Θεοδοσίου.

Τα ερείπια των Δελφών ήρθαν στο φώς με τις συστηματικές ανασκαφές της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής, που άρχισαν το 1893 ύστερα από την επικύρωση διακρατικής δεκαετούς σύμβασης. Μετά την απαλλοτρίωση και την απομάκρυνση του Καστριού, του χωριού που από τον Μεσαίωνα είχε κτισθεί στο χώρο του ιερού, καθώς και των τεράστιων επιχωματώσεων που είχαν επισωρευθεί από τις κατολισθήσεις, αποκαλύφθηκαν τα ερείπια των μνημείων που κοσμούσαν τα δύο τεμνή του Απόλλωνος και της Αθηνάς Προναίας. Βρέθηκαν πάνω από πέντε χιλιάδες επιγραφές όλων των κατηγοριών, αγάλματα, διάφορα έργα μικροτεχνίας και κομμάτια του διάκοσμου των κτηρίων, εξαιρετικά έργα που εκπροσωπούν τα μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα της αρχαιότητας. Εκτός του τεμένους αποκαλύφθηκε το Στάδιο, το Γυμνάσιο, ο οικισμός των Δελφών και τα νεκροταφεία του.

Το μοναδικό μνημείο που διέθετε το αρχαίο υλικό του για μια σχεδόν πλήρη αναστήλωση ήταν ο Θησαυρός των Αθηναίων που αποκαταστάθηκε το 1903-1906 από τους Γάλλους με έξοδα του Δήμου Αθηναίων. Το 1959 η Αρχαιολογική Υπηρεσία διόρθωσε και συμπλήρωσε τις αποκαταστάσεις που είχαν γίνει στο βωμό των Χίων παλαιότερα έτη.

Η εμφάνιση των ερειπίων άλλαξε αισθητά από το 1938 και εξής με τις μερικές αναστηλώσεις της Θόλου και του ναού του Απόλλωνα. Στη Θόλο η αποκατάσταση φτάνει έως την απόληξη της στέγης με την μαρμαρίνη σίμη. Στο ναό η αποκατάσταση μικρών τμημάτων της βόρειας κρηπίδας, του βόρειου τοίχου, της ανατολικής κιονοστοιχίας και της επικλινούς πρόσβασης μας δίνουν μία εντύπωση του συνόλου.

Τα σημαντικότερα μνημεία του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών είναι:

Ο Ναός του Απόλλωνος. Ερείπια του δωρικού περίπτερου ναού του 4ου π.Χ. αιώνα, στο εσωτερικό του οποίου βρισκόταν το άδυτο, η έδρα του Μαντείου. Κτίστηκε στην ίδια θέση και με τα ίδια σχέδια παλαιότερου ναού του 6ου αιώνα. Σήμερα έχει την μορφή που έλαβε με την μερική αναστήλωση των ετών 1938-1941.

Ο Θησαυρός των Αθηναίων. Μικρό κτήριο δωρικού ρυθμού με δύο κίονες στην πρόσοψη ανάμεσα στις παραστάσεις και πλούσιο γλυπτικό διάκοσμο. Κτίστηκε από τους Αθηναίους στο τέλος του 6ου π.Χ. αιώνα για να στεγάσει τα αναθήματα στον Απόλλωνα. Είναι το μοναδικό μνημείο του χώρου που υψώνεται στις πραγματικές του διαστάσεις μετά την αναστήλωση του 1903-1906.

Ο Βωμός των Χίων. Ο μεγάλος βωμός του ιερού που κατασκεύασαν με έξοδά τους οι Χίοι τον 5ο π.Χ. αιώνα σύμφωνα με την επιγραφή που ήταν χαραγμένη στην κορωνίδα. Η αντίθεση του χρώματος του μαρμάρου (λευκό στην βάση και στην κορωνίδα και μαύρο στο υπόλοιπο) δημιουργεί εντυπωσιακό σύνολο. Αναστήλωθηκε το 1920.

Η Στοά των Αθηναίων. Στοά ιωνικού ρυθμού με επτά μονόλιθες κολώνες, κτισμένη από τους Αθηναίους μετά το 478 π.Χ. για να στεγάσει τρόπαια των αθηναϊκών ναυτικών μαχών, σύμφωνα με την επιγραφή που είναι χαραγμένη στην πρόσοψη του στυλοβάτη.

Το Θέατρο του Ιερού. Κατασκευάστηκε τον 4ο π.Χ. αιώνα αλλά την σημερινή του μορφή πήρε στην αρχή των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων. Το κοίλο του είχε τριανταπέντε σειρές καθισμάτων και στην πλακόστρωτη ορχήστρα σώζονται τα θεμέλια της σκηνής. Χρησιμοποιείτο κυρίως για τους δραματικούς και τους λυρικούς αγώνες στις μεγάλες γιορτές του ιερού.

Το Στάδιο. Κατασκευάστηκε τον 5ο π.Χ. αιώνα για τη διεξαγωγή των πανελλήνιων αγώνων των Πυθίων. Ανακαινίσθηκε από τον Ηρώδη τον Αττικό (2ος μ.Χ. αιώνας), που έκτισε τα πέτρινα εδώλια και τη μνημειώδη είσοδο με τις ανίδες.

Κασταλία. Η ιερή πηγή των Δελφών στην χαράδρα των δύο Φαιδριάδων βράχων. Σήμερα σώζονται οι δύο μνημειακές κρήνες όπου έφθανε το νερό της πηγής: η αρχαϊκή και η λαξευμένη στο βράχο ρωμαϊκή κρήνη με τις κόγχες για τα αναθήματα στη νύμφη Κασταλία.

Η Θόλος. Στρογγυλό κτήριο δωρικού ρυθμού, αριστούργημα της αρχαίας αρχιτεκτονικής. Κτίσθηκε γύρω στο 380 π.Χ. και ο προορισμός του παραμένει αβέβαιος. Ο πλούτος του κτηρίου, η πολυχρωμία του υλικού τους, η λεπτότητα της εργασίας, ο γλυπτικός του διάκοσμος μαρτυρούν την ιδιαίτερη σημασία του.

Σήμερα έχει τη μορφή που πήρε με τη μερική αναστήλωση του 1938.

Πολυγωνικός τοίχος. Αναλημματικός τοίχος με περίτεχνη τοιχοποιία. Κατασκευάστηκε κατά την καταστροφή του ναού το 548 π.Χ. για να συγκρατήσει το άνδηρο όπου θεμελιώθηκε ο νέος ναός. Οι αρμοί των λίθων του είναι καμπύλοι και έχουν τέλεια προσαρμογή. Επάνω του είναι χαραγμένο πλήθος επιγραφών, κυρίως πράξεις απελευθερώσεων δούλων.

Το Γυμνάσιο. Συγκρότημα οικοδομημάτων, όπου γυμνάζονταν και διδάσκονταν οι νέοι των Δελφών. Στη στοά και στον υπαίθριο χώρο του ανώτερου επιπέδου γινόταν η άσκηση στο τρέξιμο, στο κατώτερο υπήρχε η παλαιάστρα, η πισίνα και οι θέρμες.

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμφισσας

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Λαμφισσας, στεγάζεται στο παλαιό αρχοντικό του Αρείου Πάγου Σαλώνων. Το κτήριο ανήκε στη Διοίκηση Χωροφυλακής Λαμφισσας, για να γίνει κτήμα του Υπουργείου Πολιτισμού. Στη συνέχεια ανακαινίστηκε και διαμορφώθηκε καταλλήλως για να στεγάσει τα αρχαιολογικά ευρήματα της Λαμφισσας και της περιοχής της.

Ο 1ος όροφος περιλαμβάνει τα ευρήματα της περιοχής και ο 2ος όροφος αυτά της αρχαίας Λαμφισσας, ενώ μια μεγάλη αίθουσα του 2ου ορόφου φιλοξενεί ένα σύγχρονο νομισματικό μουσείο 3000 περίπου νομισμάτων αρχαίων ελληνικών, ρωμαϊκών, ελληνορωμαϊκών, βυζαντινών, μεσαιωνικών, τουρκοκρατίας και νεωτέρων χρόνων. Από αυτά τα 1000 βρέθηκαν στο χώρο της Παιδικής Χαράς και τα υπόλοιπα αποκτήθηκαν από δωρεά της ιδιωτικής Συλλογής Δρόσου Κραβαρτόγιαννου. Το σπουδαιότερο έκθεμα αποτελεί το άγαλμα της Αρτέμιδος.

- Ο Βυζαντινός Ναός του Σωτήρος στην Λαμφισσα

Σε μικρή απόσταση βρίσκεται ο Ναός του Σωτήρος, θαυμάσιο μνημείο τέχνης, βυζαντινού ρυθμού του 11ου ή 12ου αιώνα. Στη βάση του λόφου Κοφινά, λαξευμένος σε κωνοειδή βράχο σώζεται τάφος μυκηναϊκής περιόδου, η «Λυκότρυπα». Ρωμαϊκά και Χριστιανικά ψηφιδωτά με σημαντικότερο το βαπτιστήριο του 3ου και 4ου αιώνα και λείψανα παλαιοχριστιανικής Βασιλικής.

Τέλος, στην Αμφισσα υπάρχουν πολλά παλιά αρχοντικά και νεοκλασικά κτίρια με γύψινες διακοσμήσεις και αξιόλογες τοιχογραφίες λαϊκών ζωγράφων της εποχής. Βασική ενασχόληση των κατοίκων της είναι η ελαιοκαλλιέργεια.

- Το Ναυτικό Μουσείο Γαλαξειδίου

Το κτίριο που στεγάζεται σήμερα το Μουσείο κτίστηκε το 1868-1870. Το 1979 ανακαινίστηκε, εξοπλίστηκε και σήμερα στεγάζεται σ' αυτό ολόκληρο το Μουσείο.

Στις δύο μεγάλες αίθουσες είναι συγκεντρωμένα αντικείμενα που έχουν σχέση με τα καράβια και τη θάλασσα και φέρουν τον τίτλο "Ναυτική πινακοθήκη". Εμπνευστής και ιδρυτής της πινακοθήκης από το 1928, είναι ο γιατρός Ευθ. Βλάμης. Συγκεντρώθηκαν τότε, πίνακες ιστιοφόρων, ναυτικά όργανα, και ακρόπρωρα που αποτέλεσαν το πρώτο υλικό. Από τα εκθέματα της πινακοθήκης, αξιολογότερα είναι, πίνακες ιστιοφόρων, ακρόπρωρα με ξυλόγλυπτες γυναικείες μορφές, ναυτικά όργανα, ημερολόγια των πλοίων, νηολόγια των Γαλαξειδιώτικων караβιών και οι πίνακες του λαϊκού ζωγράφου και καπετάνιου Πέτρου Πετραντζά. Επίσης σε ειδική προθήκη, φυλάσσεται το "Χρονικό του Γαλαξειδίου", το οποίο εκδόθηκε από τον Κ. Ν. Σάθα, το 1865.

Μερικά από τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου είναι:

Louis Roux "Αγ. Σπυρίδων". Υδατογραφία 61x81 εκ.

Vincenzo Luzzo "Αίολος", υδατογραφία, 54x76 εκ.

Βιβλίο ναυτιλίας του 1806. Οκτάς της ίδιας περίπου εποχής.

Ακρόπρωρο, ύψος 165 εκ.

*Ε*σωτερικό του Μουσείου

- Τα αρχαία τείχη της Λυαίας

Η Λυαία είναι μία αρχαιότατη φωκική πόλη, η οποία αναφέρεται στο "Νεών Κατάλογο" της Ιλιάδας.

Τα τείχη της κατασκευάστηκαν πιθανότατα στα μετά τον Φίλιππο χρόνια της ανοικοδόμησης των φωκικών ακροπόλεων, ενώ δείγματα μιας παλαιότερης οχύρωσης σώζονται στην κορυφή της ακρόπολης που πιθανόν να αποτελούσε το τείχος της Λυαίας πριν από την καταστροφή του Φιλίππου.

Τα τείχη της ακρόπολεως είναι τραπεζιόσχημης τοιχοδομίας και περιλαμβάνουν κατά διαστήματα ορθογώνιους πύργους. Χρονολογούνται στον 4ο αιώνα π.Χ.

Σε μερικά σημεία της αρχαίας οχύρωσης έχουν γίνει μετασκευές και προσθήκες στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (13ος-14ος αιώνας).

- Το Φράγμα και η Λίμνη του Μόρνου.

Ο Μόρνος, Δαφνούς ή Υλαιάθος κατά την αρχαιότητα, πηγάζει από τις νότιες πλαγιές της Οίτης και χύνεται στα όρια Κορινθιακού και Πατραϊκού κόλπου δυτικά της Ναυπάκτου. Καθορίζει τα όρια των επαρχιών Λωριίδας και Ναυπακτίας, ενώ στο μέρος που εκβάλλει σχηματίζει μια μικρή πεδινή περιοχή. Έχει συνολικό μήκος 70 χιλιόμετρα περίπου κι η λεκάνη απορροής του είναι 1180 τετρ. χιλιόμετρα. Το φράγμα του Μόρνου απέχει 28χλμ από το Λιδορίκι και

κατασκευάστηκε για να καλύψει τις ανάγκες ύδρευσης του νομού Αττικής. Μετά την κατασκευή του δημιουργήθηκε τεχνητή λίμνη. Στο βυθό της βρίσκεται θαμένο το χωριό Κάλλιο, το οποίο καταποντίστηκε από τα νερά της τεχνητής λίμνης την 1η Ιανουαρίου του 1980. Το αρχαίο Κάλλιο ήταν χτισμένο δίπλα στα ερείπια της Καλλιπόλης, της σημαντικότερης αιτωλικής πόλης της περιοχής, κέντρο πιθανότατα ολόκληρου του αιτωλικού έθνους των Οφιονέων. Μετά την καταστροφή του χωριού από τα νερά της λίμνης, κατασκευάστηκε στη θέση του ένας καινούριος οικισμός, ο οποίος βρίσκεται σε υψόμετρο 460μ. και απέχει 14 χλμ από το Λιδορίκι.

- Το Κάστρο της Ωριάς στην Λμφισσα.

Η Ακρόπολη της Λμφισσας φέρει λείψανα τριών διακεκριμένων ρυθμών οικοδομικής : ελληνικού, ρωμαϊκού και βυζαντινού. Κατά διαστήματα συναντώνται ογκόλιθοι πελασγικής εποχής. Οι βάσεις του αποτελούνται από ορθογώνιους λίθους οριζόντια τοποθετημένους.

Πάνω σε αυτούς έχτισαν οι Βυζαντινοί και ύστερα οι Καταλανοί. Σώζεται η εσωτερική πύλη, η οποία αποτελείται από δύο

ογκόλιθους όπου στηρίζεται τρίτος κολοσσιαίων διαστάσεων. Στο ΒΔ σημείο της ακρόπολης, προς την είσοδο της εξωτερική πύλης, εκτείνεται το σωζόμενο τμήμα του τείχους, όπου διακρίνονται λείψανα πολλών εποχών. Ο ελληνικός περίβολος υπάρχουν ερείπια Φραγκικής εκκλησίας, άλλης μικρής Βυζαντινής και μικρού

Ρωμαϊκού τεμένους. Στο εσωτερικό της Ακρόπολης διακρίνονται δύο στρογγυλοί πύργοι βυζαντινής κατασκευής, εκ των οποίων ο ένας είναι ερειπωμένος. Ο καλύτερα διατηρημένος φέρει το όνομα Πύργος της Βασιλίσσης διατηρείται σε καλή κατάσταση, σχεδόν σε όλα τα σημεία. Στο εσωτερικό των τειχών.

Κατά την παράδοση το Κάστρο των Σαλώνων είναι ένα από τα κάστρα της Ωριάς, δηλ. της ωραίας, κρύβοντας τον θρύλο της όμορφης βασιλοπούλας που σκοτώθηκε. Η αληθινή ιστορία που έδωσε για το θρύλο στο Κάστρο των Σαλώνων είναι η ακόλουθη: Το 1393 κυβερνούσε τα Σάλωνα, για λογαριασμό της Καταλανής χήρας του Λουδοβίκου, ένας ιερέας, που ονομαζόταν Στράτος, βίαιος και φιλοχρήματος που πίεζε τους πολίτες. Κάποτε

απήγαγε την ωραιότατη ανηψιά του επισκόπου Σεραφείμ, Αρετή.

Ο Σεραφείμ ξεσήκωσε τους χριστιανούς κατά του

Στράτου και κάλεσε τους Τούρκους να καταλάβουν την πόλη. Ο Στράτος κλείστηκε στο Κάστρο, σκότωσε την Αρετή και ετοιμάστηκε να φύγει. Τότε έγινε επανάσταση στη φρουρά και ένας Σαλονίτης σκότωσε το τύραννο και παρέδωσε το κεφάλι στο Σουλτάνο. Ο θρύλος θέλει την Αρετή βασιλοπούλα, που δραπετεύει από τον Φράγκο τύραννο και για να μην πέσει στα χέρια των Τούρκων γκρεμίζεται από τον ψηλότερο βράχο του Κάστρου και σκοτώνεται.

Σημαντικότερο ρόλο θα παίξει το Κάστρο στην Επανάσταση του 1821. Στις 27 Μαρτίου πολιορκείται και καταλαμβάνεται η πόλη των Σαλώνων από το Πανουργιά και τα παλληκάρια του. 600 Τούρκοι κλείνονται στο Κάστρο. Στις 10 Απριλίου, ανήμερα του Πάσχα, οι Τούρκοι εξουθενωμένοι παραδίδουν τον οπλισμό τους στον Πανουργιά, συλλαμβάνονται και εξοντώνονται. Το Κάστρο των Σαλώνων είναι το πρώτο Κάστρο που έπεφτε σε χέρια ελληνικά, σύμβολο λευτεριάς που είχε αρχίσει να σημαίνει στην καρδιά της Ρούμελης.

- Το Χάνι της Γραβιάς

Η Γραβιά είναι ιστορικό χωριό, γνωστό από το «Χάνι της Γραβιάς», όπου ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος και οι λίγοι σύντροφοί του σταμάτησαν, στις 8 Μαΐου 1821, την προέλαση 8.000 Τούρκων του Ομέρ Βρυώνη προς την επαναστατημένη Ελλάδα. Το περιώνυμο πανδοχείο, που η μάχη γύρω από αυτό έγινε σύμβολο ηρωισμού στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης του '21.

Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Γερολέκα στη βόρεια έξοδο του στενού της Άμπλιανης, μεταξύ Παρνασσού και Γκιόνας. Μετά τη θυσία του Διάκου στην Αλαμάνια, οι οπλαρχηγοί της Στερεάς Πανουργιάς και Δυοβουνιώτης συνεσκέπτοντο μέσα στο χάνι πώς θ' ανακόψουν την πορεία του Ομέρ Βρυώνη και του Κιοσέ Μεχμέτ που με 8.000 στρατό βάδιζαν προς την Άμφισσα. Τότε κατέφθασε ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος με 120 άνδρες. Αποφασίστηκε οι κύριες δυνάμεις με τον Πανουργιά και τον Δυοβουνιώτη να καταλάβουν οχυρές θέσεις δεξιά και αριστερά της διαβάσεως, και ο Ανδρούτσος να προβάλλει άμυνα μέσα από το χάνι. Μαζί του κλείστηκαν ο Γκούρας και άλλοι εκατό. Η τουρκική προφυλακή πλησίασε τις πρωινές ώρες (8 Μαΐου 1821) και ως το μεσημέρι οι υπερασπιστές της Γραβιάς απέκρουσαν τρεις λυσσώδεις εφόδους. Το απόγευμα επεχείρησαν και άλλη έφοδο, αλλά υποχώρησαν με σωρούς πτωμάτων. Όταν έδυσε ο ήλιος, οι πασάδες διέταξαν αποκλεισμό του πανδοχείου και τη μεταφορά κανονιών από τη Λαμία για την εκπόρθησή του.

Τη νύκτα όμως, οι υπερασπιστές κατόρθωσαν να ξεφύγουν όλοι σώοι. Άφησαν στο χάνι μόνο δύο νεκρούς, από τις επιθέσεις της ημέρας, ενώ οι τουρκικές απώλειες έφθασαν τους 423 άνδρες.

Η άμυνα της Γραβιάς ωφέλησε πολύ τον αγώνα, που ήταν ακόμη στις αρχές του, και ψυχολογικά, αλλά απέτρεψε και τους πασάδες από το σχέδιό τους να καταλάβουν την Άμφισσα.

Σήμερα στη θέση αυτή έχει ανεγερθεί μνημείο. Απέχει 33 χλμ Β από την Άμφισσα και έχει 887 κατοίκους.

Στο Καστέλλι - 3 χλμ Β - βρίσκεται το Κοινοτικό Μουσείο, με αρχαιολογικά ευρήματα, φορητές εικόνες, χειρόγραφα, τοπικές φορεσιές.

ΟΡΕΙΝΗ ΦΩΚΙΔΑ

ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ

Τα Βαρδούσια με ύψος 2.495 μ. είναι ένας μεγάλος ορεινός όγκος και, ίσως ένας από τους πιο όμορφους της ελληνικής φύσης με ανάγλυφο ιδιαίτερα σκληρό. Έχει άγριες και απότομες κορφές που είναι γνωστές για την ομορφιά τους και την δυσκολία τους.

Γεωγραφικά χωρίζεται σε τρία συγκροτήματα :

Το βόρειο που είναι ομαλό με κορφές (Μεγάλη Χούνη 2.286μ., Σινάνι 2.059μ). Το Νότιο που περιλαμβάνει και την κορυφή Κόρακας 2.495μ. την ψηλότερη των Βαρδουσιών και το Δυτικό κομμάτι που είναι ένα σύνολο απόκρημνων κορφών (Πυραμίδα 2.350μ, Αλογόραχη 2.270μ κα.) που δημιουργεί έντονο ορειβατικό ενδιαφέρον μια και η ανάβαση σε πολλά σημεία είναι αρκετά δύσκολη και που τα όρια τους φθάνουν ως τα καταφύγια.

Αν τώρα από το διάσελο ακολουθήσουμε νότια πορεία περπατώντας στο λιβάδι και περίπου σε μια ώρα φθάνουμε στα δύο καταφύγια του βουνού.

Από το ύψος του δεύτερου καταφυγίου ακριβώς ανατολικά του ξεκινάει το μονοπάτι που θα σε βγάλει πάνω στο βουνό. Η αρχή του μονοπατιού είναι οροθετημένη. Το μονοπάτι σκαρφαλώνει μια σάρα και καταλήγει στο πέραςμα Πόρτες (1 ώρα περίπου μ' έντονη ανηφόρα). Μπροστά σου βρίσκεται ο Μέγας Κάμπος, ένα λιβάδι που σε οδηγεί σε τρεις κορφές. Περίπου σε μισή ώρα από το σημείο αυτό καταλήγεις

στην κορυφή Κόρακα.

Ορειβασία περιλαμβάνει και πολλά αναρριχητικά πεδία.

Η κύρια ανάβαση στα Βαρδούσια γίνεται από το χωριό Άνω Μουσούνιτσα (Αθ. Διάκος). Από το χωριό ξεκινά μονοπάτι που βγάζει αριστερά από το ύψωμα του Προφήτη Ηλία και καταλήγει στο διάσελο Σταυρός (3 περίπου ώρες). Υπάρχει βέβαια και οδικός δρόμος (χωματόδρομος) που καταλήγει στο σημείο αυτό και μάλιστα φθάνει και στα καταφύγια. Η πορεία μέχρι το διάσελο είναι αρκετά εύκολη και από το διάσελο βλέπεις σχεδόν όλον τον όγκο του βουνού μια και στο σημείο αυτό ξεκινούν τα λιβάδια της Μουσούνιτσας

Τμήμα του Ε4 από τη Γραμμένηνη Οξιά ως τον Αθανάσιο Διάκο.

Ανάβαση στον Κόρακα από τα καταφύγια.

Αναβάσεις στις κορυφές του Δυτικού Συγκροτήματος (Σκούφια, Σούφλες, Αλογόραχη, Πλάκα, Πυραμίδα, Γιδοβούνι).

Ανάβαση στο Βόρειο Συγκρότημα (Βουνό της Χωμήριανης).

Διάσχιση της Νότιας Κορυφογραμμής

Διασκελισμός Οξιάς - Βαρδουσιών.

Ανάβαση στον Κόρακα από τις Κοπρισιές.

Διασκελισμός του Δυτικού Συγκροτήματος.

Πορεία από τον Αθανάσιο Διάκο ως τον Κουινιάκο.

Πορεία από το Διακόπι ως τα Μετερίζια.

Πορεία με βάση την Σκασμένη Στρούγκα.

Πορεία με βάση τα Λιβιάδια της Αρτοτίνας

Αναρριχητικές Διαδρομές

Πενήντα Διαδρομές στο Νότιο Συγκρότημα (Κόρακας, Σκόρδα Πιτιμάλικου, Κορφή, Βράχος Λιοντάρι, Βράχος Αϊτός, του Γκιώνη το Πλάι, Σκόρδα Μουσουνίτσας)

Σαράντα εννέα Διαδρομές στο Δυτικό Συγκρότημα (Κεντρική & Δυτική Σούφλα, Αλογοράχη, Πλάκα, Πυραμίδα, Κάτω & Πάνω Ψηλό, Γιδοβούνι)

Τρεις Διαδρομές στο Βόρειο Συγκρότημα (Μεγάλο Ζαστάνο).

Πεζοπορία

Για την κλασσική ανάβαση στον Κόρακα ξεκινάμε από την Άνω Μουσουνίτσα, φτάνουμε στη θέση Σταυρός και καταλήγουμε στα καταφύγια. Από το δεύτερο καταφύγιο φτάνουμε στις Πόρτες. Από κει βγαίνουμε στο Μέγα Κάμπο το οροπέδιο της κορφής. Υπάρχουν δύο εξίσου σύντομοι δρόμοι : α) οι Κοπρισιές, όπου είναι το ρέμα της Μουσουνίτσας το οποίο μας βγάζει στο Μέγα Κάμπο και από κει αριστερά στην κορφή. β) από το Ασανσέρ, που αρχίζει από τα δάση πάνω από τη Μουσουνίτσα και βγαίνει στην κορυφογραμμή πολύ κοντά στον Κόρακα. Η διάσχιση της κορυφογραμμής Κόρακα και δύο Σκόρδων έχει φανταστική θέα στα Βαρδούσια και στη Γκιώνα. Στο δυτικό συγκρότημα υπάρχουν ξεχωριστοί δρόμοι που οδηγούν στις διάφορες κορυφές όπως δυτική και βόρεια Σούφλα και Γιδοβούνι. Τέλος μπορούμε να συνδυάσουμε διαφορετικές πορείες και να κάνουμε διασχίσεις από χωριό προς χωριό ή από το ένα βουνό σε κάποιο άλλο. Η πιο εντυπωσιακή διάσχιση είναι Κουινιάκος - Γαρδίκι.

Οικολογία

Κύριο χαρακτηριστικό των Βαρδουσιών είναι η εκτεταμένη αλπική περιοχή που περιλαμβάνει τόσο την αλπική ζώνη όσο και ένα μεγάλο μέρος της υποαλπικής. Μεγάλα καταπράσινα λιβάδια απλώνονται ανάμεσα στις κορφές. Σε αυτά βόσκουν 15.000 – 20.000 γιδοπρόβατα. Στην περιοχή του Κάτω Ψηλού υπάρχουν δύο ζευγάρια χρυσαετών, ένα ζευγάρι γυπαιτών, μερικές ποντικογερακίνες και βραχοκρκίνεζα. Συναντάμε επίσης ορεινές πέρδικες, χιονοψάλτες, βουνοσταχτάρες και κιτρινοκαλιακούδες.

Το όριο των Βαρδουσιών προς τα δυτικά είναι ο ποταμός Εύηνος, όπου κολυμπάνε ακόμα οι πέστροφες. Εδώ ζει και η βίδρα, απειλούμενο θηλαστικό των ποταμών.

ΓΚΙΩΝΑ

Μεγάλος ορεινός όγκος ύψους 2.510μ., βόρεια από την Άμφισσα - Λιδωρίκι.

Βουνό κατάφυτο από έλατα και κέδρους. Αποτελείται από ασβεστολιθικά στρώματα. Χωρίζεται από τα Βαρδούσια με το Μόρνο ποταμό.

Θεωρείται το σπανιότερο ορεινό φυσικό οικοσύστημα της Στερεάς Ελλάδας.

Είναι από τα ωραιότερα βουνά με καθόλου βαρετές διαδρομές, από όπου κι αν ανέβεις. Από την κορφή αγναντεύεις Παρνασσό και Βαρδούσια κι ακόμα πιο μακριά, Βελούχι, Οίτη, Όθρη, ακόμα Πίνδο και Όλυμπο.

Έχει πολλά αναρριχητικά πεδία όπου έχουν γίνει αξιόλογες αναρριχήσεις και τη μεγαλύτερη ορθοπλαγιά των Βαλκανίων πάνω από το χωριό Συκέα, όπου εκεί υπάρχει το ωραιότατο σπήλαιο Ζωοδόχος Πηγή (Αρσάλη) με εντυπωσιακό διάκοσμο.

Είναι το νοτιότερο σημείο εξάπλωσης του λύκου στην Ελλάδα, και πολλών ειδών αρπακτικών πουλιών.

Στη Γκιώνα υπάρχει ένα καταφύγιο, που βρίσκεται σε κακό σημείο. Οι περισσότεροι ορειβάτες αναγκάζονται να κατασκηνώνουν στη Βαθιά Λάκα και το χειμώνα οι καιρικές συνθήκες δυσκολεύουν τη διαμονή. Ίσως ένα καταφύγιο σε αυτό το μέρος να ήταν ιδανικό για τις χειμερινές αναβάσεις.

Καταφύγιο: Γρηγόρης Περδίκης

Θέση - Υψόμετρο: Λάκα Καρβούνι -1.850μ.

Εξοπλισμός: Τζάκι, σόμπα με ξύλα, κουζίνα, νερό: πηγή (10 λεπτά με τα πόδια), χωρητικότητα 20 ατόμων.

Πρόσβαση: Από Άμφισσα στο Προσήλιο: 12 χλμ. ασφαλτος. Από Προσήλιο 6 ώρες πεζοπορία.

Από Καλοσκοπή: 40 χλμ. από τα οποία 18 χλμ. χωματόδρομος, 5 ώρες πεζοπορία .

Σημ. Τους θερινούς μήνες ο δρόμος των μεταλλείων φτάνει μέχρι τη Λάκα Καρβούνι, 20 λεπτά από το Καταφύγιο.

Δασικό χωριό

Το Δασικό χωριό στη θέση Καψίτσα της περιοχής Προσηλίου του δήμου Άμφισσας δημιουργήθηκε από το δασαρχείο Άμφισσας, σε υλοποίηση σχετικού περιβαλλοντικού προγράμματος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Το δασικό χωριό δημιουργήθηκε σε ένα πανέμορφο τοπίο της Ν.Α. πλευράς της Γκιώνας, σε υψόμετρο 1.000μ. και ανήκει στο δημοτικό διαμέρισμα Προσηλίου του δήμου Άμφισσας. Το χωριό αυτό απέχει από την Άμφισσα 20 περίπου χλμ. και φθάνει κανείς εκεί με άνετο δρόμο, ο οποίος στα 8 περίπου χλμ. είναι ασφαλτοστρωμένος (Εθνική Οδό Άμφισσας - Λιδορικίου) και ο υπόλοιπος σκυροστρωμένος.

Η Γκιώνα έχει τεράστια οικολογική σημασία και απaráμιλλη φυσική ομορφιά, παρά την έλλειψη των νεράν που οφείλεται στη γεωλογική δομή της (ασβεστολιθική), προκαλεί το φυσιολάτρη, το μαθητή, το φοιτητή, τον ορειβάτη ή τον πολίτη που πνίγεται από το ρυπογόνο περιβάλλον της πόλης, για μια αξέχαστη περιβαλλοντική γνωριμία.

Το δασικό χωριό, αγκαλιασμένο από τα βαθύσκια δάση της κεφαλληνιακής ελάτης, μπορεί να γίνει το ορμητήριο για μία ποικιλία κοντινών ή πιο μακρινών διαδρομών, με τα πόδια ή το αυτοκίνητο για απόλαυση της φύσης. Το χωριό έχει 20 κατάλληλα εξοπλισμένα οικήματα, που κατασκευάστηκαν τόσο μακριά μεταξύ τους ώστε να διασφαλίζεται η ηρεμία των ενοίκων αλλά και τόσο κοντά, ώστε να μη χάνεται η αίσθηση του ενιαίου οικισμού, σε συνδυασμό με το καλαίσθητο εστιατόριο, το άνετο γήπεδο αθλοπαιδιών, για νέους όλων των ηλικιών, τους επιλεγμένους χώρους με τα όργανα παιδιών για νέους όλων των ηλικιών, τους επιλεγμένους χώρους με τα όργανα παιδικής χαράς, για τους μικρούς φυσιολάτρες, φιλοδοξεί να προσφέρει πολλά στους επισκέπτες του. Τα έργα υποδομής και η επέμβαση στο περιβάλλον περιορίστηκαν στον απόλυτο απαραίτητο βαθμό. Έτσι, με τη δροσιά του καλοκαιριού, που υπόσχεται η πληθωρική παρουσία του έλατου και τη θαλπωρή του χειμώνα που εξασφαλίζουν οι χώροι διαμονής και εστίασης, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για πλήρη επιτυχία της όλης προσπάθειας.

Αναρρίχηση

Οι αναρριχητικές διαδρομές είναι:

Πυραμίδα

Λαζόρεμα

Ορθοπλαγιά της Συκιάς

Ξεροβούνι

Πύργος

Πλατύβουνα

Τραγονόρος

Πεζοπορία

Βινιάνη - Ρεκκά - Λάκα Καρβούνη

Πυραμίδα

Βίνιανη - Ρεκκά - Λάκα Καρβούνη -

Πυραμίδα - Λαζόρεμα - Συκιά

Καλοσκοπή - Μνήματα - Πυραμίδα

Καλοσκοπή - Μνήματα - Κριθαρόλακα -

Λάκα Καρβούνη (Καταφύγιο) - Διάσελο Πυραμίδας Πλατύβουνας - Λαζόρεμα -
Συκιά - Αθανάσιος Διάκος - Προφήτης Ηλίας - Σταυρός Μετερίζια - Αρτοτίνα

Λευκαδίτι - Τραγονόρος - Λάκα Καρβούνη

(Καταφύγιο) - Διάσελο Πυραμίδας - Πλατύβουνας - Βαθιά Λάκα - Κορφή Πύργος -
Στρώμη

Προσήλιο - Βίνιανη - Κορφή Προφήτη

Ηλία.

Οικολογία

Μέσα στα ξέφωτα του δάσους ξεφυτρώνουν γαύροι, σφεντάμια και αγριοτριανταφυλλιές και στο χώμα διασταυρώνονται ίχνη από αγριογούρουνα, ζαρκάδια και αγριόγιδα. Στα απόκρημνα μέρη αυτής της ζώνης πετάνε μεγάλα αρπακτικά όπως γυπαετός, χρυσαετός.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα κυριότερα μοναστήρια που συναντάμε στο Ν.Φωκίδας είναι τα εξής:

Η Ιερά Μονή Παναγίας Βαρνάκοβας, βυζαντινό Μοναστήρι των θρύλων και των παραδόσεων, με έτος ίδρυσης το 1077 μ.Χ. από τον «εκ Καρυών» όσιο Αρσένιο. Η

Βαρνάκοβα υπήρξε το προπύργιο της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού (εθνική συνείδηση, γλώσσα, παραδόσεις) στα χρόνια της επιρροής των Λατίνων στη Δυτική

Ελλάδα και κυρίως, κατά τη Φραγκοκρατία της ευρύτερης περιοχής και ο

«κυματοθραύστης» των σχεδίων καθολικοποίησης του Ελληνισμού, που θρησκευτικά ανήκε τότε στον Πάπα της Ρώμης.

Κατά το μεγάλο αγώνα του 1821 υπήρξε κέντρο ανεφοδιασμού των μαχητών της Ρούμελης και ισχυρό οχυρό τους.

Μετά την πτώση του Μεσολογγίου η Ιερά Μονή Βαρνάκοβας έγινε ολοκαύτωμα (26-05-1826). Σήμερα το ιερό Μοναστήρι της Παναγίας Βαρνάκοβας, ανακαινισμένο, αποτελεί χώρο ψυχικής ανάτασης και πνευματικής γαλήνης φωλιασμένο μέσα σε απέραντο «Δεντριά».

Το Ιστορικό Μοναστήρι του Αη-Γιάννη θερμών, με τα Μετόχια του και τις μεγάλες πηγές του «Βυζαντινού ποταμιού» της Μαντήλωσ, που έγινε το Πρώτο Ολοκαύτωμα της Λευτεριάς του 1821.

Η Παλαιοχριστιανική εκκλησία της Ανάληψης του Σωτήρα, στα Νέα Κούκουρα.

Το ωραιότατο Καθολικό μοναδικής τέχνης βυζαντινής τεχνοτροπίας σε ολόκληρα τα Βαλκάνια του **Μικρομοναστηριου Ευπαλίου Αη-Γιάννης**. Πρόκειται για εξαίρετο, όσο και σπάνιο μνημείο αρχιτεκτονικής βυζαντινής τέχνης, στην παρυφή του Ευπαλίου, πάνω σε ωραιότατο αντέρισμα μεγάλου «Πλατανιστα», οργανωμένου σε χώρο αναψυχής και θρησκευτικών εκδηλώσεων.

Το ιστορικό από το 1821 **μοναστήρι του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου**.

Το ναϊδριο των Ταξιαρχών (στον περίβολο του Αγίου Χαράλαμπου), τύπος θολωτής Βασιλικής του 12ου αιώνα με αξιόλογες, αλλά φθαρμένες βυζαντινές τοιχογραφίες.

ΠΑΡΑΛΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ

ΓΑΛΑΞΙΔΙ

Το Γαλαξίδι, παλιό εμπορικό λιμάνι, είναι χτισμένο σε μικρό φιορδ, στη θέση της αρχαίας Οιάνθης. Απέχει 29,5 χλμ Ν από την Άμφισσα και έχει 1718 κατοίκους. Γνώρισε ιδιαίτερη ακμή το 18ο και 19ο αι. χάρη στο στόλο του. Αργότερα, με την επικράτηση των ατμομηχανών στα πλοία και τη διάνοιξη του Ισθμού της Κορίνθου, οι Γαλαξιδιώτες εφοπλιστές καταστράφηκαν. Το ρουμελιώτικο λιμάνι διατηρεί μέχρι σήμερα τη γραφικότητά του, με τα παραδοσιακά αρχοντικά και τις όμορφες παραλίες του.

Στην κοινότητα στεγάζεται το Μουσείο, που περιλαμβάνει συλλογή από ευρήματα ανασκαφών της περιοχής, ναυτικά εκθέματα, εικόνες, μακέτες πλοίων, ναυτικούς χάρτες, ακρόπρωρα, όργανα πλεύσης, λαϊκές θαλασσογραφίες και εθνολογικά εκθέματα - διάφορα όπλα από την Επανάσταση του '21. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, με μοναδικής τέχνης ξυλόγλυπτο τέμπλο, η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, με ζωδιακό κύκλο στο δάπεδο και ηλιακό ρολόι στο προαύλιο, η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη, με εικόνα του Δαμασκηνού, και η εκκλησία του Προφήτη Ηλία, με παλιές εικόνες, σε απόσταση 2 χλμ Β.

Μια όμορφη διαδρομή ανάμεσα στα λιόδεντρα, περίπου 3 χλμ από την πόλη, οδηγεί στην κατεστραμμένη από τους σεισμούς μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα. Η θέα είναι πανοραμική. Σήμερα, σώζεται η μικρή εκκλησία, όπου υπάρχουν κομμάτια από αρχαίες μαρμάρινες κολόνες. Στο εσωτερικό της, διακρίνει κανείς βυζαντινές τοιχογραφίες καταστρεμμένες από το Ασβέστωμα.

ΙΤΕΑ

Η **Ιτέα** κτισμένη στο βάθος του Κρυσσαίου Κόλπου, εκτείνεται μαζί με τη γειτονική Κίρρα, κατά μήκος του παραθαλάσσιου χώρου της ομώνυμης κοιλάδας, του Κρυσσαίου Πεδίου και αποτελεί την προς τα Νότια απόληξη του φημισμένου Δελφικού Τοπίου.

Νέα σχετικά πόλη η Ιτέα, αφού ιδρύθηκε το 1830, μπόρεσε χάρη σε μια σειρά ευνοϊκών συγκυριών, να εξελιχθεί γρήγορα σε σημαντικό εμπορικό-διαμετακομιστικό κέντρο. Ο πληθυσμός της σήμερα φτάνει τους 9.000 κατοίκους.

Η πρόσβαση στην πόλη είναι ευχερής, τόσο από τη θάλασσα -διαθέτει καλό επιβατικό - εμπορικό λιμάνι-, όσο και από την ξηρά, καθώς συνδέεται με τις μεγάλες οδικές αρτηρίες της χώρας. Αποτελεί την έξοδο προς την θάλασσα, όχι μόνο του Νομού -επίγειο της 'Αμφισσας και των Δελφών-, αλλά και της Κεντρικής Ελλάδας.

Η μαρίνα της, που κατασκευάζεται με τις πιο σύγχρονες προδιαγραφές, έχει τη δυνατότητα ελλιμενισμού 250 σκαφών και αποτελεί μια καλή λύση για τους ιδιοκτήτες σκαφών ακόμη και από την Αττική.

Στις 17 Σεπτεμβρίου 1827, στον όρμο της «Αγκάλης», όπου υπήρχε «σκάλωμα» για τα πλοία, η λεγόμενη «Σκάλα Σαλώνων», ο Φρανκ 'Αμπνεύ Αστιγξ, θερμός φιλέλληνας και αρχηγός της ελληνικής ναυτικής δύναμης, οδηγώντας το πρώτο ατμοκίνητο πολεμικό καράβι στην ιστορία, την «Καρτερία», τίνανε στον αέρα την τουρκική ναυαρχίδα και αποδεκάτισε τον τουρκικό στόλο. Η φοβερή ναυμαχία που τελείωσε πριν καλά - καλά αρχίσει υπήρξε σχεδόν αναίμακτη για την ελληνική μοίρα και καθοριστική για την τύχη του Αγώνα των Ελλήνων. Συνέβαλε ουσιαστικά στην αποδοχή της ιδέας του σχηματισμού κρατικού πολεμικού στόλου και σηματοδότησε την έναρξη της ανεξαρτησίας της Ελλάδας.

Η Ιτέα διαθέτει άρτιο ρυμοτομικό, κατά το Ίπποδάμεια σύστημα, σχέδιο και δίνει στην πόλη και στους επισκέπτες της την αίσθηση της άνεσης και της λειτουργικότητας. Πλατείες και δεντροφυτεμένες αλέες ομορφαίνουν την πόλη και ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τη βόλτα σ' αυτές, στην προκυμαία και στον πανέμορφο καταπράσινο λόφο των Αγίων Αναργύρων.

Η πόλη έχει τη δυνατότητα, με τη φυσική της παρουσία, την υποδομή και ένα πλέγμα υπηρεσιών, να προσφέρει στους επισκέπτες της, σύγχρονη και ξεκούραστη διαμονή. Το σχήμα της, μάλιστα, της επιτρέπει να έχει επαφή με τη θάλασσα από δύο πλευρές, με παραλίες όπου μπορεί κανείς να περάσει στα καθαρά νερά τους ώρες απόλαυσης και απόδρασης από την καθημερινότητα. Οι παραλίες «Τροκαντερό» και «Μαϊάμου», βραβευμένες με 'Γαλάζιες Σημαίες', συγκεντρώνουν πλήθος λουόμενων, όπως και οι παραλίες «Ναυτικά» και «Ευαγγελίστριας».

Η πόλη έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει, και φιλοξενεί, μεγάλης έκτασης διοργανώσεις, όπως τα ράλυ «Ακρόπολις» και «Ολύμπιον», κολυμβητικούς αγώνες διεθνούς εμβέλειας, συνέδρια, κ.ο.κ. Ποικίλες εκδηλώσεις -αθλητικές (μπάσκετ, κολύμπι, ποδηλασία), πολιτιστικές (Ναυτική Εβδομάδα, καρναβάλι, Ιτιώτικα Κούλουμα, συναυλίες)- καθ' όλη τη διάρκεια του έτους ψυχαγωγούν κατοίκους και επισκέπτες.

Η Ιτέα, μία σύγχρονη, ζωντανή πόλη, καλεί τον επισκέπτη να βιώσει άνετη διαμονή, ξεκούραση και να απολαύσει μαγευτικά βράδια με θέα τον Κορινθιακό Κόλπο.

Στο Δήμο Ιτέας εντάχθηκαν: η Κίρρα, πόλη αρχαιότητα. Η κτίση της χάνεται στα σκοτάδια της προϊστορίας. Ανασκαφικά ευρήματα βεβαιώνουν την ύπαρξη οικισμού από το 3.000 π.Χ. Η παράδοση θέλει ως ιδρυτές της πόλης Κρήτες εμπόρους. Η ύπαρξη της Κίρρας στους ιστορικούς χρόνους -μετά το 1100 π.Χ.- είναι αναμφισβήτητη και αναφέρεται ως πλούσια και ισχυρή πόλη. Αποτελούσε το μοναδικό σημείο πρόσβασης των Δελφών και άκμασε σαν λιμάνι της ιερής πόλης. Η ισχύς της δε της επέτρεπε να διαδραματίζει ουσιαστικό και ηγετικό ρόλο στα ζητήματα της Φωκίδας, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Περιτειχίστηκε ισχυρά, κοσμήθηκε με ναούς- του Απόλλωνα, της Αρτέμιδος, της Λητούς- και αγάλματα υπερφυσικού μεγέθους, όπως αναφέρει ο Παισαβίας. Διάθετε άρτιες λιμενικές εγκαταστάσεις, ναυπηγεία, δημόσια και ιδιωτικά κτίρια και υδραγωγεία.

Το τέλος της Κίρρας δεν είναι γνωστό, πιθανολογείται πάντως ότι καταστράφηκε το 740 μ.Χ. από τρομακτικής έντασης σεισμό, ο οποίος λέγεται ότι έπληξε πολλές περιοχές της Βαλκανικής, ακόμα και την Κωνσταντινούπολη. Στο χώρο του λιμανιού ορθώνεται ακόμα μισοκατεστραμμένος ένας μεσαιωνικός πύργος, που πιθανότατα χρησιμοποιεί ως φάρος.

Σήμερα η Κίρρα αποτελεί ενιαίο οικιστικό σύνολο με την Ιτέα, διαθέτει ιδανικές παραλίες για θαλάσσια σπορ, οργανωμένη πλαζ στη θέση «Βραχάκια»- πολλά εν οικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκς και παραδοσιακές ψαροταβέρνες.

Η Τριταία βρίσκεται βορειοδυτικά του όρμου της Ιτέας, σε υψόμετρο 380 μέτρα. Αρχαία πόλη κατοικούμενη από τους Οζολούς και τους Λοκρούς, μέχρι το 30 π.Χ. Ήταν χώρα υποτελής στο Ρωμαίο Ανθύπατο της Αχαΐας.

Δίπλα στα ερείπια της αρχαίας Τριταίας, είναι χτισμένο σήμερα το καινούριο χωριό, παλιότερα γνωστό ως Κολοπετεινίτσα, που ήταν μάλλον παράφραση του Καλοπετεινίτσα.

ΕΥΠΑΛΙΟ

Το Ευπάλιο, με 800 κατοίκους, είναι πρωτεύουσα του νέου Δήμου, ο οποίος προήλθε από τη συνένωση δεκαέξι κοινοτήτων: Ευπαλίου, Δροσάτου, Φιλοθέης, Τρικόρφου, Κάμπου, Τειχίου, Παλαιοξαρίου, Ποτιδάνειας, Κλήματος, Μοναστηρακίου, Μαραθιά, Πύργου, Σεργούλας, Μανιάγουλης, Μαλαμάτων και Καστρακίου.

Είναι σήμερα κτισμένο στις παρυφές των ερείπων του αρχαίου Ευπαλίου, ονομαστής πόλης των Οζολών Λοκρών.

Οι επισκέπτες του Δήμου κατά τη θερινή περίοδο, έχουν τη μοναδική ευκαιρία να απολαύσουν τα θέρετρα του και τις μαγευτικές, δαντελωτές του ακρογιαλιές, (τις αμμουδερές παραλίες της Χιλιαδούς, το γραφικό και παραδοσιακό Μοναστηράκι, με την ωραιότερη παραλία του Κορινθιακού, το πανέμορφο Μαραθιά, τη Σεργούλα των μύλων, την ακρογιαλιά από την Φωκιάτρυπα μέχρι το Σκάλωμα με τους μικρούς γραφικούς κολπίσκους)

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Οδικές συγκοινωνίες: από Αθήνα για την Αμφισσα με λεωφορεία (απόσταση: 200 χλμ.), από Αθήνα για τους Δελφούς (165 χλμ.), για την Ιτέα (181 χλμ.), για το Λιδορίκι (250 χλμ.), για το Γαλαξίδι (210 χλμ.) και την Ερατεινή (280 χλμ.). Επίσης εκτελούνται δρομολόγια με λεωφορεία από την Θεσσαλονίκη για την Αμφισσα.

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν.ΦΩΚΙΔΟΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ο Ν.Φωκίδος διαθέτει 72 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών

Δελφοί: 34, Γαλαξίδι: 12, Ιτέα: 7, Πολύδροσο: 3, Ερατεινή: 2

Μαραθιάς: 2, Τριζόνια: 2, Χιλιαδού: 2, Αμφισσα: 1, Συκέα: 1, Αγ. Πάντες: 1

Επτάλοφος: 1, Κροκύλειο: 1, Αγ.Νικόλαος: 1, Δαφνός: 1, Σηλιά Τριζονίων: 1

ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν.ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Έκταση: 1.869 τ.χλμ.
Πληθυσμός(2001): 32.053
Κατανομή πληθυσμού: Αγροτικός: 25.278
 Αστικός : 6.775
Δημοί: 11
Πρωτεύουσα: Καρπενήσι
Βουνά: Τυμφρηστός
 Άγραφα
 Καλιακούδα
 Πίνδος
 Οξυά
Ποτάμια: Αχελώος
 Ταυρωπός
 Άγραφιώτης

Άποψη του Τυμφρηστού

Ο Ν. Ευρυτανίας βρίσκεται στην κεντρική Στερεά Ελλάδα και καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα της. Έχει **έκταση** 1.809 τ. χλμ. και **πληθυσμό** 26.346 κατοίκους.

Συνορεύει Β με το Ν. Καρδίτσας, ΒΔ με το Ν. Άρτας, Δ και Ν με το Ν. Αιτωλοακαρνανίας και Α με το Ν. Φθιώτιδος. Οφείλει το όνομά του στον μυθικό ήρωα Εύρυτο από την Οιχαλία της Αιτωλίας. Έχει χαρακτηριστεί ως η Ελβετία της Ελλάδος. Το τοπίο του είναι γνήσιο αλπικό και δικαιολογεί αυτό το χαρακτηρισμό.

Πρωτεύουσα του νομού είναι το Καρπενήσι.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Έδαφος : Το έδαφος του Ν. Ευρυτανίας είναι όλο ορεινό. Γι' αυτό είναι ακατάλληλο για καλλιέργεια και η αγροτική παραγωγή είναι περιορισμένη. Καλύπτεται από πυκνά δάση και βαθειές απάτητες χαράδρες. **Όρη :** Όλη η έκταση του Ν. Ευρυτανίας είναι ένας ορεινός όγκος από αλληπαλλήλες οροσειρές. Αυτά τα ορεινά συγκροτήματα αποτελούν τμήμα της Ν. Πίνδου.

Ξεχωρίζουν οι οροσειρές των Αγράφων (κ. Κακαρδίτσα ύψ. 2.184 μ.), του Τυμφρηστού (κ. Βελούχι υψ. 2.315 μ.), των Β. Βαρδουσιών και του Παναιτωλικού. **Πεδιάδες** : Πεδιάδες δεν υπάρχουν στην Ευρυτανία. Υπάρχει μόνο το οροπέδιο του Καρπενησίου και οι στενές κοιλάδες του Αγραφιώτικου, του Μέγδοβα, του Κρικελλιώτικου και του Καρπενησιώτικου. **Ποταμοί** : Δεν υπάρχουν μεγάλοι ποταμοί στο Ν. Ευρυτανίας. Διαρρέεται από τρεις παραπόταμους του Αχελώου: τον Αγραφιώτικο, τον Μέγδοβα και τον Κρικελλιώτικο. Ο Αγραφιώτικος πηγάζει από τα Άγραφα και ενώνεται με το Μέγδοβα λίγο πριν την συμβολή τους στον Αχελώο. Ο Μέγδοβας πηγάζει από τον Ίταμο του Ν. Καρδίτσας και ο Κρικελλιώτικος από την Οξυά. **Δάση** : Η Ευρυτανία είναι από τους πιο πλούσιους σε δάση νομούς της Ελλάδος. Το ποσοστό δασοκάλυψής του ανέρχεται σε 46,2%. Τα δάση αυτά αποτελούνται από οξυές, δρυς, έλατα και πεύκα. **Κλίμα** : Το κλίμα του Ν. Ευρυτανίας είναι ψυχρό και πολύ υγιεινό. Ο χειμώνας είναι δριμύς και το καλοκαίρι δροσερό.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η κυριότερη απασχόληση του πληθυσμού της Ευρυτανίας είναι η κτηνοτροφία και η εκμετάλλευση των δασών. Στα ορεινότερα διαμερίσματα υπάρχει παράδοση κτηνοτροφίας, με περισσότερο αναπτυγμένη αυτή των μικρών ζώων. Η εκτεταμένη δασοκάλυψη έχει καταστήσει την Ευρυτανία από τους πιο αναπτυγμένους νομούς στο εμπόριο ξυλείας. Η καλλιεργήσιμη γη είναι λίγη. Καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά. Δεν παρουσιάζει δε καμμία βιομηχανική ή βιοτεχνική κίνηση. Λειτουργούν μόνο μικρές οικοτεχνίες.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Ευρυτανία οφείλει το όνομά της στον βασιλιά Εύρυτο, που ίδρυσε τη χώρα με πρωτεύουσα τη μυθική Οιχαλία. Δείγματα οργανωμένης οίκησης της περιοχής έχουμε κατά τους ιστορικούς χρόνους, που εντάχθηκε στην Αιτωλία και ακολούθησε την τύχη της. Το 279 π.Χ. πήρε μέρος στην απόκρουση των Γαλατών παίζοντας έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Σχετική ανάπτυξη γνώρισε και κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Την περίοδο της τουρκοκρατίας υπήρξε κέντρο αντίστασης και γνώρισε ιδιαίτερη ακμή, καθώς ήταν το εμπορικό, διοικητικό και εκκλησιαστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Από το 1645 ως το 1814 λειτουργούσε στο Καρπενήσι σχολή για ανώτερη μόρφωση. Ιδρυτής της ήταν ο Ευγένιος Γιαννούλης ο Αιτωλός.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Κοντά στο χωριό Άγραφα βρίσκονται τα φαράγγια **Χοντέϊκα** και **Τρύπα του Άγραφιώτη**, που συμπεριλαμβάνονται στο Natura 2000.

Στα Επινιανά, βρίσκεται το φαράγγι **Ασπρόρεμα**, υψίστου φυσικού κάλλους και σπάνιας χλωρίδας και πανίδας.

Στην Πρασιά, βρίσκεται ένα **υπεραιωνόβιο κυπαρίσσι**, ύψους 35μ. και περιμέτρου 7μ., το οποίο αποτελεί διατηρητέο μνημείο της φύσης.

Το περίφημο φαράγγι των **Κέδρων** με πλούσια, άγρια ομορφιά, βρίσκεται κοντά στα Κέδρα, δίπλα στον **Πλατανιά**, περιοχή που καλύπτεται από πλατανοδάσος.

Στην Μεσοκόμη, ανακαλύφθηκε ένα **σπήλαιο** με θαυμάσιους σχηματισμούς από σταλαγμίτες και σταλακτίτες.

Στα Ροσκά βρίσκεται ένα αξιόλογο μνημείο της φύσης, γνωστό σε πολύ κόσμο, το φαράγγι **Πανταβρέχει**, με πανύψηλους καταράκτες.

Παρ' ότι το "Πανταβρέχει" δεν είναι κλασικό φαράγγι με την έννοια του ορισμού αλλά το στενότερο σημείο του Κρικελοπόταμου, που ρέει ανάμεσα στα βουνά Καλιακούδα (2.101 μ.) και Πλατανάκι (1.777 μ.), το εντάξαμε στις διαδρομές μας γιατί το θέαμα στη συγκεκριμένη θέση είναι τόσο εντυπωσιακό που όποιος δεν το έχει αντικρίσει είναι σα να μην έχει δει ποτέ στη ζωή του φαράγγι. Στη συγκεκριμένη θέση το ποτάμι στενεύει πολύ σχηματίζοντας στενό φαράγγι μήκους 100 περίπου μέτρων, με τοπίο σπάνιας ομορφιάς. Τα νερά της απόκρημνης Καλιακούδας στη νότια πλευρά του βουνού βρίσκουν διέξοδο και

σχηματίζουν πηγές που χύνονται από μεγάλο υψόμετρο στον Κρικελοπόταμο. Το σημείο αυτό ονομάζεται "Πανταβρέχει". Τα νερά εδώ έχουν διαβρώσει το έδαφος που είναι σκεπασμένα με μακριά βρύα, ρέουν σε αρνητική κλίση και έτσι μετατρέπονται σε υδάτινα παραπετάσματα. Το νερό δημιουργεί λίμνες που για να τις προσπελάσει κανείς χρειάζεται να βραχεί ως την μέση. Η φύση εδώ είναι οργιώδης σε μία από τις αγριότερες και συνάμα καθαρότερες περιοχές της Ευρώπης. (Υπάρχουν σπάνια είδη χλωρίδας όπως τα κρίνα *Lilium Heildreichii* και πολυάριθμες φυτοκοινωνίες των σαρκοβόρων *Pinguicula hirtiflora*). Στον Κρικελοπόταμο ζουν πέστροφες που με τη σειρά τους συντηρούν της βίδρες του ποταμού.

Η προσέγγιση στο "Πανταβρέχει" είναι όμως από δύσκολη έως προβληματική και γι' αυτό δεν είναι ευρέως γνωστό. Οι ανεκτικότερες διαδρομές είναι από Δομνίστα Ευρυτανίας και Κόνισκα Αιτωλοακαρνανίας.

Άλλα μνημεία φυσικής ομορφιάς, είναι και τα φαράγγια της **Μαύρης Σπηλιάς** στον Προυσό. Το φαράγγι της Μαύρης Σπηλιάς είναι ένα βατό, σύντομο και πολύ όμορφο φαράγγι. Βρίσκεται έξω από το χωριό Προυσός στη γέφυρα της Καστανιάς. Έχει πολλά κρυστάλλινα νερά, ένα ξύλινο γεφυράκι που μαζί με την πλούσια χλωρίδα και πανίδα συνθέτουν ένα μοναδικό τοπίο. Ιδανικό για οικογένειες και μικρά παιδιά. Στην αρχή του μονοπατιού υπάρχει μία πανέμορφη πέτρινη βρύση φτιαγμένη από τους ντόπιους μαστόρους. Έχει δύο τρεις μικρούς καταρράκτες που προσφέρουν κολύμπι στις "βάθρες" στις βάσεις του. Σ' έναν από αυτούς έχουν τοποθετηθεί σχετικές ασφάλειες για καταρρίχηση (garrpel). Καταλήγει στη Μαύρη Σπηλιά, κρησφύγετο των κατοίκων της περιοχής κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, αλλά και άλλες μαύρες για τη χώρα μας στιγμές.

Της **Δεκατιάς** στον Πρόδρομο και του Ψηλού Γεφυριού, στον Τόρνο.

Μεταξύ Ραπτόπουλου και Βρουβιανών βρίσκεται το φαράγγι του Αχελώου με την γέφυρα της Τέμπλας, που κτίστηκε το 1904.

Για το τέλος της ξενάγησής μας, αφήσαμε την λίμνη **Κρεμαστών**. Κοντά στη συμβολή του ποταμού Αχελώου με τους παραπόταμους του Αγραφιώτη και Μέγδοβα, σχηματίστηκε το 1965, η τεχνητή λίμνη Κρεμαστών, εντός της οποίας καταποντίστηκαν χωριά, τόσο του νομού Ευρυτανίας όσο και του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Αποτελεί δε, το μεγαλύτερο γαιόφραγμα της Ευρώπης. Η

χωρητικότητα της είναι 4.700.000.000 κυβικά μέτρα, δηλαδή 11 φορές μεγαλύτερη από την λίμνη του Μαραθώνα. Η σπουδαιότητα της λίμνης σχετίζεται, εκτός από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και ύδρευσης της γύρω περιοχής, και με την αύξηση της βιοποικιλότητας του τόπου και την χρήση της από τα μεταναστευτικά πουλιά σαν ενδιάμεσος σταθμός.

ΜΟΥΣΕΙΑ

Μουσείο Καρπενησίου (Μουσείο Κωνσταντίνου και Αλέξανδρου Τσάτσου)

Στο συνεδριακό κέντρο του Δήμου λειτουργεί αίθουσα μουσείου, αφιερωμένο στους Κωνσταντίνο και Αλέξανδρο Τσάτσο. Σε αυτό εκτίθενται προσωπικά αντικείμενα των προαναφερομένων και φιλοξενείται έκθεση σπάνιων χαρτιών, τους οποίους δώρισε στο μουσείο η οικογένεια Τσάτσου.

Μουσείο Εθνικής Αντίστασης στις Κορυσχάδες

Στο σχολείο του χωριού, το Μάιο του 1944, συνήλθε το Εθνικό Συμβούλιο, το οποίο προήλθε από τις Πρώτες Ελεύθερες Εκλογές. Από τότε, το σχολικό κτίριο χαρακτηρίστηκε διατηρητέο μνημείο και σε αυτό λειτουργεί έκθεση φωτογραφίας του φωτογράφου της Εθνικής Αντίστασης Σπύρου Μελετζή. Απέχει 6χλμ από το Καρπενήσι.

Μουσείο Βίνιανης

Στις 10 Μαρτίου του 1944 στο σχολικό κτίριο του χωριού Παλιά Βίνιανη συγκροτήθηκε η "Κυβέρνηση του Βουνού", η πρώτη Κυβέρνηση της Ελεύθερης Ελλάδας. Από τότε χαρακτηρίστηκε μουσειακό μνημείο όπου υπάρχει αρκετό φωτογραφικό υλικό καθώς και έντυπο υλικό της εποχής, που αναφέρεται στους αγώνες και στην Πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας, Βίνιανη. Απέχει 38χλμ από το Καρπενήσι.

Λαογραφικό μουσείο Μεγάλου Χωριού

Το μουσείο φιλοξενεί παραδοσιακές στολές, είδη οικιακής χρήσης, έργα καλλιτεχνικής δημιουργίας. Απέχει 14χλμ από το Καρπενήσι.

Λαογραφικό μουσείο Αγίας Τριάδας

Στο μουσείο υπάρχουν παραδοσιακές στολές, παλαιά αντικείμενα και εργαλεία. Μεγάλο ενδιαφέρον έχει η βιβλιοθήκη που λειτουργεί στο σπίτι του Χρυσόστομου Καραπιτέρη με 8000 βιβλία. Απέχει 35χλμ από το Καρπενήσι.

Λαογραφικό και Ιστορικό μουσείο Δομνίστας

Διαθέτει πλήθος από παλαιά αντικείμενα και αρχαιακό φωτογραφικό υλικό. Απέχει 41χλμ από το Καρπενήσι.

Λαογραφικό μουσείο Γρανίτσας

Στο χωριό λειτουργεί, από το 1970, το μουσείο με αντικείμενα λαϊκής τέχνης και η βιβλιοθήκη των Παπαντωνίου και Γρανίτσα. Απέχει 83χλμ από το Καρπενήσι.

Μουσείο στο Παλαιό Μικρό Χωριό

Διαθέτει σπάνιο φωτογραφικό υλικό από την κατολίσθηση του χωριού το 1963, φωτογραφικό υλικό και εκθέματα σχετικά με την αντίσταση, κομμάτια από το τυπογραφείο που υπήρχε, παραδοσιακές στολές, καθώς και αρχαία εκθέματα, κεραμικά, βιβλιοθήκη κλπ. Απέχει 16χλμ από το Καρπενήσι.

Μουσείο μοναστηρίου Προυσού

Στο μοναστήρι λειτουργεί ενδιαφέρον μουσείο με πολλά ιστορικά και θρησκευτικά εκθέματα, όπως βιβλία του 15ου και 16ου αιώνα, χειρόγραφοι κώδικες, τυπογραφημένα βιβλία, ένα σπαθί του 1821 που μπορεί να ήταν του Καραϊσκάκη, καθώς και πολλά άμφια. Απέχει 33χλμ από το Καρπενήσι.

Μουσείο μοναστηρίου Τατάρνας

Διαθέτει βιβλιοθήκη με 633 έντυπα. Επίσης σώζονται μερικά αξιόλογα έντυπα από το 1544-1578 που έχουν εκδοθεί στη Βιέννη, Βενετία και άλλες πόλεις της Ευρώπης καθώς και η ψηφιδωτή εικόνα 'Ο Βασιλεύς της Δόξης', που χρονολογείται στα 1350. Απέχει 70χλμ από το Καρπενήσι.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Ν.Ευρυτανίας διαθέτει πάρα πολλές εκκλησίες και μονές για όσους επιλέγουν να κάνουν θρησκευτικό τουρισμό.

Τα κυριότερα μοναστήρια και εκκλησίες είναι τα εξής:

Βυζαντινή Εκκλησία της Αγίας Τριάδας, στο Καρπενήσι.

Ο Καθεδρικός Ναός της Αγίας Τριάδας ανακαινίστηκε το 1645 από τον διδάσκαλο του γένους Ευγένιο Γιαννούλη τον Αιτωλό.

Εκκλησιάκι Αγίου Δημητρίου στο Καρπενήσι.

Η παράδοση αναφέρει ότι ήταν τμήμα του Βελουχιού και αποκολλήθηκε πριν από χιλιάδες χρόνια. Από την κορυφή του λόφου φαίνεται ολόκληρο το Καρπενήσι.

Μοναστήριον Οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας, στο Μικρό Χωριό.

Το Μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα, στη Βράχα.

Χτίστηκε περίπου το 1700 στη μεταβυζαντινή εποχή. Έχει άριστα διατηρημένες τοιχογραφίες και εικόνες βυζαντινής τέχνης.

Εκκλησία της Παναγίας της Στάνας στα Επινιανά Αγράφων.

Μοναστηριακό συγκρότημα χτισμένο το 1550 σε απόκρημνο βράχο. Αποτελείται από τον Κύριο Ναό με Αγιογραφίες του 16ου αιώνα και από δύο κελιά. Αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου και παραμένει ένα από τα πολλά αξιόλογα μνημεία του Αγραφιώτικου τοπίου.

Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρα στην Ανατολική Φραγκίστα.

Χτίστηκε στα μέσα του 16ου αι. Το σημερινό καθολικό του μοναστηριού είναι ό,τι απέμεινε από το μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα που υπήρχε στη περιοχή Σωτήρα. Ανακαινίστηκε το 1725 και έχει σπάνιες τοιχογραφίες βυζαντινότροπης τέχνης (1735). Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο του 1737.

Εκκλησία της Παναγίας στα Φουσιανά.

Διαθέτει σημαντικές τοιχογραφίες και εικόνες του 1679.

Ναός του Αγίου Νικολάου του Νέου εκ Βουνένις, στο Κλειτσό.

Εδώ φυλάσσεται αργυρά θήκη επτά περίπου αιώνων, που περιέχει ένα σπάνιο Λείψανο: το ιερό χέρι του Μεγάλου Απόστολου Αγίου Ευαγγελιστή Λουκά.

Άγιος Σεραφείμ Κορώνης (Χρύσω).

Αγία Παρασκευή στα Βραγγιανά.

Χτίστηκε το 1605 και λειτουργούσε σαν Ελληνομουσείο Αγράφων - Σχολή της Γούβας, πανεπιστήμιο της εποχής όπου δίδαξαν μεταξύ άλλων επιφανών ανδρών οι Ευγένιος Γιαννούλης και Κοσμάς ο Αιτωλός.

Εκκλησία Αγίων Ταξιαρχών στον Μάραθο.

Χτίστηκε το 1772 και διαθέτει τοιχογραφίες του 18ου αι.

Εκκλησία της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα, στη Φουρνά.

Εδώ φυλάσσονται αξιόλογα κειμήλια της σχολής Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής (4 εικόνες αυθεντικά έργα του Διονυσίου 'του εκ Φουρνάς').

Μονή Κουμασίων στις Κορυσάδες.

Χτίστηκε το 1650.

Το Μοναστήρι του Προυσού.

Σύμφωνα με την παράδοση η ίδρυση τοποθετείται στα χρόνια του εικονομάχου αυτοκράτορα Θεόφιλου 829-842 μ.χ. και συνδέεται με τις περιπέτειες και την εμφάνιση της ιεράς εικόνας της Παναγίας από την Προύσα της Βιθυνίας της Μικράς Ασίας στο σπήλαιο της Ευρυτανίας. Η πρώτη πενηνταετία του 9ου αιώνα έχει καθιερωθεί ως χρόνος ίδρυσης.

Το μοναστήρι υπέστη πολλές καταστροφές και πυρπολήθηκε από πολλούς επιδρομείς με τελευταίους τους Γερμανούς στις 16 Αυγούστου 1944. Αξιόλογα είναι το ρολόι του μοναστηριού που βρίσκεται σκαφαλωμένο σε ένα μικρό λοφίσκο, το εκκλησάκι των Αγίων Πάντων που βρίσκεται απέναντι από το μοναστήρι και είναι χτισμένο το 1754. Νότια των Αγίων Πάντων σώζεται ως σήμερα το περίφημο «Σχολείο των Ελληνικών Γραμμάτων», σχολή Ανωτέρων Γραμμάτων. Στο Μοναστήρι λειτουργεί ενδιαφέρον μουσείο με πολλά εκθέματα, όπως χειρόγραφοι κώδικες, τυπογραφημένα βιβλία, ένα σπαθί του 1821 που μπορεί να ανήκε στον Καραϊσκάκη καθώς και πολλά παλιά άμφια.

Το Μοναστήρι της Τατάρνας

Το πρώτο μοναστήρι σύμφωνα με την παράδοση χτίστηκε τον 11ο αι. και καταστράφηκε 300 χρόνια αργότερα. Το δεύτερο χτίστηκε το 1556. Ο Κουρτ Πασά κατάστρεψε το μοναστήρι το 1823, επειδή φιλοξενούσε κατά καιρούς μεγάλους δασκάλους του Γένους και χιλιάδες αρματωλούς. Το τρίτο μοναστήρι ξαναχτίστηκε από το 1841 έως το 1844 από Βαυαρούς αξιωματικούς μηχανικούς κατόπιν εντολής του Όθωνα. Η ολοκληρωτική καταστροφή του μοναστηριού έγινε το 1963 έπειτα από κατολίσθηση στην περιοχή. Το 1970 και σε απόσταση 500 μέτρων από το παλιό μοναστήρι, χτίστηκε καινούργιο.

Παρ' όλες τις περιπέτειες και καταστροφές σώθηκαν πολλά σπάνια και πολύτιμα ιερά κειμήλια. Διαθέτει βιβλιοθήκη με 633 έντυπα. Επίσης σώζονται μερικά αξιόλογα έντυπα από το 1544-1578 που έχουν εκδοθεί στη Βιέννη, Βενετία και άλλες πόλεις της Ευρώπης και την ψηφιδωτή εικόνα 'Ο Βασιλεύς της Δόξης', που χρονολογείται στα 1350.

Το Μοναστήρι Δομινών - Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Είναι ένα από τα σημαντικότερα Μεταβυζαντινά μνημεία με πολύτιμη προσφορά στο Έθνος και στην Ορθοδοξία. Ο Ναός χρονολογείται ότι πρωτοχτίστηκε κατά τον 16 αιώνα. Το μοναστήρι έχει ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες του 1787 με Βυζαντινή τεχνοτροπία.

Η Πηγή Αγιάσματος: Στο ΒΔ τμήμα του κυρίως Ναού βγαίνει σε βάθος 2 μέτρων από το δάπεδο σε μικρή ποσότητα το αγίασμα την παραμονή του Δεκαπενταύγουστου και διαρκεί επί 2 ημέρες η ανάβλυση του.

Παλαιοχριστιανικός Ναός του Αγίου Λεωνίδα, στο Κλαυσι.

Ο παλαιοχριστιανικός ναός του Αγίου Λεωνίδα χρονολογείται γύρω στο 5ο αιώνα, με το σπουδαίο ψηφιδωτό του δαπέδου, μήκους 28μ. και πλάτους 18μ., με υπέροχες παραστάσεις, διακοσμητικά σχέδια και χρώματα. Εκτός από το σπουδαιότατο ψηφιδωτό δάπεδο διασώθηκαν στον παλαιοχριστιανικό αυτό ναό ένα σύνθηρο και η Αγία Τράπεζα.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΚΟΡΥΣΧΑΔΩΝ

Στο ιστορικό χωριό της Ευρυτανίας, τις **Κορυσχάδες**, σε απόσταση μόλις 4 χλμ. από το Καρπενήσι, μέσα στο ελατόδασος, λειτουργεί όλο το χρόνο ο παραδοσιακός οικισμός των Κορυσχάδων.

Η παραδοσιακή αναβίωση του οικισμού των Κορυσχάδων δίνει στον επισκέπτη την ευκαιρία να αποδράσει από την καθημερινότητα, να περπατήσει στα πέτρινα πλακόστρωτα, να αναπνεύσει τον καθαρό αέρα του βουνού ζώντας σε ένα τόπο ποιότητας όπου το χθες συνδέεται δημιουργικά με το σήμερα. Παρακαλώ, επιλέξτε από τα παρακάτω και ...καλή διαμονή! Ο οικισμός αποτελείται από **πέντε** ανεξάρτητα **πέτρινα αρχοντικά** και ένα κεντρικό κτίριο και έχει συνολική δυναμικότητα **80** κλινών:

- Ανατολή
- Αρχοντικό
- Ερμής
- Κάστρο
- Κόρυς

Όλα τα αρχοντικά διαθέτουν καθιστικό, χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων αλλά και ιδιωτικό κήπο με εξαιρετική θέα στο ελατόδασος ενώ η θερμαινόμενη πισίνα με jacuzzi του οικισμού (στο μεγαλύτερο αρχοντικό που διαθέτει **17** δωμάτια) χαρίζει επιπλέον στιγμές χαλάρωσης στον επισκέπτη. Κάθε δωμάτιο έχει τον προσωπικό του χαρακτήρα και είναι

παραδοσιακά επιπλωμένο προσφέροντας συγχρόνως ανέσεις όπως λουτρό, τηλέφωνο, τηλεόραση, μίνι μπαρ και room service. Εξάλλου, πολλά δωμάτια διαθέτουν και τζάκι.

Τέλος, το κεντρικό κτίριο, τοποθετημένο στο κέντρο της πλατείας του χωριού, λειτουργεί ως εστιατόριο και bar. Επίσης, σερβίρουμε πρωινό -buffet- και το menu αποτελείται από παραδοσιακά πιάτα όπως πίτες, τοπικό κρέας, σαλάτες κ.λ.π. Επίσης, σερβίρουμε το δικό μας κόκκινο και ροζέ κρασί -εμφιαλώνεται στη Λαμία- όπως επίσης τοπικά παρασκευασμένο τσίπουρο.

Η ευρύτερη περιοχή των Κορυσχάδων είναι κατάλληλη για μια μεγάλη ποικιλία από υπαίθριες δραστηριότητες όπως:

- εξορμήσεις με το αυτοκίνητο
- σκι στο Βελούχι (το Χειμώνα)
 - περίπατους στο δάσος
 - μαθήματα ιππασίας
 - τένις
 - μπάσκετ
 - ποδηλασία στο βουνό

Εάν θέλετε να συνδυάσετε τις διακοπές σας με λίγη περιπέτεια οργανώνονται επίσης trekking, rafting και canyoning.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο καταπληκτικός φυσικός πλούτος της περιοχής του Νομού Ευρυτανίας, μπορεί να ικανοποιήσει το γούστο κάθε επισκέπτη.

Οι πιο τολμηροί, μπορούν να χαρούν τα αγαπημένα τους αθλήματα σε ειδικευμένες τοποθεσίες, μακριά από το άγχος της σύγχρονης καθημερινής ζωής.

Rafting στους ποταμούς Αχελώο, Ταυρωπό και Τρικεριώτη.
Canoeing στην λίμνη Επισκοπής.
Kayaking στους ποταμούς Αγραφιώτη, Καρπενησιώτη,
Ταυρωπό και στην λίμνη Επισκοπής.
Canyoning στα χωριά Βίνιανη και Βόθωνα.

Ορειβασία.
Καταρρίχηση.
Πεζοπορία.

River trekking στον ποταμό Κρικελοπόταμο, με προορισμό την εκπληκτικής φυσικής ομορφιάς περιοχή Πανταβρέχει.

Mountain bike.
4x4 car driving.

Ιππασία.
Τοξοβολία.

Προσανατολισμός στη φύση.

Παιδικές κατασκευές.

Παχνίδια ηγεσίας, εμπιστοσύνης, αποφασιστικότητας, αντίδρασης σε πίεση, επικοινωνίας, συνεργασίας για παιδιά και ενήλικες.

Σημειώνεται, ότι στην περιοχή δραστηριοποιούνται εταιρείες εναλλακτικού τουρισμού. Προσφέρουν δε, πλήρη εξοπλισμό, έμπειρους οδηγούς, συνοδούς και ότι άλλο είναι απαραίτητο για τις παραπάνω δραστηριότητες.

ΠΑΡΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΙΠΠΑΣΙΑΣ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ραπέλ (βασική εκμάθηση).

Τοξοβολία (βασική εκμάθηση).

Ποδήλατο βουνού (1-3 ώρες με διαδρομές στην κοιλάδα του Καρπενησιώτη).

Ποδήλατο βουνού (1-2 ώρες).

Ιππασία (μέσα στο χώρο του πάρκου).

Ιππασία (διαδρομές στην κοιλάδα του Καρπενησιώτη).

Πεζοπορία (2 ώρες σε μονοπάτια της γύρω περιοχής).

Σαλούν.

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ & ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Όνομασία	Αφετηρία	Τέλος	Μήκος	Περιοχή	Κατάσταση
Μεγάλου Χωριού			520μ.	Μεγάλου Χωριού	Πολύ καλή
Βερδιλίγκο- Τρύπα, Πουρί- Μέγα Αλώνι	Βερδιλίγκο	Μέγα Αλώνι	2.650μ.	Αγράφων	Μέτρια κατάσταση (κλίσεις 70%)
Μπιάρα - Κεφαλόβρυσο	Μπιάρα	Κεφαλόβρυσο	10.400μ.	Καρπενησιού	Πολύ καλή
Γοργιανάδες -	Γοργιανάδες	Χαλίκι	2.620μ.	Καρπενησιού	Πολύ καλή

Κορυσγάδες, Χαλίκι - Γοργιανάδες					
Μπάργα	Διάσελο Κέδρων	Αη Λιάς	700μ.	Κέδρα	Ανοιχτό όλο το χρόνο (Μακρινή απόσταση Καρπενήσι - Κέδρα 108χλμ.)
Γέφυρα Μανόλη - Μοναχού- Βρυσκά	Γέφυρα Μανόλη	Βρυσκά	7.100μ.	Τριπόταμου	Πολύ καλή (συντήρηση πρόσφατα) μεγάλο μήκος διαδρομής
Κρέντη-Λίπες- Σφεντάμι- Λιθαρόστρουγκα	Κρέντη	Λιθαρόστρουγκα	5.100μ.	Κερασσοχωρίου- Αγράφων	Σχετικά καλό για έμπειρους
Ασπρόρεμμα	Ασπρόρεμμα	Επινανιά	7.500μ.	Επινανών	Δύσκολη πρόσβαση, για έμπειρους (3 ώρε από Καρπενήσι)
Μοναστήρι - Γέφυρα	Ι. Μονή Προυσσού	Φαράγγι Μαύρης Σπηλιάς	2.500μ.	Προυσσού	Καλή , ανηφορικό
Παλαιό Μικρό Χωριό - Γαύρος	Παλαιό Μικρό Χωριό	Γαύρος	1.500μ.	Δήμου Ποταμιάς	Πολύ καλή
Ιτιά-Αγ. Αθανάσιος	Αγιος Αθανάσιος	Ιτιά	1.550μ.	Καρπενησίου	Πολύ καλή χωρίς κλίσεις
Αγ. Δημήτριος - Αη Λιάς	Λόφος Αγ. Δημητρίου	Προφ. Ηλίας Μυρίκης	2.700μ.	Καρπενησίου	Πολύ καλή χωρίς κλίσεις

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Ο κόμβος του Δήμου Καρπενησίου, παρέχει στους επισκέπτες του, την δυνατότητα να γνωρίσουν καλύτερα τον φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο της περιοχής, μέσω των προτάσεων διαδρομών που ακολουθούν.

Σε αυτές τους δίνονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες που απαιτούνται για να διευκολύνουν μία "πραγματική" τους επίσκεψη.

Σε όλες τις παρακάτω διαδρομές ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα διαμονής - στα περισσότερα από τα χωριά - και απόλαυσης της παραδοσιακής φιλοξενίας και κουζίνας του τόπου. Οι προτάσεις αυτές, θα ανανεώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ: Διαδρομή 1η

Καρπενήσι - Γοργιανάδες - Κορυσχάδες - Κλαυσί - Βουτύρο - Νόστιμο - Μεγάλο Χωριό - Μικρό Χωριό - Παλιό Μικρό Χωριό - Προυσός

Ξεκινάμε από το Καρπενήσι και συναντάμε το χωριό **Γοργιανάδες** και αμέσως μετά το χωριό **Κορυσχάδες**. Στο σχολείο του χωριού λειτουργεί μουσείο της Εθνικής Αντίστασης. Στην περιοχή 'Κουμάσια' βρίσκεται παλιό μοναστήρι χτισμένο το 1650. Στο χωριό υπάρχουν παλιά αρχοντικά και η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου (1865).

Από την πλατεία του χωριού μπορούμε να ακολουθήσουμε κάποιες εύκολες διαδρομές σε δασικούς δρόμους είτε πεζοί είτε με αυτοκίνητο και να προσεγγίσουμε τη Μονή Κουμασίων, τη Βρύση Γαλανού και τον Άγιο Ιωάννη.

Το επόμενο χωριό είναι το **Κλαυσί**. Μπορούμε να επισκεφθούμε τον παλαιοχριστιανικό ναό του Αγίου Λεωνίδα ο οποίος χρονολογείται γύρω στο 5ο αιώνα, με το υπέροχο ψηφιδωτό δαπέδου με υπέροχες παραστάσεις, διακοσμητικά σχέδια και χρώματα. Εικάζεται ότι στη περιοχή αυτή βρισκόταν το αρχαίο Κάλλιον.

Επιστρέφουμε στο κεντρικό δρόμο. Το επόμενο χωριό που συναντάμε είναι το **Βουτύρο**, ένα Ευρυτανικό χωριό στο οποίο βρίσκεται και η μεγαλύτερη πέτρινη εκκλησία του νομού, η Αγία Παρασκευή χτισμένη σε Βυζαντινό ρυθμό (1926).

Επόμενη επίσκεψή μας στο χωριό **Νόστιμο** το οποίο βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού Καθάρα. Από εκεί ξεκινούν δύο δασικοί δρόμοι. Ο ένας οδηγεί στο Βουτύρο (45 λεπτά πεζοπορίας) και ο άλλος οδηγεί στο Μικρό Χωριό (45 λεπτά πεζοπορίας).

Φτάνουμε στη διασταύρωση του Μεγάλου και Μικρού Χωριού. Στρίβοντας αριστερά και λίγο πριν μπούμε στο **Μεγάλο Χωριό** συναντούμε την όμορφη τοποθεσία του Αη-Θανάση με το ομώνυμο εκκλησάκι. Το χωριό αποτελείται από πολλά γραφικά δρομάκια και έχει έντονη τουριστική κίνηση. Λειτουργεί μουσείο Λαογραφικής Τέχνης. Στα όρια με το χωριό **Ανιάδα** υπάρχει η τοποθεσία **Λακκώματα** στην οποία βρίσκεται μνημείο αφιερωμένο στη μάχη της Καλιακούδας (28-8-1823). Επίσης αξιόλογη διαδρομή για πεζοπορία και οδήγηση είναι αυτή που οδηγεί στο καταφύγιο της Καλιακούδας. Από εκεί μπορούμε πεζοί είτε να προσεγγίσουμε την ψηλή κορφή της Καλιακούδας (2.101 μέτρα), είτε το χωριό **Ανιάδα** ή την τοποθεσία **Πανταβρέχη**.

Αν στρίψουμε δεξιά πάμε για το **Μικρό Χωριό** που χτίστηκε βάση τουριστικού σχεδίου ορεινού χωριού και το συναντάμε δύο χιλιόμετρα πριν φτάσουμε στο **Παλιό Μικρό Χωριό** όπου ένα τεράστιο τμήμα του βουνού κατολήσθησε το Νοέμβριο του 1962. Υπάρχει μουσείο που μπορείτε να επισκεφτείτε. Από την πλατεία του χωριού συνεχίζουμε στο χωματόδρομο είτε πεζοί είτε με αυτοκίνητο για να φτάσουμε στο εκκλησάκι του Αη-Σώστη από το οποίο μπορούμε να θαυμάσουμε την πανοραμική θέα.

Επιστρέφοντας στο δρόμο προς τον Προυσό περνάμε από τον Γαύρο (συννοικισμός Μεγάλου Χωριού) και από εκεί φτάνουμε στο 'Σπίτι του Ποταμού' όπου μπορούμε να δούμε το 'Τύπωμα της Παναγίας', μια τρύπα στην απέναντι βουνοκορφή από όπου σύμφωνα με την παράδοση πέρασε η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας στο δρόμο της για το Μοναστήρι. Λίγο πιο κάτω υπάρχει το εικόνισμα όπου βρίσκονται τα 'Πατήματα της Παναγίας'. Τέλος λίγο πριν φτάσουμε στον Προυσό περνάμε από την τοποθεσία 'Κλειδί'.

Φτάνοντας στον Προυσό συναντούμε τους πύργους του Καραϊσκάκη και μετά θα επισκεφθούμε το Μοναστήρι της Παναγίας της Προυσιώτισσας. Σύμφωνα με την παράδοση η ίδρυση τοποθετείται στα χρόνια του εικονομάχου αυτοκράτορα Θεοφίλου 829-842 μ.χ. και συνδέεται με τις περιπέτειες και την εμφάνιση της ιεράς εικόνας της Παναγίας από την Προύσα της Βιθυνίας της Μικράς Ασίας στο σπήλαιο της Ευρυτανίας. Η πρώτη πενήνταετία του 9ου αιώνα έχει καθιερωθεί ως χρόνος ίδρυσης.

Στο Μοναστήρι λειτουργεί ενδιαφέρον μουσείο. Το μοναστήρι υπέστη πολλές καταστροφές και πυρπολήθηκε από πολλούς επιδρομείς με τελευταίους τους Γερμανούς στις 16 Αυγούστου 1944. Μπορούμε επίσης να επισκεφθούμε το ρολόι του μοναστηριού που βρίσκεται σκαφαλωμένο σε ένα μικρό λοφίσκο, το εκκλησάκι των Αγίων Πάντων που βρίσκεται απέναντι από το μοναστήρι και είναι χτισμένο το 1754. Νότια των Αγίων Πάντων σώζεται ως σήμερα το περίφημο "Σχολείο των Ελληνικών Γραμμάτων", σχολή Ανωτέρων Γραμμάτων. Στο Προυσό αξίζει ακόμα να δούμε τη 'Μαύρη Σπηλιά' που βρίσκεται στην απέναντι άκρη του χωριού, προς το χωριό Τόρνος, και απέχει από το δρόμο μισή ώρα με τα πόδια.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ: Διαδρομή 2η

Καρπενήσι - Στεφάνι - Σελλά - Φιδάκια - Αγία Βλαχέρνα - Παπαρούσι - Καλεσμένο - Μαραθιάς - Ανατολική Φραγκίστα - Δυτική Φραγκίστα - Άγιος Γεώργιος - Παλαιοχώρι - Νεοχώρι - Επισκοπή

Ακολουθούμε το δρόμο που οδηγεί στο Αγρίνιο. Αφού έχουμε διανύσει 8χλμ μπορούμε να στρίψουμε αριστερά και να κατευθυνθούμε προς **Στεφάνι, Σελλά, Μηλιά** (συνοικισμός των Σελλών), **Φιδάκια, Αγία Βλαχέρνα**. Στο μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής προς τα χωριά αυτά μπορούμε να θαυμάσουμε τη θέα της τεχνητής λίμνη των Κρεμαστών.

Τα Φιδάκια είναι ίσως το ωραιότερο χωριό της Ευρυτανίας όσον αφορά λειτουργικότητα, δομή και οικιστική εμφάνιση, πέτρινα σπίτια, καλντερίμια, πλακόστρωτοι δρόμοι. Εδώ φημολογείται ότι βρισκόταν η αρχαία Οιχαλία. Στο κέντρο του χωριού βρίσκεται ο Ιερός Ναός Γεννήσεως της Θεοτόκου. Κοντά στο χωριό, στην περιοχή 'Καστρί' υπάρχουν ίχνη φρουρίου και ανεκμετάλλευτα αντικείμενα αρχαίου οικισμού. Φεύγοντας από το χωριό προς Αγία Βλαχέρνα και μετά από 3χλμ χωματόδρομου βρίσκεται η τοποθεσία 'Τσαγκαράλωνα' σημείο από το οποίο η θέα στη λίμνη των Κρεμαστών είναι πανοραμική. Ο χώρος αυτός είναι διαμορφωμένος και υπάρχει βρύση και παγκάκια σχηματισμένα από μεγάλες πέτρες.

Συνεχίζουμε για το χωριό Αγία Βλαχέρνα. Η διαδρομή για το χωριό είναι πανέμορφη (χωματόδρομος). Οι συνοικισμοί του χωριού (Βαμβακιές, Αμπέλια) βρίσκονται κοντά στη λίμνη των Κρεμαστών. Αξιοσημείωτη τοποθεσία φυσικής ομορφιάς 'Παλιογονιά - Χελιδόνα' 1500-1980μ υψόμετρο. Κοντά στο χωριό υπάρχουν ερείπια αρχαίου κάστρου.

Επιστρέφουμε στο κεντρικό δρόμο συνεχίζοντας την κατεύθυνσή μας προς τα δυτικά και συναντάμε στα αριστερά μας τον χωματόδρομο που οδηγεί στο χωριό Παπαρούσι με το ναό της Αγίας Παρασκευής (1885) και με το παρεκκλήσι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Επόμενο χωριό το Καλεσμένο με Βυζαντινά ευρήματα, λείψανα φρουρίου και ανεξερεύνητοι αρχαίοι τάφοι βρίσκονται στον οικισμό Αρωνιάδα. Νοτιοδυτικά των οικισμών κυλάει ο ποταμός Μέγδοβας στον οποίο πραγματοποιούνται δραστηριότητες canoe, kayak και rafting.

Φτάνουμε στη σιδερένια γέφυρα του Μέγδοβα ή Ταυρωπού. Περνώντας τη γέφυρα αρχίζουμε την άνοδο, στην αρχή της οποίας υπάρχει δρόμος που πάει δεξιά και οδηγεί στο γεφύρι της Βίνιανης. Λίγο πριν φτάσουμε στην Ανατολική Φραγκίστα θα περάσουμε την παράκαμψη στα αριστερά του κεντρικού δρόμου που οδηγεί στους οικισμούς του Μαραθιά. Αμέσως μετά βρίσκουμε την τοποθεσία 'Σωτήρα'. Στο σημείο αυτό μπορούμε να επισκεφτούμε το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα με τις εντυπωσιακές τοιχογραφίες του. Ο ναός ανακαινίσθηκε το 1725.

Μετά από 4 χιλιόμετρα βρίσκουμε τη Δυτική Φραγκίστα ένα από τα μεγαλύτερα χωριά του Νομού. Αποτελεί σταυροδρόμι για τη δυτική Ευρυτανία. Λίγο πριν προσεγγίσουμε τη τεχνητή λίμνη των Κρεμαστών συναντάμε τα χωριά Άγιος Γεώργιος, Παλαιοχώρι, Νεοχώρι. Και τα τρία αυτά χωριουδάκια βρίσκονται σε μια από τις ομορφότερες πανοραμικές τοποθεσίες της Ευρυτανίας με θέα τη λίμνη των Κρεμαστών.

Επόμενο χωριό η Επισκοπή η οποία βρίσκεται μεταξύ των χωριών που καλύφθηκαν από τα νερά της λίμνης των Κρεμαστών. Στην Επισκοπή βρίσκονταν ένα από τα μεγαλύτερα Βυζαντινά μνημεία της Ελλάδος, ο Ναός της Επισκοπής, που ήταν αφιερωμένος στην Παναγία. Ο Βυζαντινός αυτός ναός έργο του 8ου αιώνα και υπήρξε έδρα Επισκοπής, το πιο πιθανό της Επισκοπής.

Το μεγαλύτερο αυτό βυζαντινό μνημείο έπαψε να υπάρχει λόγω του κατασκευασμένου υδροηλεκτρικού φράγματος Αχελώου το 1963. Ένα σπουδαίο έργο 1200 και πλέον χρόνων χάθηκε. Ευτυχώς όμως διασώθηκαν οι σπάνιες και σπουδαίες τοιχογραφίες του που σήμερα φυλάσσονται στο Εθνικό Μουσείο Αθηνών και είναι διαδοχικά του 8^{ου}, 9^{ου}, 11^{ου} και 13^{ου} αιώνα. Η λίμνη αυτή άρχισε να γεμίζει το 1965 με τα νερά των ποταμών Αχελώου, Ταυρωπού (Μέγδοβα) και Αγραφιώτη. Γύρω από τη λίμνη δημιουργήθηκε υδροβιότοπος ενώ λειτουργεί ιχθυοπαραγωγική μονάδα με κερπίνους και πέστρες. Η γέφυρα της Επισκοπής οδηγεί στην αντίπερα όχθη της λίμνης, στο νομό Αττώλοακαρνανίας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ: Διαδρομή 3η

Καρπενήσι - Βίνιανη - Κερασσοχώρι - Μάραθος - Μοναστηράκι - Επιτινιά - Αγραφα - Τρίδενδρο - Τροβάτο - Βραγγιανά - Αγραφα

Στο δρόμο για Αγρίνιο και αφού περάσουμε τη σιδερένια γέφυρα του Μέγδοβα στρίβουμε δεξιά στη διασταύρωση προς **Βίνιανη**. Στο χωριό υπάρχει το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου 18ου αιώνα. Σημαντικό και Ιστορικό μνημείο το μουσείο της Παλιάς Βίνιανης. Σημαντικό αξιοθέατο είναι το παλιό μονότοξο γεφύρι στο Μέγδοβα.

Συνεχίζουμε για **Κερασσοχώρι** το οποίο είναι κεφαλοχώρι που συγκεντρώνει την κίνηση όλων των γύρω χωριών και τη Κρέντη που αποτελεί κέντρο στην διαδρομή προς τα Αγραφα. Από εδώ ξεκινάει ο χωματόδρομος ο οποίος συνεχίζεται σε όλο το Δήμο Αγράφων.

Πρώτο χωριό του Δήμου ο **Μάραθος**. Η παλιά ονομασία είναι Μύρεση. Είναι η γενέτειρα του Κατσαντώνη 1776-1809. Η δεσπόζουσα θέση της εκκλησίας των Αγίων Ταξιαρχών προσελκύει πολλούς προσκυνητές και ορειβάτες. Κτίστηκε το έτος 1771 και έχει πολλές αγιογραφίες του 17ου αιώνα. Ορειβατικές διαδρομές είναι προς: το νερόμυλο που λειτουργεί, την θέση Βελή, τον Αι Λιά.

Επόμενο χωριό το **Μοναστηράκι**. Είναι εύκολη η πρόσβαση αφού απέχει από τον κεντρικό δρόμο 3 χλμ. Σε μιάμιση ώρα από το χωριό βρίσκεται η βρύση και η σπηλιά του ήρωα Κατσαντώνη. Φυσικά μνημεία οι πηγές του χωριού, η βρύση Μοσχολή, η υπόγεια σπηλιά στο Σύχνικο. Ορειβατική διαδρομή ή με 4Χ4 είναι: Μοναστηράκι - Φτέρη 12 χλμ.

Συνεχίζουμε για **Επιτινιά**. Βρίσκεται στην επιβλητικότερη θέση οροπεδίου με θέα το φαράγγι του Αγραφιώτη. Ιδιαίτερη ιστορική και θρησκευτική σημασία έχει το Μοναστήρι - Κρυφό Σχολειό της Παναγίας Στάνας που χρονολογείται από το 1550.

Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο κέντρο του χωριού από το 1890 είναι μνημείο αρχιτεκτονικής τέχνης. Ορειβατική διαδρομή 2 ωρών περίπου είναι: Επινιανά - Φαράγγι Ασπρόρεμα, υψίστου φυσικού κάλλους και σπάνιας χλωρίδας και πανίδας, έχει δε προταθεί για το Natura 2000. Στο ρέμα αυτό ευδοκούν οι άγριες πέστροφες. Άλλη διαδρομή το φαράγγι: Ανηφόρα - Φτέρη από την πέτρινη γέφυρα - καμάρα της Τζώρτιας.

Επόμενη στάση στο χωριό Άγραφα. Το χωριό είναι περιτριγυρισμένο από ψηλές βουνοκορφές και φαράγγια. Ήταν το επίκεντρο των ιστορικών γεγονότων από το Βυζάντιο 741 μ.Χ. μέχρι σήμερα. Οργανωμένο χωριό με παραδοσιακά καφενεύα, ταβέρνες και ξενώνες, παρουσιάζει ιδιαίτερη τουριστική κίνηση από εσωτερικό και εξωτερικό τουρισμό. Μπορούμε να επισκεφθούμε: την μεγάλη πλατεία με τα 10 αιωνόβια πλατάνια, την πέτρινη εκκλησία του Αγίου Δημητρίου από το 1900 στο κέντρο του χωριού, την μεταβυζαντινή εκκλησία Αγίου Γεωργίου που κτίστηκε το 1610 έχει ολόπλευρες τοιχογραφίες (η εκκλησία αυτή μετακινήθηκε ολόκληρη χωρίς να πάθει ζημιά, όταν το 1887 είχε βουλιάξει το χωριό στο σημείο αυτό), την μεταβυζαντινή εκκλησία Παναγία από το 1650 που είναι στο Κεφαλάρι - καραούλι του χωριού, το πέτρινο γεφύρι - καμάρα από το 1650 1,5 χλμ πριν το χωριό

Στον όμορφο οικισμό Σάικα (40 χλμ από Καρδίτσα) βρίσκεται η παλιά εκκλησία της Αγίας Τριάδας με τοιχογραφίες από το 1641. Άλλα ορειβατικά μνημεία είναι: το φαράγγι Τρύπα του Αγραφιώτη που είναι στο Natura 2000, το φαράγγι Χοντέικα, η θέση Βελή όπου ο Κατσαντώνης σκότωσε το Βελή Γκέκα το 1807, οι πολεμίστρες του Κατσαντώνη στο Βουιδόρεμα Χρύσως, το μνημείο του εμφυλίου πολέμου στη Νιάλα, το Μουμτζέλι παλιό κάστρο - καραούλι, το βουνό Κουκουρούντζος.

Συνεχίζουμε Βόρεια του Νομού στο χωριό Τρίδενδρο. Συναρπαστική ορειβατική διαδρομή 10χλμ (και με 4Χ4) είναι: από Τρίδενδρο - Γιαννίτσαρη - Ντελιδίμη - Ασπρόρεμα. Φυσικό μνημείο το 'πλάτανος σπιτί' και το πέτρινο γεφύρι - καμάρα κοντά στο 'χάνι τ' Άγγελου'.

Άλλο ένα παραδοσιακό Αγραφιώτικο χωριό είναι το Τροβάτο. Παλιό ιστορικό και κτηνοτροφικό χωριό με 4 οικισμούς. Στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου βρίσκονται ενδιαφέρουσες εικόνες. Στα βόρεια του χωριού βρίσκεται το μοναστήρι της Παναγίας (1644). Ιστορικό μνημείο η Σπηλιά του Καραϊσκάκη και φυσικό μνημείο η 'πιασμένη γη'. Ορειβατική διαδρομή και για 4Χ4 είναι: από Τροβάτο - Φτερούσιο - Γιαννίτσαρη - Ντελιδίμη (υψόμετρο 2154 μ.).

Τελευταίο χωριό της διαδρομής μας τα Βραγγιανά. Ιστορικό χωριό και ονομαστό από την άνθηση των γραμμάτων την εποχή της Τουρκοκρατίας. Το 1661-1705 λειτούργησε το Ελληνομουσείο Αγράφων - Σχολή της Γούβας, Πανεπιστήμιο της εποχής. Τότε υπήρχαν 24 εκκλησίες, σήμερα σώζονται μόνο 3 που συγκεντρώνουν πολλούς προσκυνητές. Η Αγία Παρασκευή με τοιχογραφίες από το 1605, ο Άγιος Ιωάννης από το 1647, Άγιος Δημήτριος από το 1661.

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Η ευρύτερη περιοχή του Νομού Ευρυτανίας είναι προσβάσιμη οποιαδήποτε εποχή του χρόνου, οδικώς.

Ο Δήμος Καρπενησίου συνδέεται με όλες τις μεγάλες πόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας, με ένα άνετο οδικό δίκτυο.

Ενδεικτικά, αναφέρεται, ότι η πρόσβαση στην περιοχή, μπορεί να γίνει: Από Αθήνα μέσω της Εθνικής Οδού Αθηνών-Λαμίας. Συνολική απόσταση 294 χλμ.

Από Λαμία μέσω των παρακάτω τοποθεσιών: Λιανοκλάδι, Καστρί, Μάκρη, Μακρακόμη, Βίταλη, Πελέα, Νεοχωράκι, Άγιος Γεώργιος, Τυμφρηστός, Ράχη Τυμφρηστού, Άγιος Νικόλαος. Συνολική απόσταση 78 χλμ.

Από Θεσσαλονίκη μέσω της Εθνικής Οδού Θεσσαλονίκης-Λαμίας. Συνολική απόσταση 368 χλμ.

Από Αγρίνιο μέσω των παρακάτω τοποθεσιών: Ποταμούλα, Άγιος Βλάσιος, Καραμαναίικα, Χούνη, Γέφυρα Επισκοπής, Δυτική Φραγκίστα, Ανατολική Φραγκίστα, Καλεσμένο. Συνολική απόσταση 111 χλμ.

Φυσικά, η πρόσβαση στην περιοχή, είναι εφικτή και από άλλες διαδρομές. Συνιστάται όμως, να αποφεύγονται κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου και ιδιαίτερα όταν πρόκειται να ταξιδέψουμε με συμβατικό αυτοκίνητο. Αντίθετα, προτείνονται σαν άριστες διαδρομές για 4Χ4 αυτοκίνητα κατά την καλοκαιρινή εποχή.

Ικανοποιητικός είναι και ο αριθμός των δρομολογίων των μέσων μαζικής μεταφοράς, που συνδέουν τις παραπάνω πόλεις με την ευρύτερη περιοχή. Αναλυτικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στον [Πίνακα Δρομολογίων Λεωφορείων Κ.Τ.Ε.Λ. του Νομού Ευρυτανίας](#).

Το συνολικό μήκος του κύριου οδικού δικτύου του Δήμου Καρπενησίου είναι 126,5 χλμ. Από αυτά τα 26 χλμ είναι εθνική οδός, τα 64,5 χλμ επαρχιακή και τα υπόλοιπα 36 χλμ κοινοτική. Από αυτά επίσης, τα 88,5 χλμ είναι ασφαλτοστρωμένα ενώ τα υπόλοιπα 30 χλμ είναι χωμάτινα. 17 χλμ του οδικού δικτύου δεν είναι προσπελάσιμα κατά τους χειμερινούς μήνες ενώ άλλα 20 χλμ έχουν πρόβλημα λόγω των παγετώνων.

Τονίζεται, ότι όλα τα Ι.Χ., που ταξιδεύουν στην περιοχή κατά την χειμερινή περίοδο, πρέπει να είναι εφοδιασμένα με αντιολισθητικές αλυσίδες.

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν. ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, ο Ν.Ευρυτανίας διαθέτει 27 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών.

Καρπενήσι:10, Κορυσχάδες : 5, Βουτύρο: 2, Μικρό Χωριό: 2, Προύσσοι: 1,

Φούρνα: 1, Μεγάλο Χωριό : 1, Δόμνιτσα: 1, Νέο Μικρό Χωριό: 1,

Ανιάδα: 1, Κρέντη: 1, Γρανίτσα: 1

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Εκταση: 5.461 τ.χλμ.

Πληθυσμός : 224.429

Κατανομή πληθυσμού (2001): Αγροτικός: 111.382

Αστικός: 113.047

Δήμοι :29

Πρωτεύουσα: Μεσολόγγι

Βουνά: Παναιτωλικό

Ακαρνανικά Όρη

Όρη Ναυπακτίας

Αράκυνθος

Μακρυνόρος

Ποτάμια: Αχελώος

Εύηνος

Μόρνος

Ο νομός συνορεύει ανατολικά με τους νομούς Φθιώτιδας, Φωκίδας και Ευρυτανίας, βόρεια με τους νομούς Καρδίτσας και Άρτας, βρέχεται προς τα Βορειοδυτικά από τον Αμβρακικό κόλπο, προς δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος και νότια από τον Πατραϊκό και κορινθιακό κόλπο.

Ιστορία

Από τη μυθική ακόμη εποχή διαφαίνεται η αντίθεση Ακαρνάνων και Αιτωλών που θα σφραγίσει όλη την ιστορία τους ως τη Ρωμαϊκή κατάκτηση: με ξεχωριστά πολιτικά και θρησκευτικά κέντρα (Θέρμος οι Αιτωλοί, Στράτος και Όλπαι οι Ακαρνάνες), τοποθετημένοι πάντα σε αντίπαλα στρατόπεδα, θα πολεμήσουν επανειλημμένα μεταξύ τους, ως την εποχή που ο Οκτάβιος θα τους υπαγάγει στη ρωμαϊκή επαρχία της Αχαΐας. Από τότε οι δρόμοι τους βασικά είναι κοινοί. Στην αρχαιότητα οι πόλεις της Ακαρνανίας (Στράτος, Αμφιλοχικόν, Άργος, Λιμναία, Όλπαι, Οινιάδι, Ανακτόριον, Άκτιον κ.α.) είναι οργανωμένες στο Κοινόν.

Οι Ακαρνάνες είναι κατά κανόνα φίλοι και σύμμαχοι των Αθηναίων, συμπράττουν μαζί τους στους Περσικούς πολέμους και στον Πελοποννησιακό, ενώ οι Αιτωλοί μένουν σχεδόν αμέτοχοι, όπως και αργότερα στον αγώνα εναντίον του Φιλίππου. Το 391 υποτάσσονται στη Σπάρτη, αργότερα παρακολουθούν τους Θηβαίους, το 255 γίνονται υπήκοοι της Μακεδονίας και μετά την εν Κυνός Κεφαλαίς μάχη (197 π.Χ.) παραδίδονται στους Ρωμαίους. Οι Αιτωλοί εμφανίζονται ενωμένοι το 426 όταν αποκρούουν τους Αθηναίους. Ενεργό ρόλο στα ελληνικά πράγματα αρχίζει να διαδραματίζει η Αιτωλία με την ίδρυση της Αιτωλικής Συμπολιτείας στην οποία συμμετέχουν όλες οι Αιτωλικές αλλά και οι κατακτημένες πόλεις. Το γόητρο των Αιτωλών ενισχύεται όταν ανάγκασαν τους Δελφούς να μετάσχουν στη Συμπολιτεία (298) απέκρουσαν τους Γαλάτες και απέκτησαν δικαίωμα να συμμετάσχουν στις Αμφικτυονίες.

Εισχωρούν ύστερα στην Πελοπόννησο συγκροτούν ομοσπονδία των αρκαδικών πόλεων και εγκαινιάζουν ναυτική πολιτική Βασιζόμενη στην πειρατεία και την απαλλαγή από τους φόρους. Η παρακμή αρχίζει με τη συμμαχία Φιλίππου Ε' και Αχαϊκής συμπολιτείας, που οδήγησε τις δυο Συμπολιτείες σε πόλεμο (220 - 217 π.Χ.) και εξώθησε τους Αιτωλούς προς τους Ρωμαίους, οι οποίοι τους αφαιρούν πολλές περιοχές, ενώ ο Αιμίλιος Παύλος εκτοπίζει όλα τα αντιτιθέμενα προς τη Ρώμη στοιχεία.

Από τον 3ο μ.Χ. αι. η Αιτωλοακαρνανία δέχεται το κύμα επιδρομών, των βαρβαρικών φύλων. Στη βυζαντινή περίοδο η Αιτωλία και η Ακαρνανία υπάγονται σε διαφορετικά θέματα. Ακολουθεί νέο κύμα επιδρομών από την ξηρά και από τα παράλια. Μετά την κατάκτηση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους (1204), η Αιτωλοακαρνανία υπάγεται στο Δεσποτάτο της Ηπείρου και συμμερίζεται τη μοίρα του ως την κατάλυσή του (1339). Εισδύουν ύστερα Αλβανοί των οποίων την εξουσία καταλύει ο αυθέντης Κεφαλληνίας και Ζακύνθου Κάρολος Α' Τόκκος, ο οποίος (αρχές 15ου αι.) εισχωρεί στην Αιτωλοακαρνανία, όπως και στην Ήπειρο, αποβλέποντας να ανασυστήσει το Δεσποτάτο της Ηπείρου. Ακολουθεί ύστερα η τουρκική διείσδυση από την οποία θα μείνει έξω η Ναύπακτος, που την κρατούν οι Ενετοί. Από την εποχή αυτή η Δυτική Στερεά και ειδικότερα η Ακαρνανία θα γίνει το κέντρο όπου θα δημιουργηθούν οι πρώτοι πυρήνες της ελληνικής ανεξαρτησίας.

Ορεινή και απομονωμένη δεν θα κατακτηθεί ποτέ ολοκληρωτικά. Εκεί θα καταφύγουν οι πληθυσμοί άλλων περιοχών και οι κάτοικοί της θα ζήσουν επί τέσσερις αιώνες με το όπλο στο χέρι, είτε ως αρματολοί είτε ως κλέφτες. Πριν ακόμη από την επανάσταση του '21 στην Αιτωλοακαρνανία υπήρχαν αρματολίκια. Το Ξηρόμερο ιδίως, με την ασφάλεια που παρέχουν τα δασωμένα βουνά του και τα απέναντι βενετοκρατούμενα νησιά, γίνεται ο τόπος συγκεντρώσεως των κλεφτών. Γενικά η Αιτωλοακαρνανία ήταν μια από τις εστίες όπου κατ' εξοχήν χαλυβδώθηκε και αναπτύχθηκε το πνεύμα των Ελλήνων στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Οι μορφές και η δράση του Ευγένιου του Αιτωλού, και ένα αιώνα αργότερα του Κοσμά του Αιτωλού αποτελούν χαρακτηριστική εκδήλωση αυτού του πνεύματος, ενώ η αντίσταση του Μεσολογγίου στα χρόνια της επαναστάσεως παραμένει ένα αξεπέραστο ορόσημο. Η Αιτωλοακαρνανία απελευθερώθηκε και απετέλεσε τμήμα του ελληνικού κράτους το 1829.

Γεωγραφία

Το ορεινό στοιχείο κυριαρχεί στο νομό. Τα νοτιοδυτικά παράλια χαρακτηρίζονται απ' την παρουσία λιμνοθαλασσών, με γνωστότερες αυτές του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Ο επιμηκέστερος και κύριος ποταμός είναι ο Αχελώος ο οποίος καταλήγει σε δέλτα στα νοτιοδυτικά, ενώ η μεγαλύτερη λίμνη η Τριχωνίδα, η οποία είναι και η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας (97 τ.χ.). Στο Νομό υπάρχουν και οι λίμνες: Αμβρακία, Λυσιμαχία, Οξερός και οι τεχνητές λίμνες του Καστρακίου, των Κρεμαστών και Στράτου. Εκτός του Αχελώου, το Νομό διαρρέουν και οι ποταμοί: Εύηνος, Ίναχος και Μόρνος (στα σύνορα με το νομό Φωκίδας). Τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας περιλαμβάνουν το Παναιτωλικό στα βορειοανατολικά και τα Ακαρνανικά Όρη στα δυτικά.

Κλίμα

Το κλίμα της ποικίλει από θερμά καλοκαίρια με πολλή υγρασία σε ήπιους χειμώνες στις χαμηλού υψομέτρου περιοχές. Κρύοι χειμώνες κυριαρχούν στις ορεινές περιοχές, ενώ σε ακόμα μεγαλύτερα υψόμετρα, τα καλοκαίρια είναι δροσερά και χιόνια καθώς και κρύος καιρός χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες.

Οικονομία

Η οικονομία του νομού είναι κυρίως αγροτική, με μεγάλη παραγωγή κυρίως στις νότιες περιοχές. Είναι μια απ' τις κύριες καπνοπαραγωγικές περιοχές της χώρας, ενώ καλλιεργούνται ακόμα ρύζι, οσπρία, δημητριακά, ελιές. Στα νοτιοδυτικά παράλια λειτουργούν αχθικοκαλλιέργειες, ενώ υπάρχουν και μεγάλες αλυκές.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Τα κυριότερα αξιοθέατα της περιοχής:

- Το Δέλτα Αχελώου και οι Λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου - Αιτωλικού

Πρασινόκεφαλη πάπια (*Anas platyrhynchos*) στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου

Ο υγροβιότοπος του Μεσολογγίου - Αιτωλικού, μαζί με το Δέλτα του Αχελώου και του Εύηνου (Φίδαρη), είναι ένας απ' τους μεγαλύτερους της Μεσογείου. Βρίσκεται στο δυτικότερο άκρο της Στερεάς Ελλάδας, στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Έχει έκταση 250.000 στρέμματα και έχει δημιουργηθεί, με την πάροδο του χρόνου, απ' τις φερτές ύλες των δύο ποταμών.

Ο Αχελώος ή Ασπροπόταμος είναι ο δεύτερος, ως προς το μήκος, ποταμός της Ελλάδας (220 χλμ.). Ονομάζεται Ασπροπόταμος, γιατί τα νερά του έχουν ένα λευκό, θολό χρώμα, που προέρχεται από την άργιλο, που μεταφέρει. Πηγάζει από τις νότιες πλαγιές του όρους Περιστερί ή Λάκμος, στη Νότια Πίνδο.

Στα όρια των Νομών Αιτωλοακαρνανίας και Ευρυτανίας ο Αχελώος ενώνεται με τα ποτάμια Ταυρωπό και Αγραφιώτη. Στην περιοχή αυτή σχηματίζονται οι τεχνητές λίμνες Κρεμαστών και Καστρακίου ενώ χαμηλότερα (κοντά στο Αγρίνιο) υπάρχει το νέο φράγμα της Στράτου.

Η παροχή του ποταμού εξαρτάται σήμερα από τη λειτουργία των υδροηλεκτρικών έργων. Ο Εύηνος πηγάζει απ' τα Βαρδούσια όρη και εκβάλλει στον Πατραϊκό κόλπο νοτιότερα από τον Αχελώο. Έχει μήκος 110 χλμ.

Τα δύο ποτάμια, με την πάροδο των αιώνων, σχημάτισαν ένα ιδιαίτερα εκτεταμένο σύστημα αβαθών νερών. Οι λιμνοθάλασσες της περιοχής δεν ξεπερνούν σε βάθος τα 2 μέτρα αλλά καταλαμβάνουν πολύ μεγάλη έκταση.

Το τοπίο είναι εξαιρετικής ομορφιάς. Απόδειξη ότι η Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, με τα ήρεμα νερά της "τάραξε" τις ψυχές των μεγάλων ποιητών και συγγραφέων μας. Έγραψαν γι' αυτήν ποιητές σαν τον Παλαμά, το Δροσίνη, το Μαλακάση, τον Τραυλαντώνη. Εδώ έζησε και πέθανε ο μεγάλος Άγγλος ποιητής Λόρδος Βύρων (Μπάιρον), που ήταν ερωτευμένος με τη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και τα ηλιοβασιλέματά της.

Στις ίδιες περιοχές υπάρχουν επίσης και άλλα είδη φυτών όπως *Typha angustifolia* και η *Typha domigensis*, η *Lemna minor*, η *Nymphaea alba* και η *Iris pseudacorus*, όπου τα νερά είναι περισσότερα γλυκά.

Εκεί όπου αυξάνεται η αλατότητα του εδάφους, τα κυρίαρχα είδη είναι τα *Scirpus maritimus* και *Scirpus lacustris*. Τα φυτά αυτά συναντώνται στην λιμνοθάλασσα που υπάρχει ΒΔ του Κουτσιλάρη και στην περιοχή της Κλείσοβας.

Διαπλάσεις με είδη των γενών *Juncus* και *Carex* υπάρχουν διασκορπισμένες σε ολόκληρη την περιοχή του υγροτόπου.

Η σημαντικότερη έκταση μ' αυτά τα είδη βρίσκεται στην περιοχή του δάσους του Φράζου, λίγο πιο έξω απ' το χωριό Λεσίνι, στο δρόμο προς τον Αστακό.

Τα ίδια είδη επικρατούν επίσης στην περιοχή της Κλείσοβας, (μεταξύ Ανατολικής Κλείσοβας και Εύηνου ποταμού).

Στην περιοχή Αχελώου - Μεσολογγίου ένα μεγάλο ποσοστό των εκτάσεων καλύπτεται από λασποτόπια και αλμυρόβαλτους.

Στους αλμυρόβαλτους αναπτύσσεται η *Salicornia europaea*, και η *Salicornia radicans*.

Μαζί με τους υγρότοπους οι αμμόθινες είναι τα γεωμορφολογικά και οικολογικά συστήματα που κινδυνεύουν πιο πολύ από καταστροφή σ' ολόκληρη την Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα.

Τον τελευταίο αιώνα στη Μεσόγειο, όπως υπολογίζεται, έχει καταστραφεί πάνω από το 75% των αμμοθινών, επειδή αποτελούν πόλο έλξης για καλοκαιρινές διακοπές, ειδικά σε κλίματα ζεστά, σαν το δικό μας.

Η Ελλάδα, αν και είναι η χώρα των ακτών, δεν έχει πάρα πολλές αμμοθίνες. Υπάρχουν μερικές στη δυτική πλευρά της Πελοποννήσου (Καϊάφας, Ζαχάρω, Πύλος), έξω από τη Θεσσαλονίκη, στη νότια Κρήτη και σε διάφορα νησιά. Στο Μεσολόγγι οι πιο σημαντικές είναι στην περιοχή του Λούρου, έξω από το Νιοχώρι. Το πλάτος τους αρχίζει από λίγα μόλις μέτρα και φθάνει τα 800 μ. Σε ορισμένα επίσης σημεία το ύψος των αμμοθινών φθάνει τα 5-6 μέτρα.

Αυτές, ανάλογα με το στάδιο εξέλιξής τους, χωρίζονται σε ζώνες. Η πρώτη ζώνη είναι φτωχή σε βλάστηση, γιατί γειτονεύει με τη θάλασσα. Η βλάστηση αποτελείται από είδη όπως η *Cakile maritima* και η *Suaeda maritima*.

Σε απόσταση περίπου 10 μ. από τη θάλασσα και σε ύψος 0,50 - 1 μ. εμφανίζεται η φυτοκοινωτία *Ammophiletum arenaria*, με διάσπαρτους τους θαλάσσιους κρίνους (*Pancretium maritimum*), που φθάνει μέχρι τα 25-30 μ.

Επειτα ακολουθεί η ζώνη της Μεσογειακής μακίας (θαμνότοποι), που σκεπάζεται από Σχίνα (*Pistacia lentiscus*), από Μυρτιές (*Myrtus communis*), από ρείκια (*Erica arborea*), από Πουρνάρια (*Quercus coccifera*), από Θαμνοκυκάρισσα (*Juniperus phoenicea*) και από Πικροδάφνες (*Nerium oleander*).

Τα βουνά γύρω από τη λιμνοθάλασσα είναι σκεπασμένα με μακία και φρύγανα. Κυριαρχούν τα είδη *Phlomis fruticosa*, *Pistacia lentiscus*, *P. teberintus*, *Calicotome villosa*, *Myrtus communis*, *Cistus* sp., *Olea europaea oleaster*, *Ceratonia siliqua*, *Quercus coccifera* και σποραδικά η *Quercus macrolepis* (Ημερη Βελανιδιά) που σε παλιότερες εποχές πρέπει να σχημάτιζε εκτεταμένα, αιωνόβια δάση στην περιοχή.

Όσον αφορά τη χλωρίδα υπάρχουν στην περιοχή μερικά πολύ ενδιαφέροντα σπάνια είδη. Τα τοπικά ενδημικά *Centaurea heldreichii*, στα ανατολικά του Μεσολογγίου και *Centaurea niederi*, στα βόρεια του Μεσολογγίου, βρίσκονται σήμερα σε κίνδυνο, λόγω των πολύ μικρών πληθυσμών τους και των ανθρώπινων πιέσεων (βόσκηση κ.λπ.). Ένα άλλο τοπικό ενδημικό είναι η *Centaurea aetolica*, που ζει στο Δέλτα του Αχελώου και του Εύηνου και στη λίμνη Τριχωνίδα.

Η *Centaurea sonchifolia*, που φυτρώνει στις αμμοθίνες, είναι επίσης σπάνια για την Ελλάδα, αν και υπάρχει δυτικότερα, στην Ιταλία και Ισπανία. Η *Silene ungeri* είναι ένα ενδημικό της Δ. Ελλάδας και της Ν. Αλβανίας, που είναι αρκετό κοινό στην περιοχή του Δέλτα.

Άλλο ενδιαφέρον φυτό της περιοχής είναι το σπάνιο Ορχοειδές *Ophrys argolica*, που υπάρχει επίσης και σ' άλλες τοποθεσίες της Κ. Ελλάδας, στην Πελοπόννησο, στην Κρήτη, στη Ρόδο και στη Λέσβο.

Το Μεσολόγγι είναι ο πιο φημισμένος ιχθυοπαραγωγικός τόπος στην Ελλάδα. Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά ιχθυοτροφεία, αλλά κατά το μεγαλύτερο μέρος της η αλιεία γίνεται με παραδοσιακούς τρόπους.

Οι ψαράδες είναι στενά δεμένοι με τη λιμνοθάλασσα από "πάππου προς πάππου" και η ζωή τους είναι γεμάτη ιδιαιτερότητες και δυσκολίες. Παρ' όλα αυτά αγαπούν αυτόν τον τόπο, με πάθος και δύναμη.

Τα κυριότερα είδη ψαριών που υπάρχουν στη Λιμνοθάλασσα είναι ο Κέφαλος (*Mugil cephalus*), το Μυξινάρι (*Mugil aurata*), ο Γάστρος (*Mugil saliens*), ο Λαυκίνος (*Mugil labeo*), η Βελάνισσα (*Mugil chelo*), το Λαυράκι (*Dicentrarchus labrax*), η Τσιπούρα (*Sparus aurata*), ο Σπάρος (*Diplodus annularis*), τα Χέλια (*Anguilla anguilla*), ο Γοβιός (*Gobius niger*) κ.ά.

Στο Αχελώο ψαρεύονται Κεφαλοειδή, Λαυράκια, Βελάνισσες, Στρωσιδία (*Barbus albanicus*), Κυπρίνια (*Cyprinus carpio*), Πέστροφες (*Salmo trutta*), Δρομίτσες (*Rutillus ylikiensis*) και Γλανίδια (*Parasilurus aristotelis*), που είναι είδος ενδημικό του Αχελώου. Τα τελευταία απαντώνται επίσης στα νερά της Λυσιμαχίας και της Τριχωνίδας.

Ψάρεμα στη λιμνοθάλασσα

- Το αρχαίο θέατρο των Ονιαδών

Μια τόσο σημαντική και εξελιγμένη πόλη όπως η πόλη των Ονιαδών ήταν επόμενο να έχει και το θέατρό της. Το θέατρο των Ονιαδών είναι κατασκευασμένο στη νότια πλευρά του υψώματος που δεσπόζει του αρχαίου οικισμού και η εξαιρετική θέση του παρέχει παντελοπτική θέα της πεδιάδος του Αχελώου κι ενός μεγάλου τμήματος των παραλίων του Ιονίου πελάγους.

Ως προς την χρονολογία του ο Γερμανός αρχαιολόγος Fichter επισημαίνει τρεις περιόδους ανεγέρσεως, κατά προσέγγιση : 1) Το αρχαίο θέατρο , 2) Η νεότερη μετασκευή και 3) Η Ρωμαϊκή μετασκευή. Η πρώτη κατασκευή με πλατύτερη ορχήστρα και με μια σκηνή που ίσως είχε παρασκήνια έγινε τον 4^ο αιώνα π.Χ., όταν οι Ονιαάδες βρισκόνταν κάτω απ' την επιρροή των Αθηνών.

Η νεότερη μετασκευή του προσκηνίου , από αναλογία με τα προσκήνια του θεάτρου της Σικυώνας και της Επιδαύρου , χρονολογείται τον 3^ο αιώνα π.Χ., κατά τον Fichter.

Μάλιστα η μετασκευή αποδίδεται στον Μακεδόνα βασιλιά Φίλιππο τον Ε΄. Ήδη από το 167 π.Χ. η πόλη των Οινιαδών υποτάσσεται μόνιμα , πλέον στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Σ' αυτή τη μεταγενέστερη εποχή ανήκει η ρωμαϊκή μετασκευή , η οποία ήταν σίγουρα πολλή πενιχρή γιατί δε βρέθηκαν ρωμαϊκές κολώνες και κομμάτια δοκαριών.

Η ανασκαφή του θεάτρου των Οινιαδών έγινε το 1.900 από τον Αμερικάνο αρχαιολόγο Powell ,μια μερικότερη δε εκσκαφή και καθαρισμός του έγινε από την ΣΤ΄ Εφορία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Πατρών το 1.986, υπό την διεύθυνση του Εφόρου Αρχαιοτήτων κ. Λάζαρου Κολώνα και με την φροντίδα της Νομαρχίας Αιτωλοακαρνανίας.

Κοίλο

Το κοίλο θέατρο χωρίζεται με 8 κλίμακες σε 7 δίχως διάζωμα κερκίδες. Κάθε κλίμακα έχει πλάτος 75 εκατοστά. Διακρίνονται περίπου 23 σειρές καθισμάτων – εδωλίων. Ο χώρος των καθισμάτων στις κερκίδες είναι σε πολύ άσχημη κατάσταση.

Ολόκληρο το ανατολικό μέρος του κοίλου του θεάτρου είναι κομμένο στο συμπαγή βράχο της πλαγιάς του λόφου και αποτελείται από γκρι ασβεστόλιθο. Έτσι το κοίλο στο μέρος αυτό δε χρειάζεται ενισχυτικό τοίχωμα που να το διαχωρίζει από την πάροδο. Ο βράχος σ' αυτό το σημείο σχηματίζει μια λεία κατακόρυφη επιφάνεια και χρησιμεύει σαν διαχωριστικός τοίχος. Στο ανατολικό μέρος του κοίλου του θεάτρου τα καθίσματα είναι σαν απλά σκαλοπάτια με 75 εκατοστά πλάτος , κατά μέσο όρο και 41 εκατοστά ύψος λαξευμένα στο βράχο.

Σε αντίθεση με την ακανόνιστη οριοθέτηση στα ανατολικά , στο δυτικό μέρος του κοίλου βρίσκουμε ένα ανττείχισμα γνήσιας ελληνικής οικοδομής που είναι φτιαγμένο από κανονικά και με προσοχή βαλμένα υλικά. Αυτός ο τοίχος ήταν απαραίτητος στο δυτικό μέρος , επειδή ο φυσικός βράχος ήταν χαμηλότερος σ' αυτή την πλευρά , το κοίλο διαχωριζόταν με μια επιχωμάτωση και παρεμβάλλονταν τα καθίσματα κατασκευασμένα από κομμάτια λευκού ασβεστόλιθου.

Στην πλευρά αυτή του κοίλου , δηλαδή στο μισό δυτικό μπροστινό μέρος και στη βάση , στις 3 κατώτερες σειρές βρήκε ο Powell έναν αριθμό επιγραφών σε μεγαλογράμματη γραφή , που αναδημοσίευσε ο Fichter. Πρόκειται για επιγραφές που χρονολογούνται στο τέλος του 3^{ου} ή στις αρχές του 2^{ου} αιώνα π.Χ. Αξιοπαρατήρητη είναι η σημασία που αποδιδόταν στην απελευθέρωση δούλων , αφού τόσο το όνομα του ελευθερωτή όσο και του απελεύθερου αναγράφονταν εμφανώς αιώνια στα πρώτα καθίσματα του θεάτρου.

Ορχήστρα

Η ορχήστρα έχει σχήμα πετάλου με διάμετρο 14,82μ. Μια σειρά ασβεστολιθικών πλακών αποτυπώνει στο έδαφος το περίγραμμά της.

Γύρω από την ορχήστρα, που ήταν με προσοχή κατασκευασμένη, βρισκόταν ένα πλατύτερο κανάλι ή καλύτερα μια βαθουλωτή στοά, στην οποία έτρεχε η κύρια εκροή του νερού. Προς το ανατολικό μέρος δυο σκαλοπάτια προς τα κάτω οδηγούσαν σ' αυτή τη στοά. Το κανάλι, αφού περάσει γύρω από την ορχήστρα, συνεχίζει προς τη δυτική πλευρά και είναι σκεπασμένο από ακανόνιστα πελεκημένες πέτρες. Μια σταθερή κλίση γίνεται αντιληπτή στη διαδρομή του καναλιού προς τη δυτική πλευρά.

Σκηνή

Από το σκηνικό οικοδόμημα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. δε διατηρήθηκαν αξιόλογα ίχνη, εκτός από μια σειρά τεσσάρων πεσσών και ορισμένα λείψανα τοίχων στη δεξιά γωνία της νεότερης σκηνής. Η νεότερη σκηνή κατασκευάστηκε τον 3^ο αι π.Χ. Το σχέδιο του κτιρίου της σκηνής του θεάτρου είναι απλό. Αποτελείται από ένα μακρόστενο διώροφο σκηνικό οικοδόμημα και δυο προεξέχοντα παρασκήνια. Τρεις θύρες στην πρόσοψη της σκηνής οδηγούσαν στον χώρο του προσκηνίου.

Όλοι αυτοί οι τοίχοι του προσκηνίου είναι ερειπωμένοι, μόνο μερικά διασκορπισμένα κομμάτια, που αναμφίβολα ανήκαν στο προσκήνιο βρέθηκαν, αλλά ήταν δύσκολο να τοποθετηθούν στη θέση τους με ασφάλεια. Κατά μήκος του προσκηνίου μεταξύ των προεξοχών των παρασκηνίων υπήρχε μια σειρά από ανοίγματα. Όλα αυτά τα ανοίγματα αναμφίβολα χρησίμευαν για υποδοχές όπου στηρίζονταν οι πίνακες ή τμήματα της σκηνογραφίας. Στο εξωτερικό άκρο κάθε ανοίγματος είναι σκαμμένη μια ξέβαθη τρύπα η οποία χρησίμευε ως υποδοχή για να μπαίνει μια ράβδος ώστε να κρατάει τον πίνακα στη θέση του ακίνητο και αταλάντευτο.

Στο δεύτερο επίπεδο του σκηνικού οικοδομήματος υπήρχε πεσοστοιχία έξι πεσσών, που στήριζαν την κεραμοσκεπή οροφή.

Στη ρωμαϊκή περίοδο το προσκήνιο καταργήθηκε και κατασκευάστηκε μια νέα σκηνή που κατέλαβε ένα μέρος της ορχήστρας.

Αυτό είναι το θέατρο των Οινιαδών, "που οι ξωμάχοι Κατοχίανοι κι άλλοι περίοικοι το λένε Παιγνίδα ή Παιγνίδες μα συνάμα μονολογούν πως μάλιστα είδαν παιγνίδια τα μάτια τους, μήτε τ' αυτιά τους άκουσαν κανέναν μόνο με τη φαντασία τους εξηγούν κάποιος πως κάποτε εκεί θα 'παιζαν παλεύοντας άνθρωποι ή άνθρωποι και θηρία...".

Τα μάτια των σύγχρονων Κατοχιανών είδαν παιγνίδια, τ' αυτιά τους το άκουσαν, όταν το θέατρο των Οινιαδών πήρε ζωή το 1986 με το έργο « Αχαρνής » του Αριστοφάνους. Ήταν η πρώτη φορά που μετά από σιγή αιώνων ακούστηκε καθαρή και ξάστερη η φωνή του αρχαίου ποιητή. Ένα ακόμη αρχαίο θέατρο ξαναζωντάνεψε.

Από τότε και κάθε καλοκαίρι πραγματοποιούνται παραστάσεις αρχαίου και σύγχρονου δράματος στο θέατρο των Οινιαδών, οι οποίες αποτελούν μέρος του προγράμματος που μεταξύ των άλλων περιλαμβάνει διεθνή συνέδρια – συμπόσια, θεατρικές συμπαραγωγές από πανεπιστημιακές θεατρικές σχολές, εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης των αρχαίων μνημείων, ανασκαφές.

Στόχος είναι να καταστεί το θέατρο των Οινιαδών «**Η Επίδαυρος της Δυτικής Ελλάδος**» και να γίνει ένα πρότυπο πολιτιστικό κέντρο με διεθνή ακτινοβολία, όπου θα συναντώνται οι άνθρωποι του πνεύματος για τη μελέτη και τη σπουδή της ελληνικής δραματουργίας, θα ανταλλάσσουν απόψεις και θα δουλεύουν για τη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου σ' ένα κλίμα ειρήνης και συμφιλίωσης.

- Το Δάσος του Φράξου (Λεσίμι)

Στη βόρεια περιοχή του Δέλτα του Αχελώου διασώζονται μικρά παραποτάμια δάση, υπολείματα των απέραντων δασών που υπήρχαν κάποτε σ' αυτά τα μέρη. Τα δάση αυτά σχηματίζονται από Πλατάνια (*Platanus orientalis*), Καβάκια (*Populus nigra*), Κλήθρα (*Alnus glutinosa*) και διάφορους θάμνους, όπως τα Αρμυρίκια και οι Λυγαριές.

Το σπουδαιότερο από τα δάση που σώζονται σήμερα είναι το δάσος του Φράξου, κοντά στο Λεσίμι. Έχει έκταση 60 ha περίπου, έχει ανακηρυχθεί σε **Μνημείο της Φύσης** και σχηματίζεται κυρίως από αιωνόβιους Φράξους, του είδους *Fraxinus oxycarpa*.

Υπάρχουν ακόμα εκεί Ασημόλευκες (*Populus alba*), Ασημοϊτιές (*Salix alba*), Φτελιές (*Ulmus minor*) και Δάφνες (*Laurus nobilis*).

Στην Ελλάδα, αλλά και στα Βαλκάνια γενικότερα, φυτοκοινωνίες του είδους είναι πολύ σπάνιες, μετά την υπερβολική υλοτομία, που έχουν υποστεί αυτά τα δάση για αιώνες ολόκληρους. Τα τεράστια αιωνόβια δένδρα είναι πνιγμένα μέσα στα αναριχητικά φυτά, όπως η *Hedera helix*, η *Vitis vinifera sylvestris*, ο *Smilax aspera* και ο *Tamus communis*.

Τα ρυάκια που τρέχουν γύρω από το δάσος είναι ιδανικοί βιότοποι για τη Βίδα (*Lutra lutra*) και οι όχθες τους καλύπτονται από *Juncus sp.*, *Phragmites communis* και *Typha angustifolia*.

Στο δάσος του Φράξου φωλιάζει ένας σημαντικός αριθμός πουλιών, μεταξύ των οποίων η Κίσσα (*Corvus glandarius*), οι Δρυοκολάπτες (*Picoides medius* και *Picoides minor*), ο Δενδροτσιπανάκος (*Sitta europaea*), ο Μυγοχάφτης (*Muscicapa striata*), η Σακκουλοπαπαδίτσα (*Remiz pendulinus*), ο Σπίνος (*Fringilla coelebs*) και ο Χουχουριστής (*Strix aluco*).

Το δάσος του Φράξου, αλλά και γενικότερα η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου είναι περιοχές πλούσιες σε αμφίβια και ερπετά. Εδώ υπάρχουν ο Δενδροβάτραχος (*Hyla arborea*) και άλλα είδη βατράχων όπως η *Rana ridibunda* η *Rana dalmatina*, ο Φρύνος (*Bufo bufo*) και ο Πρασινόφρυνος (*Bufo viridis*).

Από τα ερπετά εδώ έχουν βρει ιδανικούς βιότοπους, για διατροφή και αναπαραγωγή, οι δύο Νεροχελώνες (*Emys orbicularis* και *Mauremys caspica*), όπως και τα Νερόφιδα (*Natrix tessellata* και *Natrix natrix*)

Άλλα ερπετά που βρίσκονται στην περιοχή είναι η Οχιά (*Vipera ammodytes*), οι Χερσοχελώνες (*Testudo hermanni* και *Testudo marginata*), τα Σαμιαμίδια (*Cyrtodactylus kotschy*), ο Οφίσαυρος (*Ophisaurus apodus*), οι Πρασινοσαύρες (*Lacerta trilineata*), οι Σαύρες (*Podarcis taurica* και *Algyroides nigropunctatus*), ο Νανόσκιγκος (*Albergharus kitaibelii*), ο Τυφλήτης (*Typhlops vermicularis*), η Σαΐτα (*Coluber najadum*), το Γατόφιδο (*Telescopus fallax*), ο Σαπίτης (*Malpolon monspessulanus*), ο Λαφίτης (*Elaphe quatuorlineata*), η Δεντρογαλιά (*Columber gemonensis*) και το Γιατρόφιδο (*Elaphe longissima*).

Στο δάσος και στους βάλτους της λιμνοθάλασσας υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία από έντομα. Οι "βασιλισσες" όμως όλων των εντόμων είναι οι λιβελλούλες.

- Η λίμνη Τριχωνίδα

Η λίμνη Τριχωνίδα βρίσκεται στην καρδιά του Αιτωλικού Πεδίου και είναι η μεγαλύτερη, η γραφικότερη και η πιο άγνωστη της **Ελλάδας**. Έχει επιφάνεια 98,6 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μέγιστο μήκος 19 χιλιόμετρα και μέγιστο βάθος 58 μέτρα. Βρίσκεται σε κρυπτοβύθισμα, αφού το βαθύτερο τμήμα της λιμναίας λεκάνης της βρίσκεται κάτω από τη μέση στάθμη της επιφάνειας της θάλασσας. Η

περιοχή από την οποία συλλέγει τα νερά της έχει έκταση 215 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Τα οικοσυστήματα της Τριχωνίδας βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τα γειτονικά οικοσυστήματα του Παναιτωλικού, του Αράκυνθου, των βουνών της Ναυπακτίας, του κάμπου του Αγρινίου, της Μακρυνείας και της λίμνης Λυσιμαχίας. Κάθε μεταβολή σε κάποιο από τα γειτονικά οικοσυστήματα, έχει επίδραση και στο οικοσύστημα της λίμνης.

Παλαιότερα, γύρω από την Τριχωνίδα και τη Λυσιμαχία υπήρχαν πλούσια παραλίμνια δάση, τόσο πυκνά που ήταν δύσκολο να τα διαβεί κανείς.

Αποτελούνταν από φράζους, ιτιές, πλατάνια, σκλήθρα, λεύκες, λυγαριές και πρόσφεραν καταφύγιο σε πολλά σπάνια είδη ζώων και πουλιών. Η περιοχή ήταν από παλιά τόπος κυνηγιού για τους ντόπιους, αλλά και περιηγητές. Έλληνες και ξένοι, είχαν κυνηγήσει εδώ.

Στην περιοχή της Λυσιμαχίας υπήρχε το μεγαλύτερο παραλίμνιο δάσος της Ελλάδας, το οποίο εκριζώθηκε και η γη αποδόθηκε στην καλλιέργεια. Το "έργο" αυτό άρχισε το 1915 και τελείωσε πριν από τη γερμανική κατοχή

Βλάστηση

Σήμερα η παραλίμνια βλάστηση της Τριχωνίδας είναι πιο αραιή, αλλά παραμένει πάντα πλούσια σε σχέση με άλλες λίμνες της Ελλάδας. Αποτελείται από πλατάνια, φράξους, ιτιές, λεύκες, καβάκια, σκλήθρα, λυγαριές, κυπαρίσσια, δάφνες, πικροδάφνες κ.ά.

Στις πλαγιές των παραλίμνιων λόφων κυριαρχεί η μεσογειακή μακία, που απαρτίζεται από σχίνα, σπάρτα, κουμαριές, ρείκια, φιλόκια, κουτσουπιές, χαρουπιές, τρικουκίες, παλιούρια, ασφάκες και θυμάρι.

Ακριβώς πάνω από τη λίμνη, λίγο πιο έξω από το χωριό Πετροχώρι, πηγαίνοντας προς την Ανάληψη, υπάρχει ακόμη ένα αρκετά μεγάλο κατάλοιπο δάσους με αιωνόβιες ήμερες βελανιδιές (*Quercus macrolepis*). Στον κατάφυτο και πλούσιο σε βλάστηση Αράκυνθο, υπάρχουν σημαντικά καστανοδάση (*Castanea sativa*), με πολλά υπεραιωνόβια δέντρα. Για τις συγκεκριμένες περιοχές πρέπει να επιληφθεί το υπουργείο Γεωργίας, ώστε τα δέντρα αυτά να κηρυχθούν Μνημεία της Φύσης.

Κοντά στη λίμνη απλώνεται μια "θάλασσα" από ελαιώνες και περιβόλια με διάφορα εσπεριδοειδή, που την περίοδο της ανθοφορίας το άρωμά τους πραγματικά μεθά τον επισκέπτη. Είναι γνωστά τα πορτοκάλια της Τριχωνίδας με το όνομα σαγκουίνια Γουρίτσας. Στις όχθες της λίμνης κυρίαρχα είδη είναι τα καλάμια (*Phragmites communis*), τα νεροκάλαμα (*Arundo donax*) και τα ψαθιά (*Typha angustifolia*). Στα νερά επιπλέουν τα λευκά όμορφα νούφαρα (*Nymphaea alba*). Άλλα σπάνια επιπλέοντα φυτά είναι το *Hydrocharis morsus-ranae* και το *Myriophyllum spicatum*.

Γύρω από τη λίμνη υπάρχουν εκτεταμένα πλατανοδάση (*Platanus orientalis*), που συνοδεύουν το νερό από το Παναιτωλικό και τον Αράκυνθο μέχρι τις όχθες της λίμνης. Η περιοχή είναι πλούσια σε νερά, που δημιουργούν όμορφες κοιλάδες, ενώ δεκάδες ποταμάκια με μικρούς καταρράκτες, και μικρά γάργαρα ρυάκια που έχουνται από το Παναιτωλικό, κυλούν βιαστικά προς την Τριχωνίδα, πλαισιωμένα στις όχθες τους από πικροδάφνες, λυγαριές και μέντες

Φυτά

Την άνοιξη, όταν ζωντανεύει η φύση και ξυπνάει το χρώμα, όλα είναι όμορφα σε τούτη τη λίμνη. Μια πλημμυρίδα από λουλούδια και χρώματα - κόκκινα, κίτρινα, μωβ, λιλά και ροζ - κατηφορίζει ασυγκράτητη από τις κορυφές και τις πλαγιές των βουνών και γεμίζει τις λαγκαδιές και τις κοιλάδες.

Η χλωρίδα στην περιοχή της λίμνης είναι πολύ σημαντική. Εδώ φύεται το ενδημικό φυτό της Ελλάδας, *Centaurea aetolica*. Από τον Μάρτη ως τον Σεπτέμβρη-Οκτώβρη, στα υγρολίβαδα, στα λιβάδια, στα γύρω δάση, στα φρύγανα, στη μακία, στους ελαιώνες, φυτρώνουν πλήθος σπάνιες ορχιδέες: *Ophrys arifera*, *Ophrys lutea*, *Ophrys oestrifera*, *Ophrys arifera*, *Ophrys speculum*, *Limodorum abortivum*, *Anacamptis pyramidalis*, *Barlia robertiana*, *Orchis italica*, *Orchis laxiflora*, *Orchis mascula*, *Orchis palustris* κ.ά. Κοντά στο νερό φυτρώνουν οι όμορφες κίτρινες ιριδες των βάλτων (*Iris pseudacorus*), ενώ στα γύρω λιβάδια μπορεί να συναντήσει κανείς ιριδες (*Iris cretica*, *Iris germanica*), γλαδιόλες (*Gladiolus illyricus*) και ανεμώνες με κόκκινα, μωβ ή λευκά χρώματα (*Anemone coronaria*, *Anemone ranonina*).

Σε σκιερές τοποθεσίες, συνήθως κάτω από μεγάλα δέντρα ή θάμνους, φυτρώνουν τα όμορφα κυκλάμινα (*Cyclamen graecum* και *Cyclamen persicum*).

Στα γύρω λιβάδια φυτρώνουν τα *Alium*, τα *Convolvulus*, οι καμπανούλες (*Campanula* sp.), ενώ μέσα στη μακία βλάστηση φυτρώνουν οι αγριοτριανταφυλλιές (*Rosa* sp.) και οι έρικες (*Erica* sp.).

Ιχθυοπανίδα

Η λίμνη της Τριχωνίδας είναι μία από τις πιο σημαντικές της χώρας σε ότι αφορά τα ψάρια του γλυκού νερού. Η ιχθυοπανίδα της λίμνης αποτελείται κύρια από δρομίτσες, γλήνια, τσερούκλες, πεταλούδες, κυπρίνους και χέλια.

• Το Κάστρο του Τρικάρδου

Στα δυτικά της Κατοχής, στη δεξιά όχθη του Αχελώου, πάνω σε μια σειρά από λόφους, βρίσκονται τα ερείπια των Οινιάδων. Οι Οινιάδες ήταν η δεύτερη σημαντικότερη πόλη της αρχαίας Ακαρνανίας μετά τη Στράτο. Μέσα στη μακία βλάστηση και τις βελανιδιές, υπάρχουν τα τείχη, το αρχαίο θέατρο, οι

δεξαμενές. Οι κάτοικοι την περιοχή την αποκαλούν Τρικάρδόκαστρο. Σύμφωνα με την παράδοση, στο Τρικάρδόκαστρο ζούσε το βασιλόπουλο ο Ανήλιαγος, που δεν έπρεπε να δει τον Ήλιο. Αυτός αγαπούσε την κυρα-Ρήνη, που είχε το κάστρο της, και πήγαινε και την αντάμωνε κάθε νύχτα.

Μια φορά τον κράτησε μαζί της περισσότερο, ως το ξημέρωμα. Όταν έφυγε ο Ανήλιαγος, κοντά στο ποτάμι φάνηκε ο Ήλιος, κι αυτός μόλις τον είδε έσβησε για πάντα. Με την παράδοση του Ανήλιαγου ασχολήθηκαν πολλοί Έλληνες ποιητές.

- Το κάστρο της Ναυπάκτου

Το Κάστρο της Ναυπάκτου καταλαμβάνει τη θέση της αρχαίας ακρόπολης. Το 553 μ.Χ. η Ναύπακτος καταστράφηκε από σεισμό. Από τον 8ο μ.Χ. αιώνα έγινε πρωτεύουσα του Ε' θέματος. Ως το 1204 βρισκόταν υπό την βυζαντινή κυριαρχία. Το 1204 παραχωρήθηκε στους Ενετούς. Το 1210 ο Μιχαήλ Αγγελος Κομνηνός την περιέλαβε στις κτήσεις του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Το 1294 περιήλθε στο Φίλιππο Ανδριανού και το 1360 καταλήφθηκε από τον Αλβανό ηγεμόνα Γκίνο Μπούα Σπάτα. Από το 1407 έως το 1499 διήρκτησε η Α' Ενετοκρατία ενώ ως το 1687 ήταν υπό Τουρκική κυριαρχία. Από το 1687 έως το 1699 ήταν η περίοδος της Β' Ενετοκρατίας για να ακολουθήσει η Τουρκική κατάκτηση ως το 1829.

Οι οχυρώσεις της Ναυπάκτου παρουσιάζουν διαδοχικές κατασκευαστικές φάσεις από την αρχαιότητα ως την Τουρκοκρατία. Δύο βραχίονες που ακολουθούν την κλίση του εδάφους, κατεβαίνουν από την κορυφή του λόφου, ο ένας ανατολικά και ο άλλος δυτικά και κοντά στη θάλασσα κάμπτονται και κλείνουν την είσοδο του λιμανιού. Τέσσερα εγκάρσια τείχη ενώνουν τους δύο αυτούς βραχίονες και σχηματίζουν πέντε διαζώματα. Η οχύρωση ενισχύεται με πύργους κυκλικούς και τετράγωνους.

Ο χώρος δεν έχει ανασκαφεί συστηματικά. Ανασκαφικές τομές που πραγματοποιήθηκαν το 1980 - 1981 βόρεια του ναού Προφήτη Ηλία αποκάλυψαν λείψανα βυζαντινού λουτρού και βυζαντινού ναού.

Η 8η Ε.Β.Α. πραγματοποιεί κάθε χρόνο εργασίες καθαρισμού και στερεωτικές, συρραφές ρωγμών, ενίσχυση τοιχοποιίας, υποθεμελιώσεις σε τμήματα του τείχους που παρουσιάζουν ετοιμορροπίες.

Σήμερα το μνημείο είναι τουριστικό αξιοθέατο.

- Το φαράγγι της Κλεισούρας

Πριν από εκατομμύρια χρόνια μεταξύ των Αιτωλικών και Ακαρνάνικων βουνών, στην Αιτωλική πεδιάδα, σχηματίζονταν μια μεγάλη λίμνη μέσα στην οποία χυνόταν ο ποταμός Αχελώος για να ξαναβγεί νότια, από τα Στενά της Κλεισούρας - τα "Κόκκεια Τέμπη" των αρχαίων - κι ύστερα να χυθεί με ορμή στον κόλπο του Αιτωλικού.

Στο πέρασμα των αιώνων, έπειτα από καθιζήσεις και γεωλογικές ανακατατάξεις στην περιοχή μεταξύ του Αράκυνθου και των απέναντι Ακαρνανικών βουνών, ο Αχελώος στράφηκε προς το μέρος της καθίζησης και πήρε την τωρινή του "πορεία".

Η μεγάλη αρχαία λίμνη χωρίστηκε στα τρία, στις σημερινές λίμνες Τριχωνίδα, Λυσιμαχία και Οζερό και η Κλεισούρα μετατράπηκε σε στεγνή κοίτη, με τους ωραίους, αξιοπερίεργους βράχους και τις απόκρημνες όχθες της. Οι γυμνοί βράχοι εδώ εξουσιάζουν το τοπίο, είναι ασβεστολιθικοί, τεράστιοι σαν πύργοι που αγγίζουν τον ουρανό. Τα χρώματά τους ποικίλουν άλλοι είναι καφέ, κοκκινωποί, ξανθοί, μαύροι, γαλάζιοι, γυμνοί και φαγωμένοι από τους αιώνες. Σχισμάδες, σπηλιές και σπηλιάρικια, βράχοι σκεπασμένοι με λίγα κλαδιά και χαμηλούς θάμνους που ανάλογα με την εποχή έχουν και τα χαρακτηριστικά τους χρώματα.

Ποιος θα το περίμενε στα μάτια του τέτοιο μεγαλείο από ένα βουνό, μικρό σαν τον Αράκυνθο

που δεν ξεπερνάει σε ύψος τα χίλια μέτρα. Παρ' όλα αυτά ο Αράκυνθος ή Ζυγός, με τ' απότομα βράχια, τα καταφύγια και τις σπηλιές του, ήταν το στέκι των Αρματολών και των Κλεφτών, αλλά και η κρυψώνα των Ελευθέρων Πολιορκημένων, όσων σώθηκαν, μετά το χαλασμό του Μεσολογγίου.

Στη βόρεια έξοδο του στενού της Κλεισούρας βρίσκονταν από την εποχή ακόμη του Ομήρου η Αιτωλική πόλη Πυλήνη (όπως φανερώνει και το όνομά της). Μετά από επιδρομή που έκαναν οι Λιολείς όπως μας λέει ο Στράβωνας την μετέφεραν στη βόρεια πλευρά του όρους Αράκυνθος (κοντά στο μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου) και την μετωνόμασαν Πρόσχιον. "... Μετανεγκόντες (Λιολείς) εις τους ανώτερον τόπους ήλλαξαν αυτής και τόνομα, Πρόσχιον καλέσαντες ...".

Μέσα στο φαράγγι η βλάστηση αλλά και η χλωρίδα είναι πλούσια και αποτελείται από γέρικα πλατάνια, κυπαρίσσια, κουτσουπιές, χαρουπιές, αγριοτσικουδιές, σχίνα, παλιούρια, ασφάκες, ρείκια, αγριλιές, βελανιδιές, πουρνάρια και Σπάρτα. Στις ψηλές όμως κορυφές του Αράκυνθου υπάρχουν σημαντικά δάση με πολλά υπεραιώνόβια δένδρα.

Η περιοχή καλύπτεται επίσης από μεσογειακή μακία, φρύγανα, βελανιδιές και πουρνάρια. Στα ριζά των βράχων, στις υγρές σχισμάδες και στα σκιερά σημεία κάτω από τη χαμηλή βλάστηση, ανάλογα με τις εποχές φωτρώνουν τα κυκλάμινα, οι ορχειδέες, οι ανεμώνες, οι παπαρούνες, οι ίριδες, οι αγριοτριανταφυλλιές και σκορπίζουν τα χρώματά τους και τις γλυκές μυρωδιές τους

μέσα στο φαράγγι. Την άνοιξη στο φαράγγι υπάρχει μεγάλη συμφωνία χρωμάτων, αλλά αυτό που εντυπωσιάζει περισσότερο είναι οι αποχρώσεις του ρόζ, απ' τους ανθούς της κουτσουπιάς. Το ρόζ διακόπτεται απ' τις κίτρινες πινελιές των σπάρτων.

Εδώ σ' ετούτη την "αητοφωλιά" της Αγια Λεούσας, ασκήτεψε και έζησε ο Γιάννης Γούναρης, "ο καλόγερος της Κλεισούρας", ο άνθρωπος που έσωσε το Μεσολόγγι το Δεκέμβριο του 1822 όταν ο Βρυώνης με τον Κιουταχή αποφάσισαν να κάνουν επίθεση τη νύχτα των Χριστουγέννων.

Το μυστικό το έμαθε ο Γούναρης, μια και ήταν κνηγός του Ομέρ-Βρυώνη και το μετέφερε στους Μεσολογγίτες στις 24 Δεκεμβρίου το πρωί, έτσι μπόρεσαν οι πολιορκημένοι να απωθήσουν και πάλι τα στήφη των Τούρκων. Ο Βρυώνης, όμως, έμαθε ότι ο Γούναρης αποκάλυψε το μυστικό του και για να τον εκδικηθεί έσφαξε τη γυναίκα και τα παιδιά του. Ο Γούναρης μετά τη σφαγή των αγαπημένων του αποφάσισε να μονάσει στην Κλεισούρα.

Η προτομή του Γ. Γούναρη μέσα στο φαράγγι, δίπλα σ' εκείνη του Πατροκοσμά, θυμίζει στους περαστικούς τη μεγάλη θυσία του.

Η παρουσία σπάνιων πουλιών και ειδικά αρπακτικών στην περιοχή υποδηλώνει οικοσύστημα ακόμη πλούσιο σε ζωή και ισορροπημένο. Σύμφωνα με τον Simpson στα μισά του 19ου αιώνα στην περιοχή φώλιαζαν σπάνια αρπακτικά όπως ο Γυπαιτός και ο Βασιλαετός. Σήμερα υπάρχει στην περιοχή μια σημαντική αποικία από Όρνια (*Gyps fulvus*). Μερικά από τα αρπακτικά που φωλιάζουν εδώ αλλά και στην ευρύτερη περιοχή του Αράκυνθου είναι η ποντικοβαρβακίνα, το βραχοκικκίνεζο, το ξεφτέρι, το δενδρογέρακο, ο χρυσαετός, το χρυσογέρακο, ο κραυγαετός, ο Μπούφος, η τυτώ, ο γκιώνης, η κουκουβάγια κ.ά. Στις απότομες ορθοπλαγιές του φαραγγιού φωλιάζουν επίσης εκτός από τ' αρπακτικά και άλλα "γκρεμόφιλα" είδη, όπως κόρακας, το βραχογελίδονο, η βουνοσταχτάρα, ο βραχοτσοπανάκος, η πετροπέρδικα κ.ά.

Για τη μεγάλη τους οικολογική σημασία ο Αράκυνθος και τα Στενά της Κλεισούρας, ανήκουν στις περιοχές Natura 2000. Επίσης η περιοχή του φαραγγιού για την μεγάλη αισθητική, φυσική και πολιτιστική του αξία έχει κηρυχθεί σε φυσικό και πολιτιστικό μνημείο.

- Το αρχαίο θέατρο της Μακύνειας

Η έρευνα του θεάτρου έγινε κατά το 1988 και 89 μετά από κάποια αρχαιολογική δραστηριότητα που παρατηρήθηκε εκεί.

Το θέατρο βρίσκεται έξω από τον οχυρωματικό περίβολο, δηλαδή τα τείχη και την ακρόπολη και γειτνιάζει μ' ένα μικρό αταύτιστο ναό.

Το μικρό θέατρο της Μακύνειας παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον, κυρίως

λόγω της εξαιρετικής θέσης του, από την οποία ο επισκέπτης μπορεί να έχει μια μοναδική άποψη ολόκληρης της περιοχής του Αντιρρίου, καθώς και των βορειοδυτικών παραλιών της Πελοποννήσου. Είναι μονόσφηνο και ίσως χρησιμοποιήθηκε και ως Βουλευτήριο. Έχει τοξοειδή ορχήστρα, χωρίς οχετό.

Το κοίλο είναι στενό και πεταλόσχημο, χωρίς διάζωμα με 14 συνολικά σειρές εδωλίων από ντόπιο ψαμμιτόλιθο. Για ένα τόσο μικρό θέατρο δεν προνοήθηκαν βέβαια κλίμακες ανόδου στο κοίλο.

Τα επίσημα ή τιμώμενα πρόσωπα προορίσθηκε να κάθονται στο βόρειο τμήμα της ορχήστρας. Οι επίσημοι έτσι εκτός από τα δρώμενα στη σκηνή έβλεπαν και τους θεατές.

Σκηνή

Σε αντίθεση με το κοίλο που διατηρείται σε αρκετά καλή κατάσταση, το σκηνικό οικοδόμημα που βρίσκεται στα ανατολικά του θεάτρου έχει καταρρεύσει λόγω της απότομης κλιτύος, ενώ πιθανή είναι και η σταδιακή αφαίρεση του οικοδομικού υλικού και η επαναχρησιμοποίησή του σε νεότερες

κατασκευές. Ελάχιστα λείψανα είναι ορατά στην επιφάνεια του εδάφους, λίγοι είναι οι θεμέλιοι λίθοι που σώζονται, όχι όμως πάντοτε στην αρχική τους θέση. Τα λιγοστά αυτά στοιχεία μας επιτρέπουν να ανασυνθέσουμε με επιφύλαξη την εικόνα της σκηνής. Υπολογίζεται ότι οι διαστάσεις της ήταν 21,60Χ9,70 μ. Εκτός της σκηνής είναι ορατά και τα θεμέλια των στενών παρόδων του θεάτρου. Παρασκήνια δεν διακρίνονται, ούτε άλλα στοιχεία του θεάτρου, παρά μόνο ένα τμήμα αναλημματικού γωνιώδη τοίχου κατά την νότια πλευρά του.

Η αρχαία Μακύνεια είναι μια από τις πιο σημαντικές αρχαίες πόλεις της περιοχής και μπορεί να εξελιχθεί σ' ένα σπουδαίο αρχαιολογικό χώρο προς επίσκεψη. Η παρέμβαση και η προσπάθεια της αρχαιολογικής υπηρεσίας για την αποκάλυψη αξιοσημείωτων στοιχείων δεν αποπερατώθηκε. Και άλλες ενδιαφέρουσες πτυχές της αρχαίας Μακύνειας περιμένουν την αρχαιολογική σκαπάνη, ώστε να έρθουν στο φως και εμείς οι νεότεροι ως ευλαβικοί προσκυνητές να τις επισκεφτούμε.

• Ο Ναός Διός Στράτου

Ο ναός βρίσκεται στην κορυφή ενός τειχισμένου λόφου στο βορειοδυτικό άκρο της Στράτου. Αφιερωμένος στον Στράτιο Δία, ήταν δωρικός, εξάστυλος, με κορινθιακούς κίονες στο εσωτερικό. Εκτός από αυτό τον συνδυασμό αρχιτεκτονικών ρυθμών, παρουσιάζει και άλλα νέα για την εποχή του κατασκευαστικά και μορφολογικά στοιχεία.

Η κατασκευή του ναού άρχισε το 321 π.Χ., το μνημείο όμως παρέμεινε ημιτελές. Η ολοκλήρωσή του φαίνεται ότι διακόπηκε λόγω πολεμικών συγκρούσεων με τους Λιτωλούς.

Ο ναός μελετήθηκε στα μέσα του προηγούμενου αιώνα από τον P. Heuzey και στις αρχές του αιώνα μας από τον Α. Ορλάνδο. Η ανασκαφή και η δημοσίευσή του (1924) πραγματοποιήθηκε από την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή.

Ο ναός εντάσσεται στον ευρύτερο αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Στράτου, πρωτεύουσας των Ακαρνανών, όπου οι ανασκαφές συνεχίζονται ως σήμερα.

ΟΡΕΙΝΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

Τα κυριότερα όρη του Ν. Αιτωλοακαρνανίας είναι τα Όρη του Βάλτου (οροσειρά που αρχίζει από το Ν. Άρτας και κατευθύνεται προς τα νότια παράλληλα με τον Αχελώο), το Μακρινόρος (οροσειρά συνεχόμενη με τα όρη του Βάλτου, που καλύπτει το χώρο από τον Αχελώο μέχρι τις ακτές του Αμβρακικού), τα Ακαρνανικά Όρη (οροσειρά που εκτείνεται κατά μήκος της παραλίας από τον Αμβρακικό μέχρι τον Αστακό), το Παναιτωλικό (συνέχεια της οροσειράς του Βάλτου που βρίσκεται στα σύνορα Αιτωλοακαρνανίας και Ευρυτανίας), ο Ζυγός (που δεσπόζει στην πεδιάδα του Μεσολογγίου), η Βαράσοβα (υψώνεται πάνω από το Κρυονέρι) και τα Όρη της Ναυπακτίας.

ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟ

Το Παναιτωλικό είναι το τελευταίο βουνό της Ρούμελης πριν τον κάμπο του Αγρινίου. Ορθώνεται ακριβώς πάνω από την Τριχωνίδα και είναι αρκετά δασωμένο με αραιά δάση ελάτων που φθάνουν μέχρι τα 1.400 μ. αφήνοντας πάνω στα μεγάλα υψόμετρα μια στενή αλπική ζώνη. Οι απόκρυμνες πλαγιές του σκεπάζονται με Έλατα, ενώ οι πιο χαμηλές είναι πνιγμένες στα Κέδρα, τα Πουρνάρια και

άλλους θάμνους. Στο δάσος ζουν πολλά είδη αρπακτικών, όπως είναι ο Χρυσαιτός, η Ποντικοβαρβακίνα και στα χαμηλά ο Φιδαετός και ένα πλήθος από Δρυοκολάπτες και άλλα μικρά στρουθιόμορφα, όπως Κοτσύφια, Τσιροβάκους κ.ά.

ΒΑΡΑΣΟΒΑ

Βρίσκεται στην είσοδο του Κορινθιακού Κόλπου, πάνω ακριβώς από τον όρμο της Καλυδώνας.

Ένας μεγάλος πέτρινος όγκος, που είναι γυμνός και φθάνει τα 917 μ. ύψος, από την επιφάνεια της θάλασσας. Είναι ανεξάρτητος απ' όλα τ' άλλα βουνά της Αιτωλίας. Το αρχαίο όνομα της Βαράσοβας είναι Χαλκίς. Κατά την αρχαιότητα υπήρχε στο βουνό μικρή πόλη με το όνομα Χαλκίς.

Η Βαράσοβα θεωρείται το Άγιο Όρος της Αιτωλοακαρνανίας, γιατί κατά την Βυζαντινή περίοδο, δημιουργήθηκαν σύμφωνα με μαρτυρίες 72 εκκλησίες, μονές και ασκητήρια. Σήμερα όμως στην περιοχή υπάρχουν πολλά ερείπια, απ' αυτά τα μνημεία. Μερικά μνημεία σώζονται ακόμη όπως ο Άγιος Δημήτριος της Βαράσοβας στην Κ. Βασιλική και η Παναγία η Παναξιώτισσα της Γαβρολίμνης. Επίσης η Βαράσοβα συνδέεται και με την Ελληνική Επανάσταση γιατί εδώ έγιναν μάχες κατά των Τούρκων από διάφορους αρματολούς.

Σύμφωνα με την παράδοση η Βαράσοβα είναι "*των ανδρειομένων το βουνό*".

Το παλιό καιρό, το βουνό το είχαν σηκώσει δύο αδέρφια ανδρειωμένα, που πήγαιναν στη Θεσσαλία, όπου είχαν πόλεμο, για να το ρίξουν πάνω στους εχθρούς τους. Αλλά στο δρόμο τους έπεσε, στη θέση που βρίσκεται σήμερα και τους πλάκωσε κι αυτούς. Πολλοί ποιητές εμπνεύστηκαν από την ομορφιά της Βαράσοβας και ειδικά από τα καθρεφτίσματά της στη Λιμνοθάλασσα.

Στην ανατολική πλευρά μπορεί να ανεβεί κανείς από την Κ. Βασιλική. Στη δυτική πλευρά της Βαράσοβας μπορεί να ανεβεί κανείς από το χωριό Περιθώρι (μετά τη γέφυρα του Εύηνου).

Η πρόσβαση από τη νότια πλευρά της γίνεται από το δρόμο που πάει προς Γαλατά-Κρυονέρι.

Η Βαράσοβα θεωρείται επίσης το βουνό των αναρριχητών.

Σε περίπτωση που θελήσετε να ανεβείτε στη Βαράσοβα καλό είναι να σας συνοδεύει κάποιος ντόπιος ή ένας έμπειρος ορειβάτης.

Στη Βαράσοβα μπορούμε να παρατηρήσουμε Γεράκια, Ποντικοβαρβακίνες, Όρνια, Βραχοτσοπανάκους και άλλα Στρουθιόμορφα.

Παλαιότερα στην περιοχή φύλιαζαν και οι Χρυσαιοί.

Επίσης εδώ μπορούμε να γνωρίσουμε από κοντά και το ενδημικό φυτό *Centaurea heldreichii*.

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Οι σημαντικότερες πόλεις του Ν. Αιτωλοακαρνανίας είναι οι εξής:

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Ιστορική πόλη της Στερεάς Ελλάδας, πρωτεύουσα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και της Επαρχίας Μεσολογγίου, έδρα ομώνυμου Δήμου. Έχει περίπου 14000 κατοίκους.

Εκτός από το Μεσολόγγι, στο Δήμο Μεσολογγίου υπάρχουν και οι οικισμοί Άγιος Συμεώνας, Αγριά, Χούνιστα και οι νησίδες Βασιλάδι, Θολή, Παλιοπόταμος, Προκοπάνιστος, Σχοινιάς και Τουρλίδα. Με την πρόσφατη μεταρρύθμιση ("ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ") στο Δήμο Μεσολογγίου προστέθηκαν και οι Κοινότητες Αγίου Θωμά, Ευηνοχωρίου, Ελληνικών, Μουσούρων, Ρετσίνων, Αγ. Γεωργίου, Άνω Κουδουνίου.

Η πόλη είναι χτισμένη στη Χερσόνησο που σχηματίζεται ανάμεσα στις λιμνοθάλασσες του Μεσολογγίου και της Κλείσοβας. Έχει μικρές βιομηχανίες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων της εύφορης περιοχής. Σοβαρό όμως εισόδημα προσπορίζεται και από την αναπτυγμένη Αλιεία στην Λιμνοθάλασσα και από τις Αλυκές.

Με νομοθετικό διάταγμα του 1937 το Μεσολόγγι έχει ανακηρυχθεί "Ιερή Πόλη" για την ανεκτίμητη προσφορά του στον αγώνα του 1821 και ειδικότερα για την αντοχή του στις αλλεπάλληλες πολιορκίες των Τούρκων και για την έξοδο της ηρωικής του φρουράς τον Απρίλιο του 1826. Την Κυριακή των Βαΐων κάθε χρόνο γίνονται στο Μεσολόγγι διήμερες γιορτές σε ανάμνηση της Πολιορκίας και της Εξόδου.

Η λιμνοθάλασσα είναι συνυφασμένη αδιάρρηκτα με τον απελευθερωτικό μας αγώνα. Τα νησάκια που κρύβει στα ήσυχά νερά της είναι η Κλείσοβα, το Βασιλάδι, ο Αη Σώστης, ο Σχοινιάς, ο Προκοπάνιστος, η Θολή, ο Παλιοπόταμος, ο Ντολμάς και ο Πόρος. Σ' όλα τα νησάκια αυτά λειτουργούν ιχθυοτροφεία που παράγουν τα περίφημα Μεσολογγίτικα ψάρια,

Κέφαλους, Τσιπούρες, Λαβράκια, Χοβιούς, Στεράδια, Μπάφες (από τις οποίες βγάζουν τα περίφημα Μεσολογγίτικα Αυγοτάραχα), Σκορπιούς, Γλώσσες, Βελάνισες, Μιξινάρια, Χελούδισες, Λαυκίνους, Σπάρους, Σαργούς, Μουρμούρια, Μυλοκόπια, Χέλια σουφλομυτάρια (εκλεκτός μεζές στις Μεσολογγίτικες ταβέρνες), Καβάτσες, Καθαρόχελα, Αχιβάδες, Γαρίδες, Δρόγγους, Σουπιές, Χταπόδια, Κοχύλια, Αχινούς και Σαλιγκάρια.

Με μια βενζινάκατο, μπορείτε να επισκευθείτε όλα τα Ιχθυοτροφεία σε μια ημέρα. Η έκταση της Λιμνοθάλασσας φτάνει τα 131 τετρ.χιλιόμετρα.

Η παραγωγή της φτάνει τα 800.000 χιλ. κλά ψάρια, 100.000 κλά χέλια και 1.500 κλά αυγοτάραχα.

Τα χέλια εξάγονται, όλα σχεδόν, στο εξωτερικό.

Η λιμνοθάλασσα χωρίζεται σε τρία μέρη, τις λιμνοθάλασσες της Κλείσοβας, του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Όλη αυτή η θαλάσσια έκταση μαζί με τις μη καλλιεργήσιμες παραλίες που την περιβάλλον αποτελεί ένα σημαντικό υγρότοπο.

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

Ο Δήμος Ναυπάκτου βρίσκεται στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, στο νομό Αιτωλοακαρνανίας και είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος πληθυσμιακά Δήμος του νομού. Πόλη παραθαλάσσια που βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο, συνδυάζει με μοναδικό τρόπο βουνό και θάλασσα σε μια ανεπανάληπτη εικόνα που έχει σαν κεντρικό στολίδι το μοναδικό ενετικό κάστρο που καταλήγει σε μια οπτασία, το λιμάνι της Ναυπάκτου.

Πόλη μοναδικής ομορφιάς, με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και απaráμιλλο φυσικό κάλλος, η φύδξενη Ναύπακτος διαθέτει πληθώρα αξιοθέατων: Το **Κάστρο** στην κορυφή του λόφου που καταλήγει στο μικρό γραφικό λιμανάκι με τα Ενετικά τείχη, το επιβλητικό **Ρολόι**, η Παλιά Πόλη και το ιστορικό κέντρο της πόλης- η οποία κρατάει την παραδοσιακή της φυσιογνωμία, το αρχοντικό του Μπότσαρη, οι πανέμορφες **γραφικές παραλίες** της - **Ψανή και Γρίμποβο** (βραβευμένες με **γαλάζιες σημαίες**) - που πλαισιώνουν το **Ενετικό λιμάνι** και προσφέρουν απίστευτης ομορφιάς θέα στον Κορινθιακό Κόλπο και την εντυπωσιακή **γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου** που πλέον είναι πραγματικότητα και - πέραν της χρηστικότητάς της - αποτελεί ένα από τα ωραιότερα αξιοθέατα της χώρας μας.

Στην ορεινή Ναυπακτία ο επισκέπτης θα βρει θαυμάσια τοπία για εκδρομές, **καταβάσεις με κανό στον ποταμό Εύηνο**, αθλητικές δραστηριότητες, ορειβασία, φωτογραφία κ.ά.

Επίσης η Ναύπακτος φημίζεται για την αγάπη της για τη τέχνη και ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα με εκδηλώσεις μουσικές, θεατρικές, χορευτικές, εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας και βιβλίων. Πόλη με έντονη νυχτερινή ζωή, ικανοποιεί και τον πλέον απαιτητικό επισκέπτη και καλύπτει όλες της μορφές διασκέδασης.

Η πόλη της Ναυπάκτου έχει την δυνατότητα να συνδυάζει βουνό και θάλασσα, αυτές οι προκλήσεις προσελκύουν ένα μεγάλο αριθμό επισκεπτών κάθε χρόνο, τόσο τους χειμερινούς όσο και τους θερινούς μήνες . Η μεγαλύτερη όμως πρόκληση αποτελούν οι όμορφες και καθαρές της παραλίες που φιλοξενούν κάθε χρόνο ένα μεγάλο αριθμό λουόμενων.

Μέσα στη πόλη της Ναυπάκτου υπάρχουν οι 2 μεγάλες παραλίες της Ψανής και του Γριμπόβου. Λίγα χιλιόμετρα μακριά από το κέντρο της πόλης, βρίσκονται υπέροχες, γραφικές παραλίες, με πιο γνωστές την Χίλιαδου, το Μοναστηράκι και το Σκάλωμα οι οποίες και βρίσκονται δυτικά της πόλεως.

ΑΓΡΙΝΙΟ

κέντρο της Αιτωλοακαρνανίας, του μεγαλύτερου νομού της Ελλάδας.

Το Αγρίνιο είναι μια γεμάτη ζωντάνια πόλη ογδόντα χιλιάδων περίπου κατοίκων, στην καρδιά του κάμπου της Αιτωλοακαρνανίας, στο γεωγραφικό κέντρο του νομού. Η Ιερά Πόλη του Μεσολογγίου είναι, για λόγους ιστορικούς, η πρωτεύουσα του νομού, αλλά το Αγρίνιο είναι, εκ των πραγμάτων, το οικονομικό, πολιτιστικό, πνευματικό

Από οικονομικής πλευράς, το παλιό κέντρο του καπνού (πανελληνίως γνωστά τα καπνά Αγρινίου) έχει σήμερα μετεξελιχθεί σε μείζον κέντρο της Δυτικής Στερεάς, με δεκάδες μεγάλες επιχειρήσεις, τράπεζες, χρηματοπιστηριακές, αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, αλυσίδες υπεραγορών, και λίγες αλλά σπουδαίες βιομηχανικές μονάδες. Η οικονομική ευρωστία της πόλης οφείλεται και στο γεγονός ότι εξυπηρετεί εμπορικά την "ενδοχώρα" του κάμπου, δηλαδή τους δήμους της Τριχωνίδας (Μακρυνείας, Αρακύνθου, Παραβόλας, Θεστιέων) και του Αχελώου (δήμοι Νεάπολης, Αγγελοκάστου, Στράτου, Φυτειών).

Το Αγρίνιο είναι και εκπαιδευτικό κέντρο. Εκτός από περίπου 25 δημόσια δημοτικά, 7 γυμνάσια, 8 Λύκεια, αρκετά νηπιαγωγεία και παιδικούς σταθμούς, εκτός από την Πανεπιστημιακή Σχολή του Αγρινίου που με επιτυχία λειτουργεί υπό την επίβλεψη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, βρίσκει κανείς στο Αγρίνιο δεκάδες ιδιωτικά φροντιστήρια, ιδιωτικά νηπιαγωγεία και παιδικούς σταθμούς υψηλής ποιότητας, καθώς και ιδιωτικό δημοτικό και ιδιωτικό γυμνάσιο και λύκειο με αξιοσημείωτες επιδόσεις.

Η καθημερινή ζωή των Αγρινιωτών διανθίζεται από πλήθος κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Με φόβο ακούσιας παράλειψης κάποιων εξ αυτών, να αναφέρουμε τα προγράμματα εκδηλώσεων του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου, της Γυμναστικής Εταιρίας, του Συλλόγου Γυναικών, τις εκθέσεις της Παπαστράτειας Αίθουσας Τέχνης, τις παραστάσεις του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου, και άλλα πολλά.

Τέλος, το Αγρίνιο είναι φημισμένο για τους μεζέδες του και τη νυκτερινή του ζωή. Ουζερί, ταβέρνες, ψησταριές, εστιατόρια έχουν συνεχώς πελάτες, στους οποίους χαρίζουν εξαιρετικές γεύσεις. Πλήθος καφενεία και καφετέριες καλύπτουν όλα τα γούστα και τις ηλικίες, ενώ bar, club, και άλλα νυκτερινά κέντρα δίνουν τον τόνο της νυκτερινής ζωής.

ΑΜΦΙΛΟΧΙΑ

Ως συνοικισμός «Καρβασαράς» αναγνωρίστηκε το 1836 - μέχρι το 1907 - απ' το Τούρκικο Καραβάν-Σεράι που σημαίνει σταθμός Καραβανιών . Πράγματι κατά την Τουρκοκρατία στην Αμφιλοχία διανυκτέρευαν όλοι όσοι ταξίδευαν από και προς την Ήπειρο . Από τους Τούρκους απελευθερώθηκε το 1829 .

Στις 7 Μαΐου 1847 αποτελεί ίδια κοινότητα . Το 1907 μετονομάστηκε σε Αμφιλοχία από το αρχαίο Αμφιλοχικό Άργος, αποικία των Αργείων, που βρίσκεται κοντά της . Αναγνωρίστηκε σε δήμο στις 22 Μαρτίου 1946 . Το 1915 αποσπάστηκε από την κοινότητα Αμπελακίου ο οικισμός Μπούκα και έκτοτε μαζί με την πόλη της Αμφιλοχίας αποτελούν τον ομώνυμο Δήμο .

Η Αμφιλοχία είναι μικρή παραθαλάσσια πόλη 6000 κατοίκων που βρίσκεται στον μυχό του Αμβρακικού κόλπου . Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά πάνω σε δύο λόφους που στο νότιο μέρος συγκλίνουν μεταξύ τους και σχηματίζουν ορθή γωνία . Είναι πρωτεύουσα της επαρχίας Βάλτου και ανήκει στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας .

Απέχει από την Αθήνα 330 περίπου χιλιόμετρα και αποτελεί κομβικό οδικό σημείο της Δυτικής Ελλάδας . Από την Αμφιλοχία περνάνε όσοι οδικώς κατευθύνονται από την Νότια και Κεντρική Ελλάδα προς τα Ιωάννινα , την Κέρκυρα , την Λευκάδα και την Άρτα .

Αξιοθέατα αποτελούν :

- Το σπάνιο φαινόμενο του νυχτερινού φωσφορισμού της θάλασσας , στον Αμβρακικό , που γίνεται ιδιαίτερα έντονο τον Αύγουστο και το Σεπτέμβριο .
- Το φρούριο στην κορυφή του λόφου , όπου σώζονται ερείπια της αρχαίας πόλης Λιμναίας . Πιο εκεί , η ακρόπολη , τα τείχη που ένωσαν την πόλη με την παραλία και άλλα αρχαιολογικά ευρήματα .
 - Η βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Αθανασίου .
- Το παλιό μοναστήρι του Αγίου Νικολάου , στη περιοχή Μπούκα .
 - Το ερειπωμένο χωριό της Αμβρακίας .
 - Ο Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αμβρακίας .

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ : 13.711 κάτοικοι .

ΕΚΤΑΣΗ ΔΗΜΟΥ : 390.597 τετρ. χλμ .

ΠΩΣ ΘΑ ΦΤΑΣΕΤΕ

Τρόποι μετακίνησης προς τον Ν. Αιτωλοακαρνανίας είναι οι εξής:

Οδικές συγκοινωνίες : Από Αττική , Θεσσαλονίκη και λοιπούς νομούς της Ελλάδας με υπεραστικά δρομολόγια των ΚΤΕΛ

ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΟ Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ο Ν.Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει 65 ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών.

Ναύπακτος: 11, Αγρίνιο: 8, Αμφιλοχία: 5, Μεσολόγγι: 4, Μύτικας: 4

Βόνιτσα: 4, Πάλαιρος: 4, Αστακός: 3, Λνω Χώρα Ναυπακτίας: 3, Μενίδι: 3

Θέρμο: 2, Αιτωλικό: 1, Αντίρριο: 1, Κάμπος Σίμου: 1, Αμπελακιώτισσα: 1

Βαρεία: 1, Ελατού: 1, Θύρρειο: 1, Λουτρό Στάχτης: 1, Αγ.Πρασκευή: 1

Κάτω Μυρτιά: 1, Ντουγρί: 1, Κάτω Βασιλική Ναυπακτίας: 1

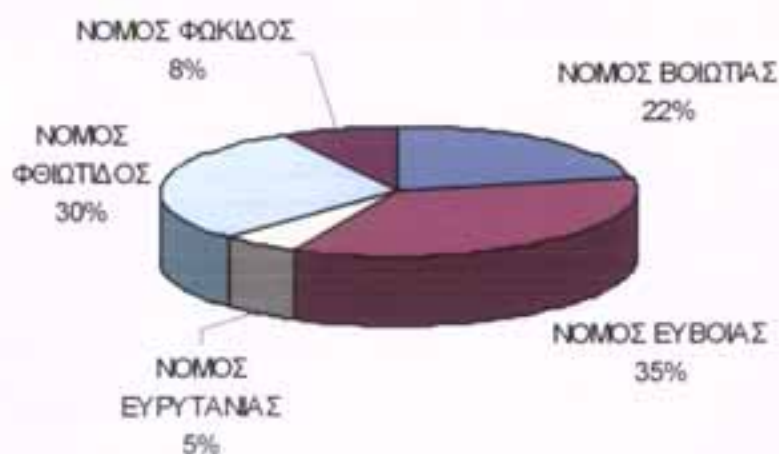
Βάρκο Πογωνίας: 1, Μαραθιάς: 1

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2005

ΝΟΜΟΣ-ΠΕΡΙΟΧΗ	Λεξιόμ.α	5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ			2	15	31	65
	ΔΩΜΑΤΙΑ		204	645	661	226	1736
	ΚΑΙΝΕΣ		463	1212	1240	437	3352
ΒΟΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		1	6	10	9	26
	ΔΩΜΑΤΙΑ		19	244	241	110	614
	ΚΑΙΝΕΣ		30	460	457	200	1147
ΕΥΒΟΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	9	28	137	37	213
	ΔΩΜΑΤΙΑ	208	1382	1811	3790	663	7854
	ΚΑΙΝΕΣ	416	2681	3453	7192	1277	15019
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	2	6	15	2	28
	ΔΩΜΑΤΙΑ	192	27	97	401	20	737
	ΚΑΙΝΕΣ	484	58	184	733	41	1500
ΦΘΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	5	9	100	56	171
	ΔΩΜΑΤΙΑ	172	339	462	2024	884	3881
	ΚΑΙΝΕΣ	368	658	879	3779	1670	7354
ΦΩΚΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	8	20	30	11	70
	ΔΩΜΑΤΙΑ	14	481	703	557	101	1856
	ΚΑΙΝΕΣ	28	847	1297	1054	197	3423
ΣΥΝΟΛΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	7	27	84	323	132	573
	ΔΩΜΑΤΙΑ	586	2452	3962	7674	2004	16678
	ΚΑΙΝΕΣ	1296	4737	7485	14455	3822	31795

**Κατανομή πληθυσμού Περιφέρειας
Στερεάς Ελλάδας κατά Νομό (2001)**

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Στερεά Ελλάδα και οι νομοί που την απαρτίζουν διακρίνεται για πολλά είδη τουρισμού όπως χειμερινός, θερινός, θρησκευτικός, ιαματικός και εναλλακτικός.

Δυστυχώς το βάρος της αξιοποίησης έχει πέσει κυρίως στο θερινό και στον χειμερινό τουρισμό ενώ μορφές όπως ο ιαματικός και ο εναλλακτικός δεν είναι τόσο γνωστές στο ευρύ κοινό.

Αυτό το γεγονός οφείλεται σε διάφορους λόγους. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι οι κρατικές υπηρεσίες που αφορούν τον τουρισμό δεν κάνουν επαρκή προώθηση και αξιοποίηση των συγκεκριμένων πόρων της περιοχής ώστε να αναπτυχθούν περισσότερο αυτά τα είδη τουρισμού που κατά την γνώμη μας θα μπορούσαν να επιφέρουν στην περιοχή πολλά οικονομικά οφέλη.

Εδώ και πολλά χρόνια η διαφήμιση της Ελλάδας σαν τουριστικός προορισμός εστιάζεται κυρίως στους καλοκαιρινούς μήνες λόγω του μεσογειακού κλίματος και των νησιών μας.

Μια τέτοια προσέγγιση δεν είναι λανθασμένη αλλά με αυτόν τον τρόπο πολλές περιοχές φυσικού κάλλους παραμένουν άγνωστες και ανεκμετάλλευτες.

Η Στερεά Ελλάδα με ένα σωστό προγραμματισμό θα μπορούσε να προσελκύει μεγαλύτερο τουριστικό κοινό όλους τους μήνες του χρόνου.

Βάσει των ελληνικών δεδομένων διαθέτει πολύ καλές υποδομές όσον αφορά τον χειμερινό τουρισμό (χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού) που θα μπορούσαν όμως να γίνουν καλύτερες αν στόχος είναι η προσέλκυση τουρισμού από το εξωτερικό.

Πέρα από τον Παρνασσό που είναι ευρύτερα γνωστός υπάρχουν και άλλοι ορεινοί όγκοι που θα μπορούσαν με τις κατάλληλες υποδομές να φιλοξενήσουν λάτρεις του χειμερινού τουρισμού όπως Βαρδούσια, Γκιώνα και Ακαρνανικά Όρη.

Επίσης οι νομοί της Στερεάς Ελλάδας είναι γεμάτοι με περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους όπως φαράγγια, εθνικοί δρυμοί, λίμνες και ποτάμια που από μόνιμοι τους θα μπορούσαν να προσελκύσουν μεγαλύτερο όγκο περιηγητών και ενδιαφερομένων για εναλλακτικό τουρισμό.

Κατά την γνώμη μας στην Ελλάδα ελάχιστοι γνωρίζουν τι πραγματικά σημαίνουν οι έννοιες περιηγητικός και εναλλακτικός τουρισμός και είναι λυπηρό γιατί αυτές οι δύο μορφές τουρισμού είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες.

Με την σωστή πληροφόρηση σχετικά με αυτά τα είδη τουρισμού, τα μέρη αυτά έχουν την δυνατότητα να αποδειχτούν ιδιαίτερα προσοδοφόρα στην προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης της Στερεάς Ελλάδας.

Εν κατακλείδι, εάν εξαιρέσουμε την Αττική, το συγκεκριμένο τουριστικό διαμέρισμα έχει "αδικηθεί" από πλευράς τουριστικής ανάπτυξης και διαφήμισης με αποτέλεσμα μέρη που θα μπορούσαν να είναι διαφήμιση της χώρας μας στο εξωτερικό να παραμένουν άγνωστα ακόμα και για εμάς τους ίδιους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- www.el.wikipedia.org
- www.gnto.gr
- www.grhotels.gr
- www.eot.gr
- www.stellad.pde.sch.gr
- www.travel.gr
- www.stereaeellada.gov.gr
- www.netrino.gr
- www.agrinio.net
- www.hellas.teipir.gr
- www.viotia.com
- www.ert.gr
- www.ekp.gr
- www.evrytan.gr
- www.zan.gr
- www.koryschades.com
- www.fthiotida.gr
- www.pezoporia.gr
- www.agrotravel.gr
- www.fokida.gr
- www.culture.gr
- www.zeus.gr
- www.nafpaktos.gr